

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Elanike toitumisharjumused ja toidukaupade ostueelistused

Tallinn 2009

Tellija: EV Põllumajandusministeerium

Projektgrupi koosseis: M. Reiman, L. Belinets, A. Hansman, P. Jõekalda, S.Randrüt,
P. Liivaauk

Vastutav täitja: Lia Lepane

Eesti Konjunkturiinstituut
Rävala 6 19080 Tallinn
Tel 668 1242
Fax 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	5
1. TOIDUKAUPADE OSTUEELISTUSED	7
1.1. Toidukaupade ostmise sagedus	7
1.2. Toidukaupade peamised ostukohad	9
1.3. Toiduainete ostukohad kaubagruppide lõikes	11
1.4. Toidu ostuotsust mõjutavad tegurid	21
2. TOIDUKAUPADE EELISTUSED SÕLTUVALT PÄRITOLUST.....	29
2.1. Kodumaine toidukaup tarbijate mõistes.....	29
2.2. Üldine ostueelistus - kodumaised või imporditud toidukaubad	31
2.3. Kodumaiste toidukaupade kuvand	34
2.4. Kodumaise ja imporditud toidukauba eristatavus ostmisel.....	40
2.5. Toidukaupade päritolumaad ja tarbija usaldus.....	45
2.6. Kodumaise- ja imporditud toidukauba osatähtsus elanike toiduostudes kaubagrupiti.....	50
2.7. Elanike ettepanekud Eesti toidukaupade tootjatele müügi suurendamiseks	59
3. EESTI JA EUROOPA LIIDU TOIDUMÄRGISED	63
3.1. Kvaliteedi- ja päritolumärgiste tunnus, tarbijate huvi ja mõju ostuotsusele	63
3.2. Hinnang kvaliteedi- ja päritolumärgidega toidukaupade kvaliteedile ning valmidus maksta märgistatud kaupade eest rohkem.....	72
4. FUNKTSIONAALSED TOIDUD	76
4.1. Funktsionaalsete toitude ostmise-proovimine	76
4.2. Hinnang nn funktsionaalsetele toitudele ja tarbimissoovid	78
5. TOIDU- JA TOITUMISALANE INFO.....	82
5.1. Huvitatus toidu- ja toitumisasest infost.....	82
5.2. Toidu- ja toitumisasest info allikad.....	83
5.3. Riigipoolsete toidu ja toitumisasest teadlikkuse suurendamise meetmete vajalikkus ja tulemuslikkus arengukava "Eesti Toit" näitel.....	87
6. TOIDUKAUPADE HINNAD, TARBIJATE KÄITUMINE JA MAJANDUSSURUTIS.....	90
6.1. Toidukaupade hindade vaatamise harjumus ostmisel	90
6.2. Toidukulude arvestamise harjumused.....	92
6.3. Pere rahalise olukorra mõju toiduostudele.....	94
6.4. Toidukaupade hinnatõusu mõju tarbijate ostuharjumustele.....	97
6.5. Ostetud toidukaupade äraviskamine	105
6.6. Toitumisharjumuste muutused 2008. aastal ja hinnatõusu või majandussurutise mõju	110
6.7. Tarbijate hinnang oma praegusele toitumisele.....	114
6.8. Majandussurutise jätkumise võimalik mõju toidukaupade ostmisele.....	117
KOKKUVÕTE.....	119
LISA 1. Küsitlustulemuste protsentjaotused.....	125
LISA 2. Küsitlustulemuste protsentjaotused sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes.....	137
LISA 3. Lahtiste küsimuste vastuste tekstid	213
LISA 4. Küsitletud kogumi iseloomustus	253

SISSEJUHATUS

Eesti Konjunkturiinstituut (EKI) on Põllumajandusministeeriumi tellimisel uurinud Eesti elanike toitumisharjumusi ja toidukaupade ostueelistusi alates 1996. aastast. Käesoleva uuringuga selgitati, kuidas muutusid elanike eelistused ja toidukaupade ostuharjumused 2008. aastal. Lisaks uuriti tarbijate teadlikkust Eesti ja Euroopa Liidu toidumärgistest ja nn funktsionaalsest toidust, huvitatust toidu ja toitumisasalast infost ning selgitati, kas ja milline mõju tarbimis- ja ostuharjumustele on olnud toidukaupade hindade muutusel (tõusul) ja majandussurutisel. Tulemused esitatakse varasemate uuringutulemuste olemasolul aegridadena.

Käesoleva töö raames püstitati järgmised **ülesanded**:

- selgitada välja toidukaupade ostmise sagedus ja ostukohad;
- selgitada välja igapäevaste toiduainete peamised ostukohad;
- uurida, millest lähtudes teeb tarbija toidukauba ostuotsuse(valiku);
- uurida, milliste kriteeriumide järgi määratlevad tarbijad toidukauba kodumaiseks;
- analüüsida kodumaiste ja imporditud toidukaupade eelistamist ning kodumaiste toidukaupade nn tunnusomadusi;
- selgitada kodumaiste ja importtoidukaupade eristatavust ostmisel, tarbijate hinnanguid eristatavusele ja põhjuseid, mis muudavad eristamise keeruliseks;
- uurida kodumaiste ja importtoidukaupade osatähtsuse proportsioone elanike ostudes;
- selgitada välja tarbijate usaldus eri riikidest pärit toidukaupade suhtes;
- uurida tarbijate soovitusi Eesti toidukaupade tootjatele;
- selgitada välja, milline on teadlikkus Eesti ja Euroopa Liidu toidumärgistest, märgiste mõju ostuotsustele ja huvitatus informatsioonist märgiste kohta;
- uurida tarbijate hinnanguid erimärgistega toidukaupade kvaliteedile ja tarbijate valmidust selliste toodete eest rohkem maksta;
- selgitada, millised on tarbijate hinnangud ja kokkupuuted nn funktsionaalsete toitudega ning kuivõrd soovitakse neid tooteid edaspidi tarbida;
- selgitada, milline on huvi toidu ja toitumisasalase info kohta, kasutatavad ja soovitatavad infokanalid;
- selgitada välja, mida arvatakse riigipoolsetest toidu ja toitumisasalase teadlikkuse suurendamise meetmetest, sh läbiviidud arengukavast “Eesti Toit” ja kuivõrd tarbijad tunnetasid arengukava raames läbiviidud projektide-ürituste mõju;
- uurida tarbijate harjumuste muutust seoses toidukaupade hindade muutuse (tõusu) ja majandussurutisega: hindade jälgimise ja toidukulude arvestamise harjumusi, rahalisi võimalusi soovikohaste toidukaupade ostuks;
- selgitada ostetud toidukaupade minemaviskamise ulatust ja tagamaid ning vaadelda, kas see harjumus on käesolevas majanduslikus olukorras süvenenud;
- selgitada, milliste toiduainete osas toimusid harjumustes muutused ja kuivõrd oli muutuste põhjuseks toidukauba hind ja majandussurutis;

- vaadelda tarbijate hinnanguid praegusele toitumisele (toidu kogus, mitmekesisus, toitumise tervislikkus ja regulaarsus) ning selgitada, kas toidukaupade hindade muutus või majandussurutis on avaldanud mõju toitumise tervislikkusele.

Küsitlus viidi läbi 8. jaanuarist – 8. veebruarini 2009 EKI tarbijate paneeli liikmete hulgas. Meetodina kasutati kirjalikku ankeetküsitlust posti teel, kus ankeedid saadeti tarbijate paneeli liikmetele postiga koju ning paluti need 5 päeva jooksul juurdelisatud ümbrikus täidetult tagasi saata. Küsitluslehed laekusid nelja nädala jooksul. Õigeaegselt ja kvaliteetselt täidetud küsitluslehti laekus kokku 1000. Kuna küsitluse põhjal sooviti saada ülevaade Eesti täiskasvanud elanikkonna (vanuses 18-74 aastat) ostukäitumisest ja -harjumustest, rakendati andmetöötamise käigus kaalusid regiooni, rahvuse, vanuse ja soo osas, millega viidi vastanute jaotus vastavusse Eesti elanikkonna mudeliga. Uuringu üheks tausttunnuseks olnud keel (eesti või vene) kattub suures osas rahvuse tunnusega (eesti või muu rahvus, tabelites märgitud rahvus). Vastanud esindavad vanuse (18-74 aastat), soo, vanuse, rahvuse ja regiooni lõikes Eesti elanikkonda ning seetõttu on uuringu tulemused laiendatavad kodu elanikkonnale.

1. TOIDUKAUPADE OSTUEELISTUSED

Järgnev peatükk annab ülevaate elanike poolt toidukaupade ostmise sagedusest, peamistest toidukaupade ostukohtadest, igapäevaste toiduainete ostukohtadest ning elanike ostuotsust või ostuvalikut mõjutavatest teguritest.

1.1. Toidukaupade ostmise sagedus

Eesti elanikud käivad toidupoes sageli. Vähemalt 4 korda nädalas, st iga päev või üle päeva ostab toidukaupu 54% vastanutest, sh 21% iga päev ja 33% 4-6 korda nädalas. 39% täiskasvanud elanikest ostab toidukaupu 2-3 korda nädalas, mis on kõige sagedasem vastus ehk nn tüüpiline käitumine. Üks kord nädalas või harvemini ostab toidukaupu 7% elanikest (2007.a 5%). Kuid ostusagedust on vähendatud. Selline suund sageduse vähenemisele esineb alates 2004. aastast (vt tabel 1.1.1 ja joonis 1.1). Igapäevaste toiduostude tegijate osakaal väheneb jätkuvalt. 2007. aastal ostis iga päev toidukaupu 25%, 2008. aastal vaid 21%. Käitumise muutust võib olla süvendanud perede majandusliku olukorra mõju – toidukaupu ostetakse üha enam läbimõeldumalt ja kulutusi piirates. 7% elanikest ostis toidukaupu kord nädalas või harvemini, mis on alates 2004. aastast kõige suurem arv. Need on põhiliselt Lõuna-Eestis, maal või alevikes elavad või üle 65-aastased tarbijad, kel sagedamini väike sissetulek või toiduostukoht kaugel.

Tabel 1.1.1. Toidukaupade ostmise sagedus (% vastanutest)

	2004	2005	2006	2007	2008
iga päev	31	27	24	25	21
4-6 korda nädalas	29	31	33	32	33
2-3 korda nädalas	34	36	37	38	39
1 kord nädalas	5	5	6	5	6
harvemini	1	1	0	0	1

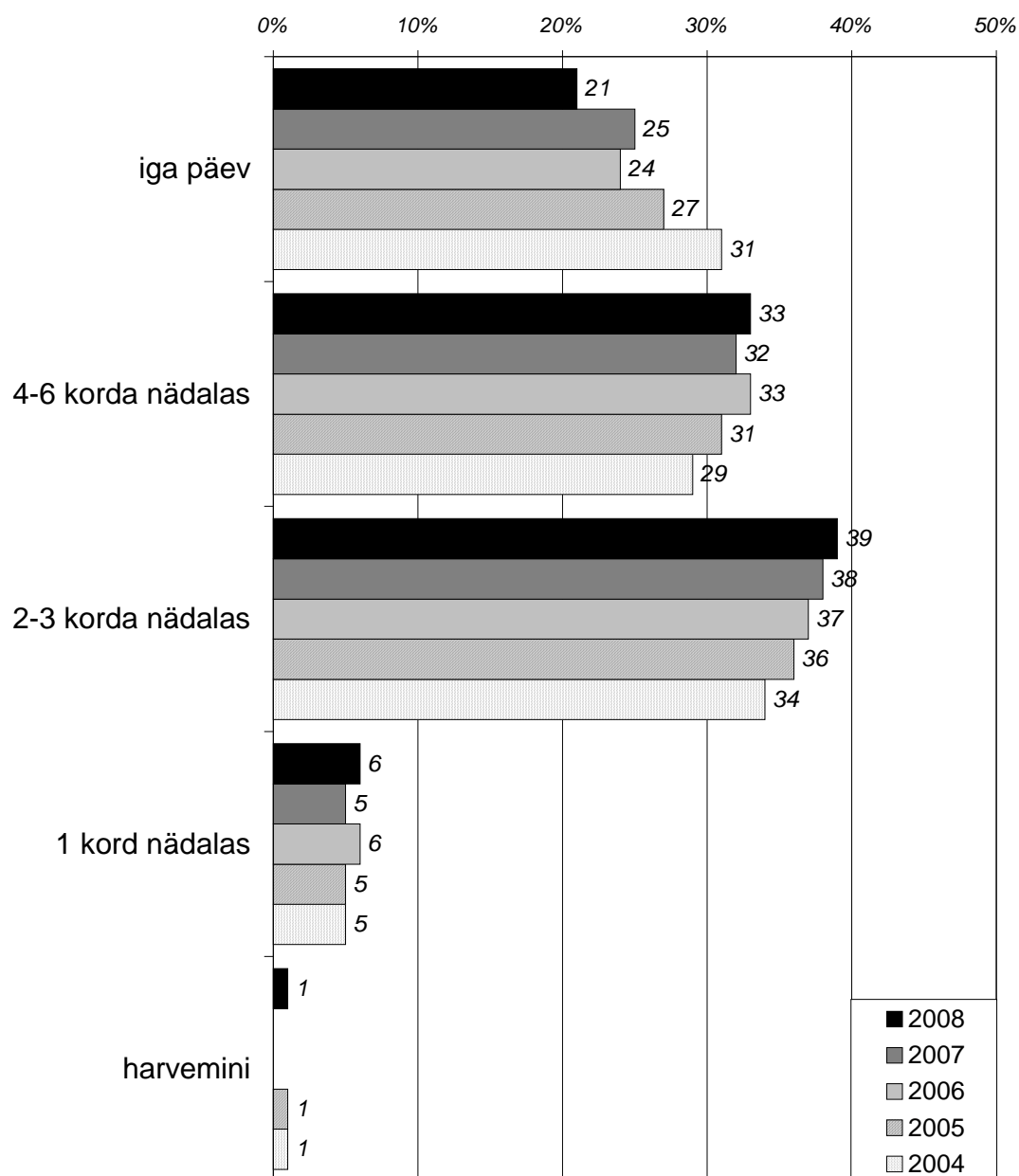
Aastaid ilmnenuid keelekeskkonnast tingitud ostukäitumise erinevused on hakanud muutuma ja ühtlustuma. Nii eestlased kui mitte-eestlased ostavad toidukaupu nüüd enamasti 2-3 korda nädalas (41% eestlastest, 36% muudest rahvustest). Muudest rahvustest eesti elanikud on hakanud varasemast harvemini poes toiduoste tegema. Iga päev ostab toidukaupu 31% muust rahvusest ja 16% eestlastest tarbijaid (vt lisa 2.1). Ostukäitumise ühtlustumise protsess on aeglane, kuid esimest korda 2008. aastal märgatav. Kirde-Eestis, kus venekeelsete elanike osakaal suurem, ostetakse endiselt tüüpiliselt toidukaupu iga päev või 4-6 korda nädalas (vastavalt 29% ja 38% piirkonna tarbijatest).

Ostusageduse üldine seos vanusega püsib viimastel aastatel muutumatuna: 50-aastased ja vanemad tarbijad teevad toiduoste tavapäraselt 2-3 korda nädalas, seevastu nooremad pigem 4-6 korda nädalas (vt tabel 1.1.2). Kuid alla 50-aastased tarbijad on oluliselt vähendanud iga päev toidukaupade ostmist, vahe 2007. aastaga on 7%-punkti: 18-29-aastastest ostis iga päev toidukaupu 23%, 30-49-aastastest 20%, 2007. aastal vastavalt 30% ja 27%.

Tabel 1.1.2 Toidukaupade ostmise sagedus vanuse lõikes (% vastanutest)

	18-29 aastat		30-49 aastat		50-64 aastat		65-74 aastat	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
iga päev	30	23	27	20	19	21	17	19
4-6 korda nädalas	32	36	36	40	30	26	23	22
2-3 korda nädalas	35	36	34	36	43	45	49	45
1 kord nädalas	2	4	3	4	8	6	11	13
harvemini	1	1	0	0	0	2	0	1

Kui sageli ostab Teie pere tavaliselt toidukaupu? (% vastanutest)

Joonis 1.1. Toidukaupade ostmise sagedus aastatel 2004-2008

1.2. Toidukaupade peamised ostukohad

Toidukaupade peamisi ostukohti on vaadeldud tarbijauuringutes alates 2003. aastast. Küsimusele: "Millisest ostukohast ostab teie pere enamasti toidukaupu", paluti vastuseks märkida vaid peamine ostukoht. Valiku erinevate ostukohtade vahel tegid vastajad iseseisvalt.

Toidukaupade peamised ostukohad on viimase aastaga jäänud praktiliselt samaks. Valdav on suurtest toidukauplustest ostmine (peamine ostukoht 78% vastanutest), mille osakaal pole aastaga ei suurenenud ega vähenenud. Väikestest toidukauplustest teeb toiduoste 18% vastanutest, turgudelt vaid 2% ning hulgiladudest ja autokauplustest 1% tarbijaist (vt tabel ja joonis 1.2). Eesti kauplustevõrk küll areneb, kuid praegu lisandub uusi ketikauplusi sinna, kus mõni teine kauplusekett juba tegutseb. Seega ketikaupluste omavaheline konkurents üha tiheneb.

Turgude osa peamise toiduostukohana väheneb aeglaselt, sest kauplustega võrreldes on seal paljude toodete hinnad kallimad. Samuti on mitmel pool turgusid suletud või need on jäänud väiksemaks. Talunikelt ja tootjatelt otse toidukaupade ostmine esineb üksikutes kaubagruppides ja sõltuvalt aastaajast (nt kartulid, õunad, mesi jms).

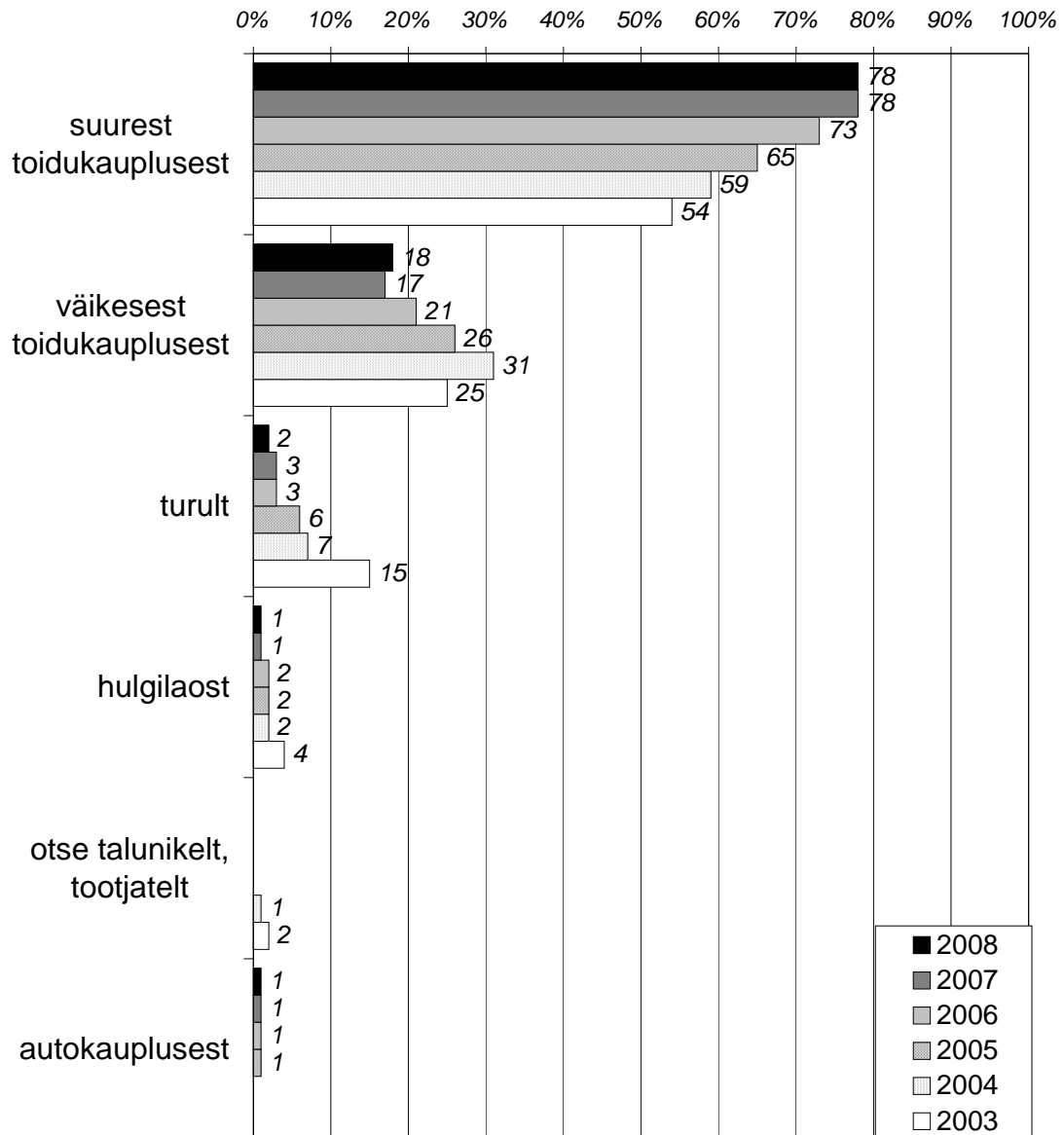
Tabel 1.2. Toidukaupade peamine ostukoht (% vastanutest)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
suur toidukauplus (3 või enam kassat)	54	59	65	73	78	78
väike toidukauplus (alla 3 kassa)	25	31	26	21	17	18
turg	15	7	6	3	3	2
hulgiladu	4	2	2	2	1	1
autokauplus	-	-	1	1	1	1
otse talunikelt, tootjatelt	2	1	0	0	0	0

Peamise toidukauba ostukohana eelistavad Põhja-Eesti, Tallinna ja teiste suuremate linnade elanikud ülekaalukalt suuri toidukauplusi. Kesk- ja Lääne-Eesti, väikelinnade ja maaelanikel on suurte toidukaupluste kõrval säilinud olulise ostukohana väikepoed, mis on lähemal. Turult ostjaid on natuke enam Tallinnas ja turg on populaarne ka üle 65-aastastele tarbijatele ning vene keelt kõnelevate elanike hulgas (vt lisa 2.2).

Millisest ostukohast ostab Teie pere enamasti toidukaupu?

(% vastanutest)

Joonis 1.2. Peamised toidukaupade ostukohad aastatel 2003-2008

1.3. Toiduainete ostukohad kaubagruppide lõikes

Käesolevas töös uuriti, kust tarbijad ostsid 2008. aasta jooksul igapäevaseid toiduaineid ehk selgitati välja toiduainete ostukohtade struktuur. Meid huvitas ostukoha osakaal kaubagrupi ostudes ehk kui suur osakaal liha ja lihatoodete, kala ja kalatoodete, piima ja piimatoodete, kanamunade, kartulite, puu-, köögiviljade ja marjade, mahlade, jahu ja tangainete ning mee ostudes oli kauplustel, turgudel, talunikel-kaluritel-mesinikel, omatoodangul või hulgiladudel. Vaadeldud toiduainete rühmad olid samad 2007. aastal läbiviidud uuringuga.

Tarbijatel paluti märkida tootegrupiti ligikaudselt (%-des ostukoha osakaal), kust tema pere ostis 2008. aasta jooksul igapäevaseid toiduaineid.

Kauplused on põhilised ostukohad suurema osa töös uuritud toiduainete ostul. Erandiks olid vaid kartul ja mesi. Valdav osa elanike poolt 2008. aastal ostetud jahust ja tangainetest (95%), piimatoodetest (92%) ja kalatoodetest (87%) osteti just kauplustest (vt joonis 1.3.1-1.3.3). Teiste uuritud tootegruppide puhul oli kaupluste osakaal ostukohana väiksem. Viimase aastaga suurenes kaupluste osakaal kanamunade ja mahlade ostudes, vähenes aga liha ja lihatoodete, kala, puuviljade ja marjade ostudes.

Kuigi turgude tähtsus põhilise toidukaupade ostukohana on Eestis vähenenud, on siiski mitmeid tootegruppe, mida turgudelt endiselt suhteliselt palju ostetakse. 2008. aastal oli turu osakaal tootegruppidest suurim liha, kartulite ja kala ostudes, vastavalt 34%, 32% ja 24%. Kuna turud pakuvad sageli kauplustest laiemat valikut ja erineva hinnatasemega värsked saadusi, siis majandusolukorra halvenedes muutusid turud taas nende toodete ostul olulisemateks ostukohtadeks. 2008. aastal suurenes turgude osakaal kartulite (14%-punkti), liha ja lihatoodete (9%- ja 7%-punkti), kala (5%-punkti), köögiviljade (7%-punkti) ning puuviljade ja marjade ostudes (8%-punkti).

Ise endale toidu tootmine Eestis üha väheneb. See langes 2008. aastal kartulitel 12%-punkti, köögiviljadel 8%-punkti, puuviljadel, marjadel ja mahladel mõlemal 4%-punkti. Tootegruppide võrdluses on sellel veel endiselt oluline osa puuviljade ja marjade (25%), mahlade (24%), köögiviljade (21%) ja kartulite soetamisel (20%).

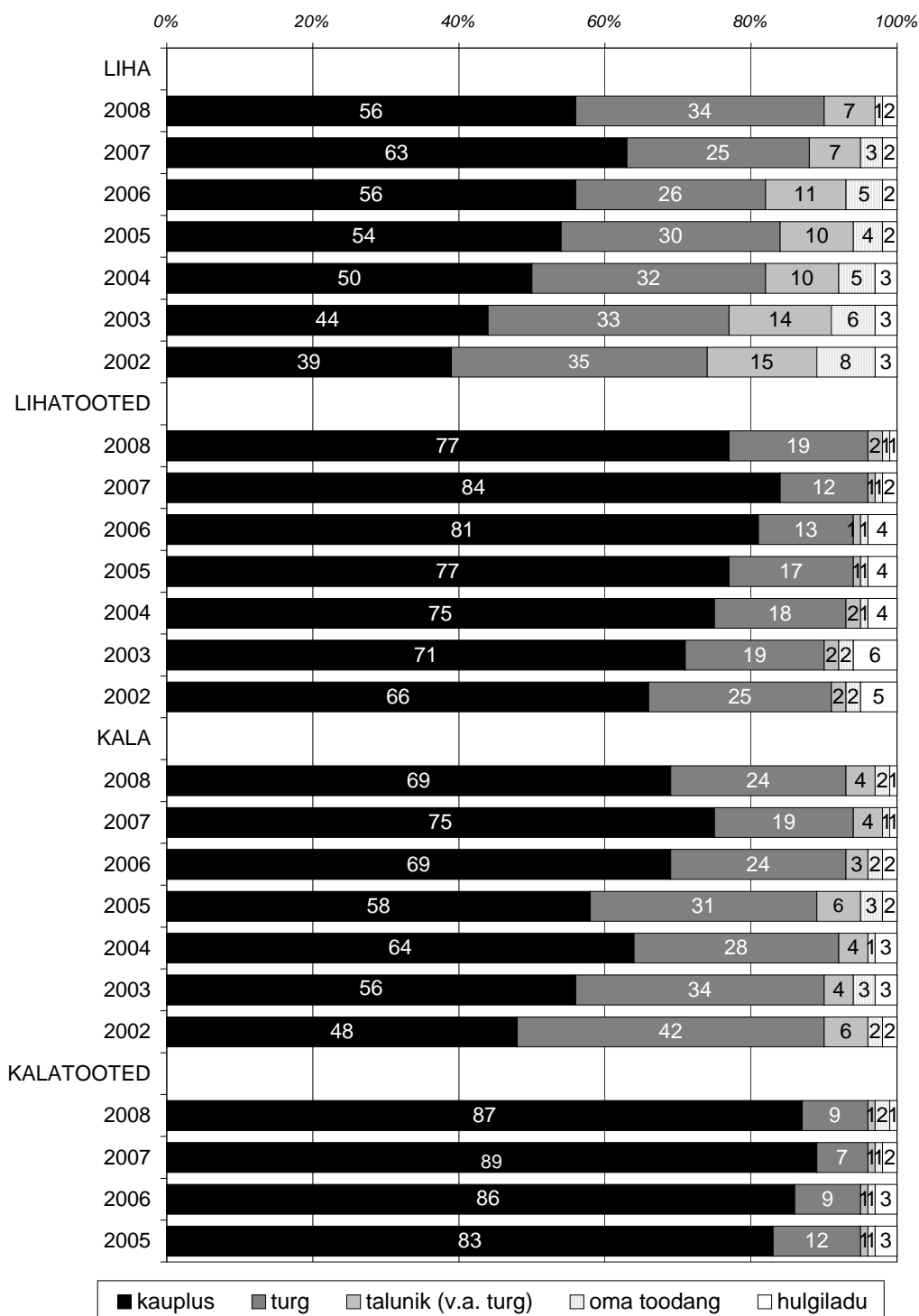
Tootjatelt otse ostetakse enim mett (56% mee ostudest), kuid selline ostuviis on endiselt levinud ka kartuli (19% kartuli ostudest), piima (13%), kanamunade (9%), liha (7%) ja köögivilja (7%) ostul.

Hulgiladude osakaal toidukaupade ostukohana oli jätkuvalt väga väike piirdudes 1-2% liha, kartulite ning jahu ja tangainete ostudest.

Järgnevalt toiduainete ostukohtadest kaubagruppide lõikes.

Toidukaupade ostukohad (1)

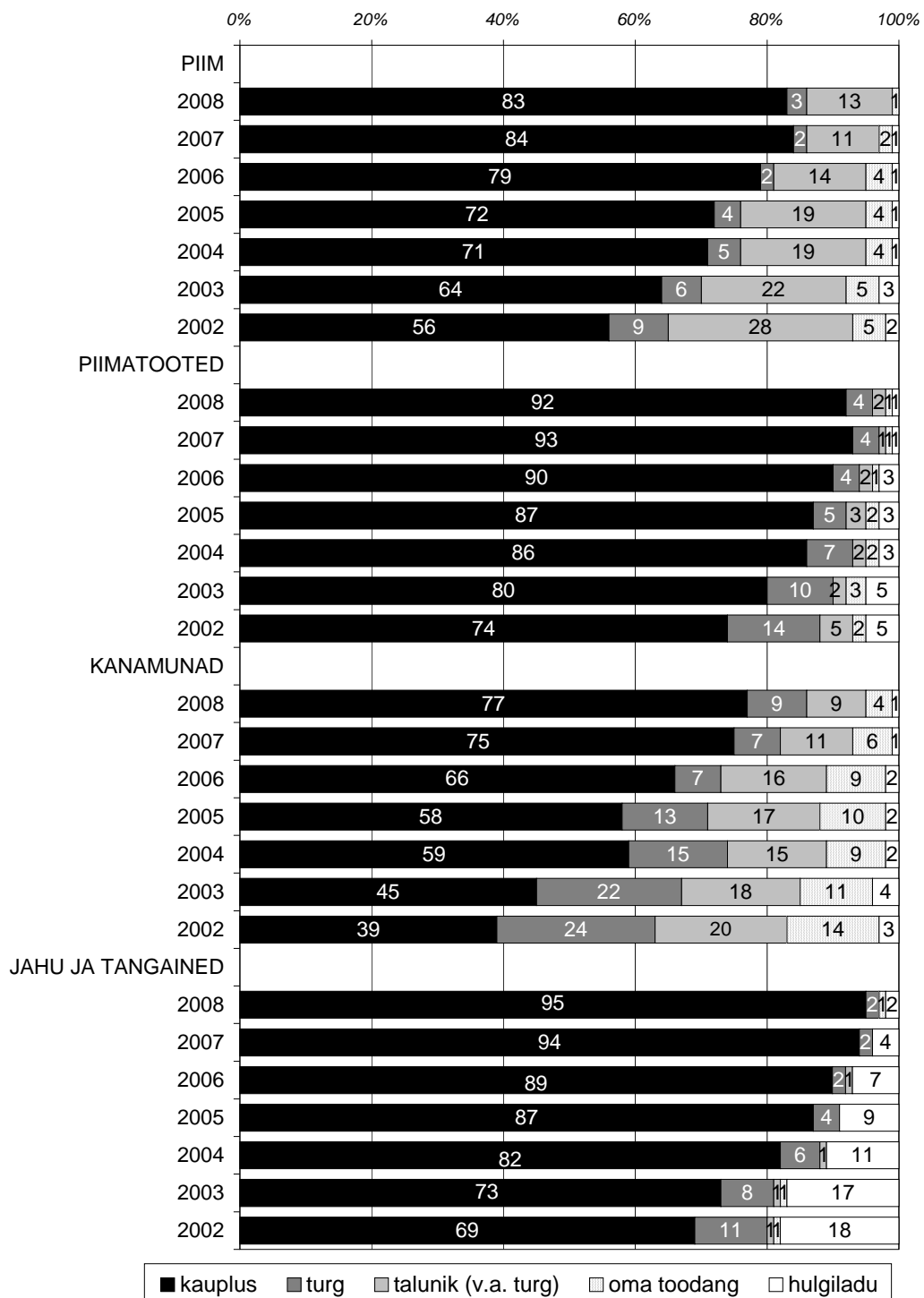
ostukohtade osakaal kaubagrupiti (% ostudest)

Joonis 1.3.1. Toidukaupade ostukohad kaubagruppide lõikes 2002-2008 (1)

Toidukaupade ostukohad (2)

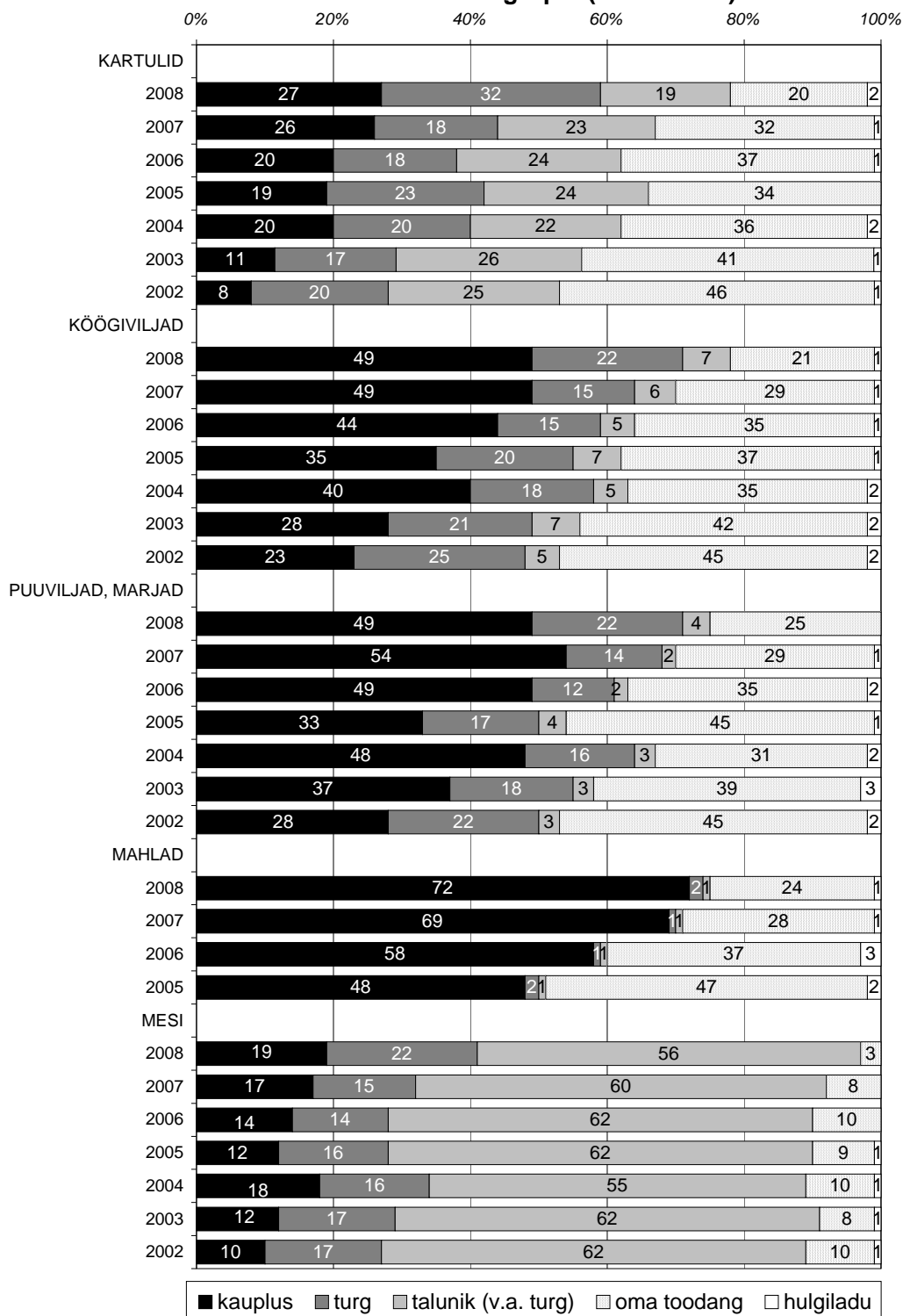
ostukohtade osakaal kaubagrupiti (% ostudest)

Joonis 1.3.2. Toidukaupade ostukohad kaubagruppide lõikes 2002-2008 (2)

Toidukaupade ostukohad (3)

ostukohtade osakaal kaubagrupiti (% ostudest)

Joonis 1.3.3. Toidukaupade ostukohad kaubagruppide lõikes 2002-2008 (3)

- LIHA JA LIHATOOTED

Liha ja lihatooteid ostetakse valdavalt kauplustest – 56% liha ja 77% lihatoodete ostudest, kuid see on aastaga oluliselt vähenenud. Võrreldes 2007. aastaga vähenes kaupluste osakaal liha ja lihatoodete ostukohana 7%-punkti võrra. See tähendab, et liha puhul langes kaupluste osakaal 2006. aasta tasemele, lihatoodete puhul aga 2005. aasta tasemele. Vaatamata sellele, et liha hinnavahe kauplustes ja turgudel on viimastel aastatel vähenenud, on turgudel keskmine liha ja lihatoodete hinnatase madalam. Turgudel on valikus rohkem odavamaid tooteid, sh tooteid, mis on väikepakendisse pakendamata ja viilutamata ning mille kilohind on seetõttu madalam kui kauplustes müüdava sortimendi keskmine hind. Samuti müüakse turgudel väiketootjate tooteid, mida kauplustes sageli saada ei olegi, sest väikeste mahtude tõttu neid kaupluste sortimenti ei võeta. Selliste toodete huvilistel ongi turg peaaegu ainuke koht, kust neid osta on võimalik. Keerulisemas majandusolukorras meelitavad odavamad tooted osa tarbijaid tagasi turgudele liha ja lihasaadusi ostma. Kuna liha ja lihatooted on kallis kaup, võib sääst turgudelt ostes olla pereelarve jaoks oluline.

Tabel 1.3.1. Liha ja lihatoodete ostukohtade jaotus (% tooterühma ostudest)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Liha</u>	2008	56	2	34	7	1	100%
	2007	63	2	25	7	3	100%
	2006	56	2	26	11	5	100%
	2005	54	2	30	10	4	100%
	2004	50	3	32	10	5	100%
	2003	44	3	33	14	6	100%
	2002	39	3	35	15	8	100%
	2001	36	3	36	14	11	100%
<u>Lihatooted</u>	2008	77	1	19	2	1	100%
	2007	84	2	12	1	1	100%
	2006	81	4	13	1	1	100%
	2005	77	4	17	1	1	100%
	2004	75	4	18	2	1	100%
	2003	71	6	19	2	2	100%
	2002	66	5	25	2	2	100%
	2001	62	7	27	2	2	100%

- PIIM JA PIIMATOOTED

Piima ja piimatoodete ostukohtades 2008. aastal suuri muutusi ei toimunud - 83% piima ja 92% piimatoodete ostudest sooritati kauplustes (vt tabel 1.3.2). Märkata oli vaid väikest talunikelt ostmise populaarsuse kasvu ning kauplustest ostmise vähest vähenemist. Talunikelt osteti 13% piimast (2007.a 11%) ja 2% piimatoodetest (1%). Uuringu tulemused näitavad, et hoolimata lehmapidamise vähenemisest on inimestel suurenenud huvi osta piima ja taludes valmistatud piimatooteid otse tootjailt ja sellega toetada põllumeest ning ühtlasi süüa ise naturaalselt ehedat talutoitu. Hulgiladude ja omatoodangu osakaal on elanike piimatoodete ostudes endiselt väga väike (1%).

Tabel 1.3.2. Piima ja piimatoodete ostukohade jaotus (% tooterühma ostudest)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Piim</u>	2008	83	0	3	13	1	100%
	2007	84	1	2	11	2	100%
	2006	79	1	2	14	4	100%
	2005	72	1	4	19	4	100%
	2004	71	1	5	19	4	100%
	2003	64	3	6	22	5	100%
	2002	56	2	9	28	5	100%
	2001	45	2	10	33	10	100%
<u>Piimatooted</u>	2008	92	1	4	2	1	100%
	2007	93	1	4	1	1	100%
	2006	90	3	4	2	1	100%
	2005	87	3	5	3	2	100%
	2004	86	3	7	2	2	100%
	2003	80	5	10	2	3	100%
	2002	74	5	14	5	2	100%
	2001	70	6	15	5	4	100%

• KALA JA KALATOOTED

Kala ostukohana on viimase aastaga vähenenud kaupluste ja suurenenud turgude osakaal, kuid endiselt olid kauplused põhilisteks kala ja kalatoodete ostukohtadeks Eestis. Kaupluste osakaal kalaostudes moodustas 2008. aastal 69% (2007.a 75%), st ollakse tagasi 2006. aasta tasemel. Turgude osakaal oli 24% ja aastane juurdekasv 5%-punkti. Kala jaehinnad olid 2008. aastal nii turgudel kui kauplustes madalamad kui 2007. aastal. Kuna turgudel langesid hinnad aastaga enam ning hinnatase oli madalam kui kauplustes, suurenes ka turgude tähtsus kala ja kalatoodete ostudes 2008. aastal mullusega võrreldes. Kaupluste positsiooni parandamiseks kala müügil ei piisa vaid kaupluste puhta ja meeldiva ostukoha eelistest, vaid tuleb laiendada sortimenti ning korrigeerida hinnataset konkurentsivõimelisemaks.

Kala ostmine kalurilt või ise püüdmine oli jätkuvalt tagasihoidlik, vastavalt 4% ja 2%, mis ei erine 2007. aastast.

Tabel 1.3.3. Kala ostukohtade jaotus (% tooterühma ostudest)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Kalur	Oma toodang	Kokku
<u>Kala</u>	2008	69	1	24	4	2	100%
	2007	75	1	19	4	1	100%
	2006	69	2	24	3	2	100%
	2005	58	2	31	6	3	100%
	2004	64	3	28	4	1	100%
	2003	56	3	34	4	3	100%
	2002	48	2	42	6	2	100%
	2001	42	4	46	5	3	100%
<u>Kalatooted</u>	2008	87	1	9	1	2	100%
	2007	89	2	7	1	1	100%
	2006	86	3	9	1	1	100%
	2005	83	3	12	1	1	100%

Kalatoodete põhiliseks ostukohaks on Eesti elanike jaoks endiselt kauplused - 87% elanike kalatoodete ostudest tehti 2008. aastal kauplustes. Kala ostukohtade struktuuris toimunud muutused mõjutasid vähesel määral ka kalatoodete ostukohtade struktuuri. Kalatoodete ostukohana kaupluste osakaal 2008. aastal veidi vähenes ning turgude osakaal suurenes (vastavalt $\pm 2\%$ -punkti).

Kaluritelt kalatooteid üldiselt ei osteta (1%), vähene on ka ise kala püüdmine ja neist toodete valmistamine (2%).

- **KANAMUNAD**

Kaupluste positsioon kanamunade müügil on aasta-aastalt jõudsalt paranenud. Sama trend jätkus ka 2008. aastal, mil kaupluste osakaal elanike kanamunade ostudes suurenes 77%-ni (2007.a 75%). Kanamunad ja mahlad olid ainsad tooterühmad, mille ostudes kaupluste osakaal 2008. aastal suurenes. Kodumaistest odavamate imporditud kanamunade müük kauplustes on olnud edukas ning vähendanud hulgiladude, talunike ja omatoodangu konkurentsivõimet Eesti munaturul ning nende ostukohtade tähtsust elanike munade ostudes. Alates 2005. aastast on talunikelt ostetavate munade ja omatoodangu osakaal järjepidevalt vähenenud. 2008. aastal moodustas talunikelt ostetavate kanamunade osakaal 9% (2007.a 11%) ja omatoodangu osakaal 4% (2007.a 6%). Kuna turgudel kallinesid munad 2008. aastal veidi vähem kui kauplustes ning üldine hinnatase on madalam (turgudel on munad pakendamata), siis suurenes ka turgude osakaal munade müügis elanikele. Turult otsitakse ja ka leitakse soodsama hinnaga kaupa ning peale suurt toidukaupade hinnatõusu 2007. aasta lõpus ja 2008. aastal muutsid paljud elanikud oma ostuharjumusi. "Kõik ühest kohast"-ostmine liigub kehvematel aegadel osades tarbijasegmentides (nt vanemad inimesed, tallinlased, väiksema sissetulekuga tarbijad) toiduostude hajutatuse suunas.

Tabel 1.3.4. Kanamunade ostukohtade jaotus (% tooterühma ostudest)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Kanamunad</u>	2008	77	1	9	9	4	100%
	2007	75	1	7	11	6	100%
	2006	66	2	7	16	9	100%
	2005	58	2	13	17	10	100%
	2004	59	2	15	15	9	100%
	2003	45	4	22	18	11	100%
	2002	39	3	24	20	14	100%
	2001	35	3	25	21	16	100%

- **KARTULID, KÖÖGIVILJAD NING PUUVILJAD-MARJAD**

2008. aasta kehvade kartulisaagi tõttu vähenes kartuli omatoodangu ja talunikelt ostude osakaal elanike kartulitarbimises ning suurenes turgudel ja kauplustest ostetu osakaal (vt tabel 1.3.5). Varasematel aastatel saadi ligi kolmandik või enamgi kartulist omatoodanguna, 2008. aastal vaid 20%. Need osakaalud pole kogu vaatlusperioodi jooksul alates 2001. aastast olnud turu puhul niivõrd kõrged ja omatoodangu puhul niivõrd madalad, kui 2008. aastal. Kui paljud inimesed on oma talvekartuli kas ise tootnud või ostnud tavaliselt talunikult, siis 2008. aastal müüsid

kartulitootjad oma saagi rikkumise hirmus kiirelt maha ning kõigile soovijatele seda enam ei jagunud. Kartuli põhiline ostukoht oli 2008. aastal turg, sest turul oli hinnatase oli ligi veerandi jagu madalam kui tavakauplustes lahtisel kartulil ning ligi poole võrra madalam kui tavakauplustes pakitud kartulil. Kuna toidukaubad olid 2008. aastal kallid, tuli elanikel ka kartuli ostuks otsida sobivamaid ostukohti. Tavakauplustes pakutu ei suutnud turul pakutavaga konkureerida ei hinnas ega sortimendi ulatuses, vahel ka kvaliteedis. Säästukauplustes oli kartuli hinnatase 2008. aastal 8% madalam kui turgudel, kuid turgudel oli valik oluliselt suurem.

Tabel 1.3.5. Köögi- ja puuviljade ostukohtade jaotus (% tooterühma ostudest)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Kartulid</u>	2008	27	2	32	19	20	100%
	2007	26	1	18	23	32	100%
	2006	20	1	18	24	37	100%
	2005	19	0	23	24	34	100%
	2004	20	2	20	22	36	100%
	2003	11	1	17	26	41	100%
	2002	8	1	20	25	46	100%
	2001	6	1	23	24	46	100%
<u>Köögiljad</u>	2008	49	1	22	7	21	100%
	2007	49	1	15	6	29	100%
	2006	44	1	15	5	35	100%
	2005	35	1	20	7	37	100%
	2004	40	2	18	5	35	100%
	2003	28	2	21	7	42	100%
	2002	23	2	25	5	45	100%
	2001	16	2	26	8	48	100%
<u>Puuviljad, marjad</u>	2008	49	0	22	4	25	100%
	2007	54	1	14	2	29	100%
	2006	49	2	12	2	35	100%
	2005	33	1	17	4	45	100%
	2004	48	2	16	3	31	100%
	2003	37	3	18	3	39	100%
	2002	28	2	22	3	45	100%
	2001	23	2	23	5	47	100%

Köögiljade, puuviljade ja marjade peamiseks ostukohaks oli 2008. aastal sarnaselt 2007. aastaga kauplus. Kaupluste osakaal köögiljajaostudes oli 2008. aastal 49%, mis aastaga ei muutunud. Samas köögiljade omatoodangu osakaal vähenes viimase aastaga oluliselt (21%, 2007.a 29%) ning turu osakaal tõusis (22%, 2007.a 15%).

Puuviljade ja marjade puhul omatoodangu osa vähenes 29%-lt 2007. aastal 25%-le ning kaupluste osakaal 54%-lt 49%-le. Samal ajal turu osakaal suurenes 14%-lt 22%-le. See näitab, et turud suutsid värskete saaduste müügil pakkuda alternatiivi kauplustele ja teistele müügi-kanalitele. Turud olid 2008. aastal, kui elanikel tuli toidukulusid varasemast tähelepanelikumalt arvestada ning kui omatoodangut nii palju ei saadud, oma hinnatasemelt ja tootevalikult värskete saaduste osas konkurentsivõimelised.

- MAHLAD

Mahlad on teine tooterühm, mille kauplustest ostude osakaal 2008. aastal suurenes (vt tabel 1.3.6). Kaupluste osakaal mahlaostudes moodustas 72% (2007.a 69%). Omatoodangu osakaal vähenes jätkuvalt ja langes 2008. aastal 24%-ni (2007.a 28%). Selle põhjuseks võib lugeda kehva saagiaastat ning elanike muutunud elustiili ja harjumusi. Teised müügikohad elanike mahlade ostudes suurt rolli ei mängi. Kui elanikud ise mahla ei valmistata või pole võimalik valmistada, siis ei loobuta tarbimisest, vaid ostetakse mahla toidupoest.

Tabel 1.3.6. Mahlade ostukohtade jaotus (% tooterühma ostudest)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Mahlad</u>	2008	72	1	2	1	24	100%
	2007	69	1	1	1	28	100%
	2006	58	3	1	1	37	100%
	2005	48	2	2	1	47	100%

- JAHU JA TANGAINED

Kaupluste osakaal uuringus vaadeldud tooterühmadest oli 2008. aastal kõige suurem jahu ja tangainete ostudes – 95%. Aastaga see protsent oluliselt ei muutunud. Jahu ja tangainete ostmine hulgiladudest on langussuunaline alates 2001. aastast ja piirdus 2008. aastal vaid 2%-ga nende toodete ostudest (2007.a 4%). Turgude osakaal püsib 2% tasemel (vt tabel 1.3.7).

Tabel 1.3.7. Jahu ja tangainete ostukohtade jaotus (% tooterühma ostudest)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Jahu ja tangained</u>	2008	95	2	2	0	1	100%
	2007	94	4	2	0	0	100%
	2006	89	7	2	1	0	100%
	2005	87	9	4	0	0	100%
	2004	82	11	6	1	0	100%
	2003	73	17	8	1	1	100%
	2002	69	18	11	1	1	100%
	2001	61	22	14	2	1	100%

- MESI

Mett ostetakse Eestis jätkuvalt peamiselt otse mesinikelt-talunikelt, kuid nende osakaal on vähenenud võrreldes 2007. aastaga - 56% mee ostudest tehti mesinike juures ja 22% turgudel (2007.a vastavalt 60% ja 15%). Talunikelt ostud ja omatoodang vähenes eelkõige vihmase suve ja kehva meesaagi tõttu. Talust otsemüüjad müüsid oma toodangu kohe ära ning see asetas turud kohaliku toodangu pakujana soodsasse positsiooni. Turgude tähtsus meemüügikohana tõusis aastaga 7%-punkti, mis on kõrgeim tase alates 2001. aastast (vt tabel 1.3.8). Samuti oli mee ostmine kauplustest tõususuunaline (19%, 2007.a 17%).

Tabel 1.3.8. Mee ostukohtade jaotus (% tooterühma ostudest)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Mesi</u>	2008	19	0	22	56	3	100%
	2007	17	0	15	60	8	100%
	2006	14	0	14	62	10	100%
	2005	12	1	16	62	9	100%
	2004	18	1	16	55	10	100%
	2003	12	1	17	62	8	100%
	2002	10	1	17	62	10	100%
	2001	10	1	21	60	8	100%

1.4. Toidu ostuotsust mõjutavad tegurid

Toidu ostuotsuse tegemisel on tarbija jaoks olnud määravamad värskus, maitse ja kvaliteet. Neid kolme hindavad tarbijad kõige kõrgemalt alates 2002-2003. aastast, mil küsimust esmakordselt küsiti. Käesolevas uuringus paluti vastajatel märkida, mis on nende jaoks toidu ostuotsuse tegemisel tähtis ning anda hinnang kolmeastmelisel skaalal 17 teguri kohta. Tabelis 1.4.1 on valikutegurid järjestatud skaalapunktidele omistatud väärtuste (väga tähtis=1, mõnevõrra tähtis=2, ei oma tähtsust=3) aritmeetiliste keskmiste alusel. Mida väiksem keskmine, seda tähtsam on konkreetne valikutegur tarbijaile.

Tabel 1.4.1. Eesti elanike toidu ostuotsuseid mõjutavad tegurid (“väga tähtis” – vastuste % ja keskmine hinne pallides)

	Väga tähtis (%)							Keskmine hinne	
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2007	2008
maitse	90	91	93	91	92	93	91	1,07	1,09
värskus	-	95	95	92	96	96	91	1,05	1,10
kvaliteet	86	92	92	94	96	92	85	1,08	1,15
tervislikkus	62	75	73	69	73	73	67	1,29	1,35
soodne hind	61	70	65	67	62	65	61	1,38	1,42
toote välimus	-	50	47	59	56	52	52	1,52	1,52
koostis	-	-	-	64	67	58	49	1,46	1,54
sooduspakkumised*	28	31	30	49	50	52	49	1,55	1,59
tuttav bränd (kaubamärk)	24	26	27	25	21	32	38	1,77	1,70
päritolumaa, Eestis toodetud	-	61	60	65	58	50	41	1,58	1,72
märgised	-	-	41	39	40	40	39	1,74	1,73
GMO-vaba	-	-	58	54	52	50	44	1,67	1,80
mahe-, ökotoodang	-	-	49	37	41	40	32	1,75	1,88
pikk säilimisaeg, kui kaua on kasutamiskõlblik	-	65	37	27	28	29	27	1,95	1,94
pakendi mugavus	-	-	24	25	27	28	18	1,85	2,08
valmistamise kiirus, kergus	-	23	24	28	26	27	17	1,88	2,10
pakend (välimus)	12	11	16	23	22	20	15	1,97	2,12

* 2002-2004 küsiti sooduspakkumiste ja degusteerimiste kohta koos, alates 2005. aastast eraldi

Toidukaupade ostuvaliku tegemisel on Eesti elanikele endiselt kõige tähtsamad toidukauba maitse, värskus ja kvaliteet. Maitset ja värskust pidas väga tähtsaks 91% vastanutest, kvaliteeti 85% vastanutest. Enamike tegurite tähtsus on majanduskriisi tingimustes vähenenud. Väga tähtsateks valikukriteeriumideks on ka toote tervislikkus (67%) ja soodne hind (61%). Kõigi nimetatud tegurite keskmine hinnang jääb alla 1,5 palli, mis tähendab, et neid peetakse väga tähtsaks. Kõik ülejäänud tegurid on valiku tegemisel tähtsad, kuid mitte määravad.

Kodumaisus, Eestis tootmine, on valikukriteeriumide pingereas langenud ühe positsiooni võrra 10-ndaks. Otsuseid ei tehta ainult ühe kriteeriumi põhjal ja päritolumaast peeti olulisemaks toote

maitset, värskust, kvaliteeti, tervislikkust, soodsat hinda, toote välimust, koostist, sooduspakkumisi ning tuttavat kaubamärki.

Kui enamuse tegurite tähtsus 2008. aastal langes, siis maitse, toote välimuse ja märgiste puhul püsis senine tase. Ainus tegur, mille tähtsus aastaga tõusis, oli tuttav kaubamärk, mida pidas tähtsaks 38% vastanutest (2007.a 32%). Need tegurid viitavad püsiväärtustele, millele tuginetakse rasketel aegadel. Usaldusväärne kaubamärk, harjumuspärane toode, tuttava maitse ja välimusega ning kodumaise kvaliteedi-päritolumärgisega annab tarbijatele kindluse ja turvalisuse. Samas peab toode olema kindlasti värsked, kvaliteetne, tervislik ja soodsa hinnaga.

Ostuotsust tehes võivad eri sotsiaalsetesse või kultuurilistesse rühmadesse kuuluvad tarbijad toiduvalikuid teha erinevate valikukriteeriumide alusel, sest ümbritsev keskkond, rahalised võimalused ja elusituatsioon avaldavad kõik käitumisele mõju. Tarbijarühmade vastused sissetuleku, vanuse, hariduse, elukoha, keelekeskkonna ja vanuse lõikes on toodud lisas 2.3. Alljärgnevalt vaatleme sissetuleku, vanuse ja keelekeskkonna mõju toidukaupade valikuotsust mõjutavatele teguritele (vt tabelid 1.4.2 – 1.4.4).

Tabel 1.4.2. Elanike toidu ostuotsuseid mõjutavad tegurid madalaimas ja kõrgeimas sissetuleku rühmas (järjestatud “väga tähtis”-vastuste % järgi)

	KÕIK	alla 2001 krooni pereliikme kohta	üle 8000 krooni pereliikme kohta
1. maitse	91	86 (1.)	93 (1.)
2. värskus	91	83 (3.)	91 (2.)
3. kvaliteet	85	78 (5.)	86 (3.)
4. tervislikkus	67	68 (6.)	63 (4.)
5. soodne hind	61	84 (2.)	51 (6.)
6. toote välimus	52	65 (7.)	52 (5.)
7. koostis	49	45 (10.)	49 (7.)
8. sooduspakkumised	49	80 (4.)	37 (9.)
9. GMO-vaba	44	40 (12.)	33 (11.)
10. päritolumaad, Eestis toodetud	41	42 (11.)	36 (10.)
11. märgised	39	35 (14.)	30 (12.)
12. tuttav bränd (kaubamärk)	38	48 (8.)	44 (8.)
13. mahe-, ökotoodang	32	37 (13.)	19 (14.)
14. pikk säilimisaja, kui kaua on kasutamiskõlblik	27	47 (9.)	21 (13.)
15. pakendi mugavus	18	32 (15.)	17 (16.)
16. valmistamise kiirus, kergus	17	30 (16.)	18 (15.)
17. pakend (välimus)	15	27 (17.)	15 (17.)

Toidu ostuotsust tehes lähtuvad väikseima sissetulekuga pered eelkõige maitsest, soodsast hinnast, värskusest, sooduspakkumistest ja kvaliteedist, kusjuures toidukaupade hindadel ja sooduspakkumistel on palju suurem mõju võrreldes kõrgeima sissetulekuga tarbijatega. Väikese sissetulekuga elanikud on hinnatundlikud, kuid väärtustavad sealjuures ka toote välimust, GMO-vabadust, mahetoodangut, märgiseid, toote pikemat kasutamiskõlblikkust, pakendi mugavust ja valmistamise kergust. Suurema sissetulekuga tarbijate otsus kujuneb peamiselt maitse, värskuse ja kvaliteedi põhjal. Soodne hind on valikuteguritest 6. kohal, sooduspakkumised 9. ning vähem tähtsaks peetakse mahedat tootmisviisi, geneetiliselt muundatud organismide sisalduse jälgimist.

Tabel 1.4.3. Elanike toidu ostuotsuseid mõjutavad tegurid vanuse lõikes (“väga tähtis”-vastuste %)

	KÕIK	18-29 aastat	30-49 aastat	50-64 aastat	65-74 aastat
1. maitse	91	95 (1.)	90 (2.)	90 (1-2.)	87 (2.)
2. värskus	91	94 (2.)	91 (1.)	90 (1-2.)	88 (1.)
3. kvaliteet	85	86 (3.)	86 (3.)	84 (3.)	84 (3.)
4. tervislikkus	67	65 (4.)	64 (4.)	70 (4.)	70 (5.)
5. soodne hind	61	58 (5.)	60 (5.)	61 (5.)	71 (4.)
6. toote välimus	52	54 (6.)	50 (8.)	55 (6.)	51 (9.)
7. koostis	49	44 (8-9.)	51 (7.)	49 (7.)	55 (8.)
8. sooduspakkumised	49	47 (7.)	52 (6.)	48 (8.)	47 (11.)
9. GMO-vaba	44	35 (10-11.)	42 (9.)	47 (9-10.)	63 (6.)
10. päritolumaad, Eestis toodetud	41	34 (12.)	35 (12.)	47 (9-10.)	61 (7.)
11. määrgised	39	35 (10-11.)	36 (10-11.)	42 (11.)	49 (10.)
12. tuttav bränd (kaubamärk)	38	44 (8-9.)	36 (10-11.)	41 (12.)	28 (14.)
13. mahe-, ökotoodang	32	25 (14.)	29 (13.)	39 (13.)	41 (13.)
14. pikk säilimisaeg, kui kaua on kasutamiskõlblik	27	26 (13.)	21 (14.)	29 (14.)	42 (12.)
15. pakendi mugavus	18	17 (15.)	15 (15.)	21 (16.)	19 (16.)
16. valmistamise kiirus, kergus	17	13 (17.)	13 (16.)	23 (15.)	23 (15.)
17. pakend (välimus)	15	16 (16.)	12 (17.)	18 (17.)	16 (17.)

Eri vanuses tarbijate peamised toidukauba ostuvalikut mõjutavad tegurid on sarnased – olulised on maitse, värskus ja kvaliteet. Kuid nooremad (18-29-aastased) osutavad maitsele ja värskusele suhteliselt suuremat tähtsust. Noored pööravad ka rohkem tähelepanu sooduspakkumistele ja tuttavale kaubamärgile, vähem aga geneetiliste organismide puudumisele tootes, mahetoodangule ja kodumaisusele. Vanemad tarbijad (65-aastased ja vanemad) seevastu võtavad rohkem arvesse toodete hinda, vaatavad GMO-sisaldust tootes, kodumaisust, mahedat tootmisviisi ja pikemaajalist kasutamiskõlblikkust.

Eesti- ja venekeelses keskkonnas elavate tarbijate väärtushinnangud erinevad ja seda ei saa põhjendada sissetulekute erinevusega. Peamiselt vene keelt kõnelevate elanike toiduostu protsess on mitmekesisem. Peale maitse, värskuse ja kvaliteedi, mis on sarnased mõlemal rahvusrühmal, pööratakse rohkem tähelepanu tervislikkusele, toote mahedale tootmisviisile, GMO-de puudumisele tootes, määrgistele jms (vt tabel 1.4.4). Üllatav on eestlaste ükskõiksus, valdav osa tegureid on toidukauba valikul oluliselt väiksema kaaluga võrreldes muude rahvustega, olulisemaks peeti vaid soodsat hinda.

Kui etteantud nimekirjas puudus vastaja jaoks tähtis tegur, siis oli võimalik see juurde lisada (kasutas 4% küsitletutest). Sarnaselt eelmisele aastale märgiti enim pakenditesse puutuvat: pakendi terviklikkust, keskkonnasõbralikkust, tagasihoidlikkust, väikest kaalu, väikest suurust, ökoloogilisust, taaskasutust, kiiresti avatavust. Võimalusel püütakse vältida ühekordseid pakendeid ja soovitakse, et peale toote tarbimist jääks pakendit järgi minimaalselt.

Veel määravad otsustamisel rolli müügikoha üldine mulje, puhtus ja teeninduskvaliteet. Säilitus- ja värvainete, maitseparandajate vähene sisaldus või puudumine on viimaste aastate jooksul olnud tarbijatele väga oluline. Valikuid aitavad teha ka tuttavate soovitusel ja tootjafirma.

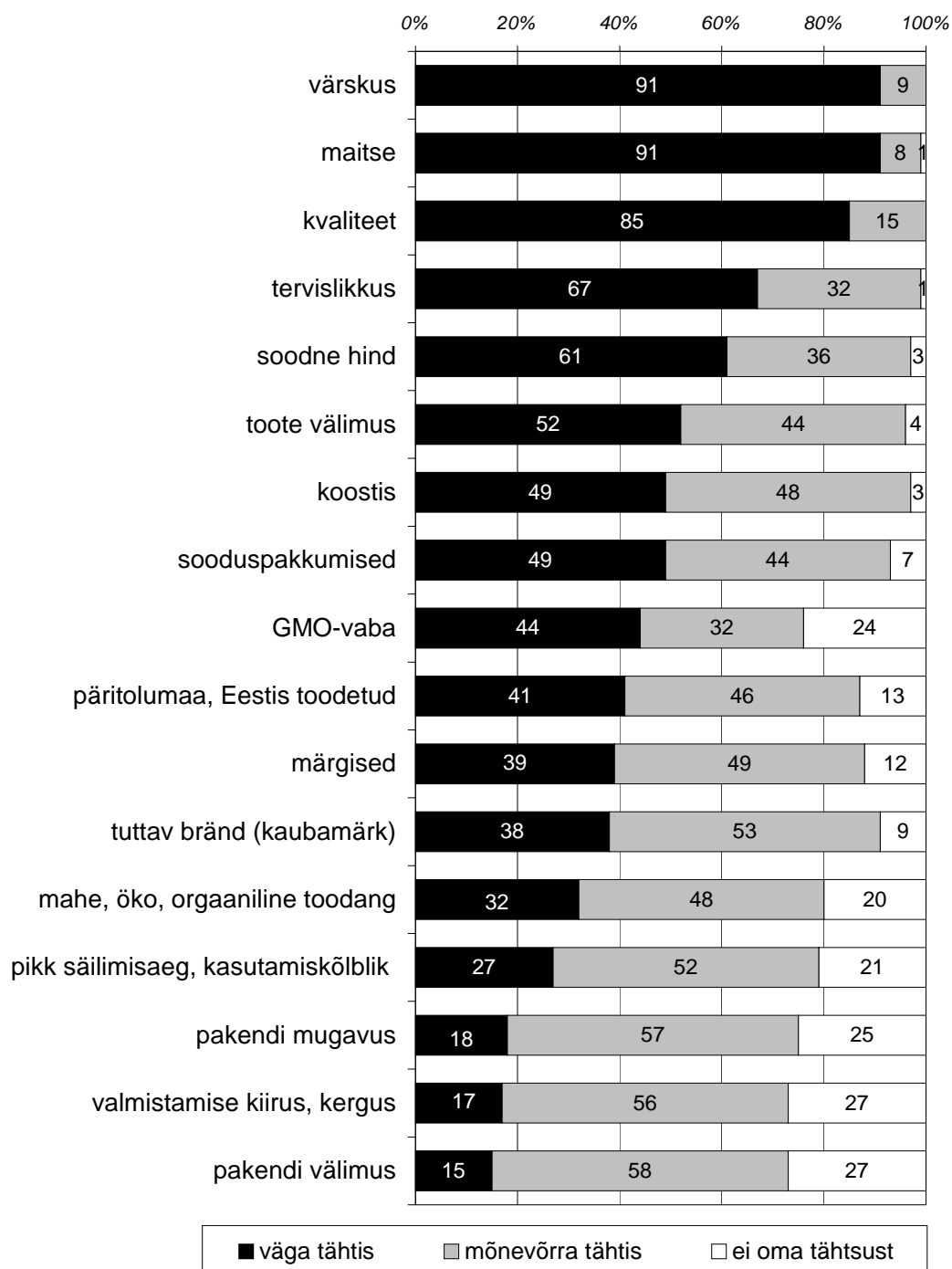
Eestimaine päritolu, kaloritabelite äratoomine pakendil, eesti toodete lihtsam ülesleidmine riulilt, tootes laabi või želatiini puudumine, pakendil märged toote hoiutingimuste kohta ning ka see, kui teised ostjad on mingit toodet eelistanud ja riulilt on näha, et neid on ostetud (nt veinid).

Tabel 1.4.4. Elanike toidu ostuotsuseid mõjutavad tegurid keelekeskkonna järgi (järjestatud “väga tähtis”-vastuste % järgi)

	KÕIK	eestlased	muu rahvus
1. maitse	91	90 (2.)	93 (1.)
2. värskus	91	91 (1.)	91 (2.)
3. kvaliteet	85	85 (3.)	86 (3.)
4. tervislikkus	67	62 (5.)	77 (4.)
5. soodne hind	61	63 (4.)	58 (7-8.)
6. toote välimus	52	49 (6.)	59 (5-6.)
7. koostis	49	45 (8.)	57 (9.)
8. sooduspakkumised	49	46 (7.)	56 (10.)
9. GMO-vaba	44	37 (11.)	59 (5-6.)
10. päritolumaa, Eestis toodetud	41	41 (9.)	42 (12.)
11. märgised	39	36 (12.)	44 (11.)
12. tuttav bränd (kaubamärk)	38	38 (10.)	39 (14.)
13. mahe-, ökotoodang	32	20 (14.)	58 (7-8.)
14. pikk säilimisaeg, kui kaua on kasutamiskõlblik	27	21 (13.)	40 (13.)
15. pakendi mugavus	18	14 (16.)	26 (15.)
16. valmistamise kiirus, kergus	17	16 (15.)	19 (17.)
17. pakend (välimus)	15	11 (17.)	24 (16.)

Mis on Teie jaoks toidu ostuotsuse (valiku) tegemisel tähtis?

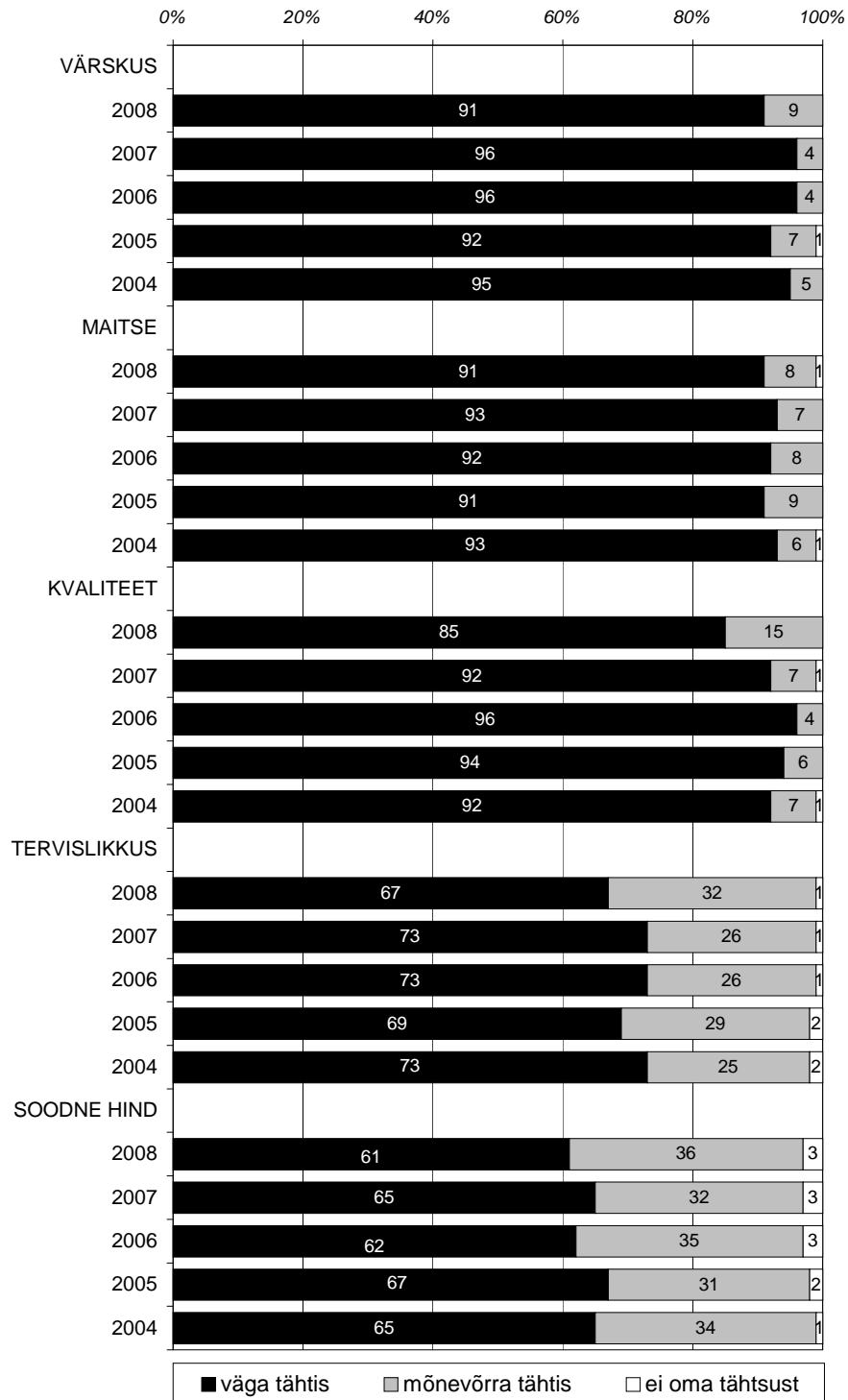
(% vastanutest)

Joonis 1.4.1. Toidu ostuotsust (valikut) mõjutavad tegurid Eesti tarbijale 2008. aastal

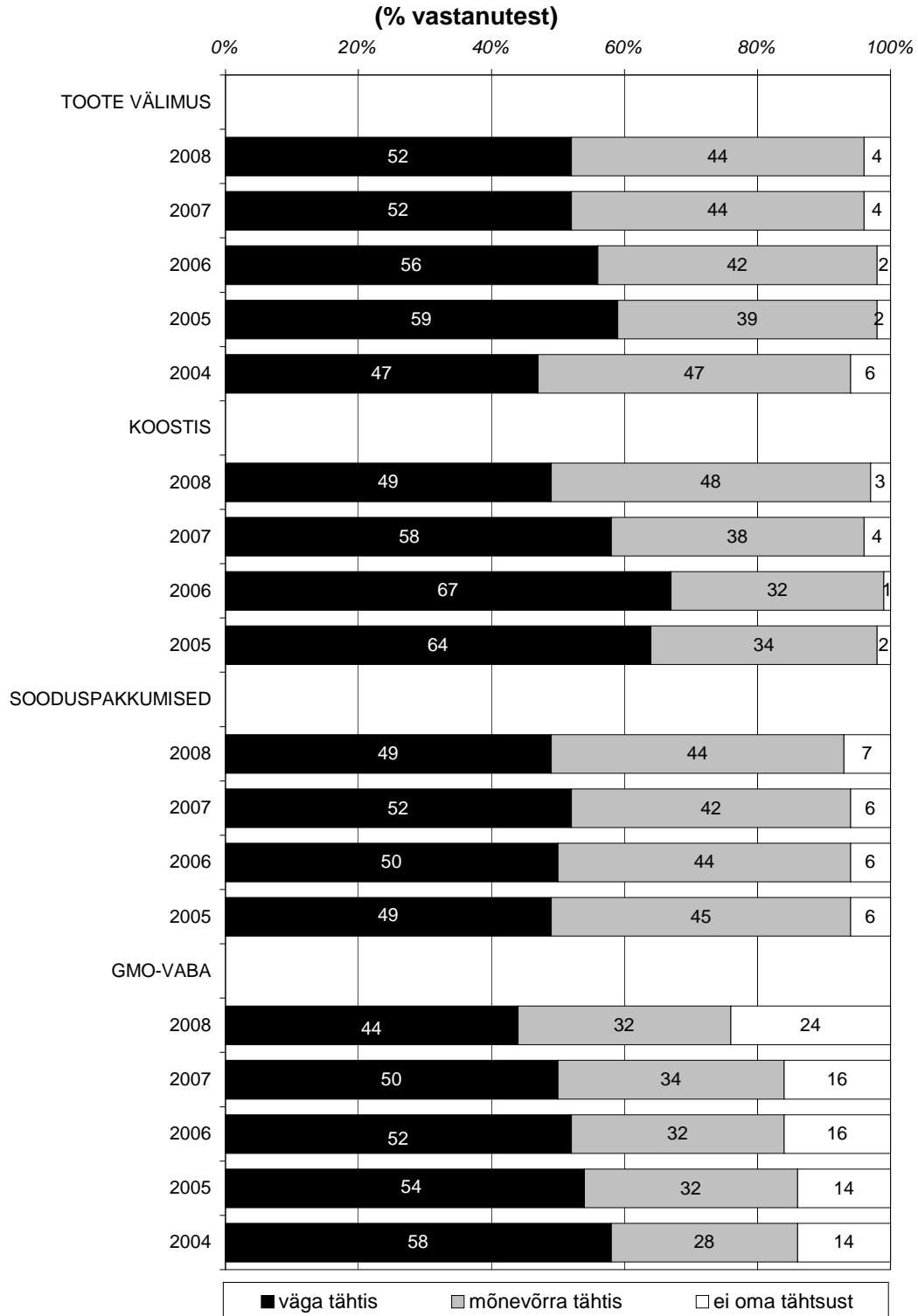
Mis on Teie jaoks toidu ostuotsuse (valiku) tegemisel tähtis? (1)

(% vastanutest)

Joonis 1.4.2. Toidu ostuotsust (valikut) mõjutavad tegurid Eesti tarbijale aastatel 2004-2008 (1)

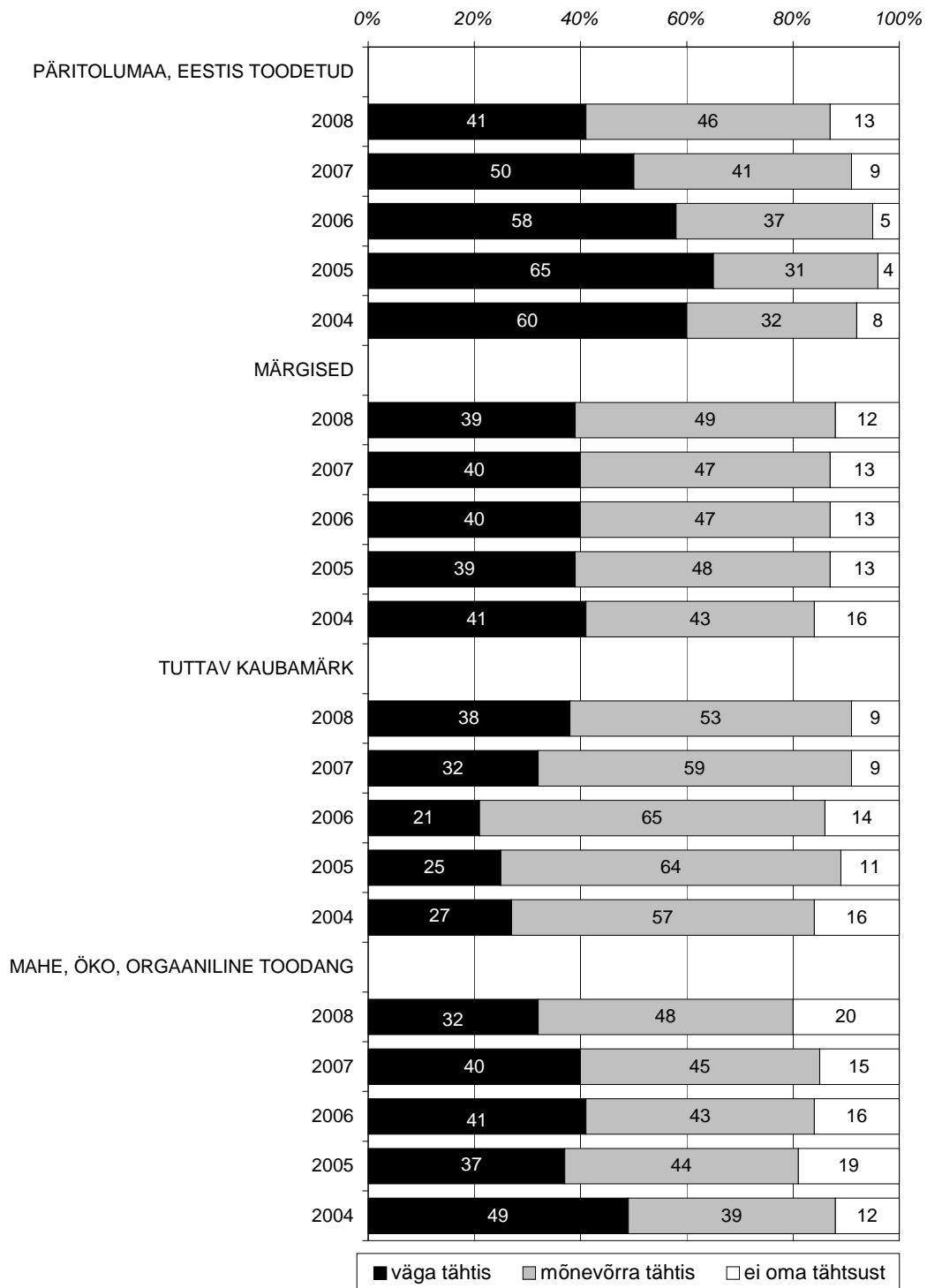
Mis on Teie jaoks toidu ostuotsuse (valiku) tegemisel tähtis? (2)

Joonis 1.4.3. Toidu ostuotsust (valikut) mõjutavad tegurid Eesti tarbijale aastatel 2004-2008 (2)

Mis on Teie jaoks toidu ostuotsuse (valiku) tegemisel tähtis? (3)

(% vastanutest)

Joonis 1.4.4. Toidu ostuotsust (valikut) mõjutavad tegurid Eesti tarbijale aastatel 2004-2008 (3)

2. TOIDUKAUPADE EELISTUSED SÕLTUVALT PÄRITOLUST

Toidukauba päritolu pole tarbijatele ostuotsuse tegemisel esmatähtis, kuid toitumisspetsialistide soovitude järgi on tervisele parim, kui tarbitakse lähipiirkonnas kasvatatud toitu. Kui see toit vastab inimeste nõuetele värskuse, maitse, kvaliteedi jm tunnuste osas, siis võivad sellest nii tootjad kui tarbijad. Järgnevas peatükis selgitame, milliste kriteeriumide alusel määratlevad elanikud toidukauba kodumaiseks, milline on üldine toidukaupade ostueelistus (kodumaine või import), milliseid omadusi seostatakse kodumaiste toidukaupadega, kuivõrd lihtne või keeruline on kodumaise toidukauba eristamine imporditud toidukaubast, millised on kodumaiste-imporditud toidukaupade osatähtsused toidukaubaostudes, milliste välisriikide toidukaupu usaldatakse kodumaise kõrval julgesti osta ning millised on tarbijate ettepanekud Eesti tootjatele, et nende tooteid rohkem ostetaks.

2.1. Kodumaine toidukaup tarbijate mõistes

2006. aastal pidas 96% tarbijatest kodumaiseks Eestis toodetud ja eesti toorainest valmistatud kaupa (2007. aastal antud küsimust ei uuritud). Kuna viimastel aastatel on saagenud eesti kaubamärgiga toodete tootmine välismaal ning erinevused kodumaise-imporditud toidukauba vahel on vähenenud, tundsi huvi, kas ja kuidas on see tarbijatele mõju avaldanud. Palusime elanikel märkida, mis määrab ära, et tegemist on kodumaise toidukaubaga ja valida vastuseks, kas väga oluline, mõnevõrra oluline või ei ole oluline (vt tabel 2.1 ja joonis 2.1).

Tabel 2.1. Toidukaup määratletakse kodumaiseks, kui ... (% vastanutest, “väga” + “mõnevõrra oluline”)

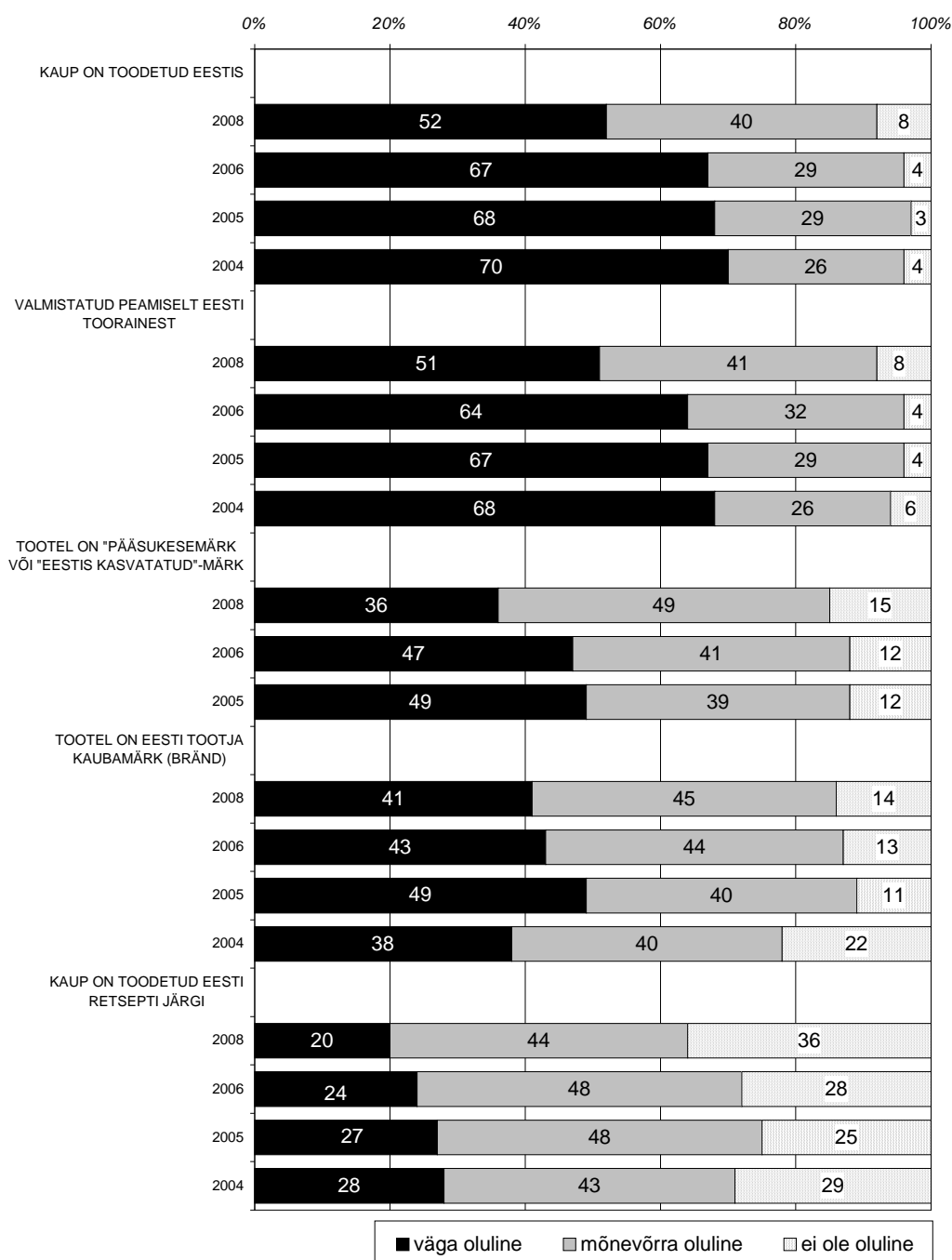
	2004	2005	2006	2008
... toode on valmistatud eesti toorainest	94	96	96	92
... kaup on toodetud Eestis	96	97	96	91
... tootel on eesti tootja kaubamärk (bränd)	78	89	87	86
... tootel on “pääsukesemärk” või “Eestis Kasvatatud” märk	-	88	88	85
... kaup on toodetud eesti retsepti järgi	71	75	72	64

Kodumaiseks liigitatakse toidukaup, mis on valmistatud Eesti toorainest (92%) ja toodetud Eestis (91%), kusjuures väga oluliseks pidas Eesti toorainest valmistamist 51% (2006.a 64%) ja Eestis tootmist 52% (2006.a 67%). Eesti tootja kaubamärgi olemasolu on 86% tarbijatest tõendiks, et kaup on kodumaine ning 85% tarbijatest määratleb “pääsukesemärgi” või “Eestis Kasvatatud” märgi järgi. Kui toidukaup on toodetud Eesti retsepti järgi, liigitab 64% täiskasvanud elanikest selle kodumaiseks, kusjuures ainult 20% peab seda väga oluliseks.

Kuid tarbijate hinnangutes on toimunud olulised muutused. Kui Eestis valmistamine ja kodumaine tooraine on elanike arvates jätkuvalt kodumaise toidukauba tunnusjooned, siis osa tarbijaid on selle paratamatusega leppinud, et tootjad toodavad osa oma kaupa teistes riikides. See avaldub “väga oluline”-vastuste protsentide tuntavas languses võrreldes 2006. aastaga: tooraine

kodumaisuse puhul oli langus 13%-punkti, Eestis tootmise puhul 15%-punkti, “pääsukesemärgi” ja “Eestis Kasvatatud” märgi puhul 11%-punkti. Kvaliteedi- ja päritolu-märkide tutvustusi ja vastavaid kampaaniaid on toimunud kahel viimasel aastal vähe ning noorte tarbijate jaoks on märk vaid “mõnevõrra olulise” tähendusega. Tundub, et ilma riigipoolse initsiatiivita on tootjatel vähem huvi toodete kodumaisuse esiletõstmiseks ning tarbijatel on sageli vastukäivate sõnumitega (Eesti tootja – toode mujal tehtud, Eesti tootja – suures osas importtooraine kasutamine) tooteid ostes raske säilitada optimismi kodumaise toidukauba erilisuses.

Mis määrab Teie jaoks ära, et tegemist on kodumaise toidukaubaga? (% vastanutest)

Joonis 2.1. Toidukauba määratlemine kodumaiseks 2004-2008

Eestis tootmine ja kodumaine põhitooraine on eriti tähtis Kesk- ja Lääne-Eesti elanikele, maal elavatele tarbijatele, eestlastele, vanematele elanikele (üle 65-aastased) ja naistele (vt lisa 2.4). Suhteliselt vähem tähtis on see väiksema sissetulekuga elanikele (alla 4000 krooni pereliikme kohta kuus), meestele, venekeelsetele tarbijatele ja keskealistele, 30-49-aastastele tarbijatele. Eesti kaubamärgi järgi määratlevad toote kodumaiseks sagedamini üle 50-aastased tarbijad (lojaalsemad kodumaisele). 18-49-aastastele tarbijatele on Eesti kaubamärgi olemasolu, samuti “pääsukesemärgi” või “Eestis Kasvatatud”- märgi olemasolu tootel vähem olulisem võrreldes vanemate elanikega. Tulemus kinnitab tendentsi, mille kohaselt on erimärgised praegu olulisemad vanematele tarbijatele. Säilinud on ka meeste ja mitte-eestlaste vähesem seotus ja huvi tootja riigi ja tooraine päritolumaa vastu.

2.2. Üldine ostueelistus - kodumaised või importtoidukaubad

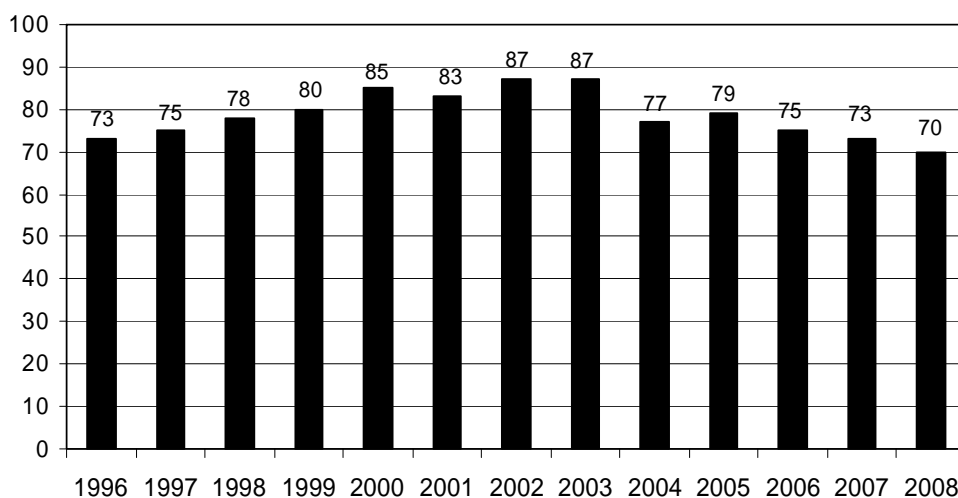
2008. aastal eelistas suurem osa tarbijatest endiselt osta valdavalt kodumaiseid toidukaupu – 70% vastanutest, 28% vastanutest polnud toidukaupade päritolumaa oluline ja 2% eelistas osta imporditud toidukaupu. Aastaga on kodumaiste toidukaupade eelistamine langenud 3%-punkti võrra (2007.a 73%), ükskõiksete osakaal suurenenud 2%-punkti (2007.a 26%) ja impordi eelistavate tarbijate osakaal suurenenud 1%-punkti võrra (2007.a 1%, vt tabel 2.2.1, joonis 2.2).

Eelistuste muutuse põhjuseks on lisaks eristusraskustele ja sellele, et eesti tootjad ise osa oma tooteid välisriigis toodavad, ka hüppeline toidukaupade hinnatõus 2007. aasta lõpus ning kõrge hinnataseme püsimine 2008. aastal. Pered hakkasid kõiki rahalisi väljaminekuid varasemast enam kontrollima ja piirama, sh kärbiti toiduostukulusid (vt ptk 5). Muudeti ostukäitumist ja varasemast enam hakati valima odavamaid tooteid, planeeriti ostusid paremini. Selline käitumine süvenes veelgi 2008. aasta sügisel, mil maailmas lahvatas globaalne finantskriis. Kodumaiste toidukaupade jaehinna tase küll langes aasta teises pooles, kuid vaid vähesel määral, mistõttu mitmetes tootegruppides odavamate importtoodete osakaal turul suurenes (nt jogurtid, juust, linnuliha, munad jt).

Tabel 2.2.1. Toidukaupade eelistamine päritolu järgi (% vastanutest)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
kodumaiseid toidukaupu	73	75	78	80	85	83	87	87	77	79	75	73	70
importtoidukaupu	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	0	1	2
päritolumaa pole oluline	26	24	21	20	14	17	12	13	22	20	25	26	28

Kodumaise toidukauba eelistamine (% vastanutest)

Joonis 2.2. Kodumaise toidukauba eelistamine aastatel 1996-2008

Käesoleval aastal oli kodumaiste toodete eelistamise protsent uuringuperioodi madalaim. Langustrend, mis sai alguse 2004. aastal, ei ole peatunud. Väikesed muutused on toimunud igal aastal ja toidukauba päritolu suhtes üksikõiksete tarbijate osakaal suureneb. Mida väiksem on tarbija sissetulek, seda ebareaalsem on kodumaise toodangu ostmise, kuna sissetoodud toidukaubal on sageli lisaks aktiivsele reklaamile ka hinnaeelis.

Kodumaise ja importkauba eelistustes oli endiselt erinevusi vastavalt tarbija keelekeskkonnale, soole, vanusele, sissetulekule ja elukohale. See, millise maaga tarbija end samastab, avaldab väga konkreetset mõju ostueelistustele. 2008. aastal eelistas kodumaist toodangut 73% eestlastest ja 66% mitte-eestlastest, 2007. aastal vastavalt 78% eestlastest ja 64% mitte-eestlastest. Seega on oluline negatiivne muutus toimunud just eestlaste hulgas. Toidukauba päritolu suhtes olid üksikõiksed 26% eestlastest ja 31% mitte-eestlastest (vt lisa 2.5).

Kodumaist toidukaupa tähtsustavad maaelanikud enam (75%) kui linnaelanikud. Tallinlaste eelistused pole aastaga oluliselt muutunud (2008.a 68%, 2007.a 69%), kuid nihe toimus ülejäänud linnaelanike hulgas. Kodumaist toidukaupa eelistas 2008. aastal 67% suurte linnade ja 72% väikelinnade elanikest, 2007. aastal vastavalt 71% ja 77%. Tegemist on majandusolukorra mõjuga ja kaubavaliku ühtlustumisega Eesti eri piirkondades, sest kaubakettide levik väiksematesse linnadesse jätkus. Seega väikelinnade elanikud korrigeerisid oma toidukaupade ostukäitumist 2008. aastal enam kui mujal elavad tarbijad. See näitab nende suuremat hinnatundlikkust.

Tabel 2.2.2. Kodumaise toidukauba eelistajad vanuse lõikes (% vanusegrupist)

	kõik vastanud	alla 30-aastased	30-49-aastased	50-64-aastased	üle 64-aastased
2008	70	63	71	74	77
2007	73	67	74	73	82
2006	75	66	78	78	81
2005	79	71	82	81	81
2004	77	67	79	80	85
2003	87	84	87	86	89
2002	87	79	90	89	89
2001	83	75	83	86	92
2000	83	79	83	89	88
1999	80	75	76	85	88
1998	78	70	78	83	82
1997	75	67	74	82	83
1996	73	58	71	81	77

Traditsiooniliselt on kodumaisele toodangule olnud lojaalseimad vanemad elanikud. 2008. aastal hakkas ka vanema elanikerühma patriotism taanduma – kodumaise toidukauba eelistajate hulk langes 65-aastaste tarbijate seas 77%-ni (2007.a 82%). Vähenemine toimus ka nooremate hulgas - alla 30-aastaste hulgas 63%-ni (2007.a 67%) ja 30-49-aastaste tarbijate hulgas 71%-ni (2007.a 74%). Vaid 50-64-aastaste eelistused pole aastaga oluliselt muutunud – kodumaist eelistas 74% (2007.a 73%, vt tabel 2.2.2).

Mida madalam haridustase, seda tagasihoidlikumaks jäi kodumaise toidukauba eelistamine ja seda suuremaks osutus ükskõiksus päritoluma suhtes. Näiteks alg- ja põhiharidusega tarbijatest eelistas kodumaiseid toidukaupu 61%, ükskõikseid oli 39%, 2007.a. vastavalt 68% ja 27%. Ükskõiksus ei tähenda täielikku loobumist kodumaiste toodete ostmisest, kuid võimaldab sisekonfliktita ostuvalikuid teha. Eesti toidusektor seisab väljakutse ees, kuidas ületada tarbijate süvenevat ükskõiksust toidukauba päritolu osas, eriti eestlaste ja noorte seas. Sellesse peaksid Eesti tootjad murega suhtuma, sest tarbijate suhtumine määrab ära ettevõtte turupositsiooni ja konkurentsivõime.

Kokkuvõttes on eestimaise toidukauba eelistamise languse taustaks järgmised põhjused:

- raskused kodumaise eristamisel imporditud toidukaubast;
- segadused toidukauba kodumaiseks määratlemisel, kuna põhitooraine ei pruugi olla Eestist või toode ei pruugi olla valmistatud Eestis, tootjate ja tarbijate kohati erinevad lähenemised;
- perede kahanenud rahalised võimalused, kulude kokkuhoid toidu arvelt;
- “Pääsukesemärk” ja “Eestis Kasvatatud” märk ei ole veel piisavalt jõudnud tarbija teadvusesse kodumaisuse garantiina, mistõttu seda tuleks veelgi täpsemalt elanikele teadvustada ning eriti noortele ja venekeelsetele elanikele enam info jagada;
- hindade tõus 2008.a. esimesel poolaastal, kodumaine kaup pole sageli soodsama hinnaga;
- venekeelsete tarbijate seotus venekeelse keelekeskkonnaga ja vähesem informeeritus eesti toidutootjate kampaaniatest ning toidumärgistest;
- noorte suurem ükskõiksus;
- heade tarbimiskogemuste kõrval pettumised toodetes ja järjest süvenev ükskõiksus, eriti eestlastel.

2.3. Kodumaiste toidukaupade kuvand

Tarbijad eristavad kõnepruugis Eestis valmistatud toidukaupu välismaistest kasutades sageli sõna Eesti või kodumaine, millele lisandub hinnanguline hea. Tavaliselt ei öelda välja, mis selle kodumaise toote heaks teeb. Mõistmaks tarbijate nn salakeelt on alates 1996. aastast küsitud elanikelt, millised omadused on kodumaistel toidukaupadel. Vastata võis skaalal valides ühe vastuse kolmest: jah, alati; jah, mõnikord; ei ole kunagi või arvamuse puudumisel märkides “ei oska öelda”. Skaalapunktidele omistatud väärtuste alusel arvutati omaduste aritmeetilised keskmised (1=jah, alati; 2=jah, mõnikord; 3=ei ole kunagi). Järgnevas tabelis on kodumaiste toidukaupade omadused järjestatud saadud pingerea alusel (mida väiksem keskmine, seda olulisem omadus), joonistel “jah, alati”-vastuste järgi (vt tabel 2.3, joonised 2.3.1-2.3.3).

Tabel 2.3. Kodumaistele toidukaupadele iseloomulikud omadused (“jah, alati” - vastanute % ja keskmine hinne pallides)

	“Jah, alati” - vastust märkinud vastanute % ja keskmine hinne													
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	keskmine
värskus	-	-	-	-	-	-	-	59	64	60	60	55	57	1,42
harjumuspärane maitse	63	66	66	75	69	72	74	69	74	62	60	60	53	1,45
usaldusväärsus	-	-	-	-	-	58	63	64	60	54	55	55	48	1,49
tervislikkus	49	63	62	65	59	58	46	48	51	52	51	48	47	1,50
püsiv kvaliteet	-	-	-	36	24	32	38	42	46	51	44	44	42	1,56
lisaainete vähene sisaldus	63	66	69	70	62	57	52	47	43	38	29	29	36	1,61
kõrge kvaliteet	23	26	27	28	27	31	31	34	36	47	44	41	34	1,64
meeldiv ja sobiv pakend	12	16	14	23	19	22	20	21	27	23	27	24	26	1,76
lai sortiment	-	21	20	25	17	19	25	25	30	33	33	30	22	1,85
soodne hind	24	22	23	34	23	27	18	19	27	30	21	18	20	1,94
uudne (huvitav) maitse	-	8	8	14	8	8	8	7	14	10	8	7	8	1,99
pikk säilivusaeg	8	7	8	8	6	8	10	10	15	13	9	10	13	2,07

2008. aastal seostus kodumaine toidukaup eelkõige värskuse (“jah, alati”- 57%), harjumuspärase maitse (53%), usaldusvääruse (48%) ja tervislikkusega (47%). Tarbijate seisukohast on need neli omadust iseloomustanud kõige paremini kodumaist toidukaupa viimased viis aastat.

Kui 2007. aastal oli märgata langust värskuse ja tervislikkuse hinnangutes, siis 2008. aastal langus peatus ja need hinnangud jäid samale tasemele. Aastaga on väga olulised muutused toimunud kodumaiste toodete harjumuspärase maitse, toodete usaldusvääruse, lisaainete sisalduse, kvaliteedi ja sortimendi laiuse hinnangutes. Paraku suurem osa neist muutustest on eesti toodete suhtes negatiivsed. Harjumuspärasest maitset nimetas alati kodumaisele tootele iseloomulikuna 53% tarbijatest (2007.a 60%, -7%-punkti), usaldusväärsest 48% (2007.a 48%, -7%-punkti), kõrget kvaliteeti 34% (2007.a 41%, -7%-punkti), laia sortimenti 22% tarbijatest (2007.a 30%, -8%-punkti) ja vähest lisaainete sisaldust 36% (2007.a 29%, +7%-punkti).

Kusjuures eriti oluliseks tuleb pidada hinnangute muutust maitse ja usaldusväarsuse osas, sest need omadused on kodumaiste toodete puhul tarbijale alati olnud ühed olulisematest (top 3-s). Harjumuspärase maitse muutused või harjumuspärase maitsega toodete kadumine müügilt võivad olla aluseks pettumisele ja usaldusväarsuse kahanemisele, samuti võivad mõju avaldada segadused toodete eristamisel, määratlemisel ja varasemast sagedasem importtoodete tarbimine.

Tarbijate hinnangul kodumaised toidukaubad vähese lisaaainete sisalduse poolest silma ei paista. Kui 1990-ndate aastate lõpus pidas ligikaudu 2/3 Eesti elanikest kodumaiseid toidukaupu vähe lisaaaineid sisaldavateks, siis viimastel aastatel on see kõikunud 1/3 ringis. 2008. aastal olukord lisaainetega eesti toodetes tarbijate arvates veidi paranes. Kuid see võib olla põhjustatud ka sellest, et hakati ostma rohkem toidu toorainet ja vähem pool- ja valmistooteid.

2008. aastal tarbijahinnangute suurtest muutustest jäid silma ka kodumaiste toidukaupade kvaliteedile antud viimase nelja aasta madalamad hinnangud. Vaid 34% küsitlusele vastanutest pidas eesti toidukaupade puhul oluliseks omaduseks kõrget kvaliteeti (2007.a 41%). Seega elanike kvaliteedihinnangud langesid tagasi 2003. aasta tasemele. Selle üheks põhjuseks võib pidada tootjate reaktsiooni turuolukorra ning tarbijate ostukäitumise muutusele. Kui tarbijad eelistasid varasemast enam odavaid tooteid, siis tootjad neid ka pakkusid, kuid odavamate toodete kvaliteet ei pruugi alati kallimate toodetega võrreldav olla. Samuti ei pruukinud odavamate toodete maitse olla tarbijaile harjumuspärane, mistõttu langesid ka hinnangud tuttava maitse osas.

Kuid kõik see võib mõjuda bumerangina tootjaile – kodumaise kauba asemel hakatakse eelistama välismaist, mille hinna ja kvaliteedi suhe rahuldab enam. Soodsa hinna argument ei ole kodumaiste toidukaupade puhul kuigi kaalukas, kuna vaid 20% vastajatest pidas seda eesti toidukaupade puhul eeliseks. Tarbija huvi ja usaldust aitavad säilitada ja parandada tähelepanu pööramine toodete värskusele, tervislikkusele, harjumuspärasele maitsele ja vähesele lisaaainete sisaldusele.

Samuti on eesti elanikud tajunud, et kodumaiste toidukaupade sortiment on kauplustes vähenenud. Vaid 22% vastajate arvates on eesti toidutoodete puhul meeldiv see, et valik on lai (2007.a 30%). Sellise hinnangu muutuse üheks põhjuseks on see, et paljud tootjad on oma sortimenti vähendanud ja jätnud tootmisse vaid enammüüdud tooted. Teiseks on viimase aasta jooksul toimunud mitmeid ettevõtete ühinemisi (Tere + Põlva Piim, Maag + Rakvere Piim), millega kaasneb tavaliselt samuti sortimendi ülevaatamine ja vähendamine. Kolmandaks võisid ka kauplused vähendada kallimate toodete valikut, kui nende nõudlus vähenes.

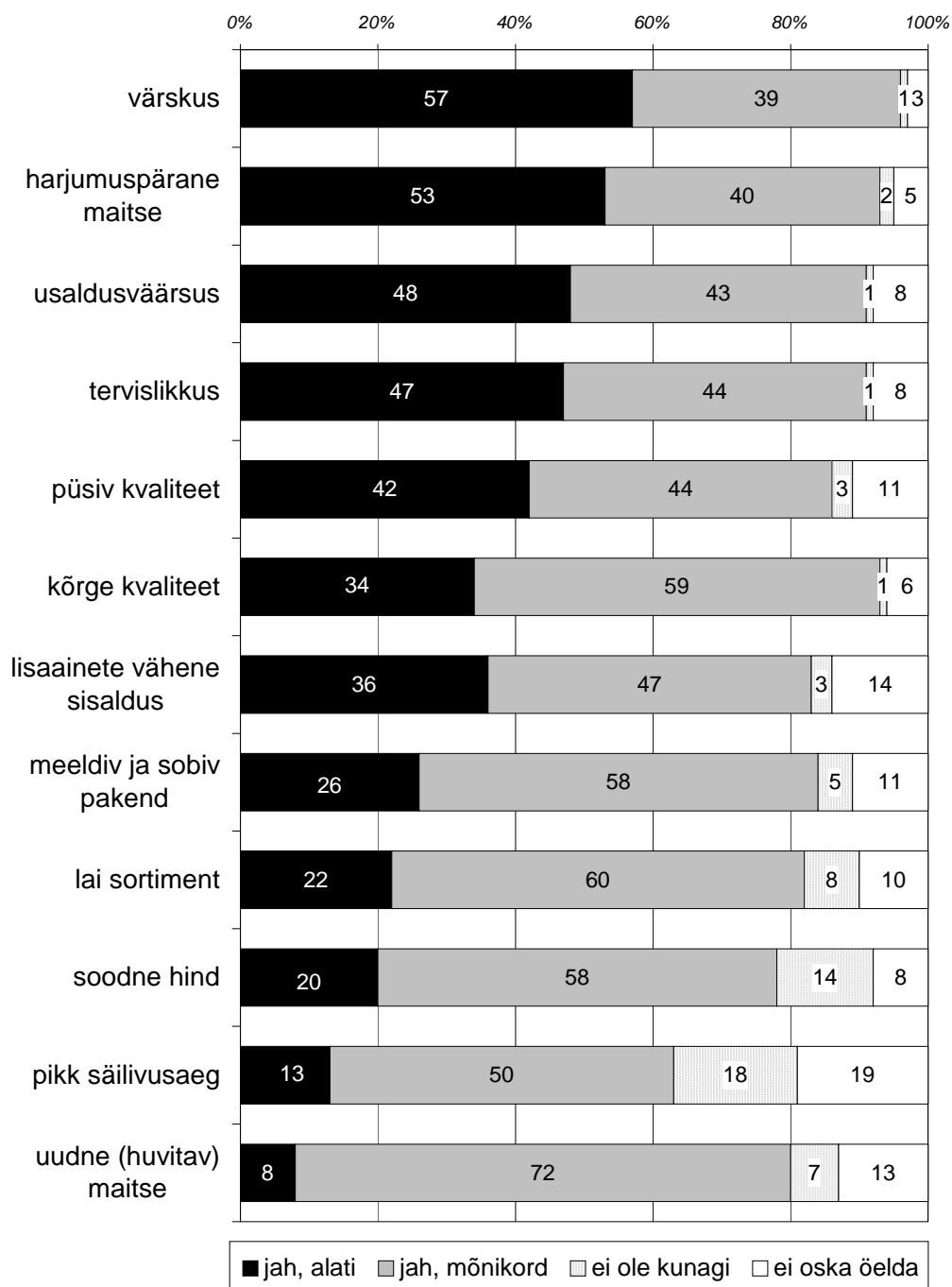
Tausttunnustest mõjutas hinnanguid kõige enam vastaja vanus, haridus ja sissetuleku suurus, kuid mõnede näitajate osas (nt tervislikkus, soodne hind) ka keelekeskkond (vt lisa 2.6). Näiteks soodsat hinda pidas eesti toidukaupadele iseloomulikuks 15% eestlastest ja 31% mitte-eestlastest, mis on tingitud harjumuste erinevusest, mitte-eestlaste suuremast kalduvusest külastada soodsama hinnaga ostukohti, otsida soodsamat, kuid värsket ja tervislikku toidukaupa.

Vanemad inimesed on kodumaisele toodangule endiselt kõige lojaalsem tarbijarühm. Üle 65-aastased andsid eestimaist toidukaupa kirjeldades kõikidele omadustele kõrgemaid hinnanguid. Väljakujunenud eelistused on püsivad ja selle tarbijarühma näol on majanduskriisi ajal tegemist tänuväärsete järjepidevuse hoidjatega vaatamata rahaliste võimaluste piiratusele.

18-29-aastased seevastu andsid üldisest keskmisest madalamaid hinnanguid mitmete omaduste osas: lai sortiment, usaldusväärsus, lisaainete vähene sisaldus, soodne hind, harjumuspärane maitse, püsiv kvaliteet ja pikk säilivusaeg. Hinnangud olid keskmisest tagasihoidlikumad ning vastuseks valiti sagedamini “jah, mõnikord”, mitte “jah, alati”. Noored on vastuvõtlikud ja avatumad uuele, kodumaise toidukauba eelised ei ole nende jaoks enesestmõistetavad, mis nõuab tootjatelt ja kaupmeestelt läbimõeldumat teavitus ja turundustegevust.

Sissetuleku suurus on oluline ostukäitumise mõjutaja. Väikseima sissetulekuga tarbijatel on piiratumad rahalised võimalused, kuid nende hinnang kodumaisele toodangule oli kõige positiivsem. Jõukamad tarbijad eelistasid jääda hinnangutes neutraalsemale positsioonile.

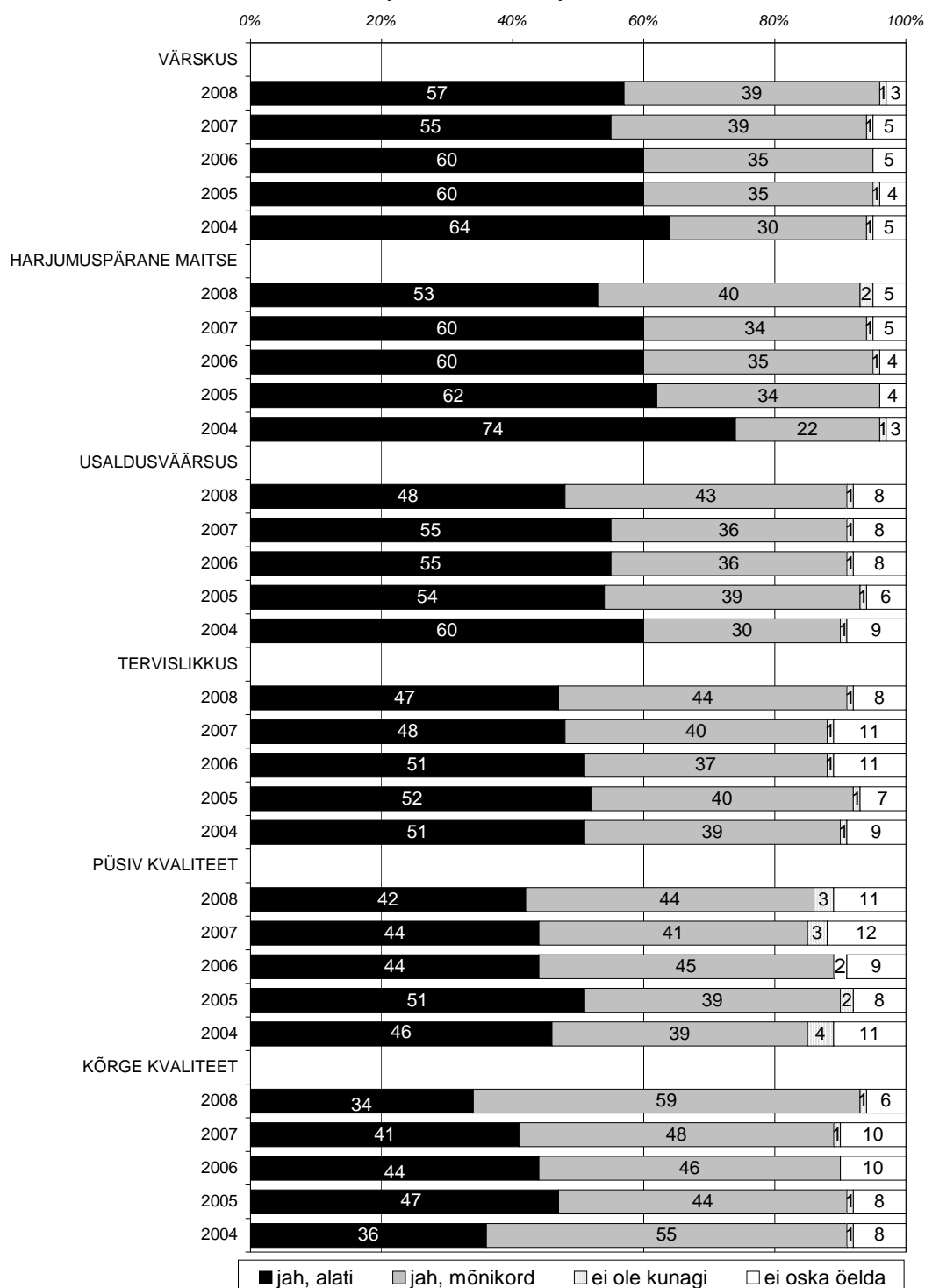
Millised omadused on Teie arvates kodumaistel toidukaupadel? (% vastanutest)

Joonis 2.3.1. Kodumaiste toidukaupade omadused aastal 2008

Millised omadused on Teie arvates kodumaistel toidukaupadel? (1)

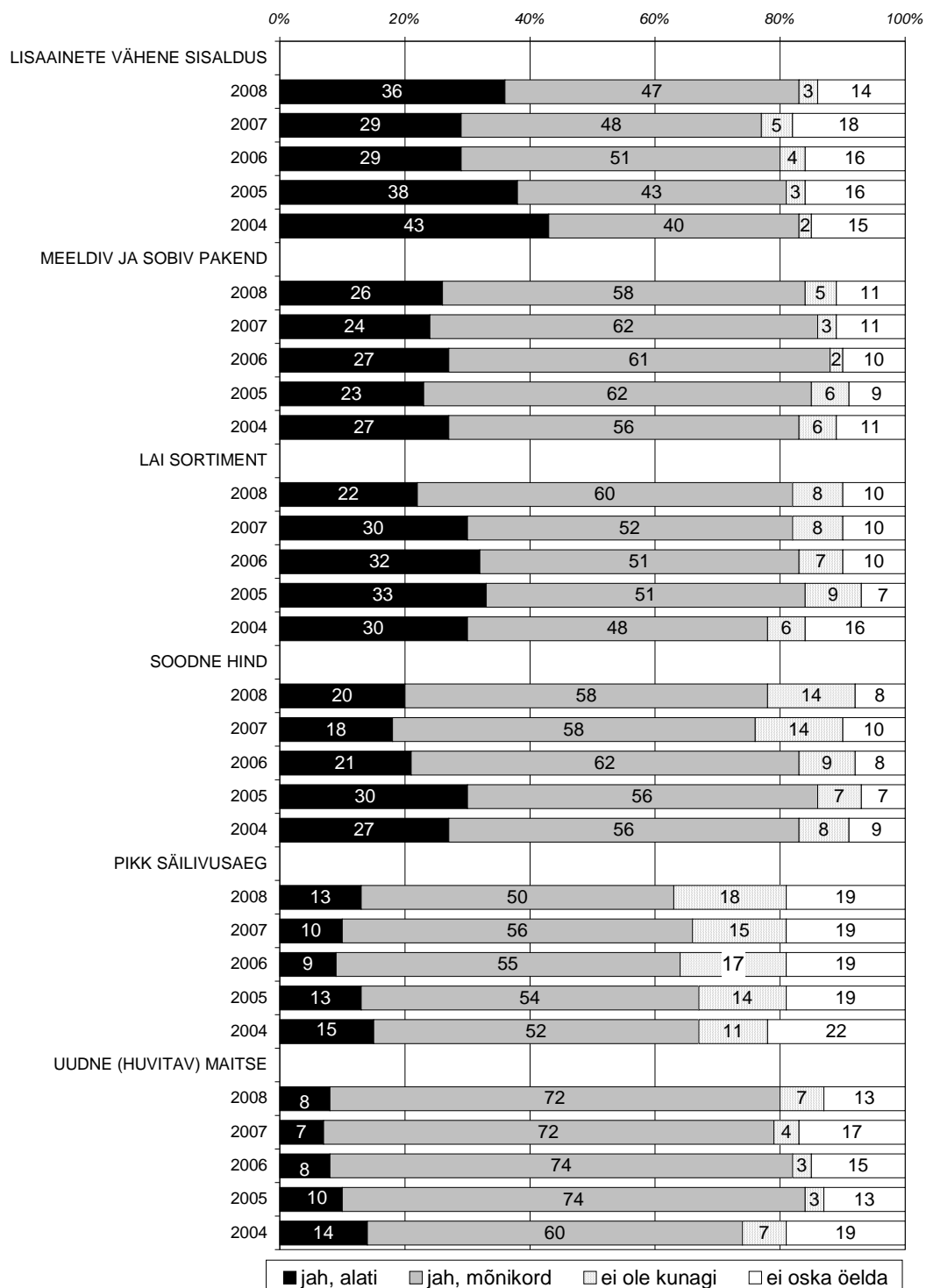
(% vastanutest)

Joonis 2.3.2. Kodumaiste toidukaupade omadused aastatel 2004-2008 (1)

Millised omadused on Teie arvates kodumaistel toidukaupadel? (2)

(% vastanutest)

Joonis 2.3.3. Kodumaiste toidukaupade omadused aastatel 2004-2008 (2)

2.4. Kodumaise ja imporditud toidukauba eristatavus ostmisel

Maailma majandus on globaliseerunud ja sellest ei ole puutumata jäänud ka Eesti toiduainetööstus. Konkurentsivõime parandamiseks ja tootmise efektiivistamiseks on paljude toodete tootmine üle viidud teistesse riikidesse. Samas on toodete pakendid ja turundus muutunud ühetaolisemaks. Tarbijatel on kõige selle taustal üha raskem vahet teha, mis on kodumaine ja mis imporditud toidukaup. Kuigi Eesti tarbijad eelistavad kodumaist toidukaupa (70%), on eesti kauba ostjate osakaal jätkuvalt langenud. Üheks põhjuseks on varasemate uuringute järgi just keerulisemaks muutunud eristatavus. Samas on siseturg nagu kindel tagala, mis on ettevõtetele rasketel aegadel eriti väärtuslik ja kus tuleks oma eelised selgelt välja tuua.

Kuivõrd keeruline või lihtne on tarbijail oma eelistusi järgida ja mis takistusi nad seejuures kogevad, seda selgitasime küsimusega, kas vastaja arvates on lihtne või keeruline vahet teha kodumaise ja imporditud toidukauba vahel (vt tabeli 2.4.1, joonis 2.4.1).

Tabel 2.4.1. Kodumaise ja imporditud toidukauba eristatavus ostmisel: lihtsus või keerulisus kauba päritolu määramisel (% vastanutest)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
lihtne	33	32	30	21	34	16	22	19	10	6
mitte alati lihtne	60	61	63	67	60	66	64	70	76	83
raske	3	4	5	8	4	10	10	7	9	9
ei oska öelda	4	3	2	4	2	8	4	4	5	2

Elanikud on tunnetanud, et kodumaiste ja imporditud toidukaupade eristamine on muutunud veelgi raskemaks. Kokku 92% vastanutest tõdes, et eristatavus ei ole alati lihtne (83%) või on lausa keeruline (9%). Eristamine oli lihtne vaid 6%-le elanikest. 2008. aastal kasvas oluliselt tarbijate arv, kelle jaoks eristamine polnud lihtne (+7%-punkti) ja vähenes tarbijate arv, kelle jaoks see oli lihtne (-4%-punkti).

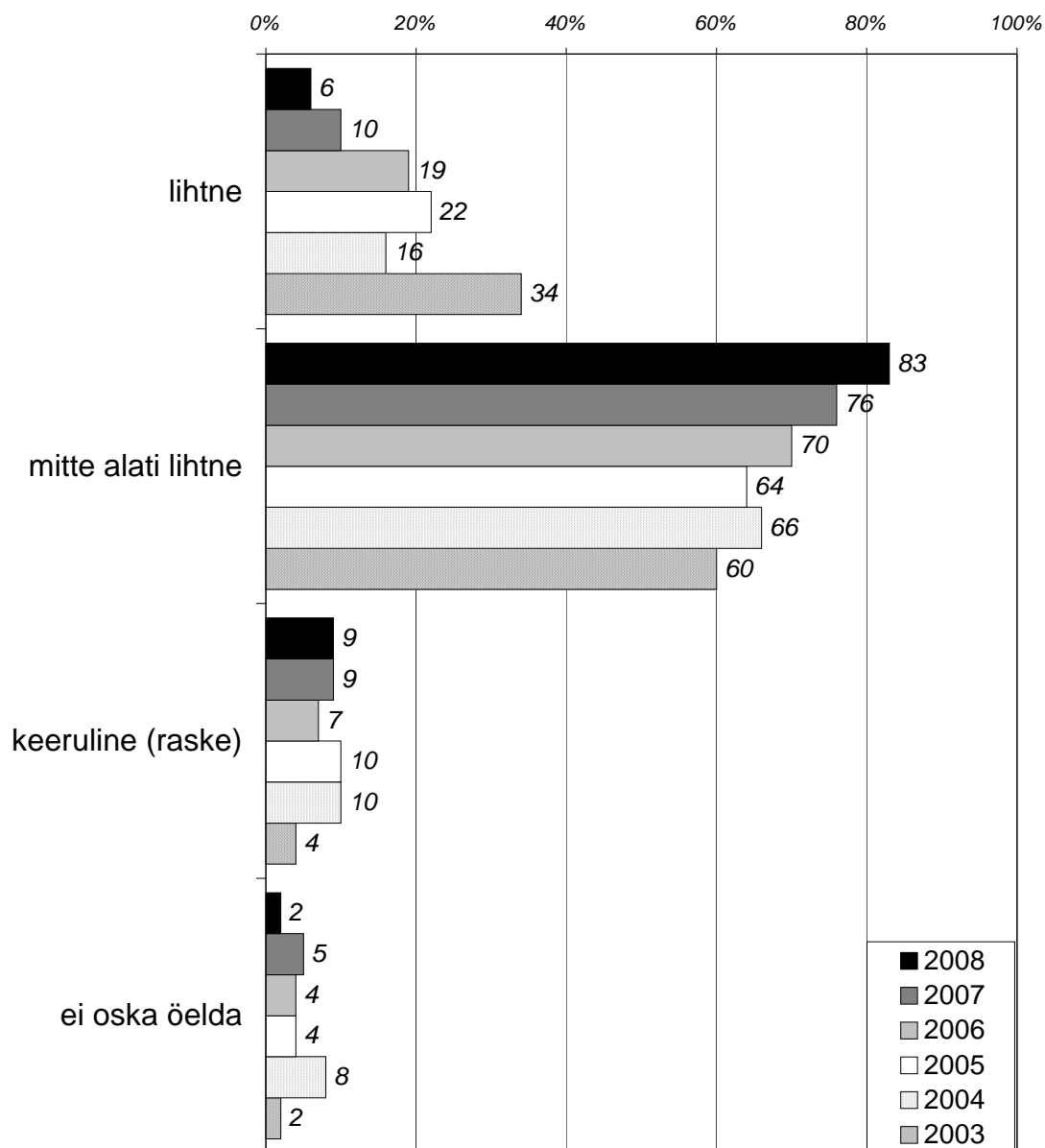
Eristatavusega on kogenud raskusi vanemad (üle 65-aastased) ja väikese sissetulekuga elanikud. Vastandiks on aga suurema sissetulekuga elanikud, kelle jaoks on see vähem keeruline (vt lisa 2.7).

Nendel elanikel, kes märkisid, et kodumaise ja imporditud toidukauba eristamine pole lihtne, paluti uuringus kirja panna, mis muudab selle keeruliseks. Vastaja ülesandeks oli valida etteantud vastusvariantidest üks või mitu sobivat.

2008. aastal oli toidukauba päritolu määramisel endiselt kõige suuremaks takistuseks liiga väikeses kirjas tooteinfo pakendil – seda kurtis 68% vastanutest, kes tõdesid raskusi eristamisel. Probleem on püsinud alates 2002. aastast ja vaid teravnenud (vt tabel 2.4.2). Võrreldes aastataguse uuringu tulemustega oli aga 2008. aastal tooteinfo kirja suuruse kriitika veidi leebunud, kuid see ei pruugi veel olla püsiva iseloomuga, vaid võib olla ka juhuslik (-3%-punkti). Väikeses kirjas info valmistab meeolehärmi eelkõige üle 50-aastastele ning maainimestele (vt lisa 2.8).

Kas Teie arvates on ostmisel lihtne või keeruline vahet teha kodumaise ja imporditud toidukauba vahel?

(% vastanutest)

Joonis 2.4.1. Kodumaise ja imporditud toidukauba eristamine ostmisel aastatel 2003-2008

Teiseks suuremaks takistuseks päritolu eristamisel oli pakendil olevast tooteinfost tooraine päritolumaa väljaselgitamine - raskusi koges 49% vastanutest. Aastaga pole toimunud muutusi paremusele. Näiteks ka populaarse Lotte kaubamärgiga toodetel pole alati tootjat ega tootjariiki märgitud.

Tootja ja tootjamaa väljaselgitamine pakendil olevast tooteinfost on jätkuvalt probleem – 44%-le vastanutest polnud kaupade päritolu eristamine lihtne just seetõttu (2007.a 46%). Üheks põhjuseks võib olla see, et kauplusekettide kaubamärkidega toodetel pole tootja enamasti tarbijale arusaadavalt märgitud ning nende toodete hulk kauplustes pidevalt suureneb. Samuti ei märgi ka kõik Eesti toiduainetööstuse ettevõtted tootjat sellistele toodetele, mis valmistatakse mujal. Tarbijat aitaks päritolumärkide aktiivsem kasutamine ettevõtete poolt ning nende märkide paigutamine pakendil nähtavasse kohta (mitte tagaküljele väiksel).

Rahulolematust on suurendanud ka müüjate vähesed teadmised kauba päritolust (42%, 2007.a 39%) ning süvenev harjumus anda kodumaistele toodetele ja kaubamärkidele võõrkeelseid nimesid (37%, 2007.a 25%). Kui nüüd arvestada, et tarbijate hinnangul on imporditud toidukaupade nimed üha enam eestipärased (26%, nt Lotte tooted) ja pakendid ei eristu, siis on ootuspärane, et tarbijad on segaduses ega tea enam, mis kodumaine ja mis import ning kodumaise väärtustamine asendub ükskõiksusega. Kõik ülalnimetatud probleemid on 2008. aastal teravnenud.

Tabel 2.4.2. Tegurid, mis muudavad toidukauba päritolu määramise keeruliseks (% vastanutest, kelle jaoks eristamine pole lihtne, võis märkida mitu vastust, n=941)

Takistav tegur	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
pakendil on tooteinfo liiga väikese kirjaga	50	66	70	66	72	71	68
pakendil olevast tooteinfost ei selgu kasutatud tooraine päritolumaa	-	-	-	59	52	49	49
pakendil olevast tooteinfost ei selgu tootjamaa ja tootja	-	-	-	48	41	46	44
müüjatel on vähesed teadmised kauba päritolust	30	34	43	40	41	39	42
kodumaiste toidutoodete ja kaubamärkide nimed on võõrapärased	-	49	42	35	26	25	37
importtoodete nimed ja kaubamärgid on eestipärased	-	21	20	21	18	21	29
kaupade pakendid ei eristu	-	27	23	24	15	20	26
müüjad annavad teadlikult valeinformatsiooni	10	7	11	13	11	7	13
muu	4	4	5	3	4	4	4

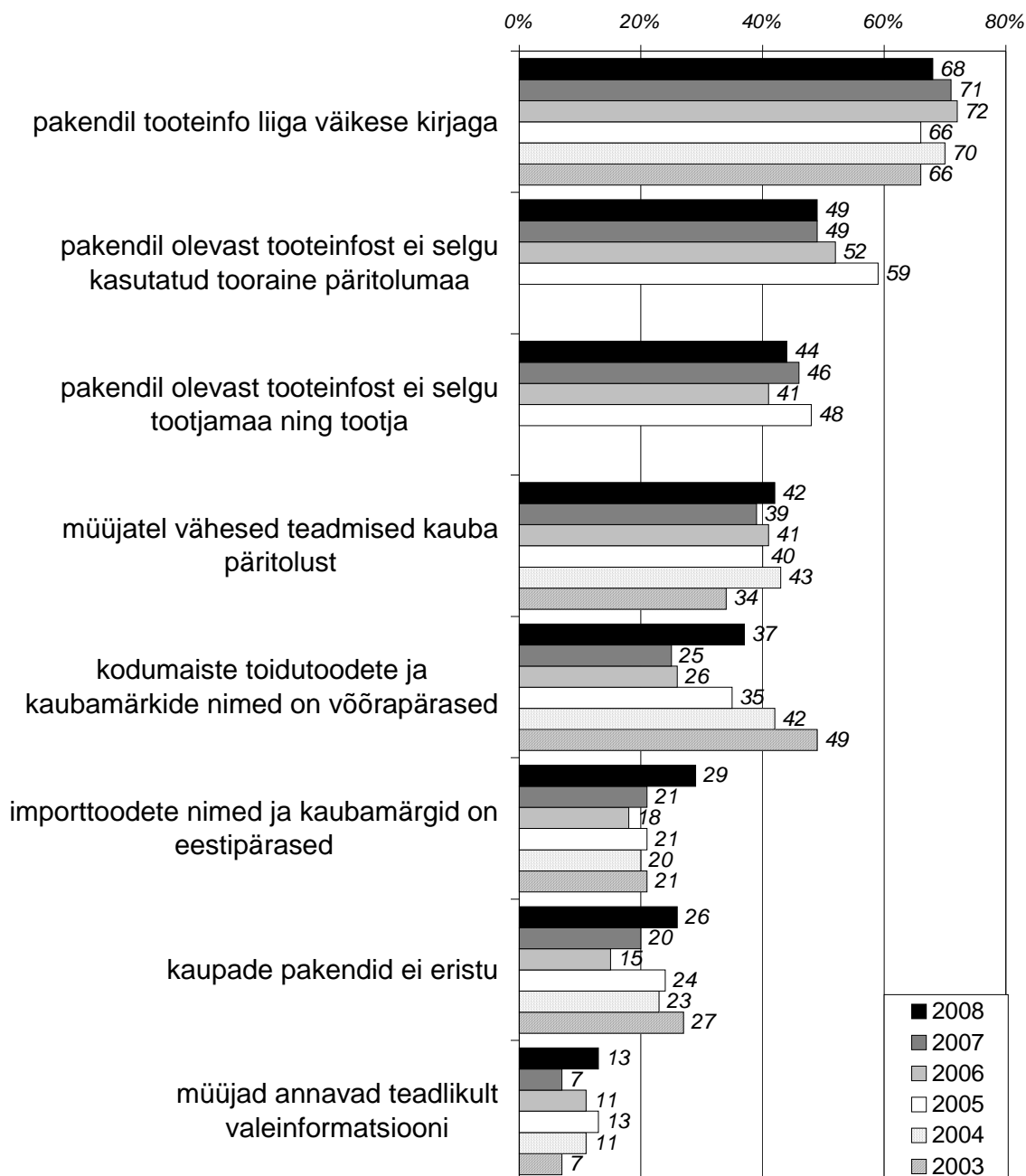
Müüjate poolt teadlikult valeinformatsiooni andmist märkisid sarnaselt 2007. aastale enam Kirde-Eesti elanikud (26%) ja mitte-eestlased (21%). Küsimus võib olla kas teenindava personali ja/või tarbijate puudulikus riigikeele oskuses, piirkonna tööjõuprobleemides. Viimast toetavad uuringu teised tulemused, kuna samas piirkonnas märgiti ühtlasi müüjate vähesed teadmisi kauba päritolust (55%) ja seda tõid esile just mitte-eestlased (52%). Kuna valeinformatsiooni ja müüjate vähesed teadmisi märkisid keskmisest sagedamini ka üle 50-aastased tarbijad, siis viitab see vajadusele parandada müüjate suhtlemisoskusi ja oskusteadmisi arusaadavalt edasi anda igas vanuses inimestele.

Võõrapäraseid kodumaiste toodete nimed ja eestipäraseid importtoodete nimed häirivad pigem maaelanikke ja eestlasi, väikeses kirjas tooteinfo üle-50-aastasi tarbijaid. Infost kasutatud tooraine päritolumaad, tootjamaad ja tootja kohta on huvitatud eeskätt kõrgharidusega tarbijad.

Muude põhjustena nimetasid elanikud venekeelse info puudumist, selle vähesust või kinnikatmist eestikeelse info; tooteinfo halvasti loetavust ilma pakendit rikkumata (nt Lotte küpsised, kohukesed, jäätised); kirja “valmistatud Euroopa Liidus”, mis ei rahulda tarbijat, sest ei anna teada, mis riigist toode on pärit; tootekirjelduste ebapiisavust (nt kasutatud maitse-, lõhnaained); tooteinfo kinnikatmist kleebistega; tooteinfo arusaadavust lugejale. Tarbijad ei mõista näiteks, kuidas liha ja kanalihatooted, mille algmaterjal on sisse toodud, muutuvad peale maitsestamist eesti toodeteks ja käsitlevad sellist käitumist petmisena.

Kui kodumaise ja imporditud toidukauba eristamine pole lihtne, siis mis muudab selle keeruliseks?

(% vastanutest, kelle jaoks eristamine pole lihtne)

Joonis 2.4.2. Põhjused, miks kodumaise toidukauba eristamine importkaubast on keeruline aastatel 2003-2008

2.5. Toidukaupade päritolumaa ja tarbija usaldus

Turundusspetsialistid on väljendanud arvamust, et peamised põhjused miks keegi mingit asja ei osta on järgmised: ei ole vajadust, ei ole raha ja ei ole usaldust. Need, kes suudavad usalduse ära teenida, on teiste arvel paremas seisus¹. Ka tarbija ja tootja vahelise koostöö eelduseks on usaldus, tootjad esindavad oma riiki ja riigi maine avaldab mõju tootjaile. Kui tarbijal puudub info tootja kohta, siis riigi kohta on tal olemas enam teadmisi, mis olgugi subjektiivsetena, kas suurendavad või vähendavad usaldust tootja suhtes.

Uuringus selgitasime välja, milliste maade toidukaupu usaldavad tarbijad julgesti osta. Vastamiseks oli valida nelja vastusvariandi vahel: usaldan kõiki toidukaupu, usaldan üksikuid toidukaupu, ei usalda mitte ühtegi, pole tarbinud, ei oska öelda. Riikide loetelu sisaldas maid, kust Eestisse toidukaupu enam sisse tuuakse, 2008. aastal lisandus võrdluse eesmärgil nimekirja Eesti (vt tabel 2.5.1, joonised 2.5.1 –2.5.2).

Ootuspäraselt oli usaldus kõrgeim kodumaise toidukauba suhtes – 80% vastanutest usaldas kõiki toidukaupu. Sissetoodud toidukauba tootjamaade suhtes on tarbijate usaldus olnud valivam – sagedamini vastati, et usaldatakse üksikuid toidukaupu. Tulemused kinnitavad varasematest uuringutest teadaolevat tendentsi, et lähiriikide toidukaupade vastu on usaldus suurem.

Importkauba tootjamaadest olid usaldusväärsemad Põhjamaad, Läti, Leedu, Euroopa Liit ja Saksamaa. Põhjamaade kaupu usaldati 2008. aastal välisriikidest enim – 88% vastanutest (44% kõiki ja 44% üksikuid). Usaldus on suurenenud aastaga oluliselt ja seda nii eestlaste kui mitte-eestlaste hulgas. Läti toidukaupu usaldas samuti kokku 88% vastanutest (26% kõiki + 62% üksikuid). Leedu toidukaupu usaldas 83% vastanutest (22% kõiki + 61% üksikuid), Euroopa Liidu toidukaupu samuti 83% (24% kõiki + 59% üksikuid). Mitte-eestlased on muutunud valivamateks, nad usaldavad vähem kõiki ja rohkem üksikuid lõunanaabrite toidukaupu. Aastaga on tunduvalt suurenenud usaldus Euroopa Liidu toidukaupade suhtes (+11%-punkti, eestlastel +12%-punkti ja mitte-eestlastel +6%-punkti). Nende sortiment ja tarbimine on Eestis suurenenud ning osades kaubagruppides on nad ka hinnalt konkurentsivõimelised. Lisaks on paljud tarbijad muutnud oma toitumisharjumusi, nt süüakse sageli pasta – ja riisitoite, oliiviõliga salateid jms. Kõik see on aidanud EL-st pärit toodete populaarsust suurendada.

Saksamaa toidukaupade usaldamine pole aastaga muutunud (72%), Hollandi toidukaupade usaldamine kasvas (kokku 65%, kõikide toidukaupade usaldamine +5%-punkti).

Venemaa toidukaupu usaldas 64% elanikest (13% kõiki + 51% üksikuid). Üksikute toidukaupade usaldamine langes aastaga –4%-punkti, sh eestlastel –6%-punkti. Põhjuseks eestlaste vähesem Venemaa toidukaupade ostmine. Poola toidukaupu usaldas 62%, kusjuures usaldus üksikute Poola toidukaupade suhtes tõusis aastaga +6%-punkti. Ukraina toidukaupu usaldas 58% tarbijatest, mis oli samal tasemel varasemate aastatega.

¹ <http://internetmarketing.ee/aris-loeb-usaldus/>

Tabel 2.5.1. Toidukaupade päritolumaad ja tarbijate usaldus rahvuse lõikes (% vastanutest, järjestatud kõikide toidukaupade usalduse järgi)

Toidukauba päritolumaad	Rahvus	Usaldan kõiki toidukaupu				Usaldan üksikuid toidukaupu				Ei usalda mitte ühtegi				Pole tarbinud, ei oska öelda			
		2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Eesti	kokku	-	-	-	80	-	-	-	19	-	-	-	0	-	-	-	1
	eestlased	-	-	-	83	-	-	-	16	-	-	-	0	-	-	-	1
	muu	-	-	-	74	-	-	-	26	-	-	-	0	-	-	-	0
Põhjamaad (Soome, Rootsi, Taani, Norra)	kokku	28	32	32	44	51	50	46	44	4	4	3	2	17	14	19	10
	eestlased	31	34	36	49	49	48	46	42	3	3	2	1	17	15	16	8
	muu	18	28	22	33	57	54	46	49	8	5	7	3	17	13	25	15
Läti	kokku	21	27	27	26	60	56	57	62	4	4	3	3	15	13	13	9
	eestlased	20	24	25	27	60	57	58	61	4	4	3	3	16	15	14	9
	muu	23	33	31	24	61	54	55	62	4	4	3	5	12	9	11	9
Valmistatud EL-s*	kokku	-	-	13	24	-	-	58	59	-	-	5	5	-	-	24	12
	eestlased	-	-	14	26	-	-	57	59	-	-	6	4	-	-	23	11
	muu	-	-	13	19	-	-	57	59	-	-	5	7	-	-	25	15
Saksamaa	kokku	16	21	21	24	52	49	49	48	7	8	6	4	25	22	24	24
	eestlased	14	20	20	23	51	47	48	48	7	7	6	3	28	26	26	26
	muu	20	25	23	26	57	52	51	49	4	7	6	3	19	16	20	22
Leedu	kokku	18	24	24	22	55	53	52	61	5	5	4	5	22	18	20	12
	eestlased	16	19	21	22	53	52	52	61	6	6	4	5	25	23	23	12
	muu	23	33	32	23	61	54	50	62	3	4	4	5	13	9	14	10
Holland	kokku	10	14	14	19	46	44	46	46	7	10	7	4	37	32	33	31
	eestlased	9	14	14	21	45	43	45	46	6	8	6	3	40	35	35	30
	muu	13	14	14	14	48	45	47	47	9	15	10	6	30	26	29	33
Prantsusmaa *	kokku	-	11	11	16	-	36	35	41	-	7	5	4	-	46	49	39
	eestlased	-	10	12	17	-	33	35	39	-	5	4	3	-	52	49	41
	muu	-	11	9	14	-	42	36	45	-	10	6	5	-	37	49	36
Venemaa	kokku	9	11	12	13	59	58	55	51	14	13	13	12	18	18	20	24
	eestlased	3	6	4	5	54	52	53	47	19	16	17	16	24	26	26	32
	muu	23	20	29	29	71	72	61	61	3	5	4	3	3	3	6	7
Poola	kokku	4	6	5	8	50	49	48	54	22	26	25	22	24	19	22	16
	eestlased	4	6	6	10	49	52	53	59	22	20	18	15	25	22	23	16
	muu	5	4	2	2	52	43	38	45	23	40	40	39	20	13	20	14
Ukraina	kokku	6	8	7	6	50	49	50	52	17	14	13	13	27	29	30	29
	eestlased	4	6	5	5	45	42	44	46	19	15	14	13	32	37	37	36
	muu	14	13	12	8	64	62	64	65	13	14	11	15	9	11	13	12
Ameerika Ühendriigid	kokku	4	4	4	6	29	27	22	31	19	21	19	15	48	48	55	48
	eestlased	4	5	5	7	29	26	25	33	16	14	14	9	51	55	56	51
	muu	3	3	2	2	28	28	17	25	30	35	30	29	39	34	51	44

* Prantsusmaa toidukaupade usaldusvärsust küsiti esimest korda 2006. aastal, EL-is valmistatu kohta 2007. aastal ja Eesti kohta 2008. aastal; rasvaselt on märgistatud olulised muutused võrreldes 2007.aastaga.

Prantsusmaa toidukaupu usaldas 57% (2007.a 46%), kusjuures oluliselt on suurenenud nii kõikide kui üksikute Prantsusmaa kaupade usaldajate hulk (+5%-punkti kõikide ja +6%-punkti üksikute). Elanike teadmatus on vähenenud ja kokkupuuted Prantsusmaa toidukaupadega olnud meeldivad. Ameerika Ühendriikide toidukaupade usaldamine oli võrreldud riikidest madalaim – 37% (2007.a. 26%), kuid usaldus on tõusnud tänu üksikute toidukaupade heale mainele (nt veinid) ning endisaegne ameerika kanakoibade negatiivne imago praegu ei kummita.

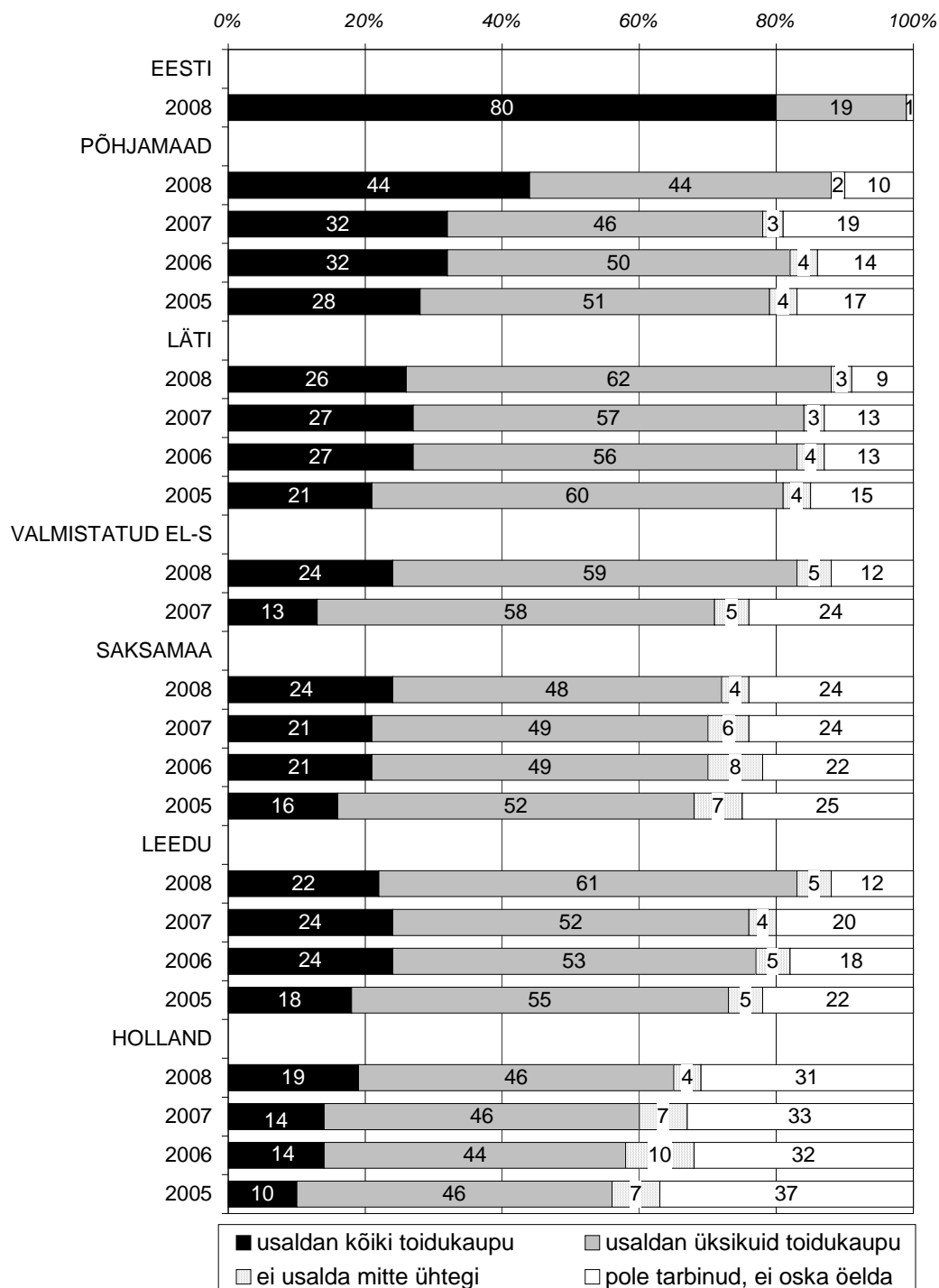
Aastaga ei ole muutunud kultuuri- ja keelekeskkonna ning identiteedi mõju tarbijate hinnangutele. Mitte-eestlastel on suhteliselt suurem seotus Ukraina, Venemaaga ja eestlastel Põhjamaadega.

Tootjamaid usaldatakse erinevalt sõltuvalt vastaja vanusest. Üle 65-aastased tarbijad on aasta jooksul muutunud kõikide vaadeldud riikide toidukaupade suhtes usaldavamateks (vt tabel 2.4.2). Näiteks Läti tooteid usaldas 2007.aastal 79% tarbijatest, 2008.aastal aga 91%. Alla 30-aastased noored usaldavad rohkem Põhjamaade, Leedu, Euroopa Liidu, Saksamaa, Hollandi, Poola, Prantsusmaa ja Ameerika Ühendriikide toidukaupa. Sarnane oli tendents ka 2007. aastal, kuid märgatavalt on suurenenud huvi Ameerika toodete vastu. Noorte globaalsem elustiil, püüe erineda ühiskondlikult vanema põlvkonna heakskiidetud käitumisest (tarbimisest) ja eneseotsingud lisavad kodumaistele toidutootjatele põnevaid väljakutseid.

Tabel 2.5.2. Toidukaupade päritolumaad ja tarbijate usaldus vanuse lõikes 2008. a. (“usaldan kõiki” + “usaldan üksikuid toidukaupu” - % vastanutest)

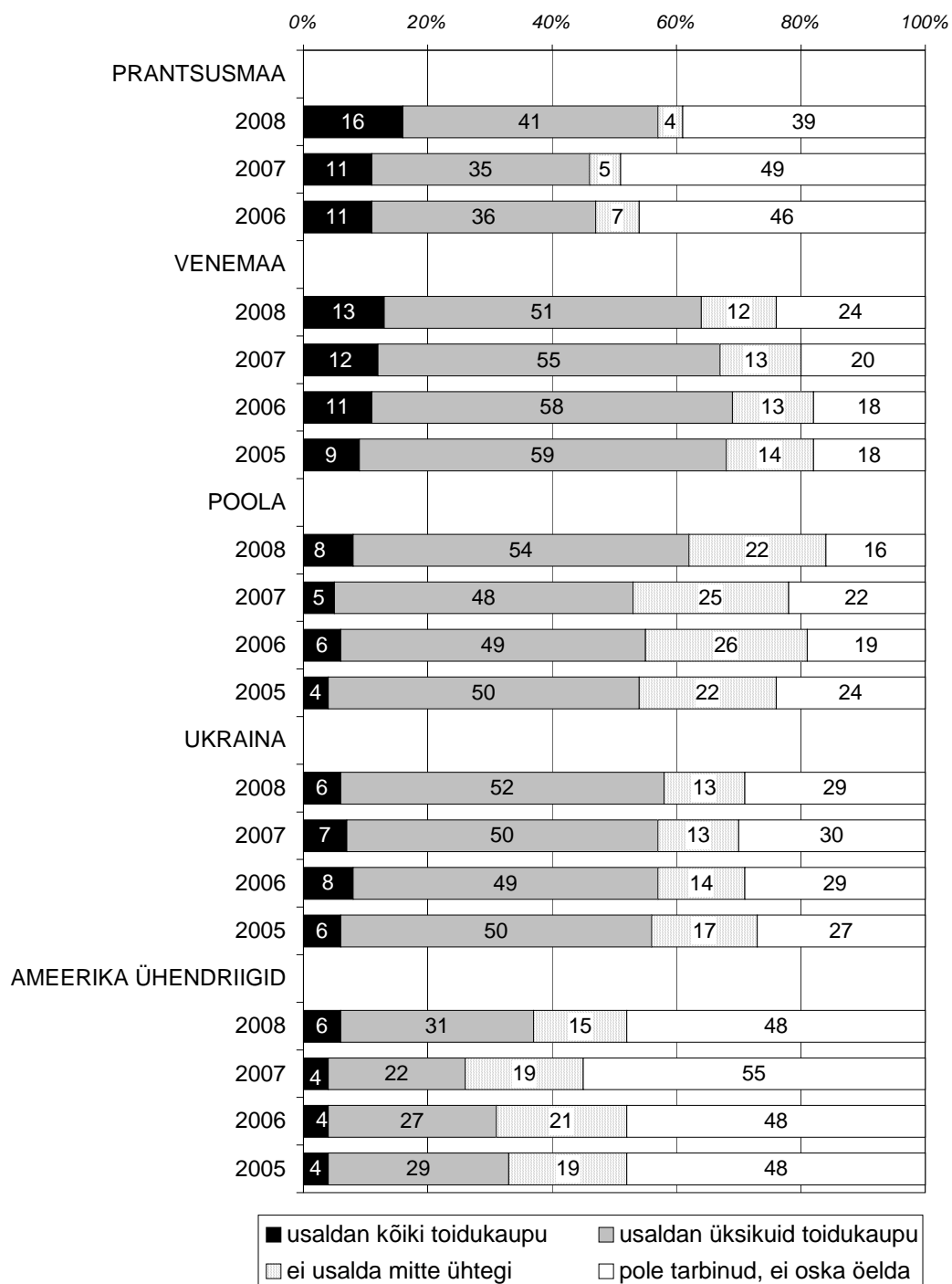
	KÕIK		18-29 aastat		30-49 aastat		50-64 aastat		üle 65 aasta	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Eesti	-	99	-	99	-	99	-	97	-	99
Läti	84	88	83	85	87	90	81	87	79	91
Põhjamaad	78	88	80	94	85	90	72	82	66	80
Leedu	76	83	71	79	82	86	73	83	72	85
Euroopa Liit	71	83	78	93	77	86	65	73	52	73
Saksamaa	70	72	73	80	77	76	64	65	56	60
Venemaa	67	64	70	69	70	65	65	63	56	52
Holland	60	65	61	72	66	66	54	59	48	62
Ukraina	57	58	56	52	60	65	58	54	49	55
Poola	53	62	51	60	58	65	47	57	58	64
Prantsusmaa	46	57	53	70	51	59	39	51	31	40
Ameerika Ühendriigid	26	37	31	51	29	37	20	27	19	25

Millise maa toidukaupu usaldate julgesti osta? (1) (% vastanutest)

Joonis 2.5.1. Toidukaupade päritolumaad ja tarbija usaldus aastatel 2005-2008 (1)

Millise maa toidukaupu usaldate julgesti osta? (2) (% vastanutest)

Joonis 2.5.2. Toidukaupade päritolumaad ja tarbija usaldus aastatel 2005-2008 (2)

2.6. Kodumaise- ja importkauba osatähtsus elanike toiduostudes kaubagrupiti

Üldise ostueelistuse kõrval palusime tarbijail hinnata kodumaise ja imporditud toidukauba osatähtsusi oma toiduostudes ka kaubagrupiti. 2008. aastal oli vaatluse all 18 kaubagruppi. Iga kaubagrupi kohta märgiti, kas ostetakse ainult kodumaiseid, peamiselt kodumaiseid, enam-vähem võrdselt kodumaiseid ja importkaupu, peamiselt importi või ainult importkaupu. Kui tooteid ei tarbitud või ei ostetud (nt moose), siis oli võimalik see eraldi kirja panna. Tulemused on toodud tabelis 2.6 ja joonistel 2.6.1-2.6.3).

Tabel 2.6. Kodumaise toidukauba ostmise aastatel 1996-2008 (% vastanutest, kes ostavad ainult + peamiselt kodumaist toidukaupa*)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
suitsuvorst, sink	95 (74)	96 (79)	96 (77)	97 (78)	96 (74)	96 (73)	94 (69)	94 (67)	91 (65)	91 (63)	90 (62)	88 (57)	86 (53)
kartul	-	-	-	-	-	-	-	-	-	93 (75)	87 (68)	80 (64)	85 (66)
jogurt	62 (34)	71 (43)	72 (46)	81 (55)	85 (58)	85 (59)	81 (54)	84 (55)	81 (56)	82 (53)	83 (52)	81 (48)	83 (51)
majonees	72 (46)	79 (28)	79 (54)	84 (57)	83 (54)	86 (59)	86 (56)	83 (51)	84 (56)	85 (54)	83 (52)	78 (47)	81 (53)
juust	93 (72)	94 (70)	94 (68)	93 (72)	93 (69)	94 (63)	88 (56)	86 (47)	81 (43)	87 (40)	80 (35)	79 (30)	79 (34)
jahu ja tangained	70 (47)	72 (44)	70 (23)	70 (44)	75 (43)	73 (43)	77 (46)	82 (47)	80 (46)	80 (46)	82 (46)	81 (45)	76 (41)
jäätis	58 (30)	64 (31)	70 (36)	79 (43)	82 (44)	81 (44)	80 (43)	78 (38)	80 (44)	78 (40)	78 (40)	72 (36)	73 (32)
linnuliha	62 (39)	58 (36)	53 (32)	55 (34)	60 (33)	59 (34)	61 (37)	63 (35)	67 (38)	73 (42)	68 (40)	70 (37)	67 (37)
küpsised, keeksid, koogid	55 (26)	58 (27)	64 (29)	71 (40)	74 (40)	70 (35)	72 (33)	70 (30)	69 (30)	67 (27)	65 (27)	66 (27)	62 (25)
värsked köögivilid	85 (60)	84 (59)	80 (47)	82 (52)	80 (50)	84 (51)	82 (48)	74 (35)	67 (33)	78 (41)	63 (29)	61 (26)	60 (26)
õlu	79 (54)	83 (56)	-	-	-	-	71 (52)	65 (42)	65 (43)	60 (36)	62 (41)	56 (35)	58 (35)
keedised, moosid	-	-	-	-	-	69 (49)	52 (37)	46 (29)	48 (28)	71 (50)	58 (36)	45 (27)	55 (35)
toiduõli	-	-	-	-	-	48 (23)	58 (31)	61 (29)	63 (34)	66 (37)	63 (35)	57 (29)	54 (27)
kommid, šokolaad	51 (25)	56 (27)	60 (29)	64 (30)	66 (30)	61 (30)	64 (26)	62 (22)	58 (23)	55 (18)	58 (22)	55 (20)	51 (17)
kalatooted	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50 (19)	48 (18)
mahlad	52 (29)	51 (29)	51 (26)	55 (28)	61 (33)	58 (32)	59 (31)	51 (23)	50 (22)	62 (31)	55 (25)	48 (19)	45 (19)
viin	69 (45)	69 (45)	-	-	-	-	60 (42)	60 (39)	53 (34)	50 (30)	45 (29)	43 (26)	41 (22)
värsked puuvili	31 (14)	29 (14)	19 (10)	24 (12)	32 (15)	32 (15)	40 (17)	29 (11)	23 (9)	39 (17)	18 (7)	22 (8)	20 (7)

* ainult + peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjate osakaal, sulgudes on toodud ainult kodumaiseid toidukaupu eelistavad ostjad

Vaatamata päritolumaa suhtes ükskõiksuse suurenemisele 2008. aastal, eelistati suuremas osas vaadeldud kaubagruppides endiselt kodumaiseid toidukaupu impordile, v.a värsked puuvili.

Kodumaiste toidukaupade eelistajate osatähtsus oli suurim sinkide ja suitsuvorstide grupis (ainult + peamiselt kodumaised tooted - 86%), kuid protsent oli madalaim alates monitooringute läbiviimise algusest 1996. aastal (95%). Ainult kodumaiste suitsuvorstide ja sinkide eelistamise osakaal oli samuti ajalooliselt madalaimal tasemel (53%) ja languses alates 1999. aastast (78%).

Üle 70% ehk üle keskmise taseme ulatus kodumaiste toodete osakaal kartuli (85%), jogurti (83%), majoneesi (81%), juustu (79%), jahu ja tangainete (76%) ning jäätise ostjate seas (73%). Kodumaiste kartulite ja majoneeside eelistajate hulk suurenes 2008. aastal oluliselt. Jahu ja tangainete grupis vähenes kodumaist toidukaupa ostvate tarbijate arv aastaga -5%-punkti ning 2008. aasta tase on sarnane 2002. aastale. Juustude grupis ei ole aastaga kodumaise eelistamine muutunud. Kodumaise jäätise eelistajaid on lisandunud vähe, kuid varasemast vähem on ainult kodumaise jäätise ostjaid (-4%-punkti).

Kodumaiste mooside ostjate arv suurenes 2008. aastal märgatavalt (55%, 2007.a 45%), mille üheks põhjuseks on see, et saak oli kesine ja elanikud valmistasid seetõttu ise vähem hoidiseid. Kodumaistele mahladele pakuvad importmahlad järjest tugevamat konkurentsi, sh hinnakonkurentsi (vt joonis 2.6.4). Aastaga on veidi suurenenud tarbijate arv, kes ostsid importmahlu (+3%-punkti). Kodumaiste mahlade eelistajate osakaal langes aga ajalooliselt madalaimale tasemele (45%, 2007.a 48%, 2006.a 61%). Seega eesti tootjatel tuleks oma hinnad üle vaadata.

Importtoodete ostjate osakaal ületas kodumaise eelistajate arvu värsked puuvilja ostudes. Kalatoodete ja mahlade osas eelistati võrdselt kodumaist ja importkaupu. Imporditud värsket puuvilja ostis 41%, võrdselt kodumaist ja impordi 35% (+3%-punkti) ning kodumaist 20% vastanutest (-2%-punkti).

Värsked köögivilja puhul pole toimunud aastaga olulisi muutusi, kodumaise köögivilja ostjate üldine osakaal oli 60% (2007.a 61%), veidi (+3%-punkti) on suurenenud tarbijate osakaal, kes ostavad nii kodumaist kui importköögivilja. Impordi tähtsuse tõusule aitab kaasa kehv saak, see et läbi aasta pole võimalik pakkuda tarbijale Eestis kasvatatud värsked köögivilju ning ka tarbijate toitumisharjumuste muutumine.

Kodumaise linnuliha ostjaid oli 2008. aastal 67% vastanutest, mis oli aastatagusest 3%-punkti võrra vähem (2007.a 70%). Muutused tarbijate käitumises pole üllatavad, kuna hind oli ostuvalikute oluline mõjutaja ja imporditud linnulihal oli hinnaeelis, lisaks kallines importlinnuliha EKI hinnavaatluse andmetel kauplustes 2008. aasta jooksul vähem (+14%) kui kodumaine (+16%).

Kodumaiseid kalatooteid ostis 48% vastanutest, nii kodumaist kui impordi 33% ja ainult impordi 13% vastanutest. Impordi ostmine on suurenenud kodumaise arvelt (+4%-punkti). Tarbijatel oli

pakendatud kalatoodete puhul raske eristada kodumaist impordist, sest osa kodumaiseid kalatoodete kaubamärke on võõrapäraseid (nt M.V.Wool), osa imporditud kaubamärke aga eestipäraseid (nt Kapten Grant). Mõnedes populaarsetes tootegruppides (nt heeringafileed) on kodumaine pakkumine aga väiksem kui impordil. Tugevat konkurentsi pakuvad eesti tootjatele Läti ja Leedu ettevõtted.

Kodumaise toiduõli ostjate osakaal oli 54% (-3%-punkti), võrdselt kodumaist ja impordi ostis 22% ja impordi 21% (+4%-punkti) tarbijatest. Import võitis turgu kodumaise arvelt hoolimata kodumaiste tootjate uutele toodetele – maitseõlidele, nt Olivia rapsiõlid, mille sihtrühm võrreldes tavaliste toiduõlidega kitsam. 2008. aastal oli eesti toiduõli ligi 37% kallim kui eelmisel aastal ning tarbijad eelistasid seetõttu varasemast enam odavamalt imporditud toitu.

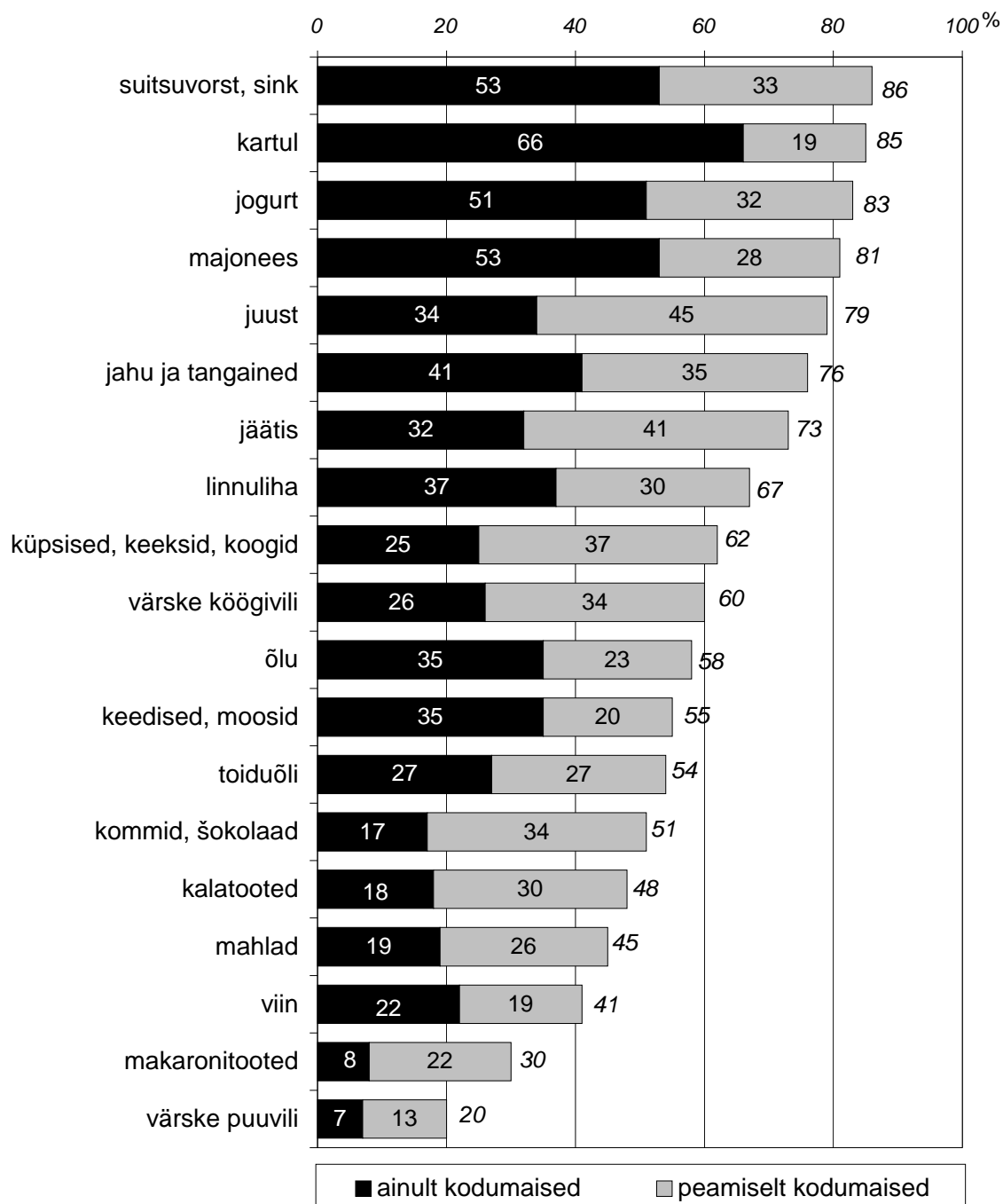
Kodumaiste kommide ja šokolaadide ostjate arv jätkas samuti langemist (51%, -4%-punkti). 41% tarbijatest ostab võrdselt kodumaist ja impordi (+3%-punkti). Ilmselt mitte kõik tarbijad ei ole omaks võtnud Kalevi kommivabriku šokolaadikomplektide suuruse vähendamist ja uut pakendit, mida on raskem avada, ning valivad seetõttu lähiriikide (nt Läti, Ukraina) traditsioonilise suurusega harjumuspäraseid tooteid. Lisaks on Kalevi kaubamärgi imago langenud mitmete omanike poolt sooritatud tehingute tõttu ning läti Laima kommide müügitoetustegevus on selgelt aktiveerunud.

Ka küpsiste, keekside ja kookide grupis vähenes kodumaiste toodete osakaal (67%-ni, -4%-punkti) ja suurenes võrdselt kodumaist-impordi ostvate tarbijate osakaal (18%-ni, +2%-punkti). Põhjuseks pakendite tooteinfo liiga väike kiri, selge päritolumaa tähise puudumine ning soodsama hinnaga imporditud kaubakettides (nt Selga küpsised, kaupluses Maxima müüdivad küpsised).

Tarbijate vastused erinevate tootegruppide kodumaise ja imporditud kauba eelistamise kohta erinesid sõltuvalt elukohast, vanusest, soost, keelekeskkonnast ja sissetuleku suurusest (vt lisa 2.9, joonised 2.6.5 ja 2.6.6). Toiduostude kaudu kinnitatakse identiteeti teatud rahvusgrupiga. Nii pole üllatav, et eestlastel on oluliselt tähtsam tarbida kodumaiseid jogurteid, jäätist, toiduõli, suitsuvorste ja sinke, jahu ja tangaineid, värsket köögivilja, moose, mahlu ja viina. Kodumaise toote osakaal püsis suurem maapiirkondades ja väikelinnades, Lääne- ja Kesk-Eestis ning oli väiksem Tallinnas ja teistes suuremates Eesti linnades, Kirde-Eestis, venekeelse elanikkonna ja noorte hulgas.

Kodumaiste toidukaupade osatähtsus ostudes

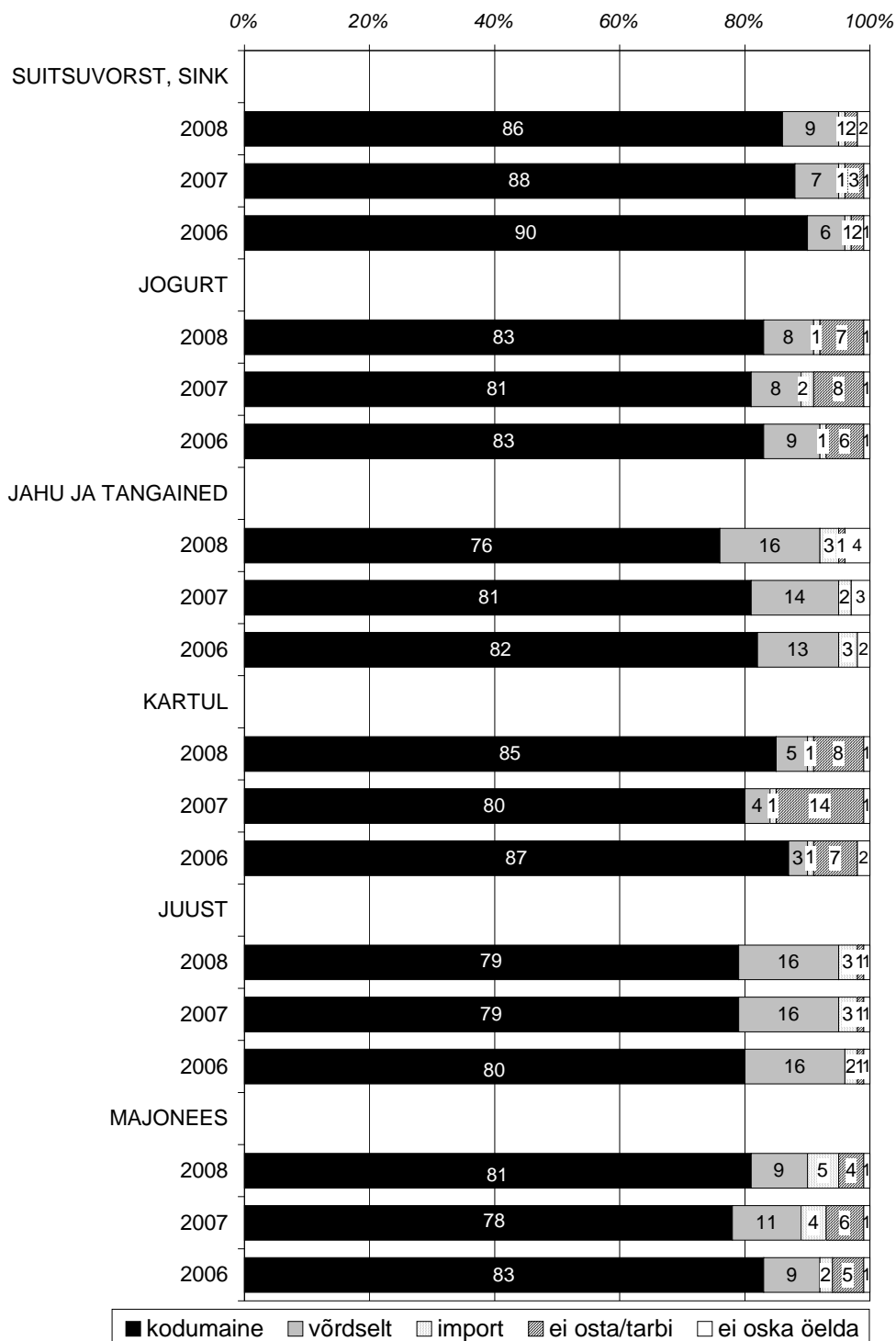
(% vastanutest)

Joonis 2.6.1. Kodumaiste toidukaupade osatähtsus ostudes aastal 2008

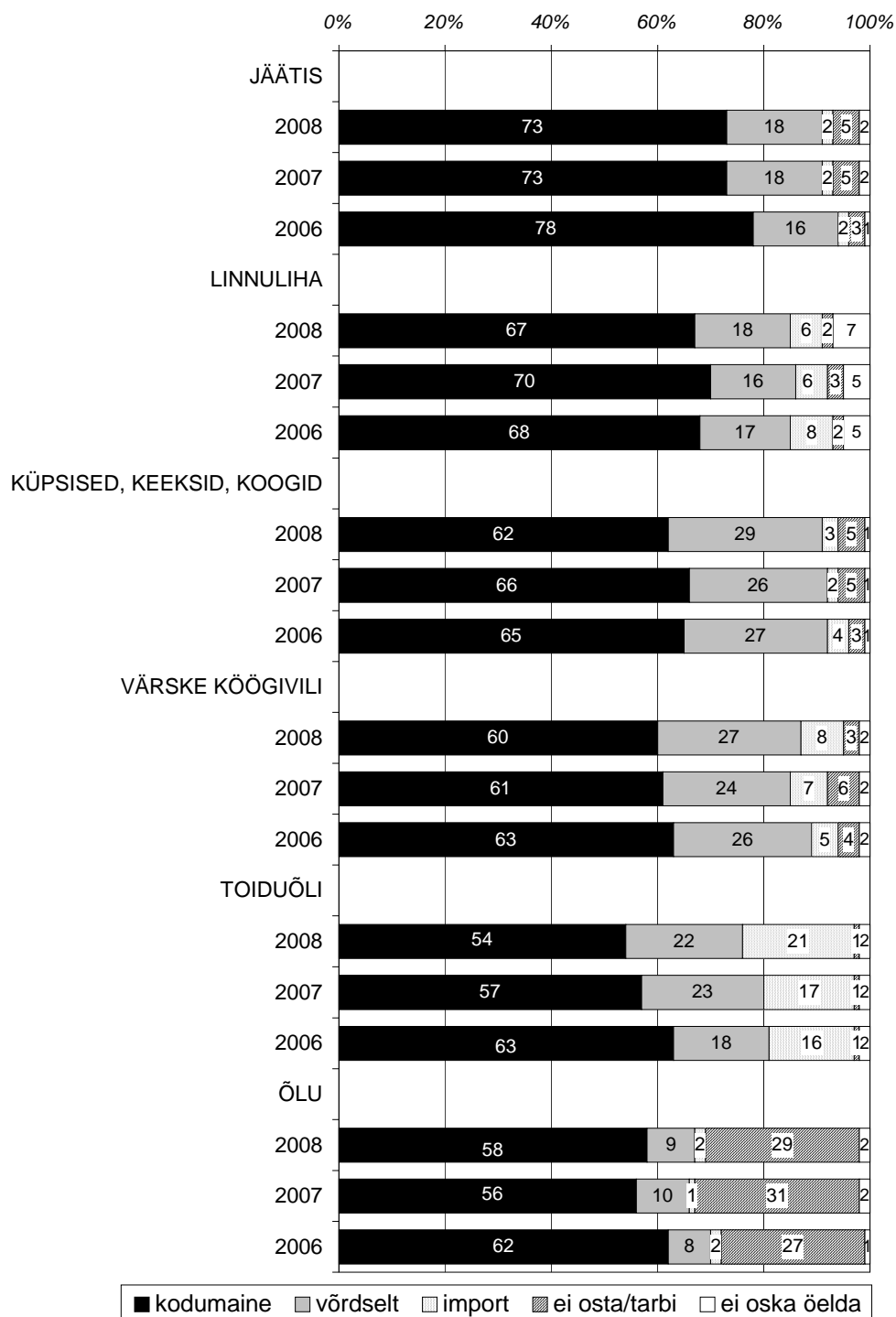
Kodumaiste ja importkaupade osatähtsus toidukauba ostudes 2006-2008 (1)

(% vastanutest)

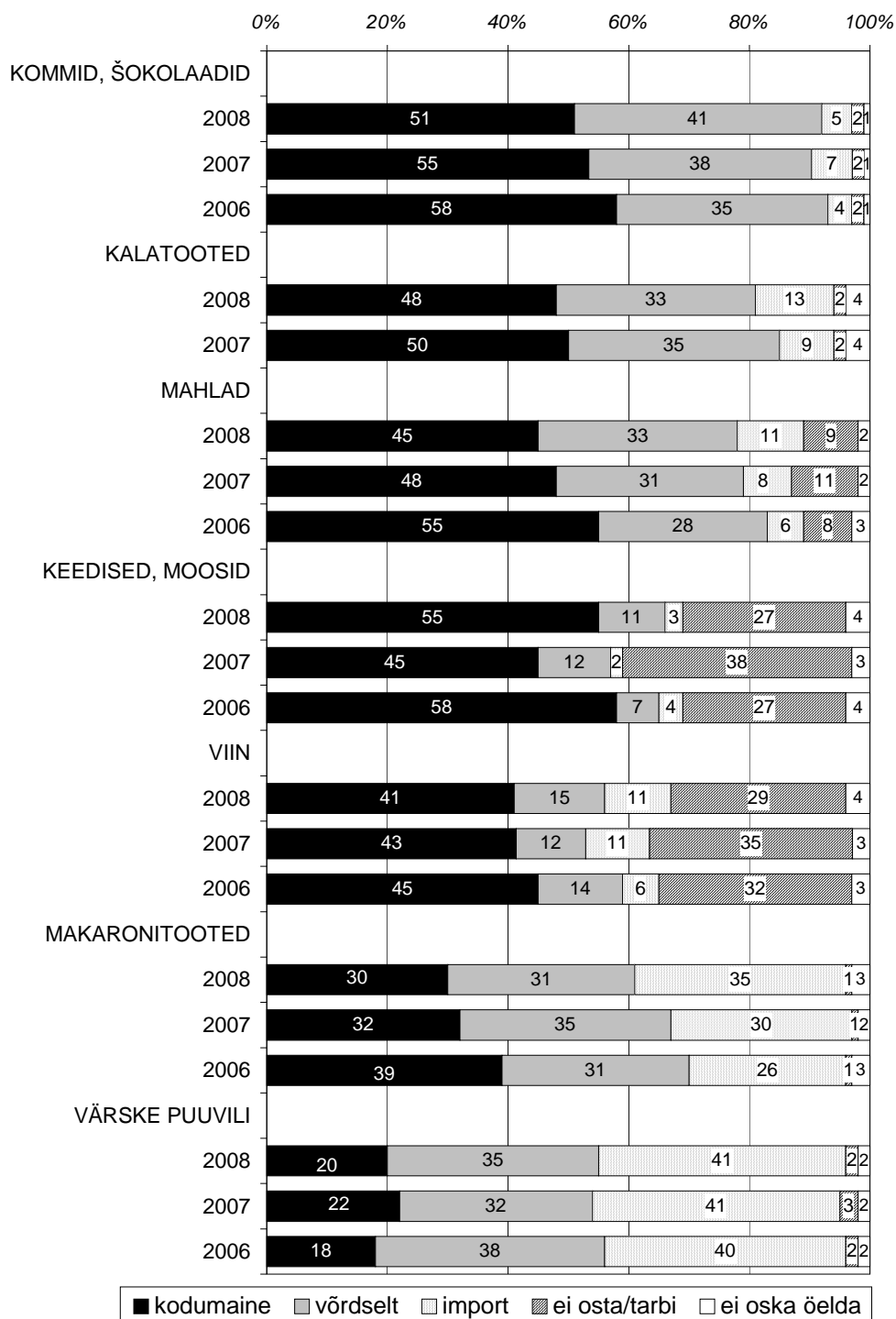
Joonis 2.6.2. Kodumaiste ja importtoidukaupade osatähtsus ostudes aastatel 2006-2008 (1)

Kodumaiste ja importkaupade osatähtsus toidukauba ostudes 2006-2008 (2) (% vastanutest)

Joonis 2.6.3. Kodumaiste ja importtoidukaupade osatähtsus ostudes aastatel 2006-2008 (2)

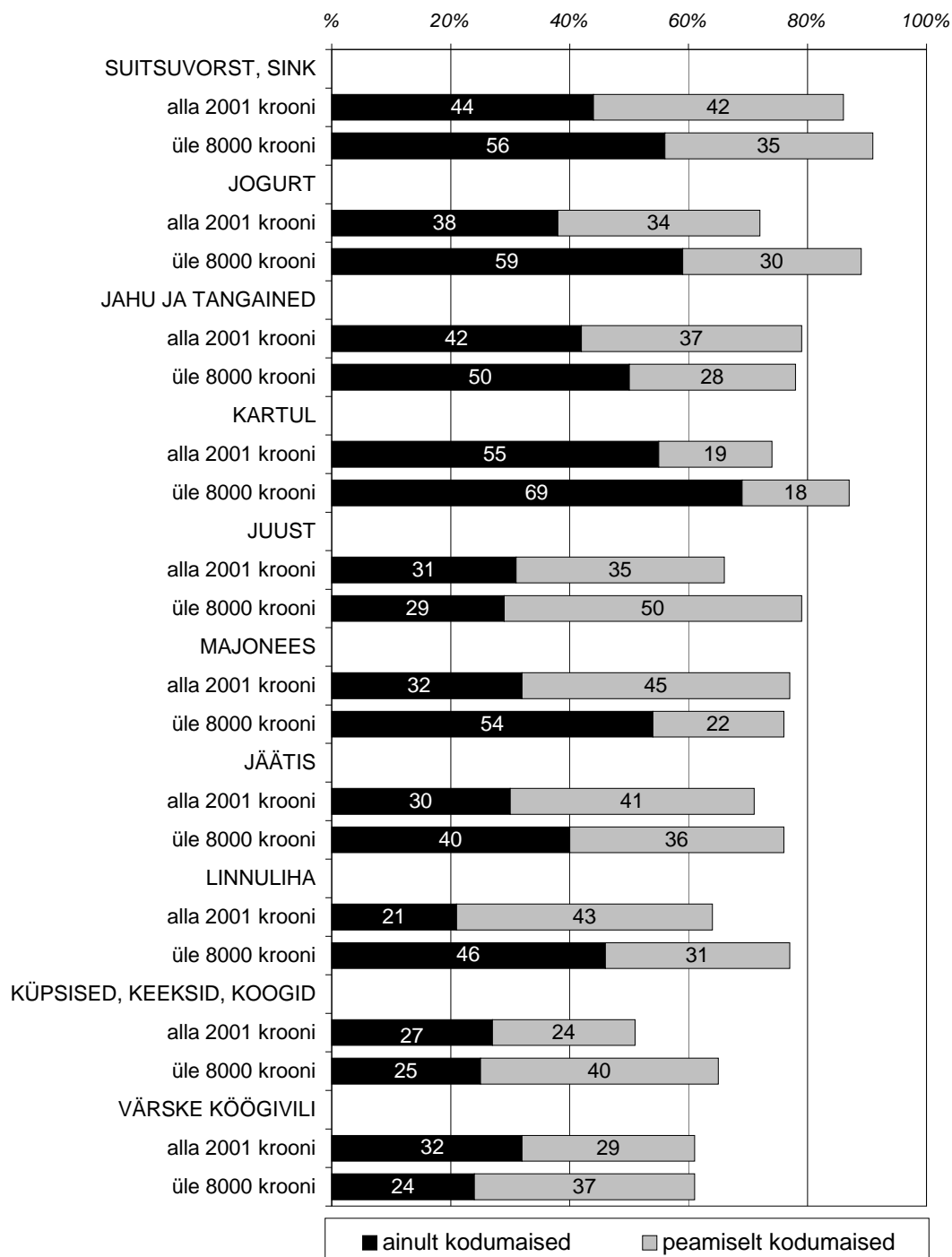
Kodumaiste ja importkaupade osatähtsus toidukauba ostudes 2006-2008 (3) (% vastanutest)

Joonis 2.6.4. Kodumaiste ja importtoidukaupade osatähtsus ostudes aastatel 2006-2008 (3)

Kodumaiste toidukaupade osatähtsus ostudes sissetulekute lõikes (1)

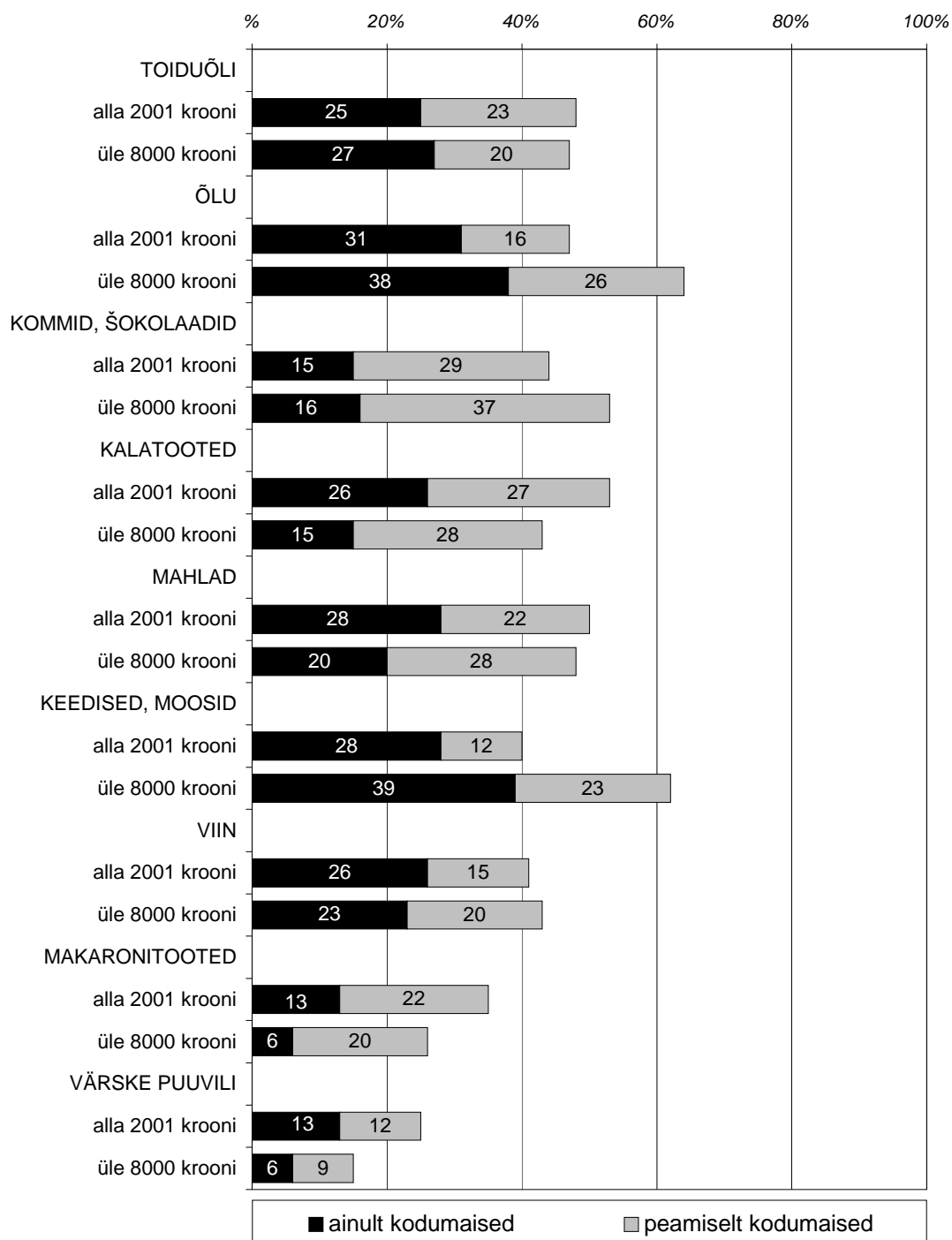
(% vastanutest madalaimas ja kõrgeimas sissetulekugrupis)

Joonis 2.6.5. Kodumaiste toidukaupade osatähtsus ostudes kõrgeimas ja madalaimas sissetuleku grupis (1)

Kodumaiste toidukaupade osatähtsus ostudes sissetulekute lõikes (2)

(% vastanutest madalaimas ja kõrgeimas sissetulekugrupis)

Joonis 2.6.6. Kodumaiste toidukaupade osatähtsus ostudes kõrgeimas ja madalaimas sissetuleku grupis (2)

2.7. Elanike ettepanekud Eesti toidukaupade tootjatele müügi suurendamiseks

Majanduskriisi tingimustes pole tootjatel võimalik lihtsalt oodata paremate aegade saabumist, turgudel toimuvad muutused nõuavad, et midagi tehtaks teisiti. Tarbijad ei saa jätkata vanaviisi ostmist ja tootjad peavad ellujäämiseks pingutama. Tarbijate soovidega arvestamine aitab tootjatel turgu säilitada ja juurde võita. Järgnevalt sellest, mida elanikud soovitaksid kohalikele toidukaupade tootjatele müügi suurendamiseks (vt joonis 2.7, lisa 2.11).

Peamine elanikepoolne soov on vähendada ja vältida lisaainete, E-ainete kasutamist (62%), mitte tõsta hindu (57%), teha allahindlusi ja sooduspakkumisi (45%), pöörata tähelepanu toodete tervislikkusele ja värskusele (45%), parandada ja hoida toodete kvaliteeti ühtlasemana (41%) ning märgistada toodete päritolu selgemalt (41%). Siin on selge sõnum – kohaliku toidu ostmisele aitaks kaasa, kui see oleks tervislik, lisaainevaba ja soodsa hinnaga ning kannaks selgelt ja üheselt mõistetavat märki, et on Eestis toodetud.

Tervislikkuse ja puhta toidu soovi kinnitab kolmandiku tarbijate ettepanek toota rohkem mahetooteid (33%), transrasvhapete kasutamist soovivad vähendada või vältida iga viies Eesti elanik (21%). Kauplustes müügil olevate nn funktsionaalsete toidukaupade eelised ei ole tarbijatele selged, neid soovivad toota rohkem vaid 4% vastanutest. Seega tarbijad eelistavad harjumuspärasest puhast kodumaist toodet traditsiooniliste koostisosade ja retseptidega.

Pakendite mitmekesisus on oluline, soovitakse nii suuri kui väikepakendeid (26%), samas tuleks pakenditest tekkiva prügi hulk muuta võimalikult väikeseks (15%). Pakendite välimuse ja vastupidavusega ollakse rahul, seda soovivad parandada vähesed (5%). Siin on selgelt näha 2008. aastal toimunud prügikoristuskampaania ja prügisortimise kohustuse mõju – keskkonnale ja säästmisele pööratakse rohkem tähelepanu ja eeldatakse vastavat käitumist ka tootjalt.

Kui toidukaubal on Eesti tootja kaubamärk, siis eeldatakse tootmist Eestis, see on tarbijaile oluline pettumiste vältimiseks (28%). Majanduslanguse perioodil lepivad elanikud sortimendi kitsenemisega, kuid maitstes ja eriti kvaliteedis ei tohiks tootjad teha järelandmisi. Sortimendi laiendamise ja maitsete parandamisega jätkamist tervitaks iga viies tarbija (23% ja 18%). Tootjalt eeldatakse enama teabe pakkumist toodete ja nende kasutusvõimaluste kohta (20%), reklaami (15%) ja silma peal hoidmist, et tooteid ikka jätkuvalt ostukohtades ka õhtuti ja nädalavahetustel (14%). Müügi suurendamiseks tehtav koostöö teiste tootjatega jääb sageli tarbijatele varjatuks, selle vajalikkust tõdesid vähesed (14%). Kuid koostööd tehes võivad avaneda uued võimalused, millest võidavad kõik osapooled. Poeketi kaubamärgiga tooteid ootab piiratud sihtrühm (8%). Kui neid toota, siis need peaksid olema võimalikult vähesel lisaainetel ja kunstlike värvainete sisaldusega, tervislikud, värsked ja soodsa hinnaga, sest poodide kaubamärkidel pole veel välja kujunenud äratuntavat ja isikupärast imagot.

Sama küsimust on tarbijatelt küsitud varemgi, perioodil 1997-2003, kuid vähema arvu vastusvariantidega. Tabelis 2.7 on tulemused järjestatud sagedamini nimetatud vastusvariantide järjekorras koos aegridadega.

Mida oleks teie arvates Eesti toidukaupade tootjatel vaja teha selleks, et tooteid rohkem ostetaks?

(% vastanutest)

Joonis 2.7. Elanike ettepanekud Eesti toidukaupade tootjatele, et tooteid rohkem ostetaks

Tabel 2.7. Elanike ettepanekud toidukaupade tootjatele (% vastanutest)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2008
vältida ja vähendada lisaainete, E-ainete kasutamist toodetes	-	-	-	-	-	-	-	62
mitte tõsta hindu	78	79	77	73	63	73	62	57
teha allahindlusi, soodus- ja eripakkumisi	-	-	-	-	-	-	60	45
pöörama rohkem tähelepanu toodete tervislikkusele, värskusele	48	50	46	44	37	34	35	45
märgistada toodete päritolu selgemalt, nt kasutades enam Tunnustatud Eesti Maitse ja Eestis Kasvatatud märke	-	-	-	-	-	-	-	41
hoida toodete kvaliteeti ühtlasemana	-	-	-	-	27	31	29	41
parandama toodete kvaliteeti	42	42	38	33	29	32	31	
toota rohkem mahetooteid	-	-	-	-	-	-	-	33
pakendada nii suur- kui väikepakenditesse	-	-	45	47	43	47	42	26
toota oma kaubamärgiga toidukaupu Eestis, mitte välismaal	-	-	-	-	-	-	-	28
laiendada sortimenti	36	38	39	35	34	34	30	23
vähendada ja vältida transrasvhapete kasutamist toodetes	-	-	-	-	-	-	-	21
pakkuda tarbijale rohkem teavet toodete ja nende kasutusvõimaluste kohta – propageerida tarbimist	-	-	-	-	-	-	26	20
parandada toodete maitset	32	31	27	22	16	21	21	18
teha rohkem reklaami	27	36	38	33	34	42	30	15
pakendada kaupa nii, et tekkiva prügi hulk oleks võimalikult väike	-	-	-	-	-	-	-	15
tagada toodete olemasolu ostukohas (ka õhtuti, nädalavahetustel jms)	-	-	-	-	-	-	-	14
teha koostööd teiste tootjatega (eriti väiketootjad)	-	-	-	-	-	-	-	14
osaleda tarbijatele suunatud müügiüritustel	-	-	-	-	-	-	-	8
toota poeketi kaubamärgiga tooteid	-	-	-	-	-	-	-	8
parandama pakendit (välimust, vastupidavust)	27	27	20	22	17	18	12	5
toota rohkem nn funktsionaalseid toidukaupu	-	-	-	-	-	-	-	4

Hinnatundlikkus on läbi aastate olnud Eesti tarbijate seas väga kõrge, kuid siia kõrvale on tekkinud tugev soov tarbida puhast ja tervislikku kodumaist toidukaupa. Seda on näha vastusest: “pöörama rohkem tähelepanu toodete tervislikkusele, värskusele”, tõus võrreldes 2003. aastaga +10%-punkti. Järelkult on meie toidutööstuse toodang liiga palju ühtlustunud välismaisega ja tarbijatele on väärtuslik naturaalne toit muutumas harulduseks. Varasemate uuringutega võrreldes on tähtsustunud toote kvaliteet, mida tuleks senisest enam parandada ja hoida ühtlasemana. Kvaliteedile antud hinnangud võivad olla tingitud traditsiooniliste toodete maitse muutmisest, lisa- ja säilitusainete järjest suurenevast kasutamisest, sealihaga asemel soja, linnuliha kasutamisest vorstitoodetes, koore asendamisest taimerasvadega kondiitritoodetes ja jäätistes, saiade-leibade vähesest säilivusest, jahuparandajate kasutamisest jne. Maitsete parandamine, reklaami tegemine ning pakendite välimuse parandamine on kvaliteedi, tervislikkuse ja hinna kõrval teisejärgulised müüki mõjutavad tegurid.

Tarbijate vastustes esines eripära sõltuvalt elukohast, keelekeskkonnast, vanusest, haridusest ja sissetulekust (vt lisa 2.11).

Vaba vastuse vormis märgiti (2%), et tooteid ostetaks rohkem, kui korraldataks degusteerimisi, kui riigipoolne abi põllumajandusele suureneks, kui eesti tooteid oleks poes rohkem, kui üritataks kasutada kodumaist toorainet, kui liha osakaal oleks lihatoodetes suurem, kui mahtu ei

suurendataks kvaliteedi arvelt, kui info oleks paremini ja selgemalt pakendile märgitud (kalorid, rasvad, valgud, märgis “Eesti” jms). Soovitati märgistada lastele kasulikud tooted, korraldada lastele koos lapsevanematega kodumaiste ja importtoodete esitlusi koolides, kasutada turunduses rohkem tarbijamänge ja kingitusi, mitte uuendada populaarseid tooteid, olla kaubaga aus ja püüda organiseerida koduaedades kasvatatud kaupa kauplustesse müügile.

3. EESTI JA EUROOPA LIIDU TOIDUMÄRGISED

3.1. Kvaliteedi- ja päritolumärgiste tuntus, tarbijate huvi ja mõju ostuotsusele

Kvaliteedi- ja päritolumärgised aitavad tarbijatel teha toidu ostuotsuseid lihtsamaks, st märki kandev kaup vastab kindlatele kvaliteedi jm nõuetele. See on kaubale omistatud garantii, mis annab tarbijale kindluse ja suurendab usaldusväärust. Tarbija peab olema teadlik märgist ja omama ettekujutust sõnumist, mida märgiga tahetakse edasi anda. Märgistatud toode tähendab tootja jaoks mingi lisavastutuse võtmist, mis saab kompenseeritud tarbijate suurema lojaalsuse näol.

Üksikud riigid ja riikide ühendused (nt Euroopa Liit) on loonud erinevate kvaliteedisüsteemide raames mitmeid toidumärgiseid, mis tarbijate hulgas rohkem või vähem tuntud. Teada on, et mida suurem tuntus, seda tõenäolisemalt märk toimib. 2004. ja 2006. aastal vaatlesime Eestis kasutuselolevate kvaliteedi- ja päritolumärgiste tuntust ja elanike huvitatust lisainformatsioonist. Käesolevas töös lisandus hinnang märgi mõju kohta ostuotsusele ja loetelu täiendati nelja Euroopa Liidus kasutuseloleva märgisega: Kaitstud Päritolunimetus, Kaitstud Geograafiline Tähis, Garanteeritud Traditsiooniline Eritunnus ja Euroopa Liidu Mahepõllumajanduse märk. Küsimuse sõnastust muudeti lihtsamaks, samuti vastusvariante. Kui varem olid etteantud vastusvariantideks: tean piisavalt; ei tea piisavalt ja olen huvitatud; ei tea üldse, kuid olen huvitatud; ei tea ja ei ole huvitatud, siis seekord paluti iga märgi tuntuse, mõju ja huvitatuse kohta vastata kas “jah” või “ei”. Ankeedis esitati märgi nimetus koos visuaalse kujutisega (nn aidatud tuntus). Kümme uuritud Eestis ja Euroopa Liidus kasutuselolevat kvaliteedi- ja päritolumärgist olid järgmised:

Tunnustatud Maitse

Tunnustatud Eesti Maitse

Eestis Kasvatatud

Parim Toiduaine

Ökomärk

Eesti Lihaveis

Kaitstud Päritolunimetus (Euroopa Liidu märgis)

Kaitstud Geograafiline Tähis (Euroopa Liidu märgis)

Garanteeritud Traditsiooniline Eritunnus (EL märgis)

Euroopa Liidu Mahepõllumajanduse märk

Uuringu tulemuste järgi on Eesti toidumärgised tarbijate hulgas märksa tuntumad võrreldes Euroopa Liidu märgistega (vt tabel 3.1.1 ja joonised 3.1.1 ja 3.1.4). Viimastest on kuulnud vähesed – vaid 1 inimene kümnest (6%-13% vastanutest). Kõige enam tuntakse Tunnustatud Eesti Maitse ehk pääsukesemärki (95% vastanutest) ja Tunnustatud Maitse ehk ristikumärki (71% vastanutest), kusjuures pääsukesemärgi tuntus on varasemaga võrreldes veelgi tõusnud. See on ka ainus märk, mille tuntus on viimastel aastatel suurenenud. Ülejäänud märgiste tuntus on 2006. aastaga võrreldes vähenenud. Teatud määral võib mõju avaldada küsimuse sõnastuse muutus, kuid tõenäolisem põhjus on vähesem kokkupuude, märgiste vähesem reklaamimine ja tutvustamine elanikkonnale. Pääsukesemärgi puhul on tuntuks kindlasti kaasa aidanud suurte ettevõtete toodete märgistamine sellega (Valio, Pere Leib, OÜ E-Piim, AS Balbiino, AS Eesti Pagar, AS Värskas Vesi, AS Werol Tehased jt).

Parim Toiduaine märki teadis 66% vastanutest (-16%), Eestis Kasvatatud märki 56% (-18%), Ökomärki 54% (-9%) ja Eesti Lihaveis märki 50% (-15%). Uuringute vahelisel perioodil on Eesti Parim Toiduaine märgist saanud Parim Toiduaine, et vältida protektsionismi ja luua Euroopa Liidu riikide toodetele võrdsed võimalused. Ilma otsese viiteta Eestile muutus märgi sõnum ning märgi said ka nt Coca-Cola HBC Eesti AS Cappy mahlaseeria tooted ning see kõik võis mõjutada kohalikku toidukaupa eelistavaid tarbijaid ükskõiksuse suunas.

Tabel 3.1.1. Erinevate toidukaubamärgiste tuntus ja huvitatus (% vastanutest)

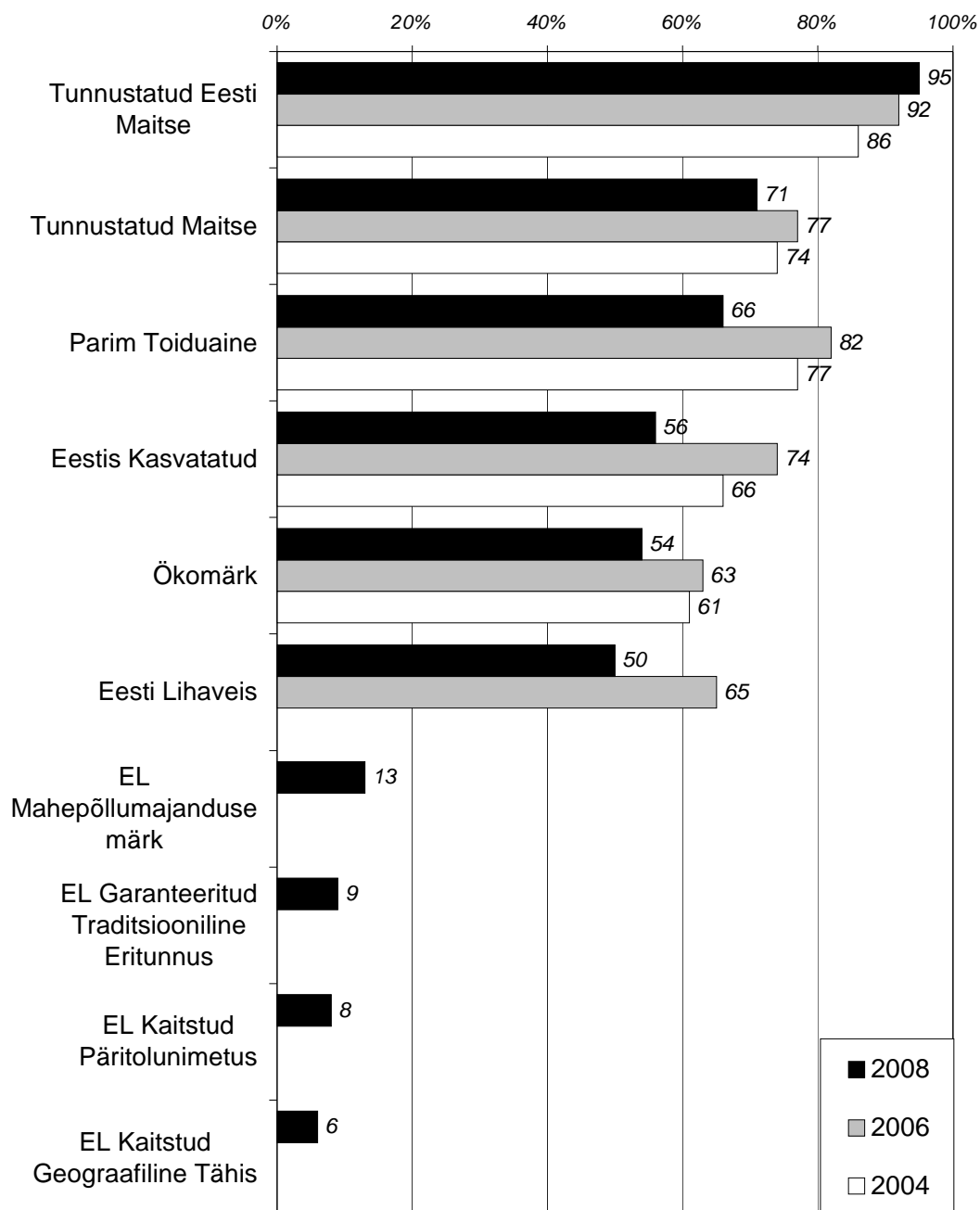
	tuntus			huvitatus			mõju ostu- otsusele
	tean (piisavalt + ei tea piisavalt) *		tean, tunnen	huvitatus infost (ei tea piisavalt, olen huvitatud + ei tea üldse, olen huvitatud) **		huvitatud infost	
	2004	2006	2008	2004	2006	2008	2008
Tunnustatud Eesti Maitse (pääsukesemärk)	86	92	95	31	23	66	69
Tunnustatud Maitse (ristikumärk)	74	77	71	52	53	64	53
Parim Toiduaine	77	82	66	44	39	65	56
Eestis Kasvatatud	66	74	56	65	59	68	59
Ökomärk	61	63	54	70	65	63	44
Eesti Lihaveis	-	65	50	-	58	61	50
Euroopa Liidu Mahepõllumajanduse märk	-	-	13	-	-	64	23
Garanteeritud Traditsiooniline Eritunnus	-	-	9	-	-	60	16
Kaitstud Päritolunimetus	-	-	8	-	-	58	15
Kaitstud Geograafiline Tähis	-	-	6	-	-	59	14

* 2004 ja 2006.a. "tean"-vastus saadi "tean piisavalt" ja "ei tea piisavalt"-vastuste kokkuliitmise teel

** 2004 ja 2006. aastal küsiti huvitatus kohta lisainfost, 2008.aastal infost, mis võis mõjutada vastuseid

Toiduainete kvaliteedi- ja päritolumärgiste tuntus aastatel 2004-2008

(% vastanutest)

Joonis 3.1.1. Toiduainete kvaliteedi- ja päritolumärgiste tuntus aastatel 2004-2008

Euroopa Liidu toidumärgiste tuntus oli Eesti elanikkonna hulgas väga madal, kõige rohkem tunti Mahepõllumajanduse märki (13% vastanutest). Garanteeritud Traditsiooniline Eritunnus, Kaitstud Päritolunimetus ja Kaitstud Geograafiline Tähis olid üsna tundmatud. Kuigi EL märgid on Eestis kasutusel, ei teata ei nende visuaalset kuju, sõnumit ega tähendust, tarbijad ei pööra neile märgistele erilist tähelepanu – need “ei tööta”.

Mida suurem on tuntus, seda suurem võib märgi mõju turul olla (vt joonis 3.1.3). Kuid siia lisandub muude subjektiivsete tegurite mõju, millest olulisem on konkreetne seos Eestiga, nt Tunnustatud Eesti Maitse, Eestis Kasvatatud. Teine tegur, mis märgi mõju suurendab, on viide millelegi tarbija poolt väärtustatule, nt Eesti päritolu, ökoloogiline tootmisviis, Euroopa Liit. Euroopa Liidu Mahepõllumajanduse ja teiste märgiste puhul hinnati mõju ostuotsusele suuremaks tuntuusest, mis näitab nende potentsiaali (vt joonis 3.1.2). Elanikepoolset vähest huvitumist EL märkidest on soodustanud tõsiasi, et Eesti toidukaubatootjad pole aktiivselt taotlenud Euroopa Liidu toidumärgiseid.

Enim avaldab Eesti tarbijate ostuotsustele mõju Tunnustatud Eesti Maitse märk (69% vastanutest). Selge mõju on olemas ka Eestis Kasvatatud (59%), Parim Toiduaine (56%), Tunnustatud Maitse (53%), Eesti Lihaveis (50%) märkidel ja Ökomärgil (44%). Euroopa Liidu Mahepõllumajanduse märk mõjutaks iga neljanda tarbija (23%) ostuotsust (tuntus vaid 13%), mis viitab suurele info vajadusele, kõrgetele ootustele ja usaldusväärsele.

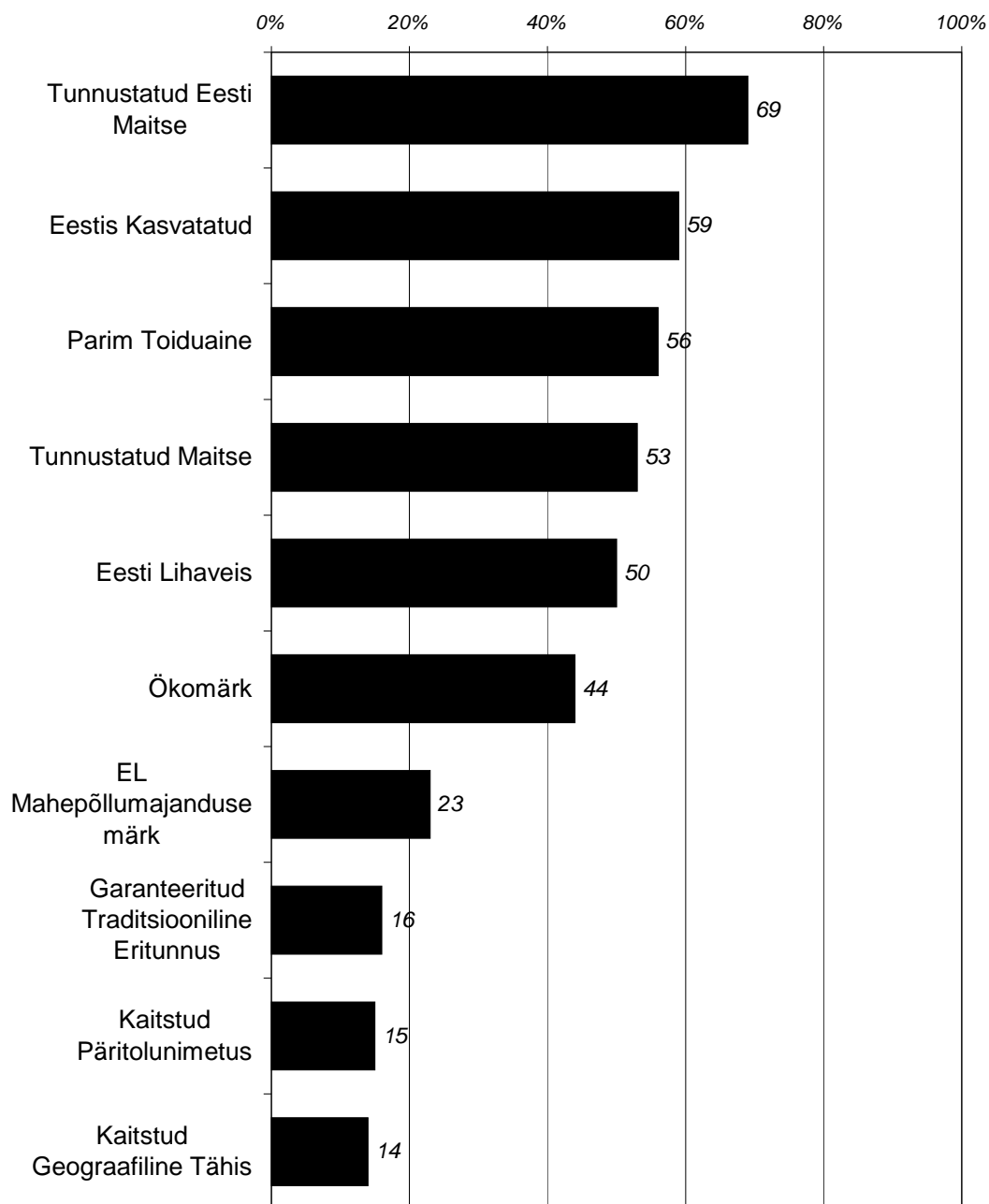
Huvi märgiste vastu on Eesti elanike seas suur ja info vajadus rahuldamata – huvi tundis sõltuvalt märgist 58%-68% vastanutest (vt. joonis 3.1.4). Elanikud soovivad kõige rohkem teada Eesti Aiandusliidu poolt väljaantavast Eestis Kasvatatud märgist (68% vastanutest), kuid ka Tunnustatud Eesti Maitse (66%), Parim Toiduaine (65%) ja Tunnustatud Maitse märgist (64%). Võrdne oli huvi Euroopa Liidu Mahepõllumajanduse märgi ja Eesti Ökomärgi vastu (64% ja 63%). Garanteeritud Traditsiooniline Eritunnus, Kaitstud Geograafiline Tähis ja Kaitstud Päritolunimetus huvitavad kuut tarbijat kümnest (60%, 59% ja 58%).

Infot vajavad nii need, kes väidavad end märkidest teadvat, kui need, kellel eelteadmised puuduvad (vt joonis 3.1.5). Euroopa Liidu toidumärgiste puhul oli valdavaks teadmatuseks koos huviga (ei tea märki, aga huvitatud infost, 54%-55% vastanutest). Mittehuvitatuid, kes Euroopa Liidu toidumärke ei tundnud, oli kolmandik või veidi enam: EL Mahepõllumajanduse märgi puhul 33%, Garanteeritud Traditsioonilise Eritunnuse puhul 37%, Kaitstud Geograafilise Tähise ja Päritolunimetuse puhul mõlemal 39% vastanutest. Märkide toimimiseks oleks kindlasti vaja ulatuslikku elanikkonna informeerimist ja nii eesti kui vene keeles. Aastas ühekordse kampaania või konkursi tulemuste avalikustamise kõrvale on vaja pidevaid tutvustusi ja infot kasvõi kauplustes, kus ostjad liiguvad. Kõigi märkide osas on elanike informeerimine oluliselt efektiivsem, kui konkreetseid näiteid on Eestis turult võtta (erinevaid märke kandvad tooted kauplustes).

Vastajate elukohal (linn-maa); keelekeskkonnal (eesti-vene), vanusel, haridusel ja sissetulekute suurusel oli mõju tuntuuse, ostuotsuse mõju ja infovajaduse hinnangutele (vt lisa 2.12, tabel 3.1.2).

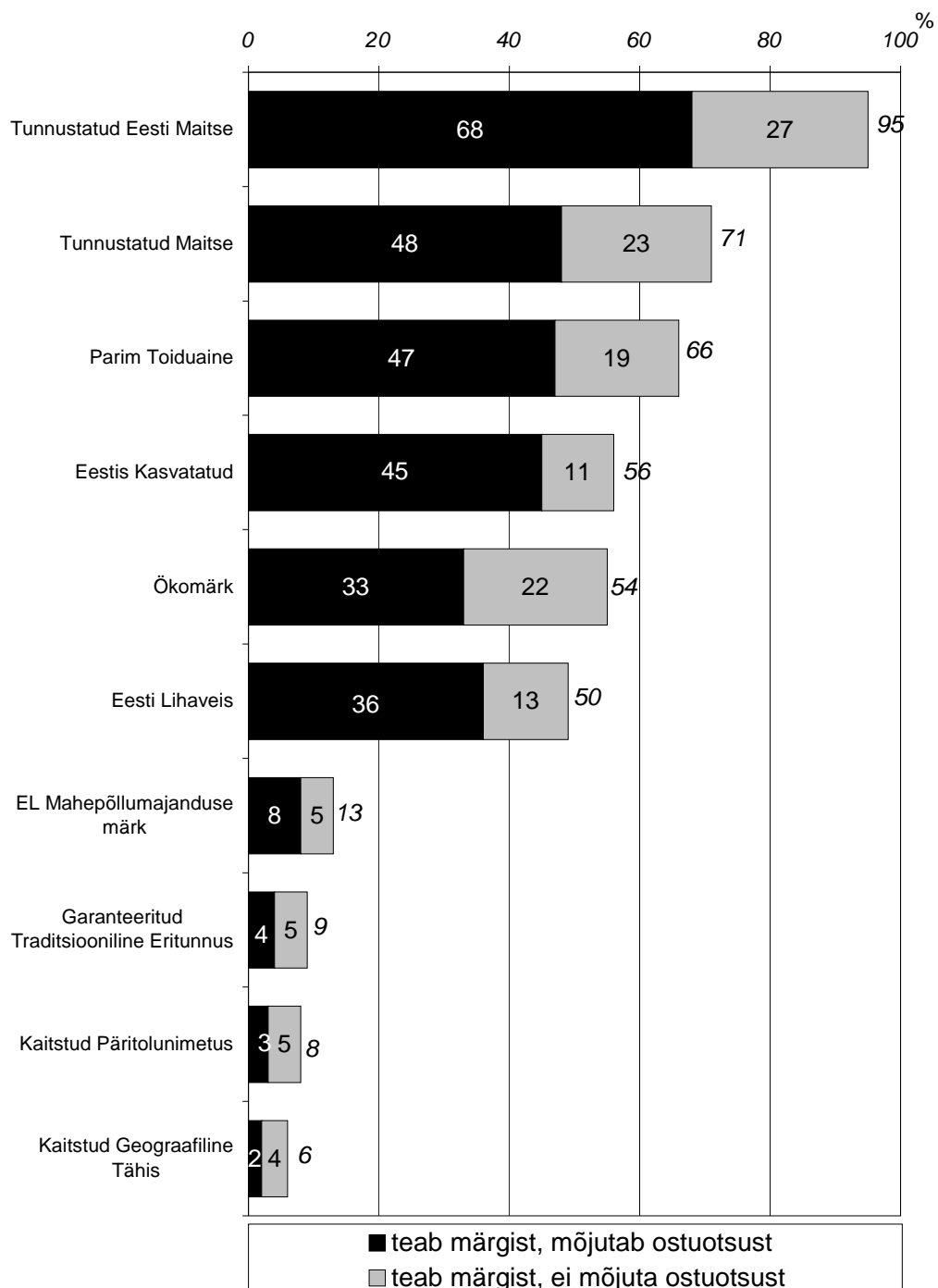
Toiduainete kvaliteedi- ja päritolumärgiste mõju ostuotsusele

(% vastanutest, keda märgis mõjutab)

Joonis 3.1.2. Toiduainete kvaliteedi- ja päritolumärgiste mõju ostuotsusele

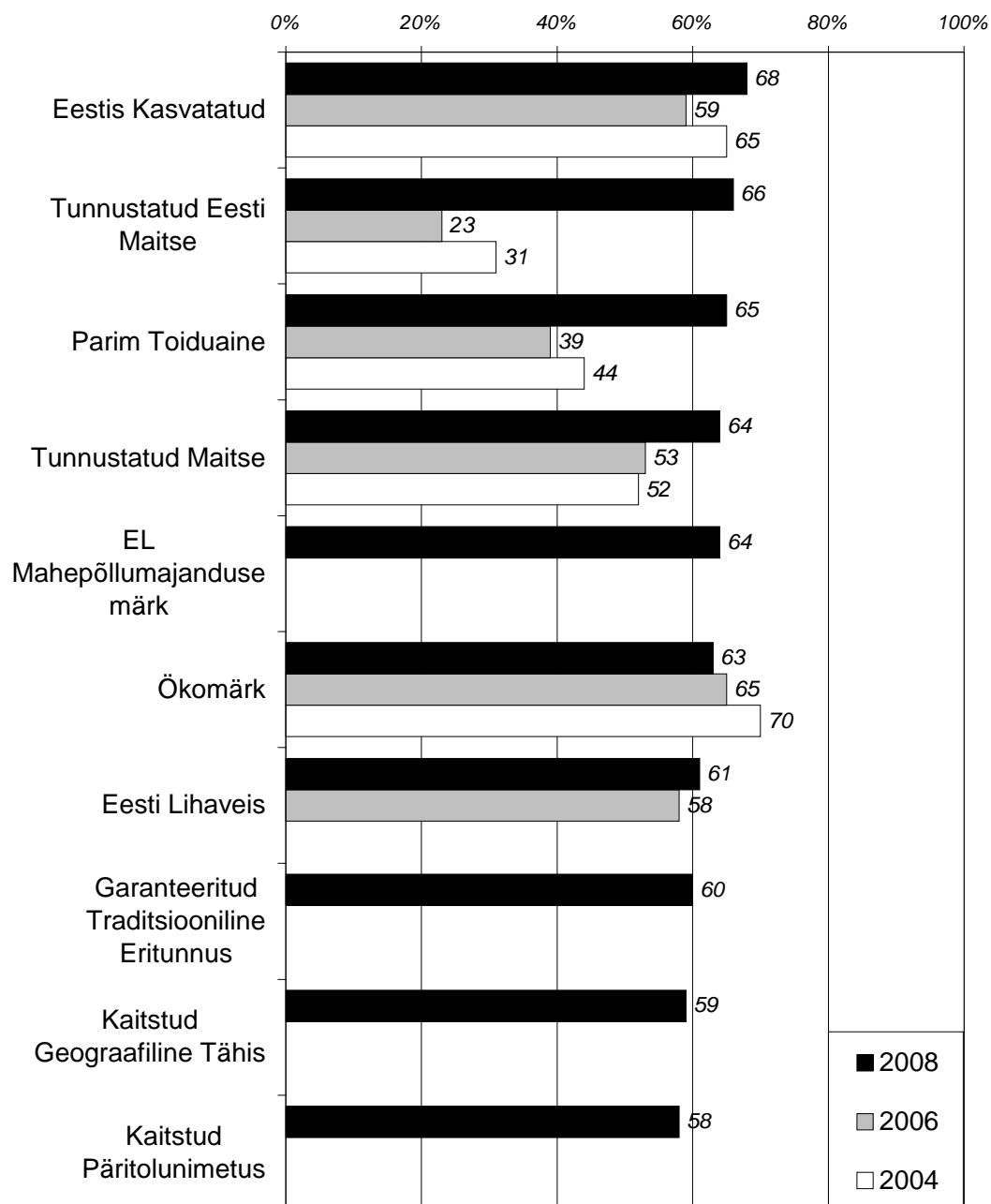
Toidukaupade kvaliteedi- ja päritolumärgiste tuntus ning mõju ostuotsusele (% vastanutest)

Joonis 3.1.3. Toidukaupade kvaliteedi- ja päritolumärgiste tuntus ning mõju ostuotsusele

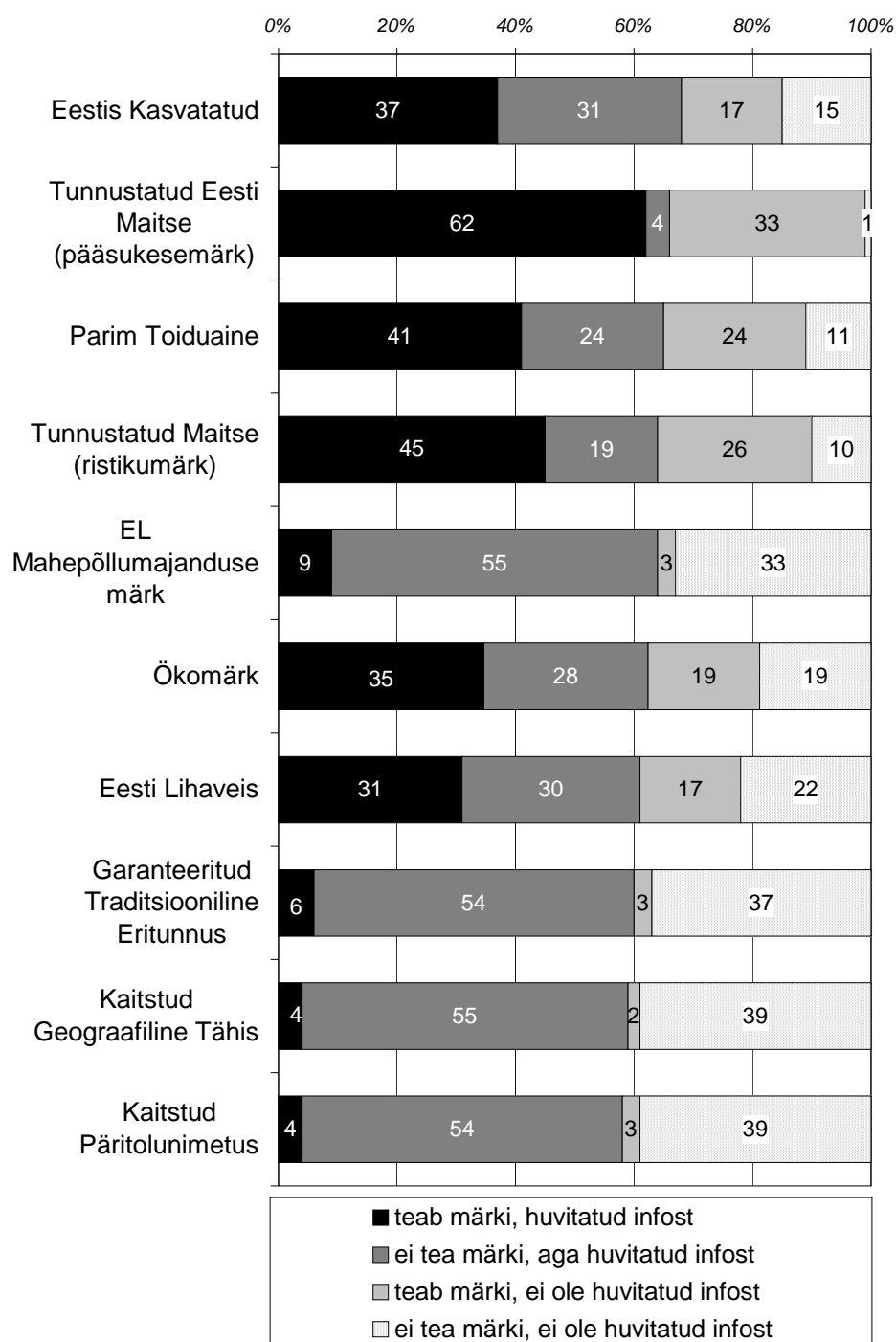
Huvitatus infost toiduainete kvaliteedi- ja päritolumärgiste kohta aastatel 2004-2008

(% vastanutest)

Joonis 3.1.4. Huvitatus infost toiduainete kvaliteedi- ja päritolumärgiste kohta aastatel 2004-2008

Tuntus ning huvitatus toidukaupade kvaliteedi- ja toidumärgistest (% vastanutest)

Joonis 3.1.5. Tuntus ning huvitatus toidukaupade kvaliteedi- ja päritolumärgistest

Tabel 3.1.2. Toidukauba kvaliteedi- ja päritolumärgiste tuntus, mõju ja huvitatus rahvuste lõikes (% vastanutest)

märk	keele-keskkond (eesti/vene)	tuntus	mõju ostuotsusele	huvitatus infost
Tunnustatud Eesti Maitse (pääsukesemärk)	kõik	95	69	66
	eesti	99	72	62
	vene	86	62	74
Tunnustatud Maitse (ristikumärk)	kõik	71	53	64
	eesti	85	62	61
	vene	38	32	69
Eestis Kasvatatud	kõik	56	59	68
	eesti	57	60	65
	vene	54	56	76
Parim Toiduaine	kõik	66	56	65
	eesti	74	60	61
	vene	46	46	75
Ökomärk	kõik	54	44	64
	eesti	62	45	58
	vene	37	43	76
Eesti Lihaveis	kõik	50	50	61
	eesti	45	44	57
	vene	63	63	70
Kaitstud Päritolunimetus	kõik	8	15	59
	eesti	6	14	55
	vene	10	19	67
Kaitstud Geograafiline Tähis	kõik	6	14	59
	eesti	5	13	56
	vene	9	19	67
Garanteeritud Traditsiooniline Eritunnus	kõik	9	16	60
	eesti	7	13	56
	vene	13	23	70
Euroopa Liidu Mahepõllumajanduse märk	kõik	13	23	64
	eesti	10	18	60
	vene	20	36	75

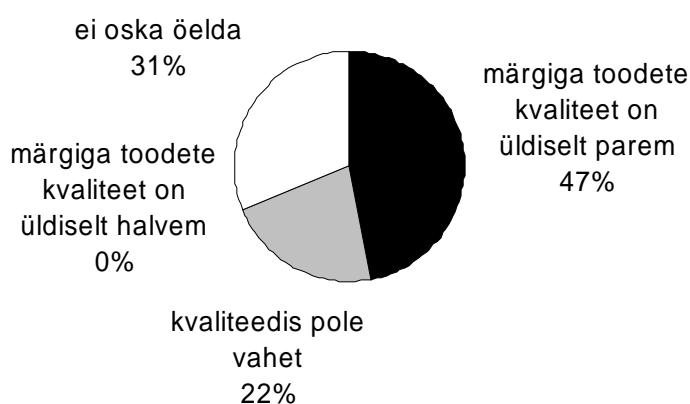
Ülaltoodud andmetest on näha, et venekeelsed tarbijad on toidumärgiste osas vähem teadlikud, märgiste mõju seega piiratum, aga see teematika pakub väga huvi. Näiteks Tunnustatud Eesti Maitse märgi tuntus oli madalam Kirde-Eestis, venekeelsel elanikkonnal ja meestel. Kuna teatakse vähem, siis ka mõju ostuotsusele oli tagasihoidlikum ja infosoov suurem (v.a mehed).

Märgi mõju ostuotsusele oli suhteliselt väiksem tallinlastel ja suurem maaelanikel ning vanematel inimestel. Sarnased tendentsid esinesid Tunnustatud Maitse märgi, Parim Toiduaine märgi ja Ökomärgi juures. Eesti Lihaveise märki mitte-eestlased aga eestlastest paremini. Euroopa Liidu märgiste tuntus, võimalik mõju ja infovajadus on aga vene keelt kõnelevate elanike hulgas suurem kui eestlaste seas. Olla eurooplane sobib mitte-eestlaste uueneva identiteediga, Euroopa Liit on venekeelse elanikkonna hulgas populaarne ning see tingib ka suurema huvi.

3.2. Hinnang kvaliteedi- ja päritolumärkidega toidukaupade kvaliteedile ning valmidus maksta märgistatud kaupade eest rohkem

Erimärgistusega toidukaubad peaksid näitama tarbijaile, et tegemist on millegi poolest parema, kvaliteetsema, usaldusväärsema, puhtama vms tootega. Kas ja kuivõrd tarbijad seda tootjate püüdlust jagavad, selgitasime küsimusega, milline on erimärgistega toidukaupade kvaliteet võrreldes märki mitteomavate toodetega (vt joonis 3.2.1, lisa 2.13).

Hinnang erimärgistega toidukaupade kvaliteedile (% vastanutest)

Joonis 3.2.1 Tarbijate hinnang erimärgistega toidukaupade kvaliteedile

Kvaliteedi- ja päritolumärki kandvate toodete kvaliteet on parem 47% vastanute arvates, 22% arvas, et kvaliteedis pole vahet ja 31% ei omanud seisukohta, ei osanud öelda. Kehvemat kvaliteeti ei tunnistanud mitte ükski elanik. Järelikult erimärki kandvad toidukaubad on kvaliteedilt eristatavad ning ligi pooled tarbijad tajuvad märkide sõnumi paikapidavust.

Väikesed erinevused hinnangutes esinesid keelekeskkonna ja elukoha lõikes. 43% venekeelsetest tarbijatest hindas märgiga toodete kvaliteeti heaks (eestlastest 50%). Maaelanikud näitasid üles suuremat usaldust märgiga toodete suhtes võrreldes tallinlastega, maaelanikest pidas nende kvaliteeti paremaks 51%, tallinlastest 42% vastajarühmast. Eestlased hindasid märgiga toodete kvaliteeti teistest paremaks enam (50% vastanutest) kui venekeelsed tarbijad (43%).

Märgi kandmise õiguse saamiseks peab toode vastama kindlatele kvaliteedinõuetele ja vahel ka päritolunõuetele ning nendest tuleb tingimusteta kinni pidada, st tootjatelt nõuab märgiga toote turul hoidmine enam hoolt ja vaeva, et mitte tarbija usaldust kaotada. Kuivõrd oleksid tarbijad valmis hindama seda tööd ning maksma kvaliteedi- ja päritolumärke kandvate toodete eest rohkem, seda uurisime elanikelt endilt küsimusega: "Kas te oleksite ise nõus rohkem maksma eelpoolnimetatud märke kandvate toodete eest?". Kümne toidumärgise kohta võis valida ühe

järgnevatest vastusvariantidest: pole nõus rohkem maksta, nõus rohkem maksta kuni 5%, kuni 10%, kuni 20%, kuni 50% või üle 50%. Tulemused on esitatud joonistel 3.2.2 ja 3.2.3 kõikide vastanute ning märgist teadlike ja mitteteadlike elanike lõikes.

Kümnele märgile antud hinnangute alusel arvatati aritmeetiline keskmine hinnang, samuti leiti Eesti toidumärgiste ja Euroopa Liidu toidumärgiste keskmised hinnangud (vt tabel 3.2). Selgus, et 68% vastanutest pole nõus ja 32% on nõus märgiga toodete eest rohkem maksta, sh 20% oleks nõus maksta kuni 5% enam, 9% kuni 10% ja 3% kuni 20% enam. Eesti toidumärgiste puhul on tarbijate valmisolek rohkem maksta selgelt suurem võrreldes tundmatute Euroopa Liidu märgistega – vastavalt 44% ja 14% tarbijatest.

Tabel 3.2. Valmisolek maksta toidumärgiste eest rohkem (% vastanutest, aritmeetilised keskmised)

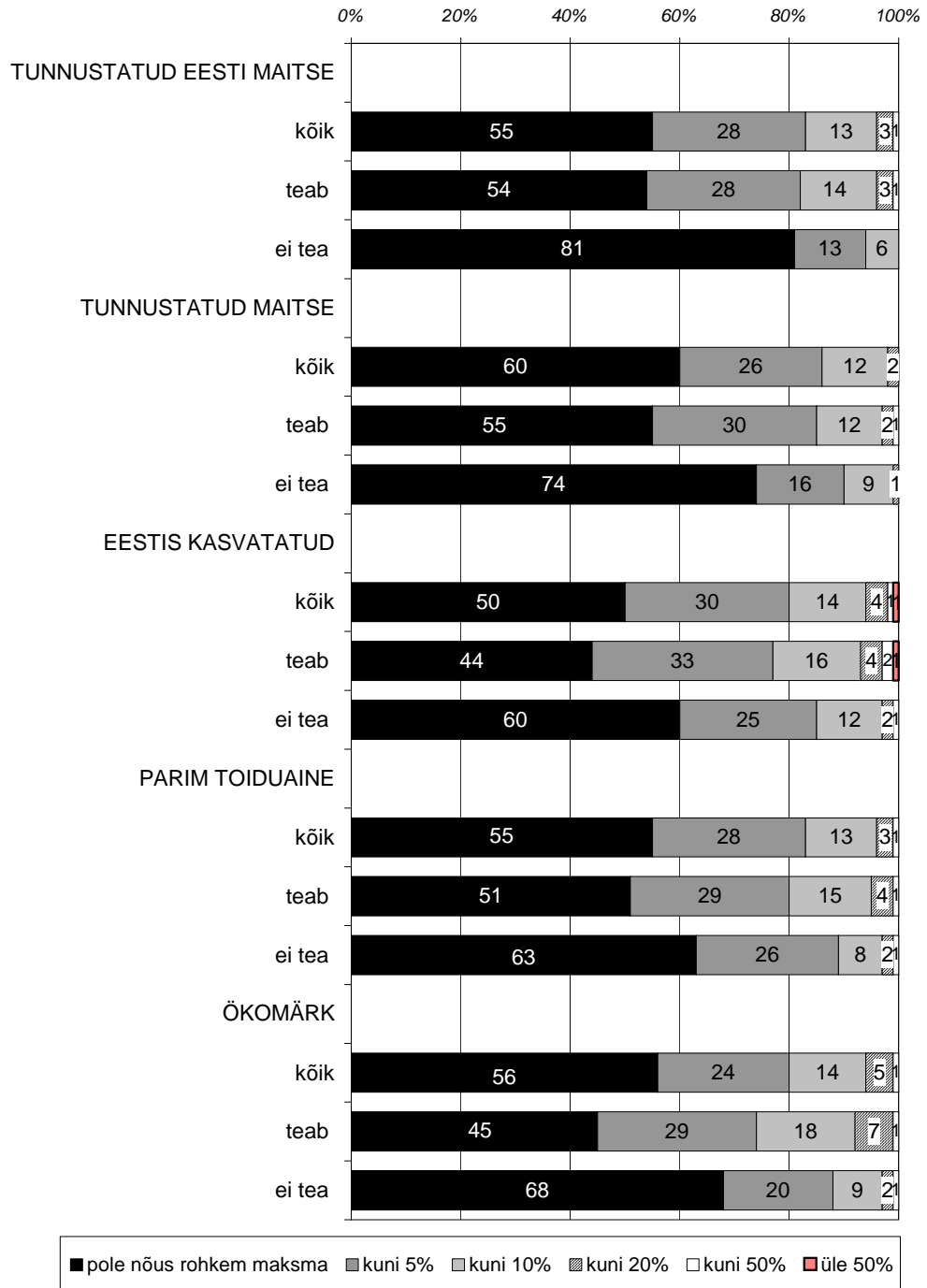
	pole nõus rohkem maksta	kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
üldine hinnang - kõik märgid kokku	68	20	9	3	0	0
Eesti toidumärgised	56	26	13	4	1	0
teab Eesti toidumärgist	51	29	15	4	1	0
ei tea Eesti toidumärgist	69	20	9	1	1	0
Euroopa Liidu toidumärgised	86	10	3	1	0	0
teab EL toidumärgist	79	13	6	1	1	0
ei tea EL toidumärgist	87	9	3	1	0	0

Märke eraldi vaadates oli tarbijate valmisolek rohkem maksta suurim Eestis Kasvatatud märgi osas (nõus maksta rohkem 50% vastanutest). Järgnesid Tunnustatud Eesti Maitse ja Parim Toiduaine (mõlemad 45%), Ökomärk (44%), Tunnustatud Maitse ja Eesti Lihaveis (40%). Euroopa Liidu toidumärgistest oldi sagedamini valmis rohkem maksta Mahemärki kandva toote eest (24% vastanutest), seejärel Kaitstud Päritolunimetuse ja Garanteeritud Traditsioonilise Eritunnusega toote (mõlemad 11%) ning Kaitstud Geograafilist Tähist kandva toote eest (10%).

Mida tuntum märk, seda tõenäolisemalt ollakse valmis märki kandva toote eest tavatootega võrreldes rohkem raha välja andma. Näiteks Eesti toidumärgistest teadlikest oli nõus rohkem maksta 49% vastanutest, mitteteadlikest 31%, Euroopa Liidu märkide puhul teadlikest 21% ja mitteteadlikest 13%. Lisatasu oleks seega nõus maksta iga viies tarbija ning summa ei tohiks ületada 5% toote maksumusest. Mida tuntum märk, seda vähem tekitab kõrgem hind vastureaktsiooni. Euroopa Liidu erimärgistusega toodete eest oleks valmis maksta rohkem vaid üks tarbija kümnest.

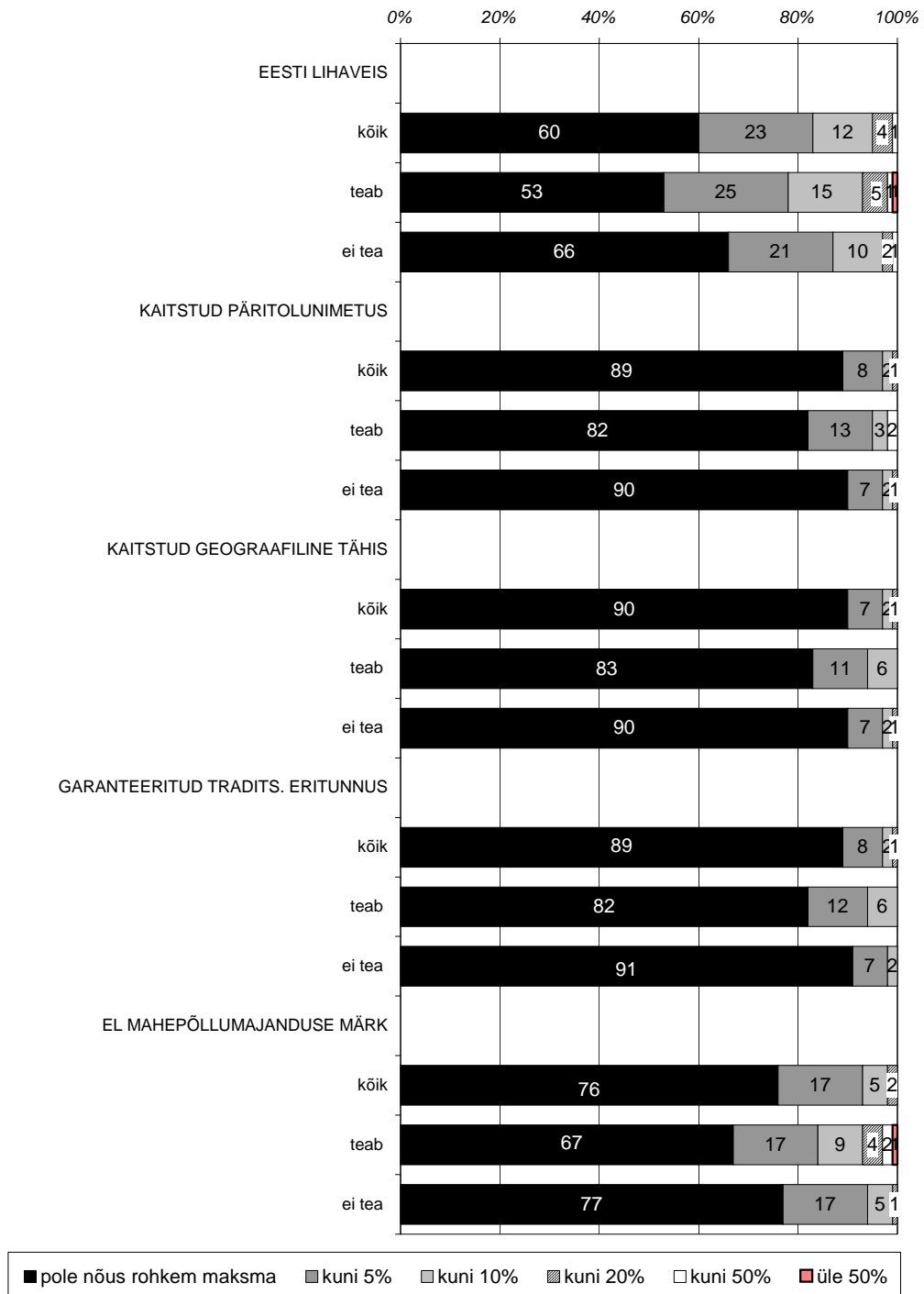
Valmisolek maksta kvaliteedi- ja päritolumärke kandvate toidukaupade eest rohkem

(% vastanutest)

Joonis 3.2.2. Valmisolek maksta kvaliteedi- ja päritolumärkidega toidukaupade eest rohkem

Valmisolek maksta kvaliteedi- ja päritolumärke kandvate toidukaupade eest rohkem (2) (% vastanutest)

Joonis 3.2.3. Valmisolek maksta kvaliteedi- ja päritolumärkidega toidukaupade eest rohkem (2)

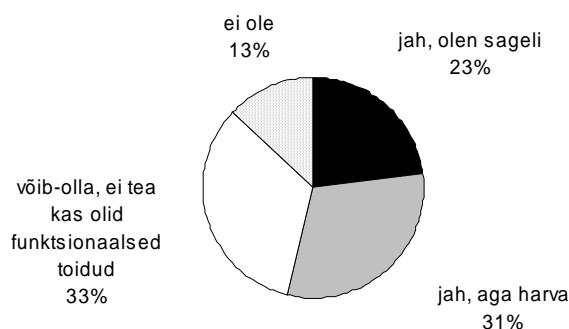
4. FUNKTSIONAALSED TOIDUD

4.1. Funktsionaalsete toitude ostmine-proovimine

Euroopas kehtiva definitsiooni järgi nimetatakse nn funktsionaalseks sellist toitu, mille puhul on üheselt tõestatud, et lisaks toiteliste põhifunktsioonidele on tal mingit füsioloogilist funktsiooni parandav toime ja/või mingi haiguse riski vähendav toime. Funktsionaalseks saab tavaline toit siis, kui sinna on lisatud teatud tervistavaid komponente või on teatud komponente ära võetud ja positiivne mõju tervisele tõestatud. Näiteks piimatoodetest saavad nn funktsionaalsed tooted, kui neile on lisatud probiootilisi piimhappebaktereid (nt *Lactobacillus fermentum* ME-3 dr. Helluse toodetes või muid tervistavaid komponente). Kui näiteks hüpoallergilisest riisist on eemaldatud valguline komponent, kuna osa inimesi ei talu valgulisi komponente, siis seda võib nimetada funktsionaalseks riisiks.² Eesti tootjadki on viimastel aastatel hakanud pöörama tähelepanu toodete funktsionaalsusele, kuna tervis ja selle väärtustamine on tarbijatele tähtsad. Kodumaised nn funktsionaalsed tooted on olnud peamiselt jogurtid, kuid uusi tooteid lisandub pidevalt. Püüdsime selgitada, kas tarbijad on selliseid tooteid märganud, mida neist arvatakse ja kuivõrd ollakse huvitatud nende tarbimisest.

Palusime tarbijatel vastata, kas nad 2008.aasta jooksul proovisid-ostsid nn funktsionaalseid toite, st toite, millele on lisatud baktereid, mineraalaineid, kiudaineid, vitamiine vms ja mille mõju inimese organismile on märgistusel välja toodud (vt joonis 4.1.1, lisa 2.15).

Kas olete 2008.a. jooksul proovinud-ostnud nn funktsionaalseid toite? (% vastanutest)

Joonis 4.1.1. Tarbimiskogemus nn funktsionaalsete toitudega

Vastustest selgus, et 54% täiskasvanud elanikest omas teadlikku tarbimiskogemust nn funktsionaalsete toodetega: 23% oli tarbinud sageli ja 31% harva; 33% vastanutest polnud teadlik, kas toidud olid funktsionaalsed või mitte ning 13% vastanutest puudus kokkupuude. Võib öelda, et teadmatus on suur ja nende toodete turg on kujunemisejärgus.

² vt Tartu Ülikooli Biokeemia instituudi dotsendi Tiiu Vihalemma selgitused
http://www.inimene.ee/index.php?sisu=teemakeskus¢ral_id=13&article_id=75&idr=s64Jud4FwP-UzdXPQpg2wPrqYf2

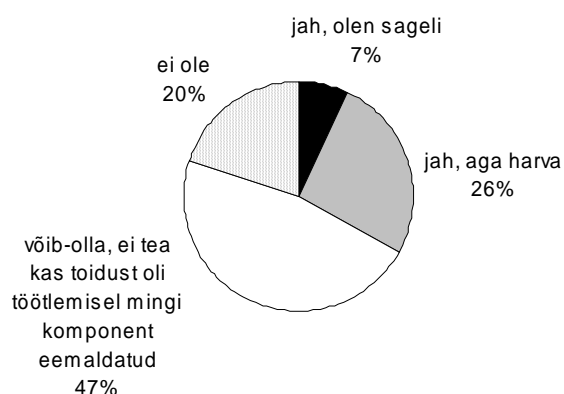
Sagedasi tarbijaid on nn funktsionaalsetel toodetel suhteliselt rohkem Põhja-Eestis ja Tallinnas (vastavalt 29% ja 31%), sihtrühmaks on kujunenud 18-29- ja 30-49-aastased (31% ja 27%), naised (27%), kõrgharidusega (29%) ja kõrgema sissetulekuga tarbijad (üle 6001 krooni netosissetulek kuus leibkonnaliikme kohta - 30%). Kui üldiselt omas tarbimiskogemust 54% elanikest, siis alla 50-aastaste puhul 66%. Vanusegruppide lõikes olid tulemused järgmised: funktsionaalsete toodete tarbimiskogemust omas 66% 18-29-aastastest ja 30-49-aastastest, 38% 50-64-aastastest ja vaid 30% 65-74-aastastest (vt tabel 4.1.1). Üle 50-aastaste tarbijate harjumuste muutumine on aeganõudvam protsess, reklaami mõju ja uuenduste omaksvõtmine võtab noortega võrreldes kauem aega.

Tabel 4.1.1. Tarbimiskogemus nn funktsionaalsete toitudega vanuse lõikes (% vastanutest)

	jah, sageli	jah, harva	võib-olla, ei tea, kas olid funktsionaalsed toidud	ei ole
kõik vastanud	23	31	33	13
18-29-aastased	31	35	27	7
30-49-aastased	27	39	27	7
50-64-aastased	14	24	42	20
65-74-aastased	12	18	43	27

Peale eespool nimetatud komponentide lisamise praktika on tootjad kasutanud komponentide eemaldamist eesmärgiga toodet tervislikumaks muuta (vähem rasva, suhkrut, kofeiini jms) või võimaldada nende tarbimist tervisehädadega inimestel (laktoositalumatus, allergia jms). Uurisime, kas elanikud ostsid või proovisid 2008. aasta jooksul selliseid toite, millest töötlemisel mingi komponent eemaldatud (vt joonis 4.1.2).

Kas olete 2008.a. jooksul proovinud-ostnud toite, millest on mingi komponent eemaldatud? (% vastanutest)

Joonis 4.1.2. Tarbimiskogemus toitudega, millest mingi komponent eemaldatud

Tulemustest nähtub, et tarbijad ei pööra toodet ostes tähelepanu sellele, kas töötlemisel on mingi komponent eemaldatud või mitte - 47% vastanutest vastas võib olla, ei tea.

Vaid kolmandik tarbijatest - 33% on sellele tähelepanu pööranud, sh 7% sageli ja 26% harva ning 20% ei ole selliseid tooteid ostnud. Vastused näitavad seda, et Eesti tarbijad peavad funktsionaalseks toiduks pigem seda, kuhu on midagi tervistavat juurde pandud, kui seda, kust midagi üleliigset ära võetud. Seega oleks vajalik tarbijatele rohkem lahti seletada, miks midagi toidule lisatakse või ära võetakse, miks on seda oluline tähele panna, millised on mõjud ja kellele need tooted on mõeldud. Kuna Eestis on allergikuid palju, siis tundub, et nad eelistavad praegu pigem teatud toodete tarbimisest loobuda (nt piim, gluteeni sisaldavad tooted jms) kui neile sobivaid funktsionaalseid tooteid süüa.

Vastuseid mõjutas peamiselt vastaja vanus (vt lisa 2.16). Eemaldatud komponendiga tooteid on tarbinud rohkem noored kui eakamad tarbijad: 18-29-aastastest 41%, 30-49-aastastest 34%, 50-64-aastastest 28% ja üle 65-aastastest 26%. Põhjuseks noorte vähesem konservatiivsus ja suurem vastuvõtlikkus uuele ning tõenäoliselt parem informeeritus.

Tabel 4.1.2. Tarbimiskogemus eemaldatud komponendiga toitudega vanuse lõikes (% vastanutest)

	jah, sageli	jah, harva	võib-olla, ei tea, kas olid funktsionaalsed toidud	ei ole
kõik vastanud	7	26	47	20
18-29-aastased	8	33	45	14
30-49-aastased	6	28	47	19
50-64-aastased	6	22	46	26
65-74-aastased	9	17	46	28

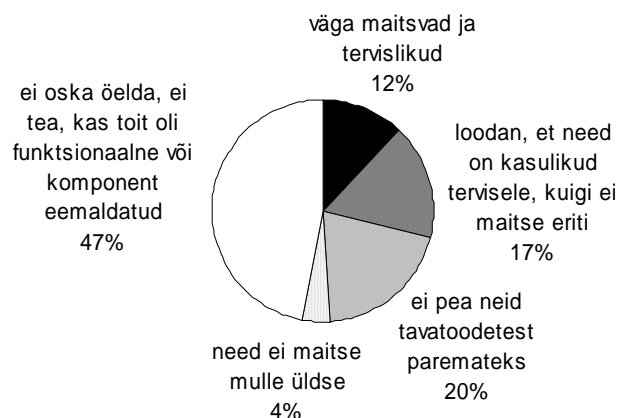
4.2. Hinnang nn funktsionaalsetele toitudele ja tarbimissoovid

Küsisime kõikidelt tarbijatelt vaatamata tarbimiskogemuse olemasolule või puudumisele, mida nad arvavad funktsionaalsetest toitudest ja toitudest, millest on mingi komponent eemaldatud. Etteantud vastusvariante oli viis, millest iga vastaja valis ühe: need toidud on väga maitavad ja tervislikud; loodan, et need on kasulikud tervisele, kuid ei maitse eriti; ei pea neid tavatoodetest paremateks; need ei maitse mulle üldse ja ei oska öelda, ei tea, kas toidud on funktsionaalsed.

Üldiselt ei osata funktsionaalsete toitute kohta midagi arvata - 47%-l vastanutest arvamus puudus. 20% vastanutest ei pidanud selliseid tooteid tavatoodetest paremateks, 17% pidas neid tervisele kasulikeks, kuid mitte just maitivateks, 12% pidas tooteid väga maitivateks ja tervislikeks ning 4%-le ei maitsenud need üldse (vt joonis 4.2.1). Seega vaid kolm tarbijat kümnest hindas tooteid kas maitivateks või kasulikuks tervisele, kuid enamusel puudub seisukoht. Selline positsioon on hea lähtepunkt turundustegevuse alustamiseks, sest puuduvad väljakujunenud arvamused ja negatiivne foon, mida oleks keerulisem muuta.

Tervislikeks ja maitivateks pidasid tooteid enam 18-29-aastased noored (20%), naised, kõrgharidusega ja suurima sissetulekuga tarbijad. Arvamus puudus üle 50-aastastel, alg- ja põhiharidusega, väikese sissetulekuga tarbijatel ja Lääne- ja Lõuna-Eesti elanikel (vt lisa 2.17).

Mida te arvate nn funktsionaalsetest toitudest ja toitudest, millest on mingi komponent eemaldatud? (% vastanutest)

Joonis 4.2.1. Hinnang nn funktsionaalsetele toitudele

Tabel 4.2.1. Hinnang nn funktsionaalsetele toitudele sõltuvalt tarbimiskogemusest (% vastanutest)

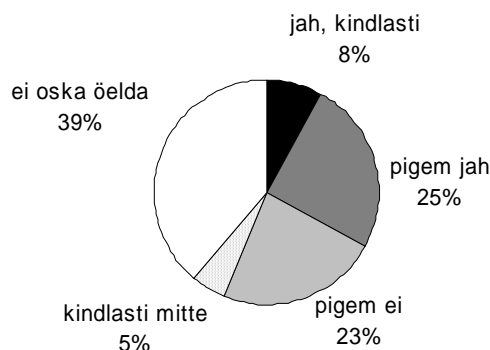
FUNKTSIONAALSED TOIDUD	kõik vastanud (100%)	jah, sageli-vastanud (23%)	jah, harva-vastanud (31%)	võib-olla, ei tea, kas olid funktsionaalsed toidud (33%)	ei olevastanud (13%)
väga maitsvad ja tervislikud	12	36	10	1	0
loodan, et on kasulikud tervisele, kuigi ei maitse eriti	17	23	23	14	4
ei pea neid tavatoodetest paremateks	20	17	30	14	17
need ei maitse mulle üldse	4	4	5	2	5
ei oska öelda, ei tea, kas toit oli funktsionaalne	47	20	32	69	74
TOIDUD, MILLEST MINGI KOMPONENT EEMALDATUD	kõik vastanud (100%)	jah, sageli-vastanud (7%)	jah, harva-vastanud (26%)	võib-olla, ei tea, kas oli komponent eemaldatud (47%)	ei olevastanud (20%)
väga maitsvad ja tervislikud	12	51	17	7	3
loodan, et on kasulikud tervisele, kuigi ei maitse eriti	17	31	36	8	11
ei pea neid tavatoodetest paremateks	20	10	28	17	21
need ei maitse mulle üldse	4	1	5	2	6
ei oska öelda, ei tea, kas toit oli funktsionaalne	47	7	14	66	59

Mida enam oli inimestel kokkupuuteid nimetatud toodetega, seda positiivsemal arvamusel toodetest oldi. Kui nn funktsionaalseid tooteid või eemaldatud komponendiga tooteid tarbiti sagedasti, siis oli suhtumine väga hea – tooteid peeti väga maitstvateks ja tervislikeks (vt tabel 4.2.1). Harva funktsionaalseid tooteid tarbinud elanikud ei pidanud neid tooteid tavatoodetest paremateks või siis puudus väljakujunenud arvamus. Kui tooteid, millest mingi komponent oli eemaldatud, tarbiti harva, siis peamiselt loodeti kasu tervisele või siis asetati need ühte ritta tavatoodetega ega nähtud erinevust. Tarbimiskogemuse puudumisel ei osatud toodetest midagi arvata.

Funktsionaalseid tooteid ja toite, millest on mingi komponent eemaldatud, soovib edaspidi tarbida 33% vastanutest (8% kindlasti + 25% pigem), ei soovi tarbida 28% (5% kindlasti + 23% pigem), edaspidise käitumise kohta ei osanud öelda 39% vastanutest (vt joonis 4.2.2). Suuremat huvi näitasid Põhja-Eesti ja Tallinna tarbijad, 18-29-aastased noored, naised ja üle 8000-kroonise kuu netosissetulekuga tarbijad. Raskustes olid Kesk-, Kirde- ja Lõuna-Eesti tarbijad, üle 50-aastased ja väikseima sissetulekuga tarbijad (vt lisa 2.18). Toodete tutvustused koos degusteerimistega kõikides Eesti piirkondades aitaksid tarbijatel arvamust kujundada. Hetkel on nende toodete potentsiaalsete tarbijate hulk piiratud – vaid kolmandik elanikest.

Kas te soovite edaspidi tarbida nn funktsionaalseid toite ja toite, millest on mingi komponent eemaldatud?

(% vastanutest)

Joonis 4.2.2. Funktsionaalsete toitude tarbimissoov

Edaspidine tarbimine sõltub saadud kogemuste kvaliteedist ja sagedustest, mis on omavahel seotud (vt tabel 4.2.2). Näiteks sageli funktsionaalseid toite tarbinud vastajatest väljendas soovi tooteid tulevikus tarbida 65%, harva tarbinutest 34%. Oma käitumist ei osanud prognoosida need, kes polnud kindlad, kas toode oli funktsionaalne või mitte.

Sarnane tendents ilmnis toitude puhul, millest oli mingi komponent eemaldatud. Sagedastest tarbijatest soovis jätkata toodete tarbimist 86%, harva tarbinutest 53%, kahtlejatest aga vaid 23%. Tarbimiskogemuse puudumisel ei osata enamasti öelda või ollakse pigem eitaval seisukohal.

Tabel 4.2.2. Funktsionaalsetele toitude tarbimissoov sõltuvalt tarbimiskogemusest (% vastanutest)

FUNKTSIONAALSED TOIDUD	kõik vastanud (100%)	jah, sageli-vastanud (23%)	jah, harva-vastanud (31%)	võib-olla, ei tea, kas olid funktsionaalsed toidud (33%)	ei ole-vastanud (13%)
jah, kindlasti	8	29	3	2	1
pigem jah	25	36	31	18	7
pigem ei	23	15	29	23	22
kindlasti mitte	5	2	5	3	14
ei oska öelda	39	18	32	54	56
TOIDUD, MILLEST MINGI KOMPONENT EEMALDATUD	kõik vastanud (100%)	jah, sageli-vastanud (7%)	jah, harva-vastanud (26%)	võib-olla, ei tea, kas oli komponent eemaldatud (47%)	ei ole-vastanud (20%)
jah, kindlasti	8	46	9	5	3
pigem jah	25	40	44	18	9
pigem ei	23	6	26	20	32
kindlasti mitte	5	1	1	4	13
ei oska öelda	39	7	20	53	43

5. TOIDU- JA TOITUMISALANE INFO

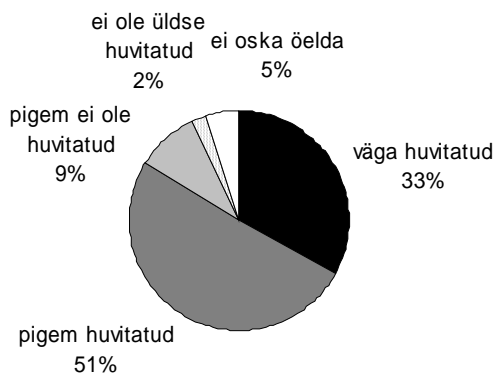
5.1. Huvitatus toidu- ja toitumisasest infost

Toidu ja toitumisaselased teadmised aitavad inimestel teha teadlikke valikuid, mille mõju ulatub tervisest töövõime ja elukvaliteedini ning mis ei piirdu ainult iseendaga vaid edasikantuna põlvkondade vältel muutuvad osaks kultuurist. Kuna kõikidel inimestel on toiduvaldkonnaga igapäevane kokkupuude, siis need vähetähtsatena näivad otsused mõjutavad otseselt nii inimest ennast kui tema pereliikmeid ning lisaks kaubandust, tootjaid jt. Toit ja toitumine muutuvad koos ajaga, seega otsuste ja valikute tegemiseks ei piisa ainult oma kogemustest, vaid vaja läheb lisateadmisi. Uuringus selgitasime välja, kuivõrd on elanikud huvitatud toidu- ja toitumisaselased infost, kust seda saadakse ja kust soovitakse saada.

Selgus, et huvi toidu- ja toitumisaselased info kohta oli Eesti elanike seas väga suur: 84% vastanutest oli sellest huvitatud (33% väga + 51% pigem huvitatud), huvi ei tundnud 11% (2% üldse mitte + 9% pigem ei) ja 5% puudus arvamus (vt joonis 5.1 ja lisa 2.19).

Huvi oli kõrge kõigis tarbijarühmades ja –segmentides, kuid eriti suur Kirde-Eestis, venekeelse elanikkonna ja naiste hulgas. Need tarbijad on toiduinfost väga huvitatud. Naiste huvi toiduinfo vastu on mõistetav, sest pere söögilaua eest hoolitsevad peamiselt nemad. Venekeelse elanikkonna huvi info vastu näib olevat suuresti rahuldumata. Väiksema sissetulekuga tarbijate hulgas (kuni 4000 krooni netosissetulek pereliikme kohta kuus) oli toiduinfost väga huvitatuid isegi rohkem kui kõrgeima sissetulekuga tarbijate hulgas (üle 8000 krooni kuus), mis viitab vajadusele parandada info kättesaadavust sihtrühmade poolt jälgitavates kanalites (nt televisioonis) ja kasutada rohkem info edastuse lisavõimalusi (nt toidumärgistused, vt ptk 5.2).

Kas te olete huvitatud infost toidu ja toitumise kohta? (% vastanutest)

Joonis 5.1. Elanike huvitatus toidu- ja toitumisaselased infost 2008. aastal

5.2. Toidu- ja toitumisalase info allikad

Kuna infovajadus on suur, siis järelikult pole kasutatud meediakanalid piisavad, info liigub vajajani killustatult või on probleem sisulist laadi (mida, millest ja kuidas kirjutatakse). Lisaks tasub muidugi arvestada sellega, et uut infot tuleb kogu aeg juurde ja selle edasiviimine ja lahtiseletamine tavatarbijale peabki olema pidev. Toidu- ja toitumisalase alase info paremaks suunamiseks palusime vastajatel märkida, kust infot saadakse ja kust soovitakse saada. Valiku võis teha 19 etteantud vastusvariandi hulgast või sobiva puudumisel see juurde lisada.

Olulisteks Eesti elanike toiduinfo allikateks on sõbrad, tuttavad ja töökaaslased (infot saab 57% vastanutest), telekanalid (51%), üleriiklikud ajalehed ja nädalalehed (51%), toidu märgistused (45%), pereliikmed (44%), toidu- ja tervise teemalised ajakirjad (43%) ning internet koos erialaportaalidega (40%, vt joonis 5.2.1-5.2.2). Täpselt samu allikaid märkisid elanikud, keda huvitab toitumisalane info (kokku 84% täiskasvanud tarbijatest), kuid ühe erinevusega - ajalehti eelistati veidi telekanalitele.

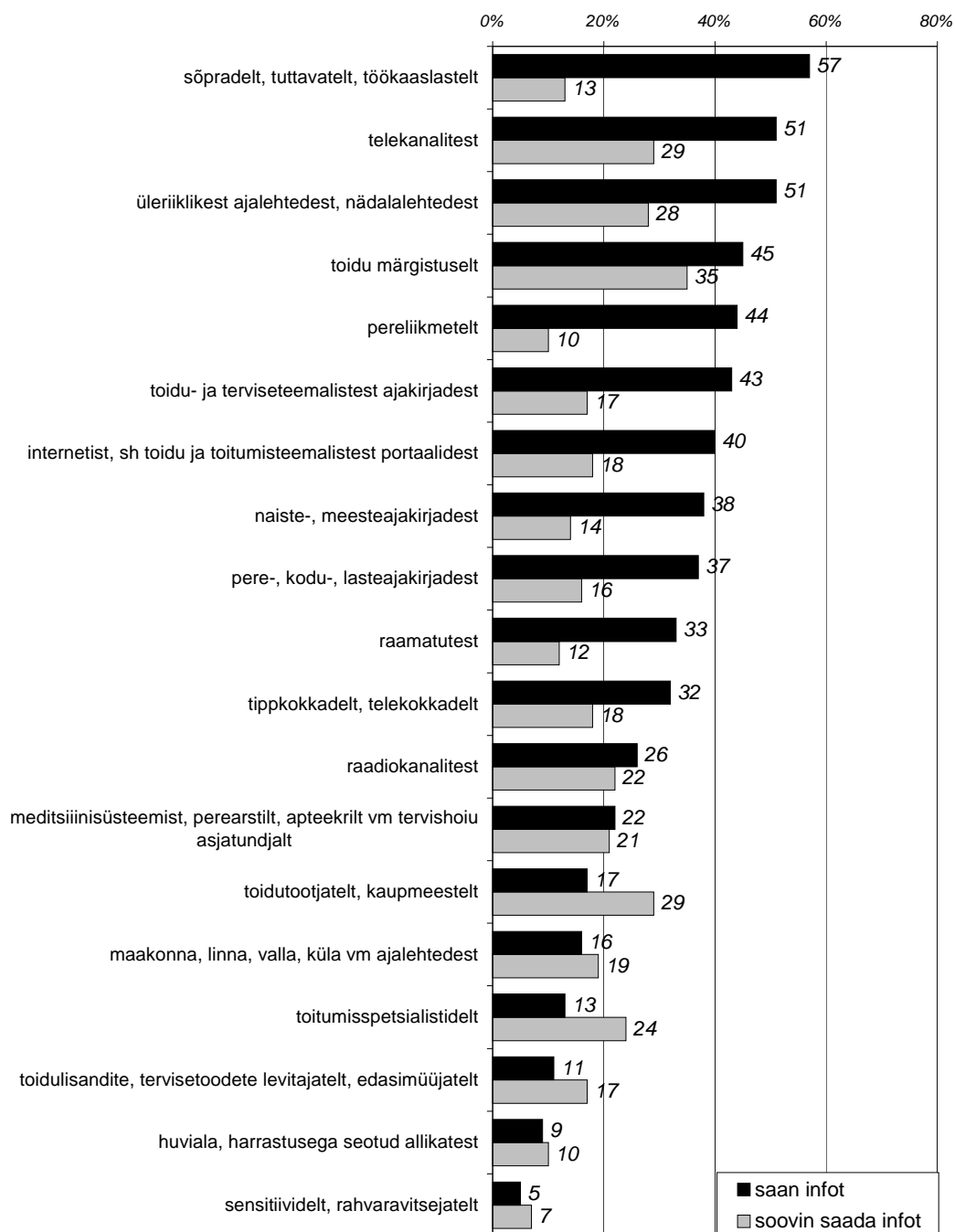
Infot soovitakse saada (soovitud kanali märkimisel oldi üsna tagasihoidlikud) aga rohkem toidukaupade märgistustelt (35%), telekanalitest (29%), toidutootjatelt ja kaupmeestelt (29%), üleriiklikest ajalehtedest (28%) ning toitumisspetsialistidelt (24%). Spetsialiste ja asjatundjaid eelistati sõpradele, tuttavatele ja pereliikmetele. Subjektiivse info kõrval oleks seega hea rohkem välja tuua asjatundjate ja spetsialistide arvamusi, mida esitada arusaadavalt ja enimjälgitavates meediakanalites.

Eesti eri piirkondades elavatel, eri vanuse, rahvuse, soo, hariduse ja sissetulekuga tarbijatel olid toiduinfo saamisel väljakujunenud eripärad (vt joonis 5.2.3, lisa 2.20). Nii näiteks kasutasid eestlased toiduinfo hankimiseks palju rohkem erinevaid kanaleid võrreldes mitte-eestlastega. Nii eesti kui vene keelt kõnelevate tarbijate infoallikate esikümnes olid sõbrad-tuttavad, üleriiklikud ajalehed, telekanalid, toidu-, tervise, naiste- ja meesteajakirjad, internet ja toidu märgistused. Lisaks veel eestlastel pere-, kodu- ja lasteajakirjad ning raamatud, mitte-eestlastel aga telekokad ja meditsiinisüsteemi spetsialistid. Väga suured vahed olid üleriiklike ajalehtede ja nädalalehtede, toidu- ja tervise teemaliste ajakirjade, pere-, kodu- ja lasteajakirjade, naiste- ja meesteajakirjade, interneti, raamatute ja raadiokanalite kasutamisel. Venekeelsele elanikkonnale suunatud kohalikku ajakirjandust ja eriti ajakirju napib. Puudujääki kompenseeritakse pöörates suuremat tähelepanu toidukaupade märgistustele (tooteinfo jms).

Muude allikatena märgiti vaba vastuse vormis (3% vastanutest) spetsiaalseid väikesemõõdulisi buklette ja ajakirju, isiklikku kogemust, kirikut, kooli, linnas ülespandud reklaame, poemüüjaid, välisreisidel saadud kogemusi, töölaseid teadmisi ja kogemusi ning kaupade saatelehti.

Kust te saate ja soovite saada infot toidu ja toitumise kohta?

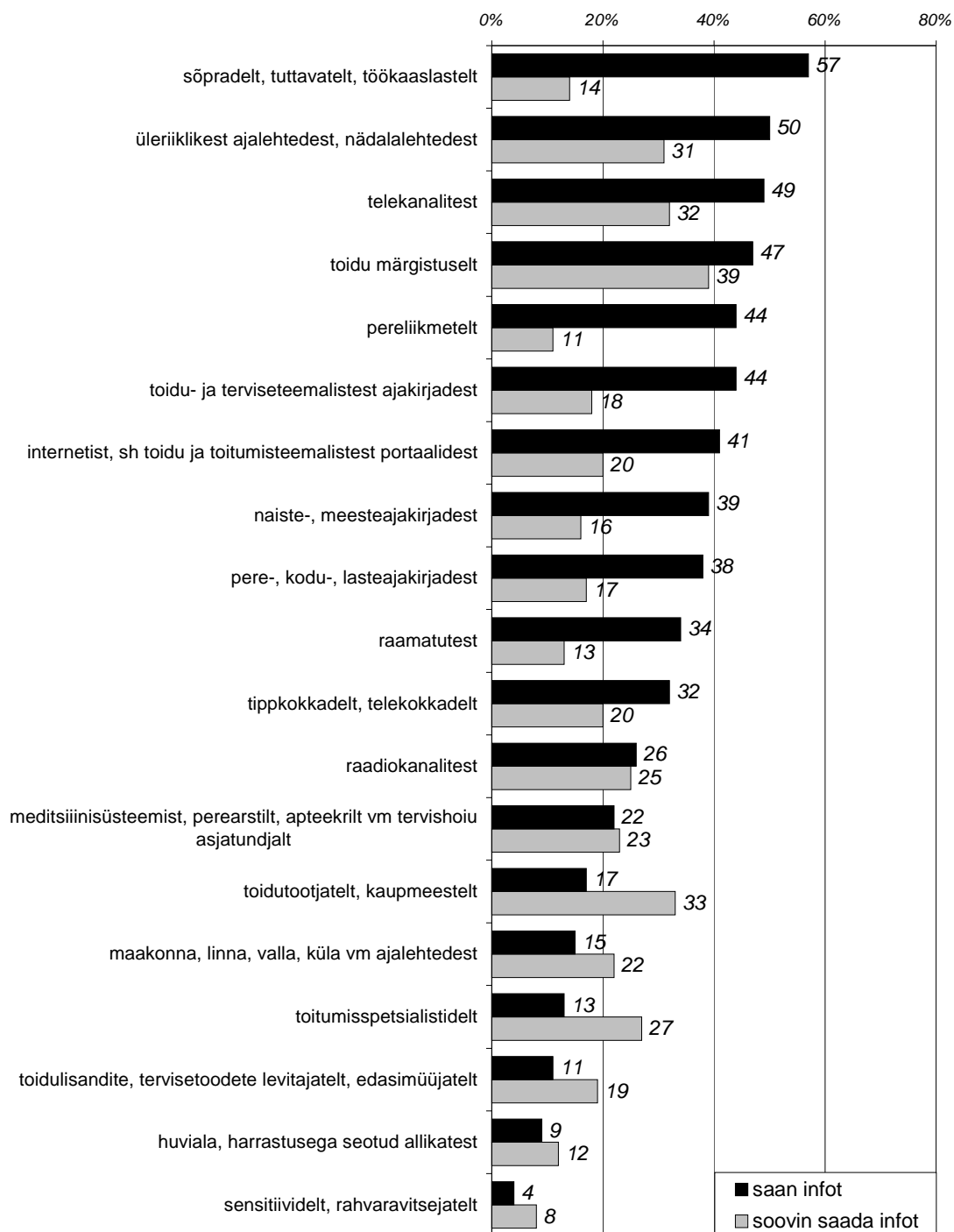
(% vastanustest)

Joonis 5.2.1. Toidu- ja toitumise info allikad (praegused ja soovitud) 2008. aastal

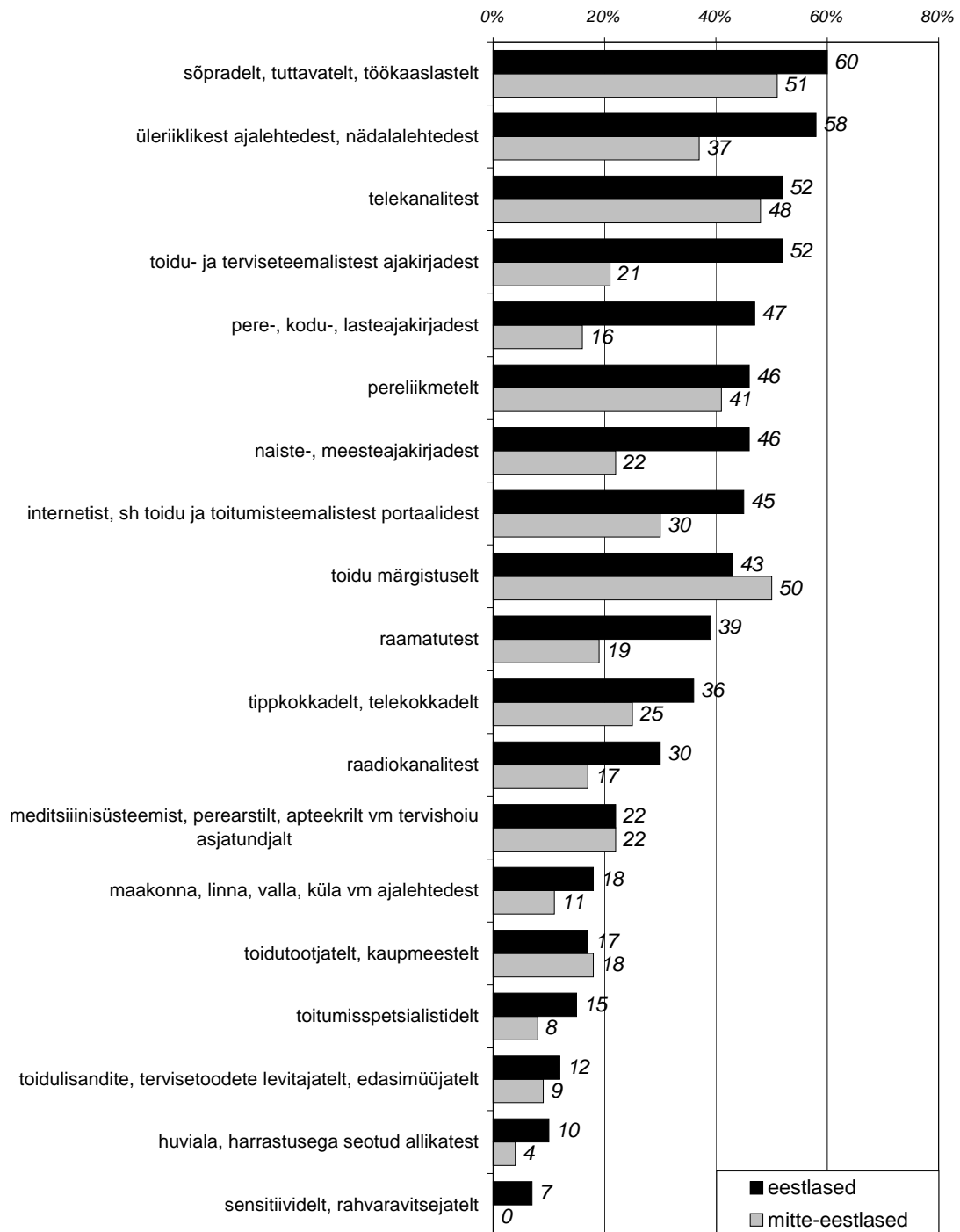
Kust te saate ja soovite saada infot toidu ja toitumise kohta?

(% toidu ja toitumise infost huvitatutest, n=837)

Joonis 5.2.2. Toiduinfost huvitatud tarbijate infoallikad (praegused ja soovitavad) 2008. aastal

Kust te saate infot toidu ja toitumise kohta? (% vastanutest)

Joonis 5.2.3. Toidu- ja toitumisalase info allikad eestlastel ja mitte-eestlastel 2008. aastal

5.3. Riigipoolsete toidu ja toitumisalaste teadlikkuse suurendamise meetmete vajalikkus ja tulemuslikkus arengukava “Eesti Toit” näitel

Põllumajandusministeerium on riigi esindajana välja töötanud riigipoolseid tarbijatele suunatud meetmeid toidu ja toitumisalase teadlikkuse suurendamiseks. Üheks selliseks oli arengukava “Eesti Toit”, mille raames viidi aastatel 2006-2008 läbi mitmeid projekte ja üritusi. Käesolevas töös selgitasime, mida elanikud arvavad taolistest riigipoolsetest algatustest nagu näiteks arengukava “Eesti Toit” ning kuivõrd on tunnetatud läbiviidud ürituste ja projektide mõju. Vajalikkuse hinnangu andmiseks kasutati järgmisi etteantud vastusvariante: kindlasti vajalikud, pigem vajalikud, pigem mittevajalikud või täiesti mittevajalikud. Kui hinnang puudus, võis ankeeti märkida “ei oska öelda”.

Uuringu tulemuste järgi pidas valdav osa elanikest taolisi meetmeid vajalikeks. 81% vastanutest pidas riigipoolseid meetmeid vajalikeks (37% kindlasti + 44% pigem), 10% mittevajalikeks (2% täiesti + 8% pigem) ja 9% ei osanud hinnata (vt joonis 5.3.1, lisa 2.22). Maal elavate tarbijate hinnang oli kõige positiivsem (84% pidas vajalikuks). Madalaim oli Kirde-Eesti, mitte-eestlaste, väikelinnade elanike (kõik 76%), meeste (78%) ja põhiharidusega elanike (73%) hinnang. Vanemad inimesed ja vene keelt kõnelevad tarbijad jätsid ülejäänud tarbijarühmadega võrreldes sagedamini hinnangu andmata, sest ei teadnud projektidest piisavalt.

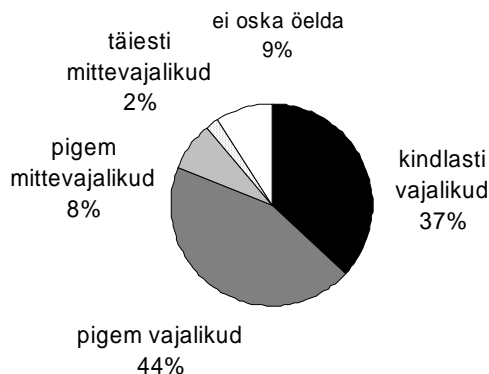
Arengukava üritused mõjutasid kõige rohkem tarbijate teadlikkust toidu kvaliteedist – sellele pööras varasemast rohkem tähelepanu 44% vastanutest (vt joonis 5.3.2, tabel 5.3). Muid mõjusid tunnetas vähem kui kolmandik elanikkonnast. Toitumisharjumused muutusid tervislikumaks 27% vastanutest, kohalike toidukaupade märgistes orienteeruti paremini (märkis 24%), paranesid teadmised kohalikust toidust ja suurenes tarbimine (märkis 22%). Kaks tarbijat kümnest pöörab arengukava ürituste mõjul rohkem tähelepanu toiduohutusele, tüüpilistele ja traditsioonilistele eesti toitule, kohalike väiketootjate toodetele, uutele eesti roogadele ja mahetoidule. Tarbijate hinnangul oli mõju väiksem traditsiooniliste toitule kuvandi paranemisele ja kohaliku toidu ostukohtade külastamisele (11%). Läbiviidud üritused ei suurendanud teadlikkust Euroopa Liidu toidukaupade kvaliteedimärgistest. Arengukava mõju oli suurem eestikeelsele elanikkonnale, mõju tunnetas 63% kõigist vastanutest, sh 69% eestlastest ja 51% mitte-eestlastest. Tarbijarühmadest tunnetasid peale eestlaste mõju rohkem ka maaelanikud ja üle 65-aastased ehk eesti toidule lojaalsemad inimesed (vt lisa 2.23).

Vaba vastuse vormis lisati peamiselt juurde (6% vastanutest), et see teema ei huvita, info oleks võinud olla ka vene keeles, mõju ei tunnetatud üldse ja väljakujunenud harjumusi ei soovitati muuta. Üksikud vastajad rõhutasid eesti toidu kallidust, mis piirab ostmist, soovitati kohalikud toiduained taas maitsevateks muuta, kasvatada kohalikku toitu keemiliste lisanditeta ja toetada nn potipõllumehi, kes kasvataksid ise oma perele mahetoitu. Positiivsena nähti mõju tootjafirmadele, kes pingutavad tänu projektidele rohkem ja tõstavad toodete kvaliteeti.

**Kas peate vajalikuks toidu ja toitumisalase
teadlikkuse suurendamisele suunatud
riigipoolseid meetmeid, nagu nt arengukava**

"Eesti Toit"?

(% vastanutest)

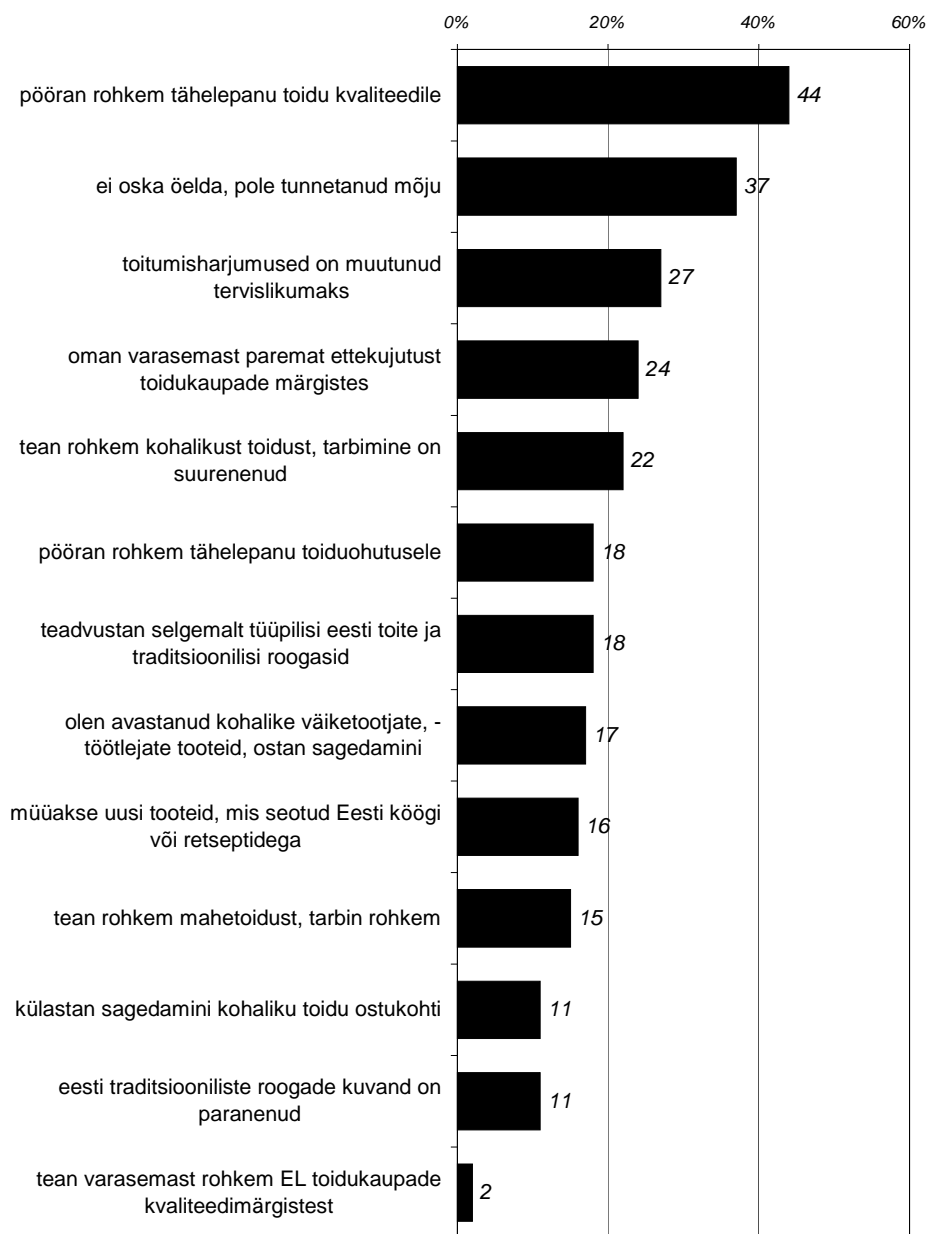

Joonis 5.3.1. Tarbijate hinnang riigipoolsete meetmete vajalikkusele

Tabel 5.3. Arengukava "Eesti Toit" raames aastatel 2006-2008 läbiviidud projektide ja ürituste mõju sõltuvalt tarbija keelekeskkonnast (% vastanutest)

	kõik	eesti	vene
pööran rohkem tähelepanu toidu kvaliteedile	44	46	40
toitumisharjumused on muutunud tervislikumaks	27	32	15
oman varasemast paremat ettekujutust kohalike toidukaupade märgistes	24	28	16
tean rohkem kohalikust toidust ja selle tarbimine on suurenenud	22	27	10
pööran rohkem tähelepanu toiduohutusele	18	16	24
teadvustan varasemast selgemalt, millised on tüüpilised eesti toidud ja traditsioonilised road	18	20	13
olen enda jaoks avastanud uusi kohalike väiketootjate ja väiketootlejate tooteid ning ostan neid varasemast sagedamini	17	21	9
müüakse mitmeid uusi põnevaid tooteid ja roogasid, mis on seotud Eestile iseloomuliku köögi või retseptidega	16	20	6
tean rohkem mahetoidust ja olen hakanud seda rohkem tarbima	15	16	13
olen varasemast sagedamini külastanud kohaliku toidu ostukohti (laadad, päevad jm tarbijatele suunatud üritused)	11	11	11
eesti traditsiooniliste roogade kuvand on parenenud	11	12	8
tean varasemast rohkem Euroopa Liidus kasutusel olevatest toidukaupade kvaliteedimärgistest (kaitstud geograafiline tähis, kaitstud päritolu nimetus, garanteeritud traditsiooniline eritunnus)	2	2	2
ei oska öelda, pole tunnetanud arengukava raames läbiviidud ürituste või kampaniate mõju	37	31	49

Kuivõrd olete tunnetanud arengukava "Eesti Toit" raames aastatel 2006-2008 läbiviidud projektide ja ürituste mõju? (% vastanutest)

Joonis 5.3.2. Arengukava "Eesti Toit" tulemuslikkus

6. TOIDUKAUPADE HINNAD, TARBIJATE KÄITUMINE JA MAJANDUSSURUTIS

Statistikaameti andmetel olid 2008. aastal toidukaubad 14,7% kallimad võrreldes 2007. aastaga.³ Seda vaatamata toidukaupade hinnatõusu peatumisele 2008. aasta esimesel poolaastal ja väikesele langusele mõnede kaupade osas teisel poolaastal. Teist aastat järjest vaatlesime hinnatõusu ja majandussurutise mõju tarbijate käitumisele toidukaupade ostmisel.

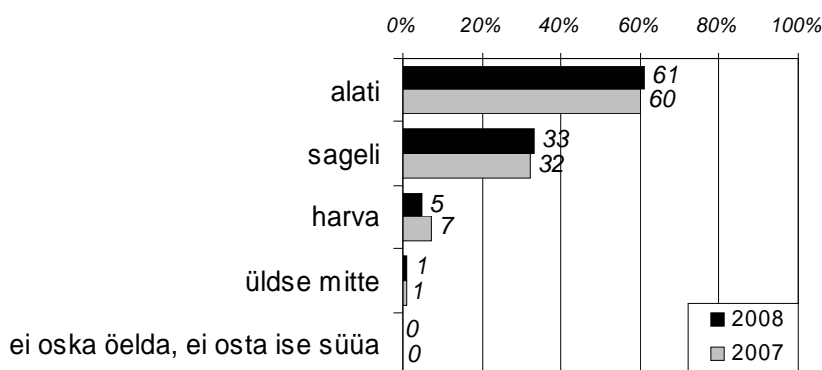
6.1. Toidukaupade hindade vaatamise harjumus ostmisel

Küsitluses osalenutel paluti sarnaselt 2007. aastaga kirjeldada oma tavapärast käitumist toidukaupade ostmisel ja vastata küsimusele: “Kas te tavaliselt vaatate toidukaupu ostes nende hindu?”.

Selgus, et üldine toidukaupade hindade vaatamise harjumus pole elanikel aastaga oluliselt muutunud, sest 99% tarbijatest jälgib hindu toitu ostes, neist 61% alati, 33% sageli, 5% jälgib harva ja 1% üldse mitte (vt joonis 6.1.1, 6.1.2, lisa 2.24). Tavapärane hindade vaatamise harjumus ei pruugi aga alati mõjutada ostuotsust ega kehtida kõikide toidukaupade puhul.

Ka tarbijarühmade hinnangud harjumustele olid sarnased 2007. aasta uuringu tulemustega. Alati hindade vaatajad oli rohkem Kirde-Eestis, venekeelse elanikkonna, üle 65-aastaste tarbijate, alg-haridusega ja kuni 4000-kroonise sissetulekuga tarbijate hulgas. Kui alati vaatab hindu iga teine eestlane (54%), siis mitte-eestlastest kolm tarbijat neljast (75%). Eestlaste ja üle 6000-kroonise sissetulekuga tarbijate hulgas oli suhteliselt suurem osakaal inimestel, kes vaatavad hindu sageli, kuid mitte alati. Jõukamad tarbijad pööravad hindadele toiduoste tehes kõige vähem tähelepanu: 46% tarbijarühmast vaatab hindu alati, 42% sageli, 10% harva ja 2% mitte kunagi.

Kas Te tavaliselt vaatate toidukaupu ostes nende hindu? (% vastanutest)

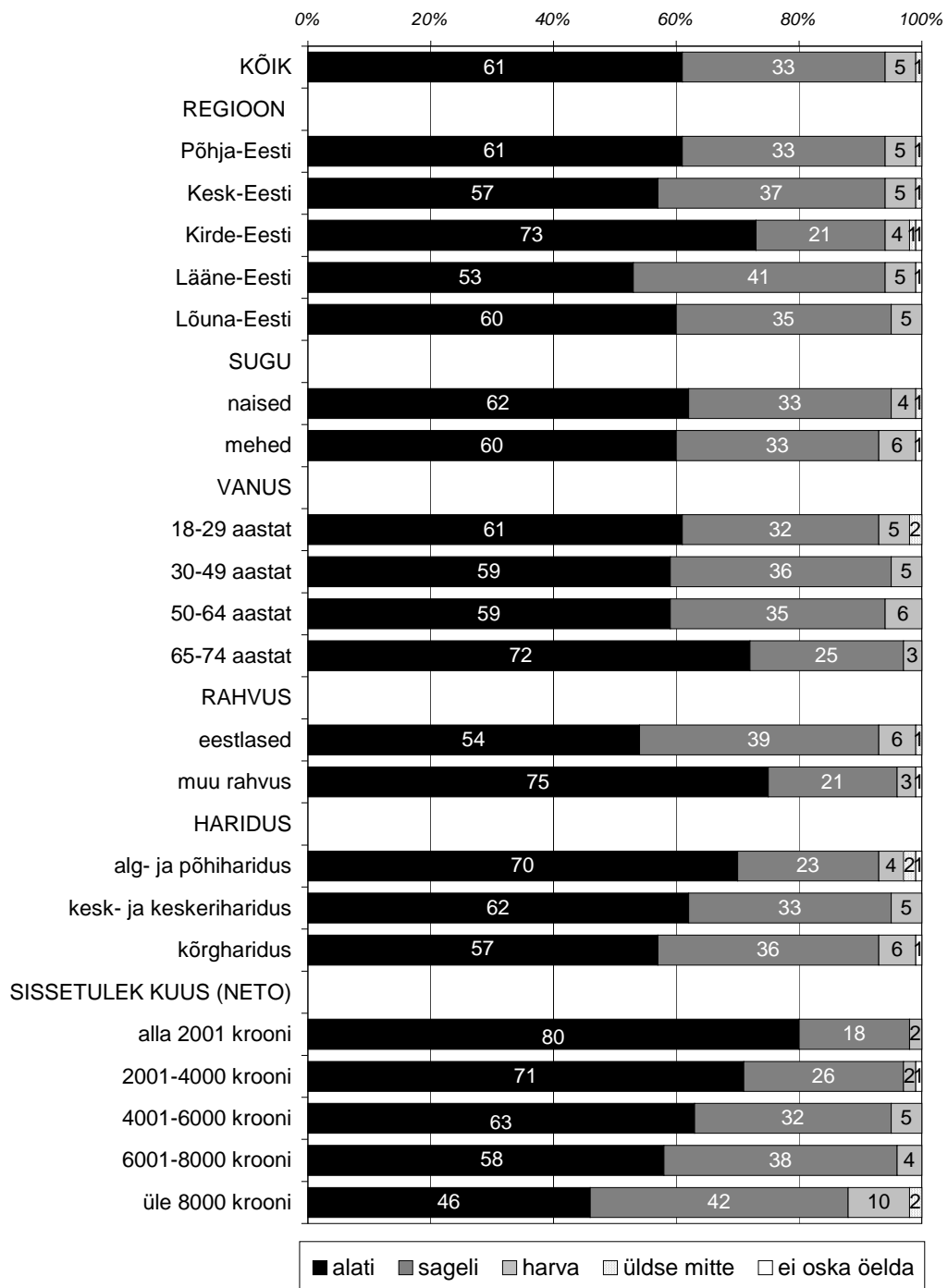

Joonis 6.1.1. Toidukaupade hindade vaatamise harjumused 2007-2008

³ vt Statistikaamet, tarbijahinnaindeks, <http://www.stat.ee/31165>

Kas Te tavaliselt vaatate toidukaupu ostes nende hindu?

(% vastanutest)

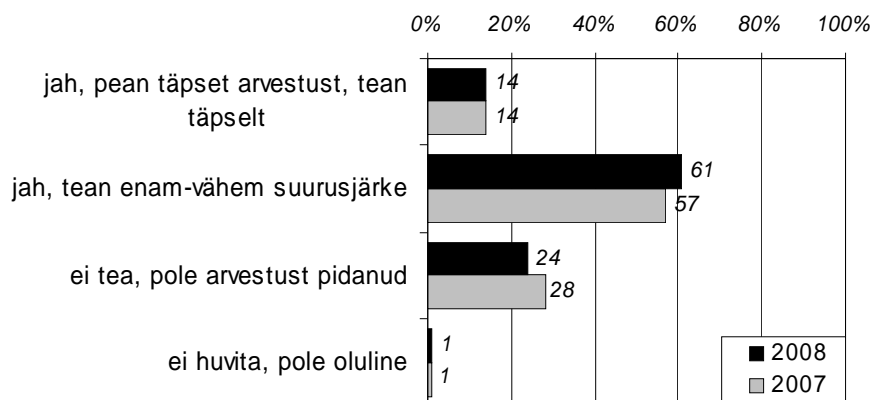
Joonis 6.1.2. Toidukaupade hindade vaatamise harjumused tarbijarühmade lõikes 2008. aastal

6.2. Toidukulude arvestamise harjumused

Eesti tarbijad teadsid 2007. aastal enam-vähem toidukulude suurusjärke, kuid täpset arvestust üldiselt ei peetud. Möödunud aasta jooksul on toidukaupade hinnad tõusnud ja majanduslangus süvenenud. Kuivõrd need muutused on mõjunud elanike harjumustele, seda selgitasime küsimusega, kas peate oma toidukulude kohta arvestust või teate, kui palju toidu peale kuus kulutate.

Tulemused näitavad, et aasta jooksul pole elanike toidukulude arvestamise harjumused kardinaalselt muutunud (vt joonis 6.2.1). Kolm tarbijat neljast (75%) peab mingit arvestust, sh 61% vastanutest teab enam-vähem kulude suurusjärke ja 14% peab täpset arvestust, kuid iga neljas elanik ei ole arvestust pidanud (24%) või see teema ei huvita (1%).

Kas peate oma toidukulude kohta arvestust või teate, kui palju kuus toidu peale kulutate? (% vastanutest)

Joonis 6.2.1. Toidukulude arvestamise harjumused aastatel 2007-2008

Harjumustele on mõju avaldanud vastaja elukoht, vanus, rahvus, haridus ja sissetulek (vt joonis 6.2.2 ja lisa 2.25).

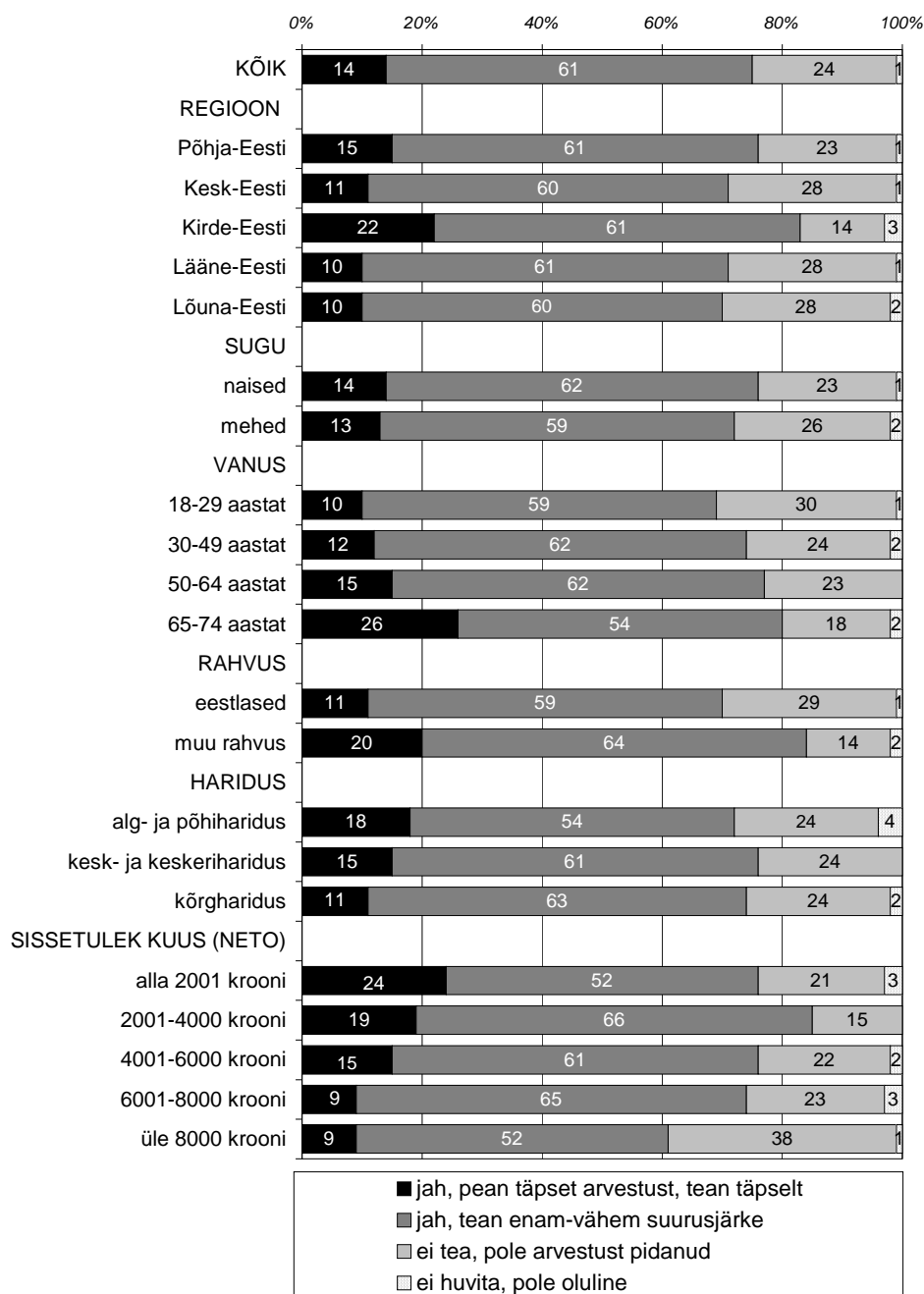
Endiselt püsivad erinevused eestlaste ja mitte-eestlaste harjumuste vahel, sest toidukulusid arvestab kokku 84% vene- ja 70% eestikeelsest elanikkonnast. Venekeelse elanikkonna ülekaal rahvastikus kajastub Kirde-Eesti elanike harjumustes, kus toidukulusid arvestab 83% vastajarühmast. Eestikeelse elanikkonna ülekaaluga Lääne- ja Lõuna-Eestis aga vastavalt 70% ja 71%. Põhjuseks pole mitte ainult sissetulekute erinevuses, vaid ka kultuurierinevused.

Sissetulekute mõju harjumustele on ilmne ja samasuunaline 2007. aastal tõdetuga. Kui alla 2001-kroonise sissetulekuga tarbijatest arvestab toidukulusid 76%, sh täpset arvestust 24%, siis üle 8000-kroonise sissetulekuga tarbijatest 61%, sh täpset arvestust 9%. Kõikides

sissetulekugruppides oli tüüpiliseks teada enam-vähem toidukulude suurusjärke. Vahe on tarbijate hulgas, kes peavad täpset arvestust (pigem madalama sissetulekuga) ja neis, kes pole seda kunagi teinud (pigem kõrgema sissetulekuga). 38% kõrgeima sissetulekuga tarbijarühmast pole kunagi toidukulude üle arvestust pidanud, st nende majanduslik olukord pole nii palju halvenenud, et see sunniks harjumusi muutma. Vanuse tõustes ja pensioniea saabudes, mis tähendab sageli sissetulekute vähenemist, on muutused paljudele vältimatud. Nii peab üle 65-aastastest tarbijatest täpset toidukulude arvestust 26%, 50-64-aastastest 15%, 30-49-aastastest 12% ja 18-29-aastastest 10%.

Kas peate oma toidukulude kohta arvestust või teate, kui palju toidu peale kuus kulutate?

(% vastanutest)

Joonis 6.2.2. Eesti tarbijate toidukulude arvestamise harjumused 2008. aastal

6.3. Pere rahalise olukorra mõju toiduostudele

Statistikaameti andmetel jätkus 2008. aastal toidukaupade hinnatõus. Esialgsel andmetel kasvas keskmine netokuupalk 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga 17,5%. Järgnevalt sellest, kas ja kuivõrd on selline keeruline olukord avaldanud mõju toidukaupade ostmisele.

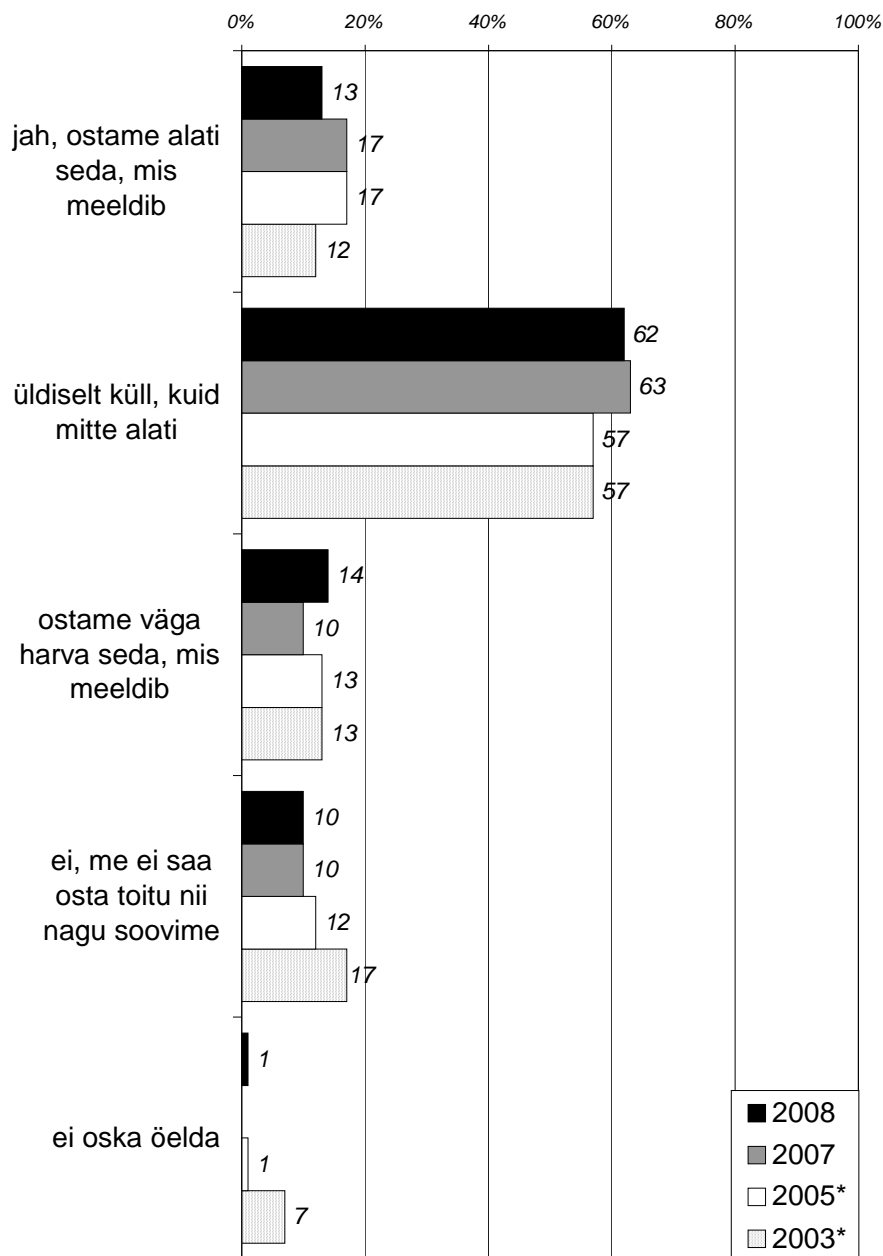
Eesti elanikud ostsid 2008. aastal üldiselt soovikohast toidukaupa, kuid mitte alati – seda tegi enamasti 62% vastanutest, 13% ostis alati meelepärast, 14% ostis meelepärast väga harva, 10% ei saanud osta toitu soovi järgi ja 1% ei soovinud arvamust avaldada (vt joonis 6.3.1, 6.3.2). Enamasti soovikohast toidukaupa ostvate tarbijate osakaal ei ole aasta jooksul muutunud, kuid vähenenud on tarbijate osakaal, kes võisid alati osta sellist toitu, mis meeldib (-4%-punkti) ja suurenenud tarbijate osakaal, kes ostsid meelepärast väga harva (+4%-punkti). Rahaline olukord on pannud peresid ostuharjumusi muutma, toiduoste kriitilise pilguga üle vaatama ja piirama, kus võimalik. Toidu pealt on olnud võimalik kokku hoida.

Kokkuhoiust põhjustatud muutused on ilmekamalt näha tabelis 6.3. Mida väiksem sissetulek, seda rohkem on toiduoste piiratud. Väikseima sissetulekuga tarbijarühmast ei saa 64% osta soovikohast toitu. Selle rühma tarbijate sagedasim vastus küsimusele oli “ei saa osta toitu nagu soovime” (42%). Kõik ülejäänud sissetulekurühmad ostavad enamasti soovikohast toitu. Mitmed jõukaimasse tarbijarühma kuuluvad tarbijad on alati meeldiva toidu ostmist piiranud ega luba seda endale igal juhul. Vanematel inimestel, maaelanikel, väiksema hariduse ja sissetulekuga tarbijatel ning mitte-estlastel on uuringu järgi keerulisem toime tulla ja nad ei saa osta toitu soovikohaselt (vt lisa 2.26).

Tabel 6.3. Pere rahalise olukorra mõju toiduostudele 2007-2008 sissetulekurühmades (% vastanutest)

	ostame alati seda, mis meeldib		üldiselt küll, kuid mitte alati		ostame väga harva seda, mis meeldib		ei, me ei saa osta toitu nii nagu soovime		ei oska öelda	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
kõik vastanud	17	13	63	62	10	14	10	10	0	1
alla 2001 krooni kuus (neto)	5	4	36	30	29	22	30	42	0	2
2001-4000 krooni kuus (neto)	7	3	59	55	17	24	17	17	0	1
4001-6000 krooni (neto)	11	9	69	65	10	15	9	10	1	1
6001-8000 krooni (neto)	19	14	74	73	3	8	3	5	1	0
üle 8000 krooni (neto)	40	30	59	64	0	4	1	2	0	0

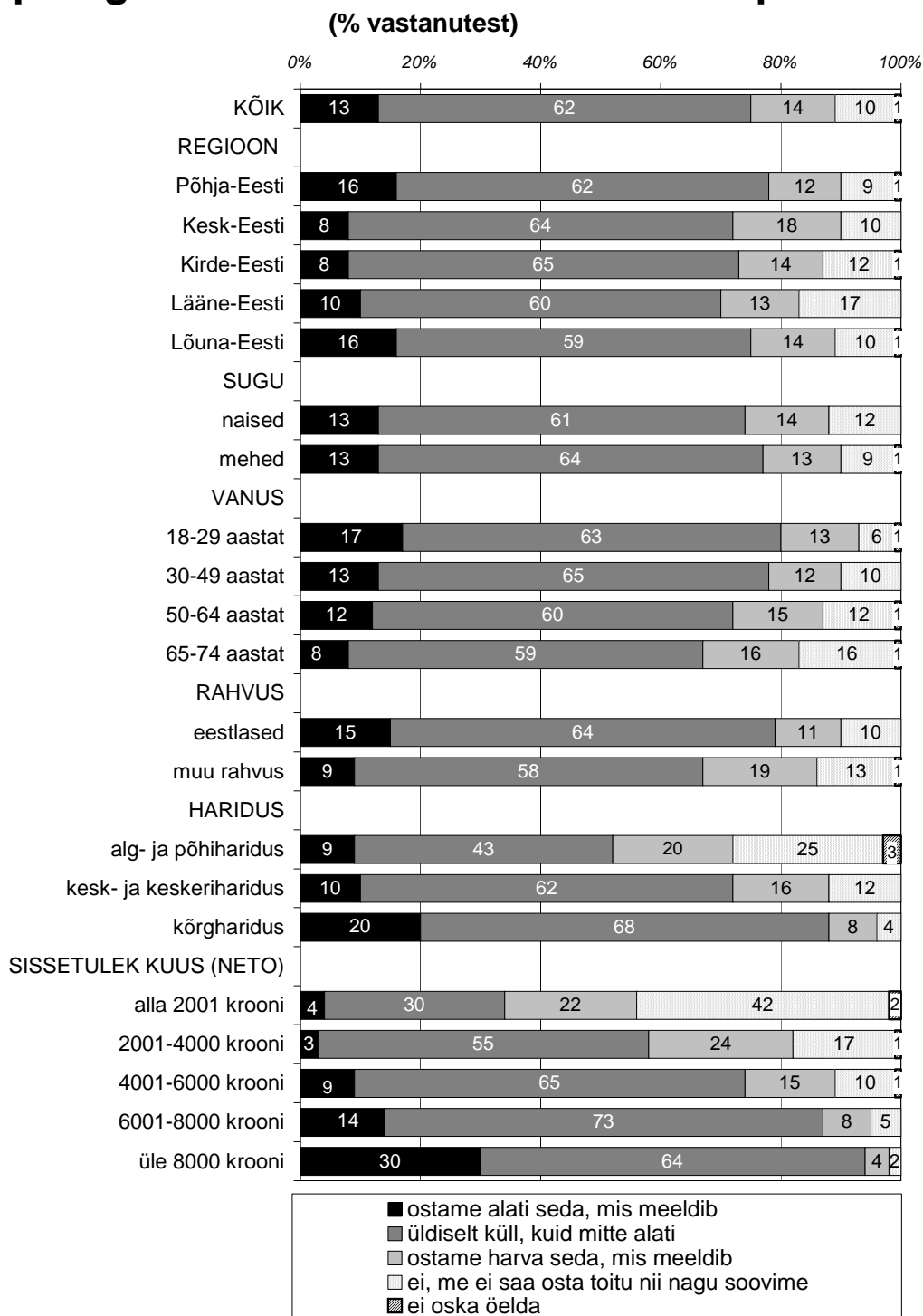
Mõeldes pere eelarvele ja toiduostudele, siis kuivõrd võimaldab teie pere rahaline olukord praegu osta soovikohaseid toidukaupu? (% vastanutest)

* 2003., 2005. aastal küsiti tervisliku toidu ostuvõimaluste kohta

Joonis 6.3.1. Pere rahalise olukorra mõju toiduostudele aastatel 2003-2008

Mõeldes pere eelarvele ja toiduostudele, siis kuivõrd võimaldab teie pere rahaline olukord praegu osta soovikohaseid toidukaupu?

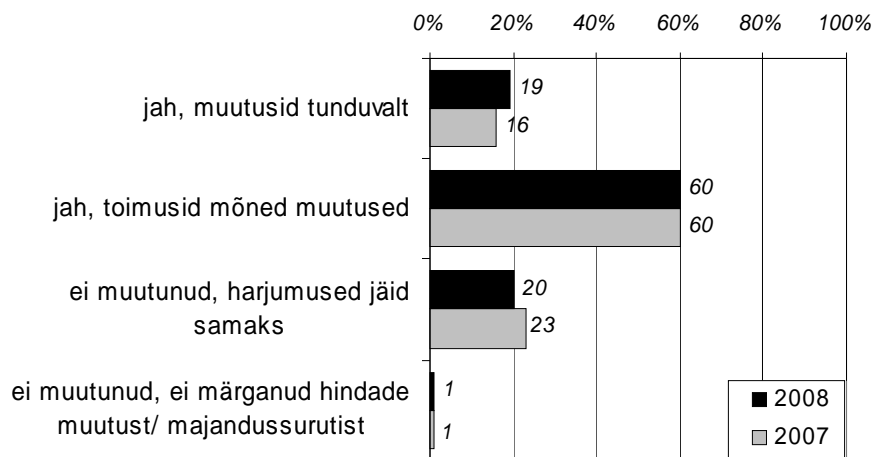
Joonis 6.3.2. Pere rahalise olukorra mõju toiduostudele aastal 2008

6.4. Toidukaupade hinnatõusu mõju tarbijate ostuharjumustele

2007. aasta tarbijauuringu järgi muutis ¾ elanikest toidukaupade hinnatõusu tõttu toidukaupade ostuharjumusi. Kuna üldine majanduslik olukord 2008. aastal halvenes ja toidukaupade hinnatõus ületas 10%, olid muutused tarbijakäitumises tõenäolised. Järgnevalt sellest, kas ja mil moel tarbijad tegelikult olukorrale reageerisid.

Eelmise uuringu küsimust korrati lähedases sõnastuses, hinnatõusule lisaks mainiti majandussurutist, mistõttu saab võrrelda kahe aasta tulemusi. Tarbijatelt küsiti, kas teie toidukaupade ostmise ja tarbimisharjumused muutusid 2008. aastal toidukaupade hindade muutuse (hinnatõusu) ja majandussurutise tõttu (vt joonis 6.4.1-6.4.2, lisa 2.27).

Kas teie toidukaupade ostmise ja tarbimisharjumused muutusid 2008.a. toidukaupade hindade muutuse ja majandussurutise tõttu? (% vastanutest)

Joonis 6.4.1. Toidukaupade ostuharjumuste muutus hinnatõusu ja majandussurutise tõttu aastatel 2007-2008

79% tarbijatest muutsid 2008. aasta jooksul toidukaupade ostu- ja tarbimisharjumusi (2007.a. 76%), kusjuures 60% tegi mõningaid muutusi ja 19% muutis harjumusi tunduvalt. Harjumused jäid samaks 21%-l vastanutest, neist 1% ei märganud hindade muutust või keerulisemat majanduslikku olukorda. Aastaga suurenes tarbijate osakaal, kes muutsid harjumusi tunduvalt, st üha vähematel tarbijatel oli võimalik jätkata endistviisi.

Tunduvalt muutsid harjumusi Kirde-Eestis elavad tarbijad, mitte-estlased, väiksema hariduse ja sissetulekuga tarbijad (kuni 4000 krooni netosissetulek pereliikme kohta). Kuigi kõik elanikkonna rühmad tegid harjumustes mõningaid muutusi, oli endistviisi jätkajate hulk suhteliselt suurem Lääne- ja Lõuna-Eesti elanike, eestlaste, kõrgharidusega ja suurema sissetulekuga (üle 6000 krooni) elanike hulgas. Sissetuleku suurusel oli harjumuste muutmisega väga otsene ja ühene seos

– mida väiksem sissetulek, seda suurem oli surve harjumuste muutusele. Madalaima sissetulekuga elanikud tegid harjumustes suuri muutusi juba 2007. aastal, millega jätkati 2008. aastal. See tarbijarühm on olude sunnil kõige paindlikum - harjumusi muutis 96% ja ei muutnud 4% (jõukaimatest muutis 66% ja ei muutnud 34%).

Sissetuleku kõrval mõjutas harjumusi keele- ja kultuurikeskkond: venekeelsetest tarbijatest tegi harjumustes muutusi 91% (sh 32% tuntavaid), eestlastest 74% (sh 14% tuntavaid). Rahvusrühmade vahel eksisteerivad küll sissetulekute erinevused, kuid ainult sellega ei ole vahed tarbijarühmade vastustes seletatavad. Võib eeldada ka mõningast rahvusliku eripära mõju, mistõttu suhtumine ühte ja samasse käitumismalli võib olla erinev, temperamentsetele inimestele võib harjumuse muutus tunduda väga suurena, aeglasemad ja flegmaatilisemad aga ei pruugi muutust pidada tähtsaks.

Kõigil uuringus osalejatel oli võimalik kirja panna, mil moel ostu- või tarbimisharjumused muutusid. Etteantud vastusvariantidest tuli valida välja sobivad ja neid kirjeldada mõne näite varal (vt joonis 6.4.3-6.4.5). Tulemuste protsentjaotused esitatakse nii harjumuste muutjate (n=793), kui kõigi vastanute kohta (n=1000), sest nii saab ülevaate muutuste ulatusest kogu elanikkonnas.

Hinnatõusu ja majandussurutise tingimustes on tarbijad hakanud sagedamini teatud toiduainete hindu vaatama (65% kõigist vastanutest) ja ostma odavamalt (48%). Kuigi üldine harjumus toidukaupade ostmisel hindu vaadata pole aasta jooksul oluliselt muutunud (vt ptk 6.1), on muutused toimunud mõnede toiduainete osas, tähelepanelikumalt hakatud jälgima eriti liha ja lihatoodete ning piima ja piimatoodete hindu. Kolmandik elanikest on hakanud valmistoitude asemel ise rohkem süüa tegema (33%), on vähendanud ostetava toidu kogust (32%) või on püüdnud toitu varasemast vähem ära visata ja ostusid paremini planeerida (31%). Iga neljas on vähendanud või lõpetanud lõuna ajal väljas söömise (24%) ja hakanud toidukulude üle täpsemat arvestust pidama (23%). Söögikordi vähendasid või lõunasöögist loobusid vähesed (2%).

Poes käib harvemini ja teatud toiduaineid on asendanud teistega iga viies tarbija (vastavalt 22% ja 19%). Odavama importtoidukauba ostmine kallima kodumaise asemel ja ise toidu kasvatamine ei ole väga levinud (16%), kuid ligi viiendik Eesti elanikest tegi ka seda. Talunikult korruga kogu talvekartuli või muu köögivilja ostis üks tarbija kümnest (12%). Sama palju elanikke hakkas hinnatõusu tõttu rohkem turult toidukaupu ostma (10%) või vahetas peamist toiduostukohta (8%). Kallima ja kvaliteetsema importtoiduaine kasuks otsustasid üksikud tarbijad (3%).

Aastaga on elanikud hakanud valmistoitude asemel rohkem ise süüa tegema (+8%-punkti), vähendanud oluliselt väljas söömist (+7%-punkti), püüdnud enam planeerida ostusid ja visata vähem toitu ära (+6%-punkti). Üha enam tarbijaid vaatab toiduainete hindu (+3%-punkti), ostab odavamalt (+4%-punkti), ostab kallid kodumaise asemel odavamalt importtoidukaupa (+4%-punkti) või kasvatab ise toitu (+3%-punkti). Toidukulude täpse arvestamisega tehti algust juba varem, seepärast oli 2008. aastal arvestamisega alustajaid aastatagusest vähem (-7%-punkti).

Kirde-Eesti ja muudest rahvustest Eesti elanikud, algharidusega ja väiksema sissetulekuga tarbijad (alla 4000 krooni) on teiste elanike rühmadega võrreldes teinud väljakujunenud harjumustes suuremaid muutusi. Näiteks vaatavad nad sagedamini toidukaupade hindu, ostavad odavamalt, on vähendanud ostetavaid toidukoguseid, ostavad odavamalt importkaupa, teevad ise rohkem süüa ja peavad toidukulude üle täpsemat arvestust. Toidu isekasvatamine on populaarsust juurde võitnud maainimeste ja üle 65-aastaste elanike hulgas (vt lisa 2.28).

Varasemast sagedamini on elanikud hakanud vaatama piima ja piimatoodete (66%), liha ja lihatoodete (43%), leiva, saia ja kondiitritoodete (19%), kala ja kalatoodete (11%) ning puu- ja köögiviljade hindu (8%). Vaba vastuse vormis nimetas üht või mitut tooterühma 297 tarbijat. Kõiki ülaltoodud tooterühmi märgiti ka 2007. aasta uuringus sagedamini ja nn pingerida kattub.

Kui 48% Eesti elanikest hakkas varasemast sagedamini ostma odavamalt toidukaupa, siis seda tehti eelkõige eelmise uuringuga sarnaselt piima ja piimatoodete (61%), liha ja lihatoodete (32%), leiva- ja saiatoodete (20%) puhul. Odavamalt kala ja kalatooteid hakkas eelistama 6%, puu- ja köögivilju 7%, kuivaineid 4% ning kanamune 4% elanikest. Odavamate maiustuste ja kommid, ketšupite, toiduõli, valmistoitide ja pooltoodete, kohvi, mahla, vee, lemmikloomatoitude eelistajaid oli vähem. Selgitavalt lisati, et ostetakse poodide oma kaubamärgiga tooteid, "parim enne" tähtaja ületanud tooteid, käiakse poes ainult allahindluste päevadel või ostetakse soodushinnaga kaupa ning odavama kauba otsingud on viinud poe vahetamiseni (nt Selveri asemel Maxima).

Ostetava toidu kogust vähendas kolmandik kõigist tarbijatest (32%, 110 tarbijat märkis konkreetselt mida). See on väga suur protsent ja ohusignaal, kui arvestada, et suhteliselt sagedamini käitusid nii väikseima sissetulekuga tarbijad. Peamiselt vähendati ostetava liha ja lihatoodete koguseid (53% vastanutest), piima ja piimatoodete koguseid (23% vastanutest), leiva-saiatoodete (15%), kala ja kalatoodete (7%), puu- ja köögivilja (7%), kuivainete koguste (5%) ning valmistoitide ostmist (4%). Mainiti veel alkoholi, delikatesse, mahlu, siirupeid ja vett.

Oma tavapäraseid toiduaineid asendas erinevate alternatiividega iga viies tarbija (19% vastanutest, vastust selgitas 63 inimest). Peamiselt asendati liha ja lihatooted (22%, nt liha asemel hakkliha, vorstide, kotlettide, viinerite ostmisest loobumine jms), liha asemel valiti menüüsse rohkem kala (22%) ja köögivilju (22%) või asendati sealihaga kana (3%). Piimatoodete osas (11%) hakati näiteks taluvõi asemel ostma margariini, jogurti asemel kohupiima, kohukeste asemel jogurteid, juust asendati teiste piimatoodetega ja Eesti piimatooted vahetati välja Läti toodete vastu. Leiva- ja saiatoodete osas (8%) toodi näiteks leiva asemel saia ostmist, ei osteta enam leiba ja saia mõlemaid, vaid üht või teist. Rohkem hakati tarbima puuvilju ja marju (6%). Kartuli asemel suurendati kuivainete, nt makaronid, pasta, tarbimist (10%). Valmistoitide asemel hakati ise toitu valmistama (6%) ja rohkem putru (5%) ja mune sööma (3%). Mahlade joomist on asendatud teega (2%).

Kui hakati ostma kvaliteedilt paremaid või sama hinnaga importtoiduaineid (3% kõigist vastanutest, selgituse lisas 13 vastanut), siis need olid valdavalt puu- ja köögiviljad (31%) ning piim ja piimatooted (38%), kuid ka makaronid, toiduõli, mahlad ja kommid. Kallima kodumaise

toidu asemel odavamad importkaupa ostnud (17%, vastust selgitas 70 tarbijat) nimetasid sagedamini piima ja piimatooteid (43%, nt Läti juust ja piim), köögivilju (21%), puuvilju (17%), kana (11%), kuivaineid (7%, nt makaronid, Leedu kaerahelbed jms), liha ja lihatooteid (9%), toiduõli (6%) ja mune (4%). Osteti odavamad alkoholi, mahlu. Peamiselt valiti ostukorvi lõunanaabrite tooteid, kuna need olid hinnalt soodsamad.

Valmistoitude asemel hakkas rohkem ise süüa tegema kolmandik elanikest (33%). Näidetena toodi (märkis 50 vastanut) liha ja lihatoite (18%, nt kotletid, pikkpoiss), mitmesuguseid küpsetisi (14%), suppe (26%), salateid (18%), kana (8%), köögivilju (8%), putrusid (8%, nt kartuli, kaerahelbe), kala, leiba ja magustoite (kõik 2%). Koduseid roogi võeti ka tööle kaasa, toiduaineid hakati ise soolama, peeti nädala menüüd ja kulude kokkuhoiu mõttes osteti tooraineid kord nädalas.

Kui lõuna ajal väljas söömist vähendati või lõpetati (märkis 24% vastanutest), siis üle poole vastanutest nimetas loobumist (59% 53-st näite toonud vastanust). Kui väljas söömist vähendati, siis tähendas see salatite, võileibade vm toidu kodust kaasavõtmist, putrude valmistamist, suppide söömist, valmistoidu ostmist. Osa inimesi käib võimalusel kodus söömas või jätab lõuna vahele ja on söömata. Söögikoha vahetamisel otsiti odavam või hakati kodus sööma.

Isekasvatatud toidu enama tarbimise puhul (16% vastanutest) nimetati kõige sagedamini köögivilju (79% näite nimetanutest), sh kartulit, kapsast, porgandit, kaalikat, peeti, sibulat, küüslauku, herneid, tomateid jms. Teise suurema tooterühmana märgiti puuvilju (30%) ning lisaks liha, mune ja isevalmistatud mahlu. Kui hakati rohkem turgudelt toidukaupu ostma (10% kõigist vastanutest), siis osteti seal sagedamini liha ja lihatooteid (38% konkreetset toodet märkinutest, keda oli 29), köögivilju (41%), kala (21%) ning piima ja piimatooteid (10%), vähem puuvilju (3%) ja mune (3%). Turgude eeliseks on hooajakaupade suurem valik ja soodsam hind, mille üle on võimalik ka kaubelda.

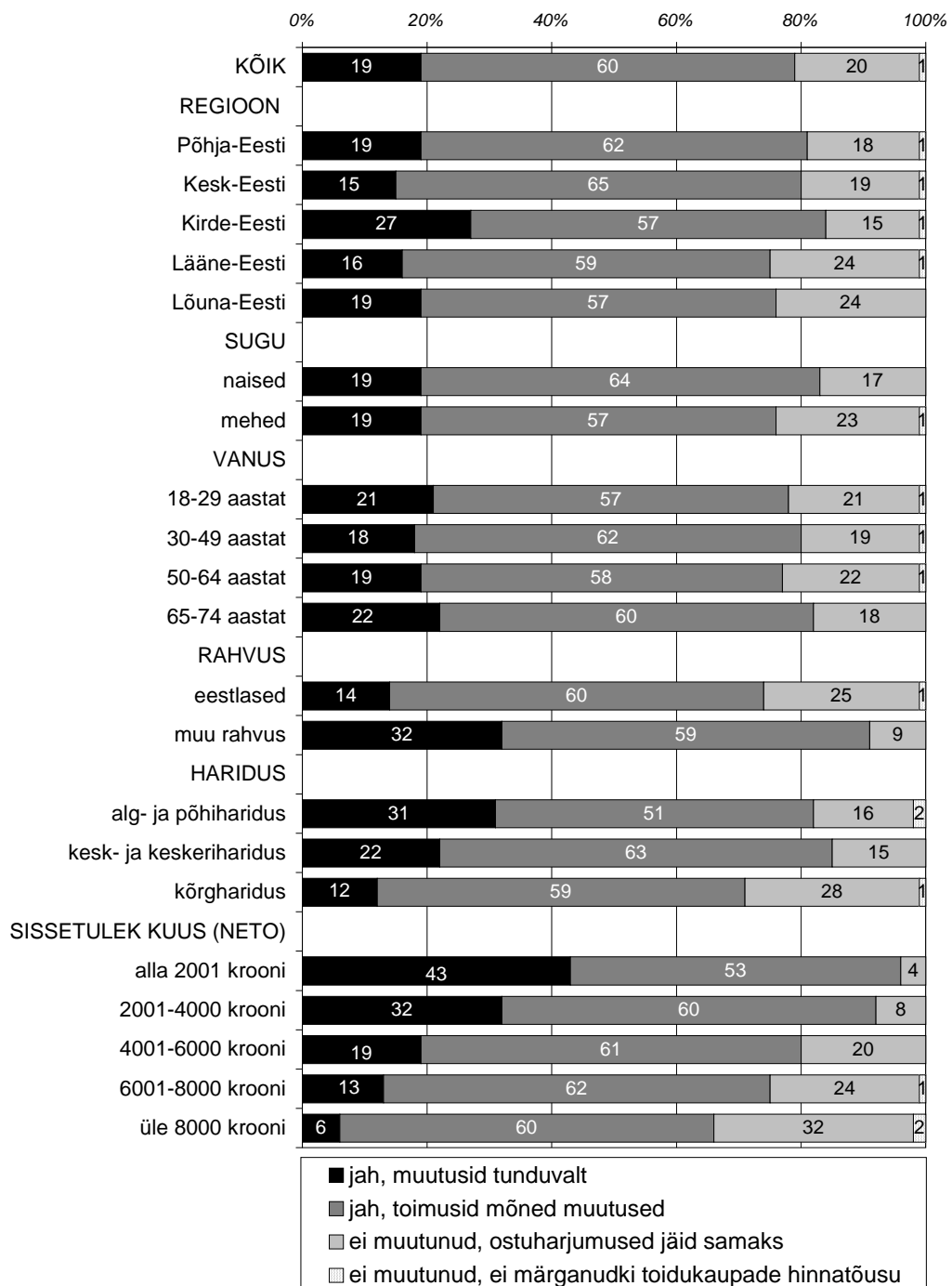
Iga viies elanik tunnistas, et poes käimised on muutunud harvemaks (22%). Näiteks igapäevase poeskäimise asemel hakati käima üle päeva, sest nii saab raha kokku hoida. Peamise ostukoha vahetamisel (8%) osteti toitu odavamate hindadega poodidest. Näiteks loobuti Selverist Rimi, Maxima ja Konsumi kasuks, toitu osteti enam Säästumarketist, A & O-st, hulgilaost. Ühest poest ostmise asemel hakati käima mitmes, kalli maapoe asemel võimalusel linnapoes.

Toitu varasemast vähem ära visata ja oste paremini planeerida püüdis kolmandik vastanutest (31%), st planeeriti nädala toidumenüüd, mindi poodi ostunimekirjaga, osteti ainult vajalikku, osteti tüki kaupa igale pereliikmele või täpne kogus, osteti väiksemaid pakendeid jms. Paremini hakati planeerima just kiiresti riknevate toodete oste: piim ja piimatooted, liha ja lihatooted, kala, leib ja sai, köögi- ja puuviljad. Soodushindadega tooteid osteti tagavaraks.

Toidukulude täpsem arvestamine tähendas toidule kindla summa määramist nädalas, kuus või päevas. Talunikult korraka kogu talve tagavara ostmine Eestis enam väga levinud ei ole (12%). Sagedamini osteti talunikult kartulit, porgandit, kapsast, sibulat, mett, liha ja mune (viimase kahe osas pidevalt). Muude harjumuste muutusena märgiti lisaks metsas seenel, marjul käimist ja nendest hoidiste valmistamist, kalapüüdmist, vähesemat uute toidukaupade proovimist, külmkapi ülejääkidest pitsa või salati valmistamist.

Kas Teie toidukaupade ostmise harjumused muutusid 2008. aastal toiduainete hindade muutuse ja majandussurutise tõttu?

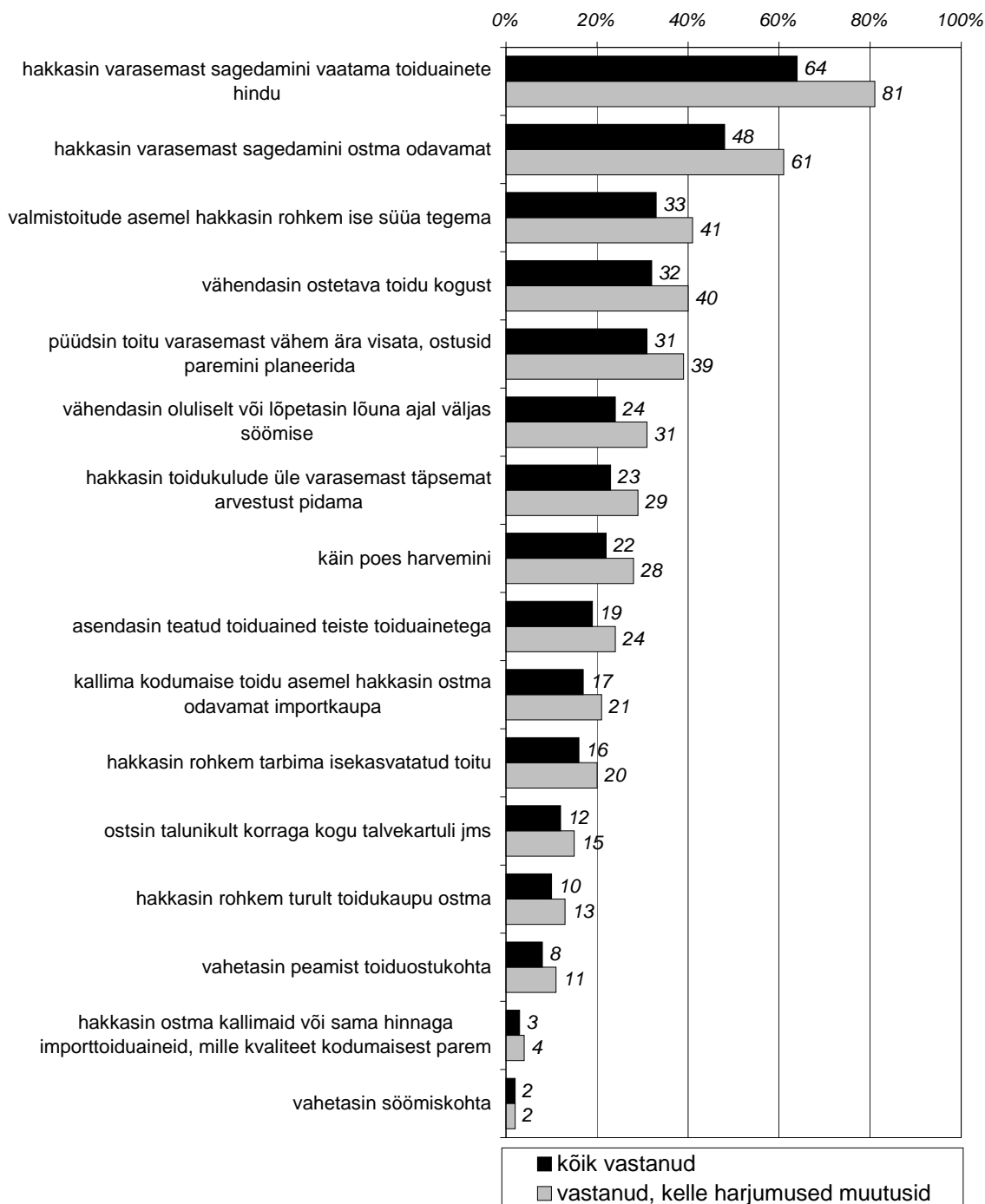
(% vastanutest)

Joonis 6.4.2. Toidukaupade ostuharjumuste muutused 2008. aastal hindade muutuse ja majandussurutise tõttu

Kui Teie harjumused muutusid, siis mil moel?

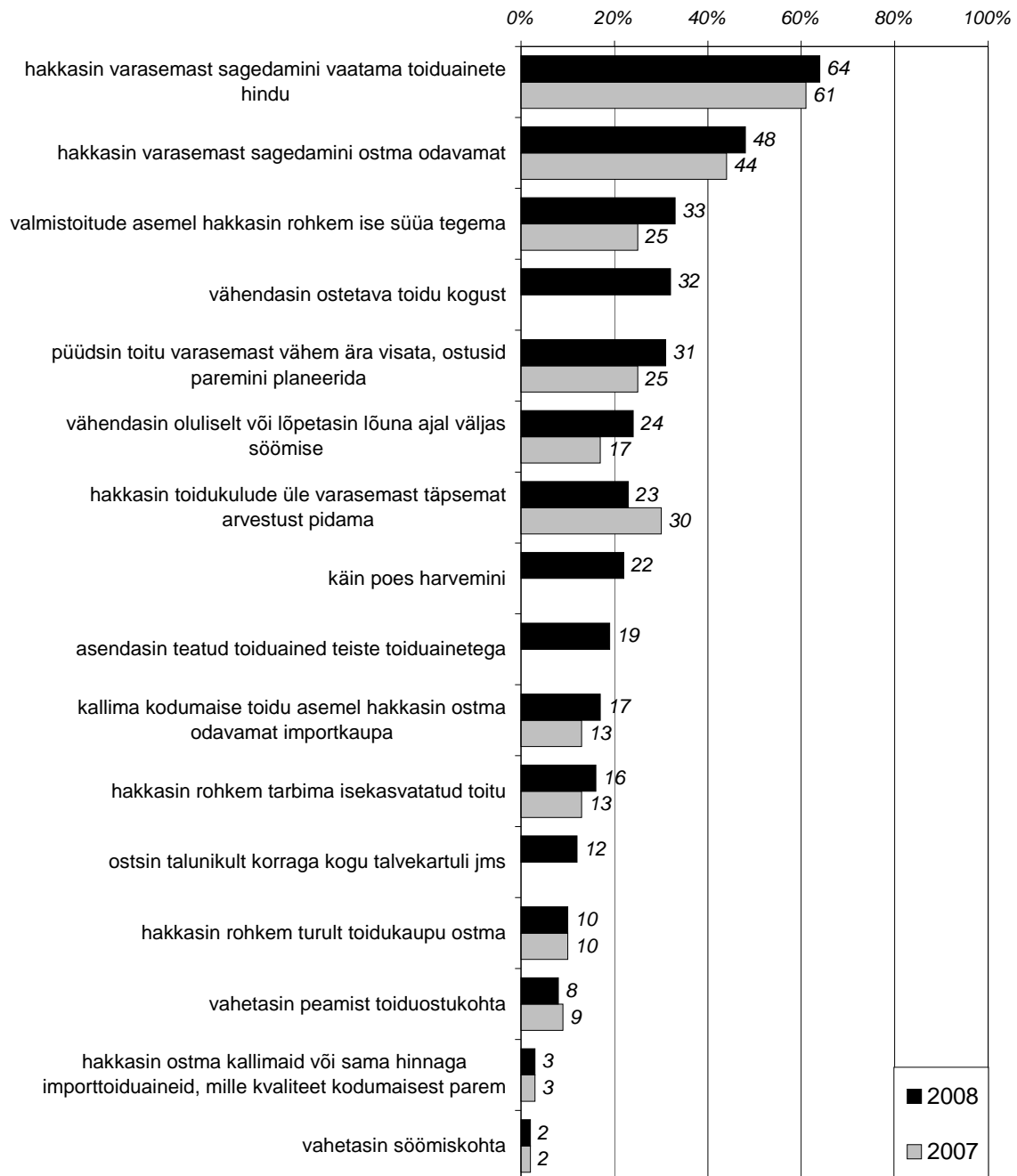
(% kõigist vastanutest ja vastanutest, kelle harjumused muutusid)

Joonis 6.4.3. Toidukaupade hindade muutuse ja majandussurutise tõttu toimunud ostuharjumuste muutused 2008. aastal

Kui Teie harjumused muutusid, siis mil moel?

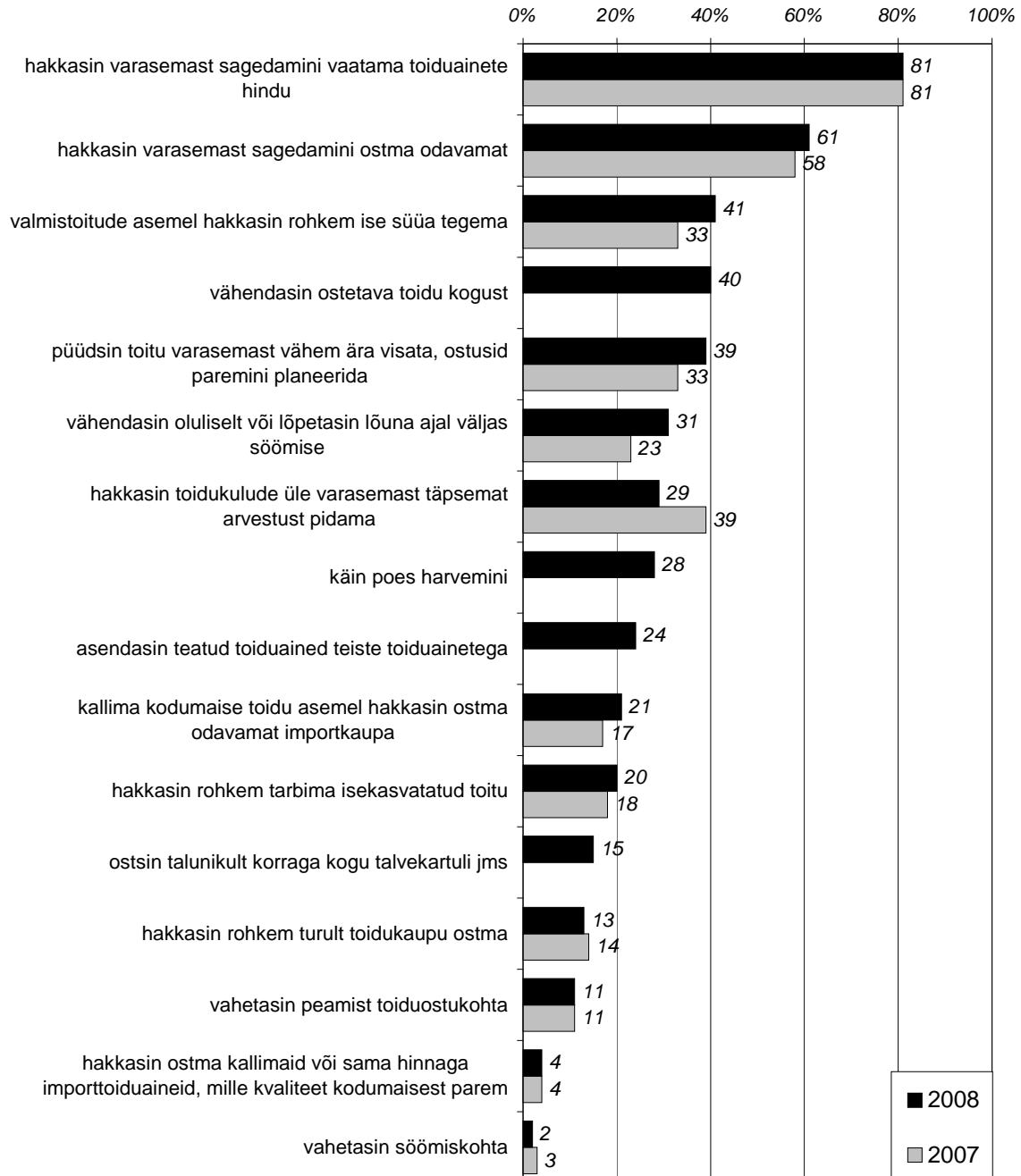
(% kõigist vastanutest aastatel 2007-2008)

Joonis 6.4.4. Toidukaupade hindade muutuse ja majandussurutise tõttu toimunud ostuharjumuste muutused

Kui Teie harjumused muutusid, siis mil moel?

(% vastanutest, kelle harjumused muutusid aastatel 2007-2008)

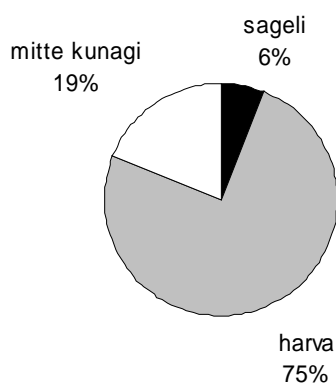
Joonis 6.4.5. Toidukaupade hindade muutuse ja majandussurutise tõttu toimunud ostuharjumuste muutused

6.5. Ostetud toidukaupade äraviskamine

Ostude paremat planeerimist ja püüdu varasemast vähem ära visata märkis käesoleva uuringu andmetel pea iga kolmas täiskasvanud elanik. Uurisime vastanutelt täpsemalt järele, kuivõrd sagedane oli 2008. aastal ostetud toidukaupade minemaviskamine, mis põhjustel seda tehti ja mis kaubad need eelkõige olid.

Eesti elanikud viskavad harva ostetud toidukaupa ära, kuid kokku 81% vastanutest tegi seda 2008. aastal, sh 75% harva ja 6% sageli. Toitu ei visanud mitte kunagi ära iga viies tarbija - 19% (vt joonis 6.5.1, 6.5.2, lisa 2.29). Toitu visatakse ära rohkem noorte ja jõukamate tarbijate peredes: 18-29-aastastest noorte peredes 93% (84% harva + 9% sageli), 6000-8000-kroonise kuusissetulekuga pereliikme kohta - 87% (81% harva + 6% sageli) ja üle 8000-kroonise sissetulekuga peredes – 89% (78% harva + 11% sageli). Vanemad inimesed viskavad toitu vähem ära kui noored. Näiteks üle 65-aastastest ei viska keegi sageli toitu ära, seda tehakse harva (60%). Siin on taustaks majanduslikud kaalutlused ja väiksem sissetulek, kuid ka põlvkondade erinev elukogemus, sõja ja kitsikuse perioodi mitmed üleelamised. Mida väiksem sissetulek, seda kokkuhoidlikumalt ja säästlikumalt tarbitakse – toidu ülejääke ja äraviskamist esines tunduvalt vähem.

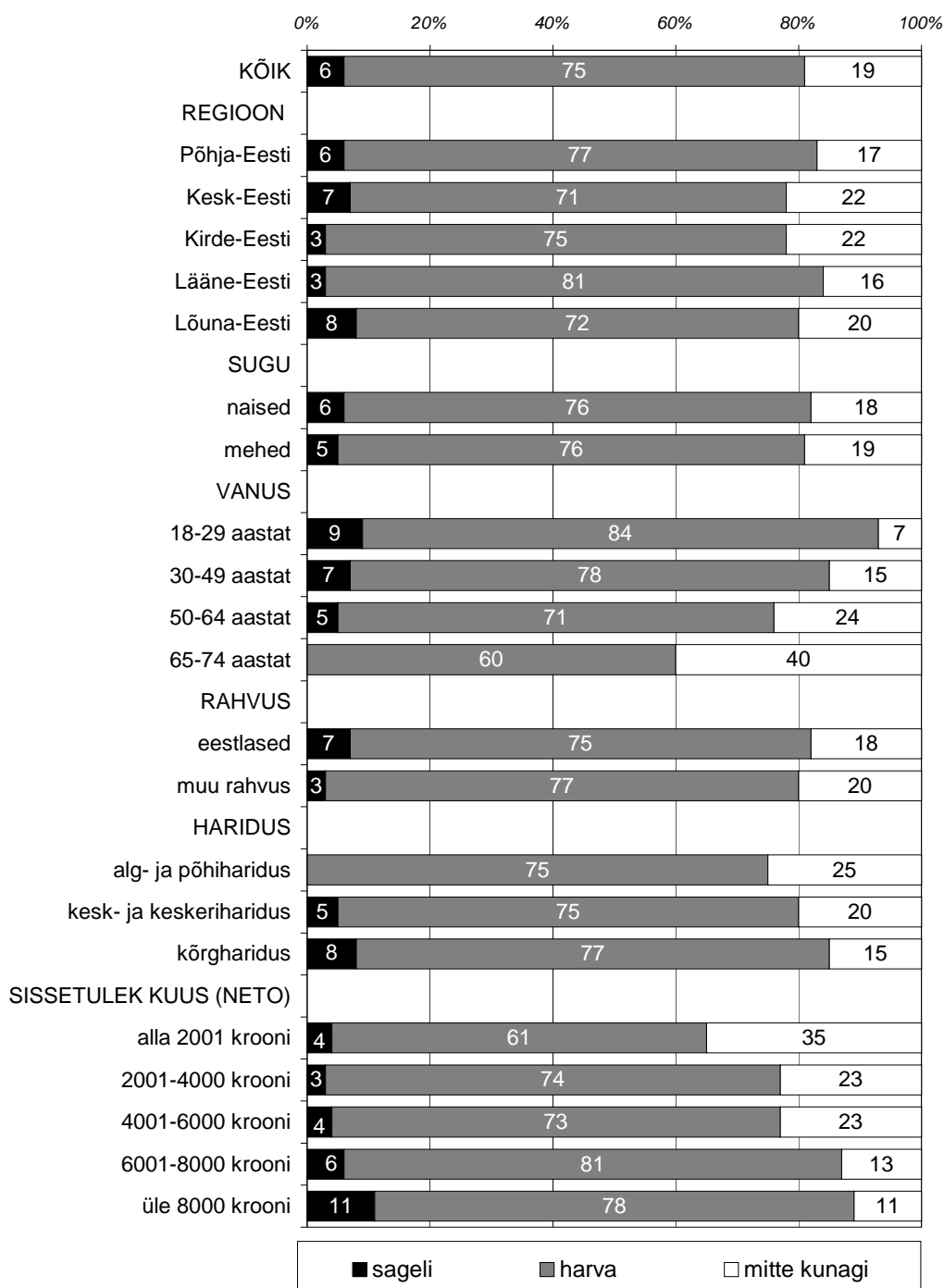
Kas teie peres visati ostetud toidukaupa 2008. aasta jooksul ära? (% vastanutest)

Joonis 6.5.1. Ostetud toidukaupade äraviskamine 2008. aastal

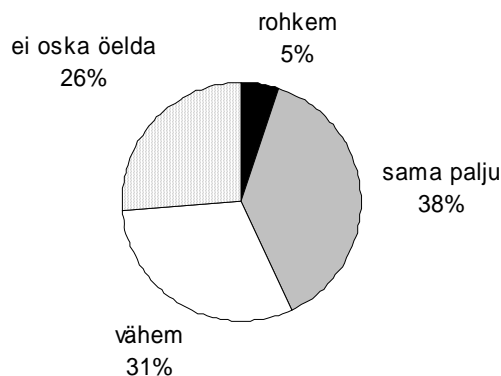
Tarbijatel, kes viskasid 2008. aastal toitu ära, paluti hinnata, kas seda oli võrreldes eelnevate aastatega rohkem, vähem või sama palju. 38% vastanutest jätkas 2008. aastal endistviisi käitumist, 31% viskas toitu vähem ära ja 5% rohkem, 26% ei osanud hinnata (vt joonis 6.5.3, lisa 2.31). Uuringu tulemuste järgi elanikud pigem jätkasid väljakujunenud käitumisharjumustega (st viskasid toitu ära harva) või siis vähendasid toidu äraviskamist, mida võib pidada keerulisemas majanduslikus olukorras ootuspäraseks ja mõistlikuks käitumiseks.

Kas teie peres visati ostetud toidukaupa 2008. aasta jooksul ära? (% vastanutest)

Joonis 6.5.2. Ostetud toidukaupade äraviskamine elanikkonna eri rühmades

Kui viskasite 2008.a. toitu ära, siis kas seda oli teie hinnangul rohkem, vähem või sama palju kui eelnevatel aastatel?
 (% vastanutest, kes viskasid toitu ära, n=810)

Joonis 6.5.3. Hinnangu ostetud toidukaupade äraviskamise ulatusele 2008. aastal

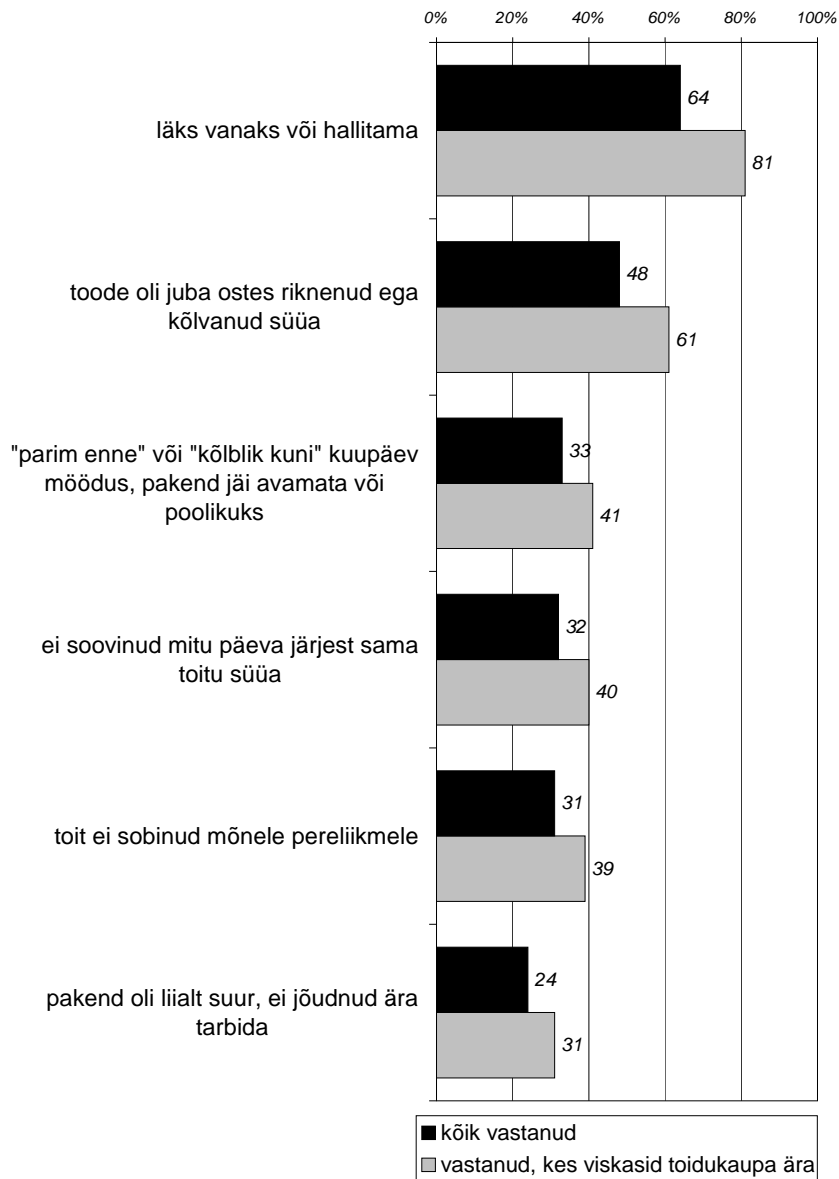
Selguse saamiseks küsiti toitu harva või sageli ära visanutelt, mis põhjusel nad toitu ära viskasid (vt tulemused joonisel 6.5.4). Joonisel on toodud kaks vastuste jaotust, protsendid vastanutest, kes viskasid toitu ära (n=810) ja kõigist vastanutest (n=1000), viimane näitab probleemi ulatust kogu elanikkonna hulgas.

Ostetud toidukaupa visati peamiselt seetõttu ära, sest see läks vanaks või hallitama (81% toitu ära visanutest), oli juba ostes riknenud ega kõlvanud süüa (61%), samuti “parim enne” või “kõlblik kuni” kuupäeva möödumise tõttu (41%). Toitu visati ära ka seepärast, et ei soovitud mitu päeva järjest sama toitu süüa (40%) või see ei sobinud mõnele pereliikmele (39%). Eri suurusega pakendite järele on vajadus igal neljandal elanikul. Liialt suurte pakendite tõttu ei jõutud toodet ära tarbida ja visati seetõttu ära (31% toodet ära visanutest). Vaba vastuse vormis lisati juurde (3%), et toitu on ära visatud kuna see ei maitsenud, toiduvalmistamine ebaõnnestus, valmistati liiga palju korruga, ei osatud arvestada külalistega, korruga ostsid toitu mitu pereliiget ja seega topelt, osteti liiga palju toitu korruga (nt köögivilju), lihtsalt halb tuju, muutused toote kvaliteedis (nt soja lisamine vorstidele muudab selle maitset, piimal tugev pesuvahendi maitse). Loomapidajad on viinud riknenud toidu loomadele.

Mõne erandiga, sõltuvalt soost, vanusest, elukohast, haridusest ja sissetulekust, olid elanike nimetatud põhjused üsna lähedased (vt lisa 2.30). Ebasobivaid pakendeid märkisid suhteliselt enam naised ja jõukamad tarbijad, kelle sissetulek kuus pereliikme kohta ületab 6000 krooni. “Parim enne” kuupäeva möödumine on olnud toidu äraviskamise põhjuseks rohkem maainimestel ja 18-29-aastastel noortel. Riknenud toote ostmist märkisid sagedamini Kirde-Eesti, muust rahvusest ja üle 65-aastased elanikud, kes on harjunud ostma odavamalt. Toote vanaks, hallitama minemist aga töid välja teiste elanike rühmadega võrreldes rohkem tallinlased, 18-29-aastased noored, kõrgharidusega ja üle 8000-kroonise sissetulekuga tarbijad, kes hindavad kvaliteeti, kuid kelle toiduostud on vähem planeeritud ja piiratud.

Mis põhjusel visati 2008. aastal teie peres ostetud toidukaupa ära?

(% kõigist vastanutest ja vastanutest, kes viskasid toidukaupa ära, n=810)

Joonis 6.5.4. Ostetud toidukaupade äraviskamise põhjused

Toidukaupa ära visanud tarbijatel paluti nimetada, mida nad 2008. aasta jooksul kõige sagedamini ära viskasid. Tegemist oli lahtise küsimusega, kus etteantud vastusvariandid puudusid (vt vastuste tekstid lisas 3). Tulemuste järgi esines kõige enam probleeme leiva- ja saiatoodetega, mis läksid hallitama (kilepakendid, vanaks, kuivasid ära), tooted ei säili isegi määratud tähtaja piires, mille põhjuseks peavad tarbijad pakendit ja lisatud E-aineid. Teiseks probleemetehtavaks tooterühmaks olid piimatooted (tooteid viskas ära 38% vastanutest). Sagedasemad põhjused olid: toode läks hapuks, tilgastas; juust, kodujuust, jogurt oli hallitanud; pakend oli liiga suur, ei jõudnud ära tarbida, kasutuskõlblikkuse tähtaeg möödus jne. Lihatoote puhul (viskas ära 25% vastanutest) oli probleem toodete riknemisega, nt vorstid läksid libedaks,

pasteedid hallitasid, hakkliha oli kõlbmatu, vaakumpakendis toorsingid ja konservid riknenud. Pigem oli probleem toote kõlbmatuses juba enne söömist kui selle seismajäämises külmkappi. Mitmed tarbijad märkisid, et pekk lõigatakse ära ja visatakse minema, kuna peres keegi seda ei söö. Ka lihatoote ja vorstide liiga suur pakend oli põhjuseks, miks tooteid ei jõutud ära tarbida. NB! Liiga suurt kogust märkis toidu minemaviskamise põhjusena 12% vastanutest. Kui pole võimalik müüa kaalukaupa, mis tarbijate jaoks teravat prügiprobleemi leevendaks, siis oleks kindlasti vaja pakendada kaupa eri suuruses pakenditesse ja tellida poodi nii suuremaid kui väiksemaid.

Köögi- ja puuviljade osas toodi välja nende kiiret riknemist, sh kurgi, tomati jm köögiviljade kõrval nimetati üllatuslikult ka kartulit. Poes müüdava kartuli kvaliteedile on tarbijatel etteheiteid – kartul hallitab, mädaneb, on magus jms. Mahetooted riknevad tavatoodetest kiiremini, st neid visatakse ülejäägi korral sagedamini minema, kuid samas neid eelistatakse, sest soovitakse säilitusainevaba toitu.

Tarbijate jaoks tekitas probleeme ka “parim enne” või “kõlblik kuni” tähtaja läbisaamine. Seda esines just pakendatud toodete puhul (piim, liha, juust, vorst jms). Kusjuures osa tarbijaid väitis, et tähtaja ületanud tooteid osteti tahtmatult ja märgati seda alles kodus. Järelikult müüvad osa kauplusi selliseid tooteid tarbijaid vastavalt informeerimata. Tarbija pettub aga eriti juhul, kui ostetud kinnises pakendis toode on riknenud juba mitu päeva enne tarbimise tähtaja lõppu.

Tabel 6.5. Sagedamini ära visatud toidukaubad (% lahtisele küsimusele vastanutest, n=703)

	arv	protsent vastanutest
leib, sai, sepik	354	50
piim ja piimatooted	267	38
liha ja lihatooted, sh kana	175	25
köögiviljad	59	8
puuviljad, marjad	39	6
kala ja kalatooted	37	5
salatid	33	5
eelmise päeva toidud	21	3
supid	19	3
ketšup, majonees	17	2
mahlad, moosid	15	2
valmistoidud	11	2
küpsetised, pagaritooted	8	1
puder	7	1
munad	6	1
hallitama, hapuks, riknes	401	57
realiseerimisaeg sai läbi	85	12
suur kogus	85	12
muu (ei maitse, ei sobi, mahetooted, katkine pakend, alkohol, oliivid, teokonservid, sojaga, taimerasvaga asendatud tooted jms)	41	6

6.6. Toitumisharjumuste muutused 2008. aastal ja hinnatõusu või majandussurutise mõju

Toitumisharjumuste muutuste analüüsimiseks paluti vastajatel märkida 34 toiduaine rühma kohta, kas konkreetset toiduainet tarbiti 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga rohkem, sama palju, vähem, tarbimine lõpetati või ei tarbitud üldse. Kui harjumuse muutuse põhjuseks oli hinna muutus või majandussurutis, siis tehti ankeeti vastav märke.

Toitumisharjumused muutusid 2008. aastal kõige vähem leiva, kanamunade, kartuli, köögiviljade, margariini, majoneeside, toiduõli ning kuivainete osas, kus vähemalt kolm tarbijat neljast jätkas samamoodi tarbimist (vastusvariant “tarbisin sama palju”, vt joonis 6.6.1). Pooled kuni kolmveerand tarbijatest jätkasid samamoodi makaronitoodete, saia, hapukoore, joogipiima, või, puuviljade, linnuliha, kalapulkade ja teiste kalast kulinaariatoodete, keefiri ja hapupiima, mahlade ja mahlajookide, sealihaga, kodujuustu ja kohupiima, vorstitoodete, maiustuste ja juustude tarbimist. Vähem kui pooled tarbijatest jätkasid samamoodi rõõsa koore, sinkide, värske kala, jogurtite, mooside, kalakonservide, kohukeste, müsli ja teraviljahelveste, veiseliha, alkoholsete jookide, kondiitritoodete ja kookide, lihast kulinaariatoodete ning suhkrut sisaldavate karastusjookide tarbimist.

Muutuste suuna väljaselgitamiseks leiti hinnangute saldo %-punktides, st “tarbisin rohkem”-vastanute osakaalust lahutati “tarbisin vähem” ja “lõpetasin tarbimise” – vastanute osakaalud (vt joonis 6.6.2-6.6.3). Tulemused näitavad, et elanikud reeglina vähendasid, mitte ei suurendanud tarbimist. Kõige rohkem muudeti väljakujunenud harjumusi järgmistes toiduainete rühmades: kondiitritooted ja küpsetised, kulinaariatooted lihast, singid, vorstitooted, maiustused (kommid jms), suhkrut sisaldavad karastusjookid, alkohoolsed joogid, sea- ja veiseliha, juustud ja kalakonservid. Köögiviljad olid ainukeseks tootegrupiks, mille saldo oli positiivne, st tarbimise suurendajaid oli enam kui vähendajaid. Elanikud hakkasid enam kodus küpsetama ja asendasid menüüs liha köögiviljadega. Tarbimise vähendamise äärmuslikumat varianti, loobumist, esines harva. Suhteliselt sagedamini (5%-9% kõigist tarbijatest) märgiti seda kohukeste, rõõsa koore, veiseliha, sinkide, lihast kulinaariatoodete, kalakonservide, müsli ja teraviljahelveste, kondiitritoodete ja kookide ning suhkruga karastusjookide puhul.

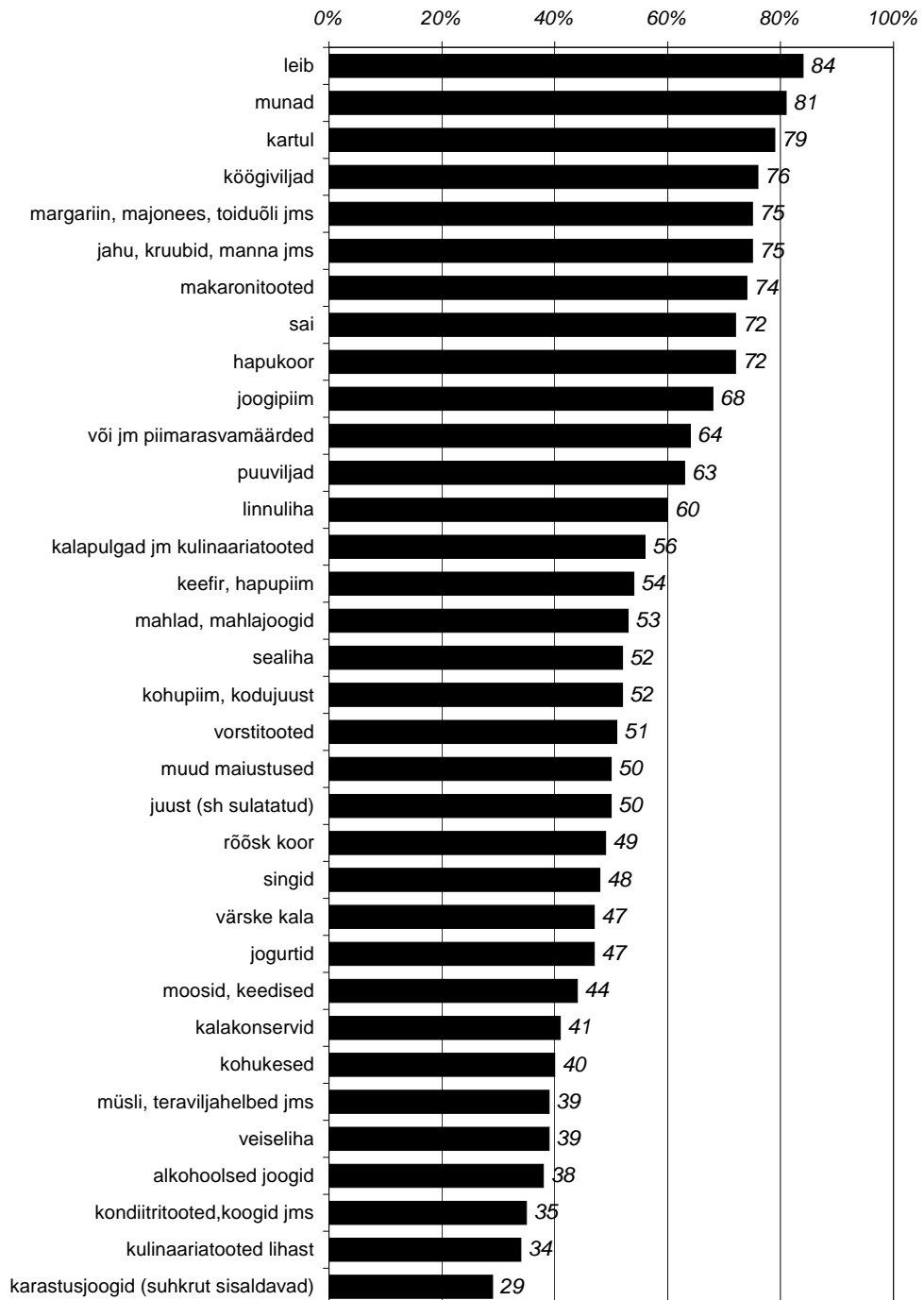
Kui elanikel paluti ise subjektiivselt hinnata, milliste tootegruppide toitumisharjumuste muutuse põhjustas ainult hinnatõus ja majandussurutis, siis toodi sagedamini välja mõju sinkide, juustu, kondiitritoodete, lihast kulinaariatoodete, kohukeste, veise- ja sealihaga, vorstitoodete, puuviljade, värske kala, mahlade ja mahlajookide ning jogurtite tarbimisele, mida vähendati tunduvalt (vt lisa 2.33).

Seega hinnatõusu ja majandussurutise mõju tarbimisharjumustele oli suurem kallimate töödeldud lihatoodete ja liha, suurema töötlusastmega piima- ja kulinaariatoodete ning kondiitritoodete ja maiustuste osas.

Harjumuste muutmisel oli tugev seos sissetulekuga – mida kõrgem sissetulek, seda enam säilis tavapärase elustiiliga. Elanike vanusel, elukohal, sool oli samuti mõju harjumuste muutmisele, kuid üldistada ei saa, iga tooterühma tuleks vaadelda eraldi (vt lisa 2.32).

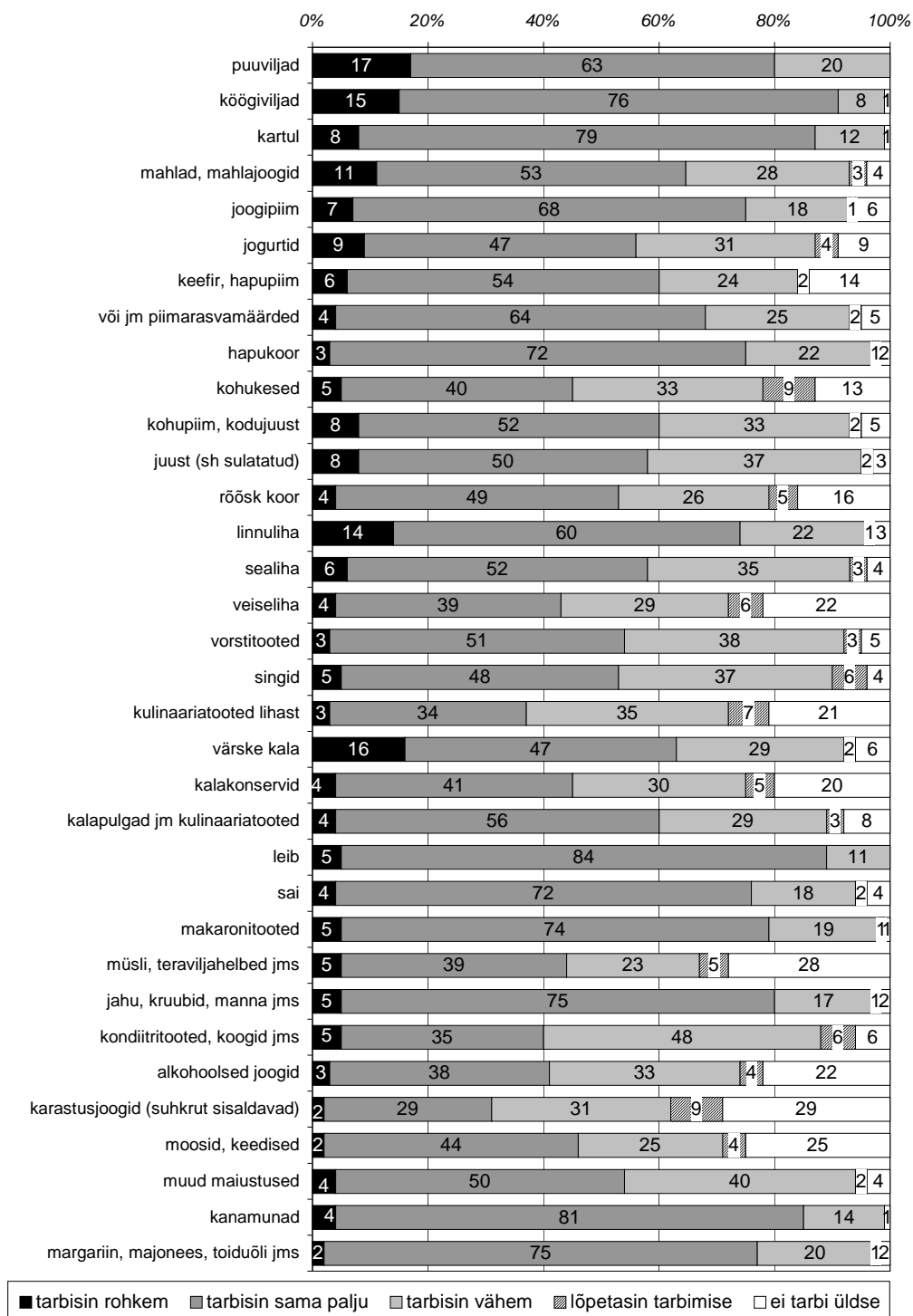
Toiduained, mida tarbiti 2008. aastal sama palju kui 2007. aastal

("tarbisin sama palju" -% vastanutest)

Joonis 6.6.1. Toiduained, mille tarbimine jäi 2008. aastal samaks 2007. aastaga

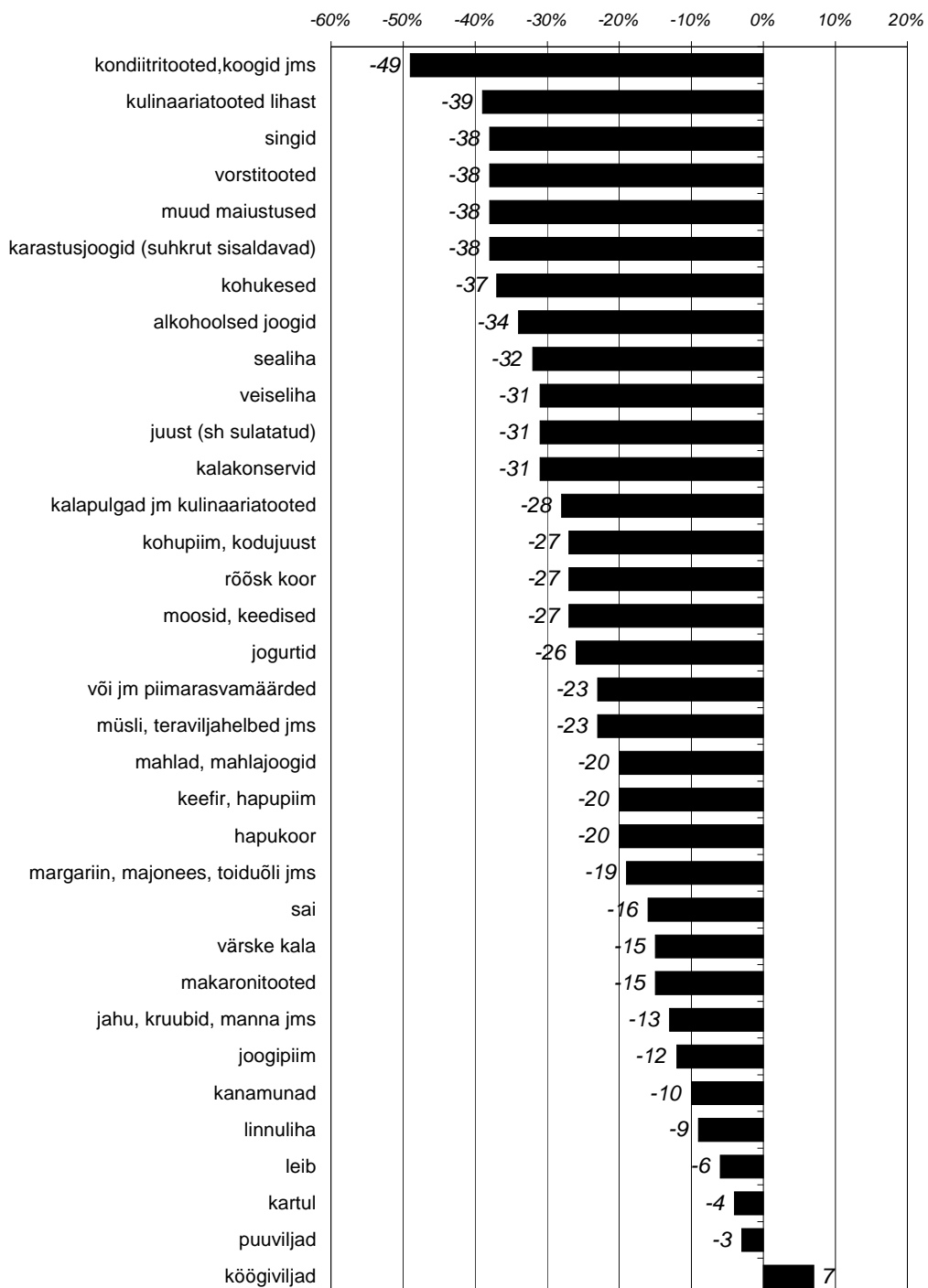
Muutused toitumisharjumustes 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga (% kõigist vastanutest)

Joonis 6.6.2. Muutused toitumisharjumustes 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga

Toitumisharjumuste muutuse suund 2008. aastal (saldo)

("tarbisin rohkem" - "tarbisin vähem või lõpetasin tarbimise" = saldo %-punktides)

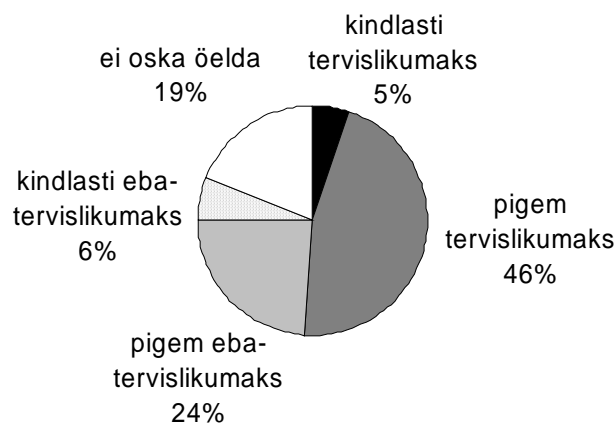
Joonis 6.6.3. Toitumisharjumuste muutuse suund 2008. aastal (saldo)

6.7. Tarbijate hinnang oma praegusele toitumisele

Hinnad ja majanduslangus on muutnud oluliselt mitmete toiduainete (singid ja vorstid, jogurtid ja kohukesed, müsliid ja kulinaariatooted) tarbimisharjumusi. Palusime elanikel ise hinnata oma toitumist, kas see muutus hindade tõusu või majandussurutise tõttu tervislikumaks või ebatervislikumaks.

Pooled elanikest (51%) hindasid muutusi toitumises tervisele kasulikeks, 30% tervisele kahjulikeks ja 19% vastanutest ei osanud öelda ehk toitumine ei muutunud ei tervislikumaks ega ebatervislikumaks (vt joonis 6.7.1, lisa 2.35).

Kas teie toitumine muutus 2008. aastal toidukaupade hindade muutuse, majandussurutise tõttu tervislikumaks või ebatervislikumaks? (% vastanutest)

Joonis 6.7.1. Hinnang toitumise tervislikkuse muutumisele 2008. aastal

Hinnangud toitumise tervislikkusele erinesid oluliselt sõltuvalt keelekeskkonnast ja sissetuleku suuruselt. Kui eestlastest 57% tõdes, et toitumine on muutunud tervislikumaks ja 21% ebatervislikumaks, siis venekeelsest elanikkonnast väljendas positiivset suhtumist 39% ja negatiivset 46%. Mitte-eestlased on 2008. aasta jooksul vähendanud eestlastega võrreldes oluliselt enam puu- ja köögiviljade, mahlade ja mahlajookide, jogurtite, juustu ning värsket kala tarbimist. Hinnatõusu mõju on olnud tuntav pea igas vaadeldud tooterühmas, v.a joogipiim, lihast kulinaariatooted ja makaronitooted (vt lisa 2.32 ja 2.33).

Kõrgema ja madalama sissetulekuga tarbijad hindasid mõju toitumise tervislikkusele samuti erinevalt ning see on ka loogiline, kuna väiksema sissetulekuga tarbijad saavad vähem lubada endale soovikohaseid toiduoste. Hinnatõusu ja majanduslanguse mõjul hindas 34% alla 2000-kroonise sissetulekuga tarbijatest oma toitumise muutumist tervislikumaks, 2001-4000-kroonise

sissetulekuga tarbijatest 39%, 4000-6000-kroonise sissetulekuga 51%, 6001-8000-kroonise sissetulekuga 52% ja üle 8000-kroonise sissetulekuga tarbijatest 64%.

Alates 2000. aastast on elanikud ise hinnanud oma toitumise tervislikkust, toidu mitmekesisust, kogust ja toitumise regulaarsust. Käesolevas töös anti hinnanguid viieastmelisel skaalal: väga hea, hea, rahuldav, halb ja väga halb. Kui arvamus puudus või seda ei osatud anda, võis märkida vastuseks "ei oska öelda". Tulemused võrdluses varasemate aastate hinnangutega on toodud joonisel 6.7.2 (vt ka lisa 2.34).

Toidu kogust hinnati üldiselt heal tasemel olevaks, toidu mitmekesisust, toitumise tervislikkust ja regulaarsust aga rahuldaval tasemel olevaiks.

Toidu tervislikkust hindas heaks või väga heaks kokku 37% vastanutest, rahuldavaks 49% ja halvaks või väga halvaks 10% vastanutest. Majanduslangusest hoolimata pole hinnang võrreldes 2005. aastaga muutunud, mis viitab stabiilsusele ja elanike heale kohastumisvõimele ükskõik mis oludes. Selline oli üldine pilt. Kuid mida piiratumad on rahalised võimalused, seda vähem positiivseid hinnanguid oli. Alla 2000-kroonise sissetulekuga tarbijatest ei hinnanud toitumise tervislikkust mitte keegi väga heaks, heaks vaid 24%, rahuldavaks 49% ja halvaks või väga halvaks 18%. Jõukamatest tarbijatest (sissetulek üle 8000 krooni kuus pereliikme kohta) hindasid toitumist heaks või väga heaks 52%, rahuldavaks 38% ja halvaks või väga halvaks 8%.

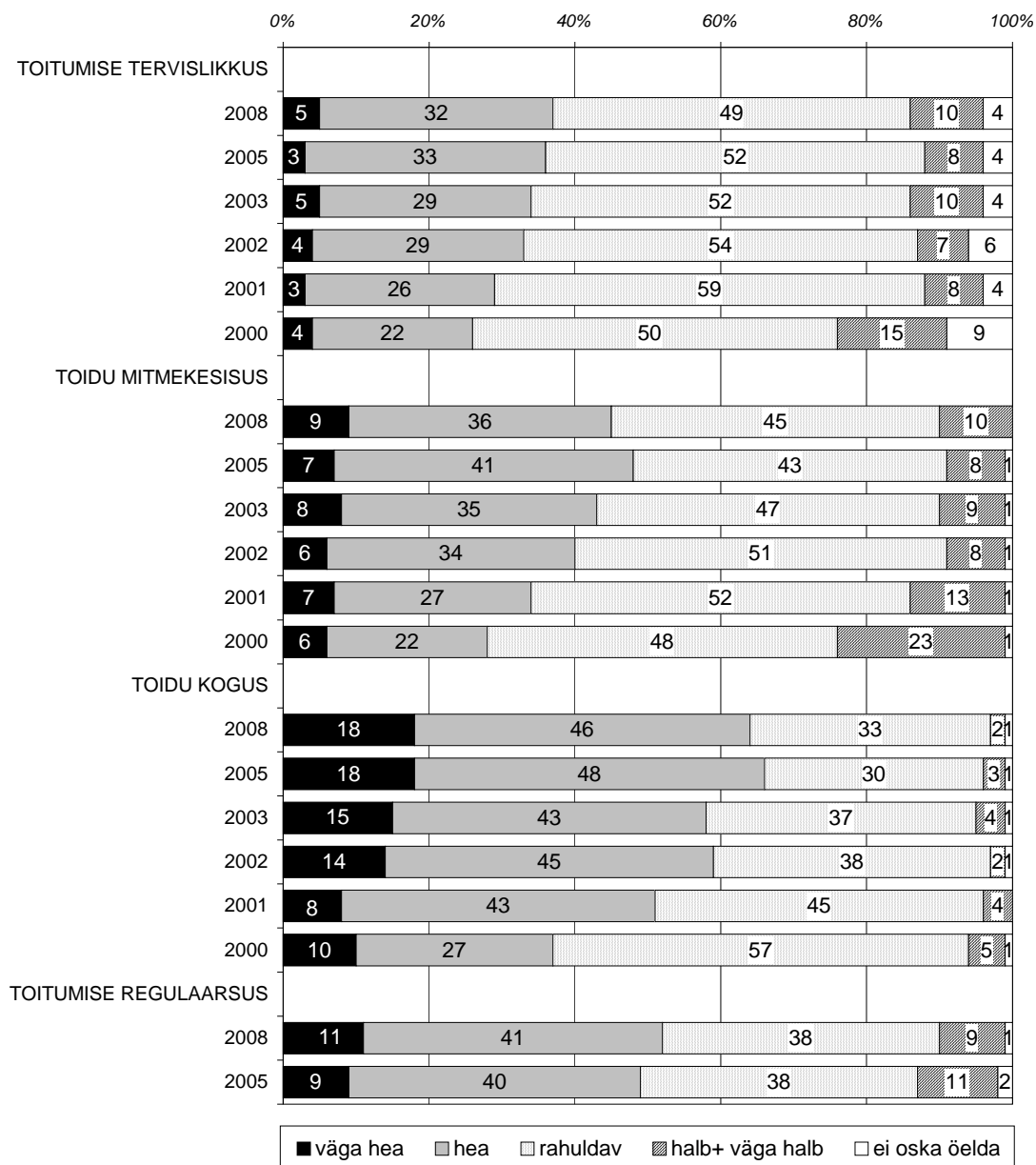
Toidu mitmekesisust hindasid elanikud enamasti rahuldavaks - 45%, heaks või väga heaks 45% ja halvaks või väga halvaks 10%. Hinnang oli pisut kõrgem toidu tervislikkusele antud hinnangust ja lähedane 2003. aastale. Subjektiivset hinnangut mõjutavad reaalsed võimalused, st mida suurem sissetulek, seda mitmekesisemat toidulauda võivad tarbijad endale lubada. Näiteks väiksema sissetulekuga tarbijatest hindas 55% toidu mitmekesisust rahuldavaks, 25% halvaks ja 20% heaks, kusjuures puudusid nii väga head kui väga halvad hinnangud. Suurimas sissetulekurühmas oli tüüpilisemaks hinnanguks hoopis hea või väga hea – kokku 63%, rahuldavaks 31% ja halvaks või väga halvaks 6% vastajarühmast.

Toidu kogust hinnati sagedamini heaks – 46% vastanutest. Heaks või väga heaks pidas toidu kogust kokku 64% vastanutest, rahuldavaks 33% ja halvaks või väga halvaks 2% vastanutest. Veidi on suurenenud rahuldavate hinnangute osakaal, kuid muutused 2005. aastaga võrreldes on väga väikesed. Toidu kogust hindasid heaks või väga heaks 68% eestlastest ja 55% mitte-eestlastest, 32% väikseima sissetulekuga (alla 2000-krooni) ja 77% jõukamasse sissetulekugruppi kuuluvatest tarbijatest.

Toitumise regulaarsuse hinnang oli 52% vastanute arvates on hea või väga hea, 38% arvates rahuldav ja 9% hinnangul halb või väga halb. Varasemate uuringute tulemustega võrreldes erinevusi ei olnud. Samas peavad toitumise regulaarsusest enam lugu vene keelt kõnelevad Eesti elanikud ja seega olid ka nende hinnangud kõrgemad. Näiteks heaks või väga heaks hindas toitumise regulaarsust 48% eestlastest ja 58% mitte-eestlastest, kusjuures tüüpilisem vastus oli eestlastel "rahuldav" ja vene keelt kõnelevatel elanikel "hea". Jõukamate tarbijarühmas esines

teatud vastuolulisus, tüüpiliselt hinnati toitumise regulaarsust heaks, kuid siin oli suhteliselt palju väga rahulolevaid ja rahulolematuid elanikke, mis viitab kiirele elustiilile ja ajapuudusele, mille tõttu toidukorrad vahele jäävad.

Millise hinnangu Te annate enda praegusele toitumisele? (% vastanutest)

Joonis 6.7. 2. Tarbijate hinnang toitumisele aastatel 2000-2008

6.8. Majandussurutise jätkumise võimalik mõju toidukaupade ostmisele

Tarbijatel paluti vabas vormis prognoosida oma käitumist 2009. aastal ja vastata küsimusele, mil määral mõjutab majandussurutise võimalik jätkumine toidukaupade ostmist. Küsimusele vastati meelsasti - arvamust avaldas 895 inimest ehk 90% kõigist vastanutest (vt tabel 6.8 ja vastuste tekstid – lisa 3.2).

Esmalt üldisest hoiakust, kas vastaja arvates on majanduslangusel tema pere toiduostudele mingi mõju või mitte. 71% küsimusele vastanute arvates mõjutab majandussurutis 2009. aastal pere toidukaubaoste, 22% ei mõjuta ja 7% ei teadnud öelda, kas mõjutab või mitte.

Tabel 6.8. Majandussurutise jätkumise võimalik mõju toidukaubaostudele (% lahtisele küsimusele vastanutest, n=895)

	arv	protsent vastanutest
mõjutab	636	71
ei mõjuta	197	22
ei tea, kas mõjutab või mitte	62	7
odavam toit, parema hinnaga	210	24
toiduostud vähenevad	188	21
kindel ostunimekiri	77	9
vähem liha, kala	77	9
mitte nii tervislik toit, ühekülgsem	74	8
vähem magusat, snäkke ja kondiitritooteid	65	7
rohkem kodus söögitegemist, väljas söömist piirata, lihtsamad toidud	61	7
ise kasvatada, rohkem sisse teha	60	7
tervislikku toitu rohkem, ostame köögi- ja puuvilju rohkem	53	6
oleneb palgast, sissetulekust	48	5
rohkem osta turult, odavamatest poodidest, hulgiladudest	33	4
korraga väiksemad ostukogused	30	3
vähem valmistoite, pooltooteid, rämpstoite	30	3
vähem piimatooteid	28	3
vähem puuvilju ja köögivilju	24	3
toiduks ei jätku raha (pensionärid, invaliidid, üksikvanemad, lastega pered, töötud)	19	2
menüü muutmine (lahjemad, odavamad, vähem jms)	17	2
vähem delikatesse	15	2
rohkem importtoidukaupa	13	2
vähem alkoholi	12	1
kuivainete osakaal suureneb	9	1
rohkem osta talunikelt	9	1
sööme rohkem putru	7	1
muude kulutuste vähendamine, piiramine, kokkuhoid mujalt, mitte toidu arvelt	5	1
muu (dieedile, ei tarbi enam taimerasvaga tooteid, toitun ökonoomsemalt, kokkuhoidlikumalt, loobun impulsiivostudest, toidule päevas kindel summa, vähendan väiksema toiteväärtusega toiduainete ostmist, rohkem ostan "parim enne" piiri peal olevat kaupa ja realiseerimistähtaja ületanud kaupa, laste pärast ei saa toitumist vähendada, lähen elama teise riiki, alandada toodete hindu – ostetaks rohkem jms)	40	5

Majanduslanguse tingimustes hakkaksid elanikud ostma odavamalt toitu, kasutama rohkem sooduspakkumiste ja allahindluste võimalusi, mis võib tähendada importtoidu kaupade eelistamist, kui need on kodumaistest odavamad. Toiduostud vähenevad nii koguseliselt kui rahasummas. Ostmisel võetakse senisest enam appi kindel nimekiri, kodus hakatakse rohkem süüa tegema ja väljas söömist piirama. Plaanitakse kasvatada ise rohkem köögi- ja puuvilja ning valmistada hoidiseid. Kavatakse vähendada ostukoguseid ja muuta nii enda kui pereliikmete toitumisharjumusi. Kui peres on väikesed lapsed, siis enne vähendavad vanemad oma toidukordade arvu, kombineerivad või asendavad teatud toiduaineid kui muudavad laste menüüid. Toiduks vajamineva raha pärast muretsevad eriti pensionärid, invaliidid, üksikvanemad, lastega ja töötute pered. Peamine mure, et peale eluaseme-, ravimikulude jm sundkulude maksmist jätkuks raha toidu jaoks. Ostukäitumise prognoosimisel sidusid mitmed töötavad tarbijad selle palga ja töökoha säilimisega.

Korraga kavatakse osta väiksemaid toidukoguseid, kusjuures arvestatakse täpselt välja tarbitavad kogused, et ei tekiks ülejääke ega peaks toitu ära viskama. Toitumisharjumuste muutmisel valitakse lahjemaid, odavamaid toiduaineid, süüakse vähem näiteks liha ja kala, valmistoite, pooltooteid ja rämpstoite, piimatooteid (nt juust, kohupiim, piim, keefir, kohukesed) piiratakse magusa söömist. Mõnede elanike jaoks on need muutused tervisele kasulikud, st ostetakse rohkem puu- ja köögivilju, sealjuures vabanetakse liigsetest kilodest. Kuid väiksema sissetulekuga tarbijatel on just vastupidi – plaanitakse vähendada värskete puuviljade ostmist või neist loobuda odavamate toiduainete kasuks (makaronid, kartul, leib, jahu, supikogud jms). Piimatoodete tarbimise vähendamist ei pea elanikud tervislikuks, kuid selle pealt annab kokku hoida. Majanduslanguse mõjul kardavad elanikud toitumise muutumist ühekülgsemaks ja tagasihoidlikumaks, valiku kitsenemist ja koguste vähenemist.

Tarbijad, kelle hinnangul ei avalda jätkuv majandussurutis mõju nende toiduostudele, kasvatavad ise köögi- ja puuvilju, käivad kalal, metsas või omavad põhimõtet, et toidu pealt kokku ei hoia – pigem vahetavad eluaseme odavama vastu, säästavad tööstuskaupade ostudelt ja rõivaostudelt. Maiustuste ja alkoholi osas ei tunnetata ostude vähendamist või lõpetamist olulise piiranguna, nt kommidest ja kohukestest loobumist ei peeta oluliseks harjumuste muutuseks. Need, kes majanduslanguse mõju ei osanud prognoosida, on samuti valmis toiduoste vähendada, mõnest tootest loobuma või tarbima isekasvatatud toitu. Meelelaadi järgi jagunesid tarbijad kaheks: optimistid (enamus) arvasid, et saavad hakkama ja söövad seda, mis on või mis odavam või kasvatavad ise; pessimistid (vähemus) – ei tea, kuidas ja kust toidu jaoks raha leida, neil on hirm töökoha kaotuse eest ja tuleviku ees suur mure - et ei peaks nälgima. Elanikud ei mõista, miks pole tootjatel võimalik alandada hindu ja eelistatakse toota lattu, samas odavama hinnaga kaupa ostaks tarbijad rohkem.

KOKKUVÕTE

EKI 2008. aasta küsitluse tulemustest:

- Eesti tarbija käib toidupoes suhteliselt sageli. 39% täiskasvanud elanikest ostab toidukaupu 2-3 korda nädalas, 33% vastanutest 4-6 korda nädalas ja 21% iga päev. Üks kord nädalas või harvemini ostab toidukaupu 7% elanikest. Samas on trend selline, et igapäevaste toiduostjate osakaal väheneb jätkuvalt. 2007. aastal ostis iga päev toidukaupu 25%, 2008. aastal 21%. Käitumise muutust võib olla süvendanud perede majandusliku olukorra mõju – toidukaupu ostetakse üha enam läbimõeldumalt ja kulutusi piirates.
- Enamasti ostetakse toidukaupu suurtest toidukauplustest, mis on peamiseks ostukohaks 78%-le vastanutest. See osakaal pole aastaga muutunud. Väikestest toidukauplustest teeb toiduoste 18% vastanutest, turud on peamiseks toiduostukohaks vaid 2%-le tarbijatest ning hulgi- ja autokauplused 1% tarbijatest. Turgude osa peamise toiduostukohana väheneb aeglaselt, sest kauplustega võrreldes on seal paljude toodete hinnad kallimad. Samuti on mitmel pool turgusid suletud või need on jäänud väiksemaks. Talunikelt ja tootjatelt otse ostetakse vaid üksikuid toidukaupu ja sõltuvalt aastaajast (nt kartulid, õunad, mesi jm).
- Kauplused on põhilised ostukohad suurema osa töös uuritud toiduainete ostul. Erandiks olid vaid kartul ja mesi. Valdav osa elanike poolt 2008. aastal ostetud jahust ja tangainetest (95%), piimatoodetest (92%) ja kalatoodetest (87%) osteti kauplustest. Viimase aastaga suurenes kaupluste osakaal kanamunade ja mahlade ostudes, vähenes aga liha ja lihatoodete, kala, puuviljade ja marjade ostudes. Kuigi turgude tähtsus põhilise toidukaupade ostukohana on Eestis vähenenud, on siiski mitmeid tootegruppe, mida sealt endiselt suhteliselt palju ostetakse. 2008. aastal oli turu osakaal tootegruppide suurim liha, kartulite ja kala ostudes, vastavalt 34%, 32% ja 24%. Turgude osakaal suurenes kartulite, liha ja lihatoodete, kala, köögiviljade, puuviljade ja marjade ostudes. Enda kasvatatud ja toodetud toidu osakaal toidukaupade tarbimises Eestis üha väheneb. Kuid tootegruppide võrdluses on sellel endiselt oluline osa puuviljade ja marjade (25%), mahlade (24%), köögiviljade (21%) ja kartulite soetamisel (20%). Tootjatelt otse ostetakse enim mett (56% mee ostudest). Selline ostuviis on endiselt levinud ka kartuli (19% kartuli ostudest), piima (13%), kanamunade (9%), liha (7%) ja köögivilja (7%) ostul.
- Toidukaupade ostuvaliku tegemisel on Eesti elanikele endiselt kõige tähtsamad toidukauba maitse, värskus ja kvaliteet. Maitset ja värskust pidas väga tähtsaks 91% vastanutest, kvaliteeti 85% vastanutest. Kuid värskust ja kvaliteeti väga tähtsaks pidavate elanike arv on võrreldes 2007. aastaga oluliselt langenud. Väga tähtsateks valikukriteeriumideks on ka toote tervislikkus (67%) ja soodne hind (61%). Ka siin on hinnangud langenud. Kodumaisus, Eestis tootmine, on valikukriteeriumide pingereas langenud ühe positsiooni võrra 10-ndaks. Ostuotsuseid ei tehta ainult ühe kriteeriumi põhjal, päritolumaast peeti olulisemaks toote maitset, värskust, kvaliteeti, tervislikkust, soodsat hinda, toote välimust, koostist, sooduspakkumisi ning tuttavat kaubamärki. Kui enamus tegurite tähtsus 2008. aastal langes,

siis maitse, toote välimuse ja märgiste puhul püsis senine tase. Ainus tegur, mille tähtsus aastaga tõusis, oli tuttav kaubamärk, mida pidas tähtsaks 38% vastanutest (2007.a 32%). Need tegurid viitavad püsiväärtustele, millele tuginetakse rasketel aegadel. Usaldusväärne kaubamärk, harjumuspärane toode, tuttava maitse ja välimusega ning kodumaise kvaliteedi-päritolumärgisega annab tarbijatele kindluse ja turvalisuse. Samas peab toode olema kindlasti värsked, kvaliteetne, tervislik ja soodsa hinnaga.

- Elanike arvates on kodumaine selline toidukaup, mis on valmistatud Eesti toorainest (92%) ja toodetud Eestis (91%), kusjuures väga oluline on Eesti toorainest valmistamine 51%-le ja Eestis tootmine 52%-le vastanutest. Eesti tootja kaubamärgi olemasolu on 86%-le tarbijatest tõendiks, et kaup on kodumaine ning 85% tarbijatest määratleb päritolumaad “pääsukesemärgi” või “Eestis Kasvatatud” märgi järgi. Kui toidukaup on toodetud Eesti retsepti järgi, liigitab 64% täiskasvanud elanikest selle kodumaiseks, kusjuures ainult 20% peab seda tegurit väga oluliseks. Kui Eestis valmistamine ja kodumaine tooraine on elanike arvates jätkuvalt kodumaise toidukauba tunnusjooned, siis osa tarbijaid on leppinud paratamatusega, et eesti tootjad toodavad osa oma kaupa teistes riikides. See avaldub “väga oluline”-vastuste protsentide tuntavas languses võrreldes 2006. aastaga, mil seda küsimust viimati uuriti.
- 2008. aastal eelistas suurem osa tarbijatest osta valdavalt kodumaiseid toidukaupu – 70% vastanutest, 28% vastanutest polnud toidukaupade päritolumaad oluline ja 2% eelistas osta imporditud toidukaupu. Aastaga on kodumaiste toidukaupade eelistamine langenud 3%-punkti võrra (2007.a 73%), ükskõiksete osakaal suurenenud 2%-punkti (2007.a 26%) ja importi eelistavate tarbijate osakaal suurenenud 1%-punkti võrra (2007.a 1%). Muutuse põhjuseks on lisaks kaupade eristusraskustele ja sellele, et eesti tootjad ise osa tooteid välisriigis toodavad, ka hüppeline toidukaupade hinnatõus 2007. aasta lõpus ning kõrge hinnataseme püsimine 2008. aastal. Pered hakkasid kõiki rahalisi väljaminekuid varasemast enam kontrollima ja piirama, sh kärbiti toiduostukulusid, muudeti ostukäitumist ja varasemast enam hakati valida odavamaid tooteid, planeerima ostusid paremini. Eesti toidusektor seisab väljakutse ees, kuidas ületada tarbijate süvenevat ükskõiksust toidukauba päritolu osas, eriti eestlaste ja noorte seas.
- 2008. aastal seostus kodumaine toidukaup eelkõige värskuse (“jah, alati”- 57%), harjumuspärase maitse (53%), usaldusväärse (48%) ja tervislikkusega (47%). Aastaga on väga olulised muutused toimunud kodumaiste toodete harjumuspärase maitse, toodete usaldusväärse, lisaainete sisalduse, kvaliteedi ja sortimendi laiuse hinnangutes, kuid paraku on suurem osa neist muutustest eesti toodete suhtes negatiivsed. Harjumuspärast maitset nimetas alati kodumaisele tootele iseloomulikuks 53% tarbijatest (2007.a 60%, -7%-punkti), usaldusväärseks 48% (2007.a 48%, -7%-punkti), kõrget kvaliteeti 34% (2007.a 41%, -7%-punkti), laia sortimenti 22% tarbijatest (2007.a 30%, -8%-punkti) ja vähest lisaainete sisaldust 36% (2007.a 29%, +7%-punkti). Eriti oluliseks tuleb pidada hinnangute muutust maitse ja usaldusväärse osas, sest need omadused on kodumaiste toodete puhul tarbijale alati olnud ühed olulisematest (top 3-s). 2008. aastal paranes tarbijate arvates veidi olukord lisaainete osas eesti toodetes. Kuid see võib olla põhjustatud ka sellest, et hakati ostma

rohkem toidu toorainet ning vähem pool- ja valmistooteid. Elanike kvaliteedihinnangud langesid tagasi 2003. aasta tasemele. Selle üheks põhjuseks võib pidada tootjate reaktsiooni turuolukorra ning tarbijate ostukäitumise muutusele. Kui tarbijad eelistasid varasemast enam odavaid tooteid, siis tootjad neid ka pakkusid, kuid odavamate toodete kvaliteet ei pruugi alati kallimate toodetega võrreldav olla. Samuti ei pruukinud odavamate toodete maitse olla tarbijaile harjumuspärane, mistõttu langesid ka hinnangud tuttava maitse osas.

- Kodumaiste ja importtoidukaupade eristamine on muutunud veelgi raskemaks. Kokku 92% vastanutest tõdes, et eristatavus ei ole alati lihtne (83%) või on lausa keeruline (9%). Eristamine oli lihtne vaid 6%-le elanikest. 2008. aastal kasvas oluliselt tarbijate arv, kelle jaoks eristamine polnud lihtne (+7%-punkti) ja vähenes tarbijate arv, kelle jaoks see oli lihtne (-4%-punkti). Suurimad takistused toidukauba päritolu määramisel olid endiselt liiga väikeses kirjas tooteinfo pakendil (68% vastanutest, kes tõdesid raskusi eristamisel), pakendil olevast tooteinfost tooraine päritolumaa väljaselgitamine (49%) ning tootja ja tootjamaa väljaselgitamine (44%). Rahulolematust on suurendanud ka müüjate vähesed teadmised kauba päritolust (42%) ning süvenev harjumus anda kodumaistele toodetele ja kaubamärkidele võõrkeelseid nimesid (37%). Kui nüüd arvestada, et tarbijate hinnangul on imporditud toidukaupade nimed üha enam eestipärased (26%) ja pakendid ei eristu, siis on ootuspärane, et tarbijad on segaduses ega tea enam, mis on kodumaine ja mis import ning kodumaise väärtustamine asendub ükskõiksusega.
- Eesti toodete kõrval oli tarbijate usaldus suurem lähiriikide toidukaupade vastu. Importkauba tootjamaadest olid usaldusväärsemad Põhjamaad, Läti, Leedu, Euroopa Liit ja Saksamaa. Põhjamaade kaupu usaldati 2008. aastal välisriikidest enim – 88% vastanutest ja see on suurenenud aastaga oluliselt nii eestlaste kui mitte-eestlaste hulgas. Läti toidukaupu usaldas samuti kokku 88% vastanutest, Leedu ja Euroopa Liidu toidukaupu 83% vastanutest. Aastaga on tunduvalt suurenenud usaldus Euroopa Liidu toidukaupade suhtes (+11%-punkti, eestlastel +12%-punkti ja mitte-eestlastel +6%-punkti). Nende sortiment ja tarbimine on Eestis suurenenud ning osades kaubagruppides on nad ka hinnalt konkurentsivõimelised. Lisaks on paljud tarbijad muutnud oma toitumisharjumusi. Tootjamaid usaldatakse erinevalt sõltuvalt tarbija vanusest, kultuuri- ja keelekeskkonnast ning identiteedist - mitte-eestlastel on suhteliselt suurem seotus Ukraina, Venemaaga ja eestlastel Põhjamaadega.
- Kui sortimendis on esindatud kodumaine ja importtoodang, eelistati 2008. aastal vaadeldud 18-s kaubagrupis kodumaiseid toidukaupu impordile, v.a värsked puuvili. Kodumaiste toidukaupade (ainult või peamiselt) ostjate osakaal on aastaga vähe muutunud. Tõsis kodumaist kartulit, majoneesi ja moosi eelistavate elanike osakaal ja langes kodumaist jahu ja tangaineid, linnuliha, küpsiseid, keekse ja kooke, toiduõli ning komme ja mahlu eelistavate elanike osakaal. Kodumaiste toidukaupade osatähtsus oli suurim sinkide ja suitsuvorstide grupis (ainult + peamiselt kodumaised tooted - 86%), kartuli (85%), jogurti (83%), majoneesi (81%), juustu (79%), jahu ja tangainete (76%) ning jäätise ostudes (73%).

- Elanikud soovitsid kohalikele toidukaupade tootjatele müügi suurendamiseks järgmist: vähendada ja vältida lisaainete, E-ainete kasutamist (62%), mitte tõsta hindu (57%), teha allahindlusi ja sooduspakkumisi (45%), pöörata tähelepanu toodete tervislikkusele ja värskusele (45%), parandada ja hoida toodete kvaliteeti ühtlasemana (41%) ning märgistada toodete päritolu selgemalt (41%). Siin on selge sõnum – kohaliku toidu ostmisele aitaks kaasa, kui see oleks tervislik, lisaainevaba ja soodsa hinnaga ning kannaks selgelt ja üheselt mõistetavat märki, et on Eestis toodetud. Varasemate uuringutega võrreldes on tähtsustunud toote kvaliteet, mida tuleks senisest enam parandada ja hoida ühtlasemana. Maitsete parandamine, reklaami tegemine ning pakendite välimuse parandamine on kvaliteedi, tervislikkuse ja hinna kõrval tarbijate hinnangul vähem müüki mõjutavad tegurid.
- Kvaliteedi- ja päritolumärgised aitavad tarbijatel teha toidu ostuotsuseid lihtsamaks, st märki kandev kaup vastab kindlatele kvaliteedi jm nõuetele. Eesti toidumärgised on tarbijate hulgas märksa tuntumad võrreldes Euroopa Liidu märgistega. Kõige enam tuntakse Tunnustatud Eesti Maitse ehk pääsukesemärki (95% vastanutest) ja Tunnustatud Maitse ehk ristikumärki (71% vastanutest), kusjuures pääsukesemärgi tuntus on tõusnud. Parim Toiduaine märki teadis 66% vastanutest (-16%), Eestis Kasvatatud märki 56% (-18%), Ökomärki 54% (-9%) ja Eesti Lihaveis märki 50% (-15%). Euroopa Liidu toidumärgiste tuntus oli Eesti elanikkonna hulgas väga madal, kõige rohkem tunti Mahepõllumajanduse märki (13% vastanutest). Kuigi EL märgid on Eestis kasutusel, ei teata ei nende visuaalset kuju, sõnumit ega tähendust, tarbijad ei pööra neile märgistele erilist tähelepanu – need “ei tööta”.
- Enim avaldab Eesti tarbijate ostuotsustele mõju Tunnustatud Eesti Maitse märk (69% vastanutest). Selge mõju on olemas ka Eestis Kasvatatud (59%), Parim Toiduaine (56%), Tunnustatud Maitse (53%), Eesti Lihaveis (50%) märkidel ja Ökomärgil (44%). Euroopa Liidu Mahepõllumajanduse märk mõjutaks iga neljanda tarbija (23%) ostuotsust (tuntus vaid 13%), mis viitab suurele info vajadusele, kõrgetele ootustele ja usaldusväärsusel. Huvi märgiste vastu on Eesti elanike seas suur ja info vajadus rahuldamata – huvi tundis sõltuvalt märgist 58%-68% vastanutest.
- Kvaliteedi- ja päritolumärki kandvate toodete kvaliteet on parem 47% vastanute arvates, 22% arvas, et kvaliteedis pole vahet ja 31% ei osanud öelda. Kehvemat kvaliteeti ei tunnistanud mitte ükski vastanu. Erimärki kandvad toidukaubad on kvaliteedilt eristatavad ning ligi pooled tarbijad tajuvad märkide sõnumi paikapidavust. Märgiga toodete eest pole nõus rohkem maksma 68% vastanutest, 32% on nõus rohkem maksma, sh 20% oleks nõus maksma kuni 5% enam, 9% kuni 10% ja 3% kuni 20% enam. Eesti toidumärgiste puhul on tarbijate valmisolek rohkem maksta selgelt suurem võrreldes meie tarbijatele tundmatute Euroopa Liidu märgistega – vastavalt 44% ja 14% tarbijatest.
- Funktsionaalsete toodete osas on elanike teadmatust suur ja turg alles kujunemisejärgus. 54% täiskasvanud elanikest omas teadlikku nn funktsionaalsete toodete tarbimiskogemust, sh 23% oli tarbinud sageli ja 31% harva; 33% vastanutest polnud teadlik, kas toidud olid funktsionaalsed või mitte ning 13%-l vastanutest puudus kokkupuude. Toodet ostes ei

pöörata Eestis üldiselt tähelepanu sellele, kas töötlemisel on toiduainetest mingi komponent eemaldatud või mitte - 47% vastanutest vastas võib olla, aga ei tea, kolmandik tarbijatest (33%) on sellele tähelepanu pööranud, sh 7% sageli ja 26% harva ning 20% ei ole selliseid tooteid ostnud. Tarbijatele oleks vajalik rohkem lahti seletada, miks midagi toidule lisatakse või ära võetakse, miks on seda oluline tähele panna ja millised on mõjud.

- Huvi toidu- ja toitumisalase info kohta on elanikel väga suur - 84% vastanutest oli selleteemalisest infost huvitatud (33% väga + 51% pigem huvitatud), huvi ei tundnud 11% (2% üldse mitte + 9% pigem ei) ja 5% puudus arvamusi. Huvi oli kõrge kõigis tarbijarühmades ja –segmentides, kuid eriti suur Kirde-Eestis, venekeelse elanikkonna ja naiste hulgas. Peamisteks toiduinfo allikateks on sõbrad, tuttavad ja töökaaslased (infot saab 57% vastanutest), telekanalid (51%), üleriiklikud ajalehed ja nädalalehed (51%), toidu märgistused (45%), pereliikmed (44%), toidu- ja tervisealased ajakirjad (43%) ning internet koos erialaportalidega (40%). Toitumisalase info saamisel eelistatakse spetsialiste ja asjatundjaid sõpradele, tuttavatele ja pereliikmetele. Subjektiivse info kõrval oleks seega hea rohkem välja tuua asjatundjate ja spetsialistide arvamusi, mida esitada arusaadavalt enimjälgitavates kanalites.
- Riigipoolseid tarbijatele suunatud meetmeid toidu ja toitumisalase teadlikkuse suurendamiseks (nt arengukava “Eesti Toit”) pidas valdav osa elanikest vajalikeks. 81% vastanutest pidas riigipoolseid meetmeid vajalikeks (37% kindlasti + 44% pigem), 10% pidas mitte-vajalikeks (2% täiesti + 8% pigem) ja 9% ei osanud hinnangut anda. Arengukava raames läbiviidud üritused mõjutasid kõige rohkem tarbijate teadlikkust toidu kvaliteedist, sellele pööras rohkem tähelepanu 44% vastanutest. Muid mõjusid tunnetas vähem kui kolmandik elanikkonnast, näiteks toitumisharjumused muutusid tervislikumaks 27%-l vastanutest, kohalike toidukaupade märgistes orienteerus paremini 24%, teadmised kohalikust toidust paranesid ja tarbimine suurenes 22%-l vastanutest. Seega oli näha selget positiivset arengukava mõju elanike teadlikkuse suurendamisel ja toitumisharjumuste suunamisel. Ürituste mõju oli suurem eestikeelsele elanikkonnale. Arengukava mõju tunnetas 63% kõigist vastanutest, sh 69% eestlastest ja 51% mitte-eestlastest.
- Toidukaupade hindade vaatamise harjumus pole elanikel aastaga oluliselt muutunud, sest 99% tarbijatest jälgib hindu toitu ostes, neist 61% alati, 33% sageli, 5% jälgib harva ja 1% üldse mitte. Tavapärane hindade vaatamise harjumus ei pruugi aga alati mõjutada ostuotsust ega kehtida kõikide toidukaupade puhul. Ka toidukulude arvestamise harjumused pole aasta jooksul kardinaalselt muutunud. Kolm tarbijat neljast (75%) peab mingil määral arvestust, sh 61% vastanutest teab enam-vähem kulude suurusjärke ja 14% peab täpset arvestust, kuid iga neljas elanik ei ole arvestust pidanud (24%) või see teema ei huvita (1%). Sissetulekute suurus, keelekeskkond ning vanus on olulisemad harjumuste mõjutajad. Vanuse tõustes ja sissetulekute vähenedes hakatakse toidukuludega enam arvestama. Harjumuspärasem on toidukulude arvestamine venekeelsele tarbijarühmale, neid arvestab 84% vene- ja 70% eestikeelsest elanikkonnast.

- Eesti elanikud ostsid 2008. aastal üldiselt soovikohast toidukaupa, kuid seda mitte alati – 62% vastanutest, 13% ostis alati meelepärast, 14% ostis meelepärast väga harva, 10% ei saanud osta toitu soovi järgi ja 1% ei soovinud arvamust avaldada. Vähenenud on tarbijate osakaal, kes võisid alati osta sellist toitu, mis meeldib (-4%-punkti) ja suurenenud tarbijate osakaal, kes said osta meelepärast väga harva (+4%-punkti). Mida väiksem sissetulek, seda rohkem on toiduoste piiratud. Väikseima sissetulekuga tarbijarühmast ei saa 64% osta soovikohast toitu. Selle rühma tarbijate sagedasim vastus küsimusele oli “ei saa osta toitu nagu soovime” (42%). Kõik ülejäänud sissetulekurühmad ostavad enamasti soovikohast toitu, kuid ei tee seda alati.
- Toidukaupade hinnatõusu ja majandussurutise mõjul muutis 79% tarbijatest 2008. aasta jooksul oma toidukaupade ostu- ja tarbimisharjumusi (2007.a. 76%), kusjuures 60% tegi mõningaid muutusi ja 19% muutis harjumusi tunduvalt. Harjumused jäid samaks 21%-l vastanutest ning 1% ei märganud hindade muutust või keerulisemat majanduslikku olukorda. Aastaga suurenes tarbijate osakaal, kes muutsid harjumusi tunduvalt, st üha vähematel tarbijatel on võimalik jätkata endistviisi toiduostusid. Tunduvalt muutsid harjumusi pigem Kirde-Eestis elavad tarbijad, mitte-eestlased, väiksema hariduse ja sissetulekuga tarbijad (kuni 4000 krooni netosissetulek pereliikme kohta).
- Hinnatõusu ja majandussurutise tingimustes on tarbijad hakanud sagedamini teatud toiduainete hindu vaatama (65% kõigist vastanutest) ja ostma odavamaid tooteid (48%). Tähelepanelikumalt hakatud jälgima eriti liha ja lihatoodete ning piima ja piimatoodete hindu. Kolmandik elanikest on hakanud valmistoitude asemel ise rohkem süüa tegema (33%), on vähendanud ostetava toidu kogust (32%) või on püüdnud toitu varasemast vähem ära visata ja ostusid paremini planeerida (31%). Peamiselt vähendati liha ja lihatoodete koguseid. Toiduainerühmadest vaadatakse sagedamini piima ja piimatoodete, liha ja lihatoodete, leiva, saia ja kondiitritoodete, kala ja kalatoodete ning puu- ja köögiviljade hindu. Harjumuspäraste pakendite pideva suuruse muutusest tingituna vaadatakse nüüd varasemast rohkem toidukaupade kilo ja liitri hinda.
- Eesti elanikud viskavad harva ostetud toidukaupa ära. 2008. aastal viskas ostetud toidukaupa ära 81% elanikest, sh 75% harva ja 6% sageli. Kordagi ei visanud toitu ära iga viies tarbija - 19%. Toitu visati ära sagedamini noorte ja jõukamate tarbijate peredes. Võrreldes eelnevate aastatega visati 2008. aastal toitu ära sama palju (38% vastanutest) või vähem (31%). Vaid 5% tarbijatest viskas toitu aastatagusest ära rohkem ja 26% ei osanud oma käitumisele hinnangut anda.
- Ostetud toidukaupa visati peamiselt seetõttu ära, sest see läks vanaks või hallitama (81% toitu ära visanutest), toit oli juba ostes rikenud ega kõlvanud süüa (61%), samuti “parim enne” või “kõlblik kuni” kuupäeva möödumise tõttu (41%). Toitu visati ära ka seepärast, et ei soovitud süüa mitu päeva järjest sama toitu (40%), see ei sobinud mõnele pereliikmele (39%) või pakend oli liiga suur ja seetõttu ei jõutud toodet ära tarbida (31% toitu ära visanutest). Enim probleeme esines leiva- ja saiatoodete, piima- ja lihatoodetega. Seega tootjatel ja kauplejatel tuleks enam jälgida seda, et müügil oleks erineva suurusega pakendis tooteid või müüa toitu ka kaalukaubana.

- Kõige rohkem muudeti 2008. aastal väljakujunenud toitumisharjumusi järgmistes toiduainete rühmades: kondiitritooted ja küpsetised, kulinaariatooted lihast, singid, vorstitooted, maiustused (kommid jms), suhkrut sisaldavad karastusjoogid, alkohoolsed joogid, sea- ja veiseliha, juustud ja kalakonservid. Elanikud reeglina vähendasid, mitte ei suurendanud tarbimist. Köögiviljad olid ainukeseks tootegrupiks, kus tarbimise suurendajaid oli enam kui vähendajaid. Elanikud hakkasid enam kodus küpsetama ja asendasid menüüs liha köögiviljadega. Toiduainete hinnatõusu ja majandussurutise mõju tarbimisharjumustele oli suurem kallimate töödeldud lihatoodete ja liha, suurema töötlusastmega piima- ja kulinaariatoodete ning kondiitritoodete ja maiustuste osas.
- Kui toitumise muutmise põhjusena nimetati hinnatõusu või majanduslangust, siis reeglina nende toodete tarbimist vähendati. Hinnatõusu või majanduslanguse tõttu vähendati sinkide, juustu ja sulatatud juustu, kondiitritoodete ja kookide, lihast kulinaariatoodete, kohukeste, veiseliha, vorstitoodete, sealiha, puuviljade, värsket kala, mahlade ja mahlajookide ning jogurtite tarbimist (mõju märkis vähemalt 18% vastanutest). Tarbimist suurendati aga näiteks köögiviljade, kartuli, makaronitoodete, jahu, kruupide, manna jt kuivainete osas. Inimesed hakkasid rohkem kodus küpsetama ja asendasid liha köögiviljadega.
- Toiduainete hindade tõusu ja majandussurutise tõttu toimunud muutusi toitumises hindasid pooled elanikest (51%) tervisele kasulikeks, 30% tervisele kahjulikeks ja 19% vastanutest ei osanud öelda ehk toitumine ei muutunud ei tervislikumaks ega ebatervislikumaks. Kui eestlastest 57% tõdes, et toitumine on muutunud tervislikumaks ja 21% ebatervislikumaks, siis venekeelsest elanikkonnast väljendas positiivset suhtumist 39% ja negatiivset 46%. Mitte-eestlased on 2008. aasta jooksul vähendanud eestlastega võrreldes oluliselt enam puu- ja köögiviljade, mahlade ja mahlajookide, jogurtite, juustu ning värsket kala tarbimist.
- Majandussurutise võimaliku jätkumise korral 2009. aastal prognoosis 71% tarbijatest selle mõju pere toidukaubaostudele, 22% arvates see toiduostudele mõju ei avalda ja 7% ei teadnud ette öelda, kas mõju on või mitte. Elanikud hakkaksid sellises olukorras ostma odavamalt toitu, kasutama rohkem sooduspakkumiste ja allahindluste võimalusi. See võib tähendada importtoidukaupade eelistamist, kui need on kodumaistest odavamad. Toiduostud vähenevad nii koguliselt kui rahasummas. Toiduks vajamineva raha pärast muretsevad eriti pensionärid, invaliidid, üksikvanemad, lastega ja töötute pered. Peamine mure, et peale eluaseme-, ravimikulude jm sundkulude maksmist jätkuks raha toidu jaoks. Toitumisharjumuste muutmisel valitakse lahjemaid, odavamaid toiduaineid, süüakse vähem näiteks liha ja kala, valmistoite, pooltooteid ja rämpstoite, piimatooiteid (nt juust, kohupiim, piim, keefir, kohukesed) piiratakse magusa söömist. Mõnede elanike jaoks on need muutused tervisele kasulikud, st ostetakse rohkem puu- ja köögivilju, sealjuures vabanetakse liigsetest kilodest. Kuid väiksema sissetulekuga tarbijatel on just vastupidi – plaanitakse vähendada värskete puuviljade ostmist või neist loobuda odavamate toiduainete kasuks (makaronid, kartul, leib, jahu, supikogud jms). Piimatoodete tarbimise vähendamist ei pea elanikud tervislikuks, kuid selle pealt annab kokku hoida. Majanduslanguse mõjul kardavad elanikud toitumise muutumist ühekülgsemaks ja tagasihoidlikumaks, valiku kitsenemist ja koguste vähenemist.

Küsitlustulemuste protsentjaotused

TOIDUKAUPADE OSTUEELISTUSED

1. KUI SAGELI OSTAB TEIE PERE TAVALISELT TOIDUKAUPU?

	iga päev	21
	4-6 korda nädalas	33
(1)	2-3 korda nädalas	39
	1 kord nädalas	6
	harvemini	1

2. MILLISEST OSTUKOHAOST OSTAB TEIE PERE ENAMASTI TOIDUKAUPU?

	suurest toidukauplusest (3 või enam kassat)	78
	väikesest toidukauplusest (alla 3 kassa)	18
(2)	turul	2
	hulgi-laost	1
	otse talunikelt / tootjatelt	0
	autokauplusest	1

3. PALUN MÄRKIGE LIGIKAUDSELT (%-des ostukoha osakaal), KUST TEIE PERE OSTIS 2008. AASTA JOOKSUL JÄRGNEVAID IGAPÄEVASEID TOIDUAINEID?

	kaup- lusest	hulgi- laost	turul	otse talunikult (v.a turul)	toodame (kasvatame) ise	kokku	ei tarbi üldse
(3) liha	56 %	2 %	34 %	7 %	1 %	= 100%	3
(9) lihatooted	77 %	1 %	19 %	2 %	1 %	= 100%	1
(15) kala	69 %	1 %	24 %	4 %	2 %	= 100%	3
(21) kalatooted	87 %	1 %	9 %	1 %	2 %	= 100%	4
(27) piim	83 %	0 %	3 %	13 %	1 %	= 100%	3
(33) piimatooted	92 %	1 %	4 %	2 %	1 %	= 100%	0
(39) kanamunad	77 %	1 %	9 %	9 %	4 %	= 100%	1
(45) kartulid	27 %	2 %	32 %	19 %	20 %	= 100%	1
(51) köögiviljad	49 %	1 %	22 %	7 %	21 %	= 100%	0
(57) puuviljad, marjad	49 %	0 %	22 %	4 %	25 %	= 100%	0
(63) mahlad	72 %	1 %	2 %	1 %	24 %	= 100%	2
(69) jahu ja tangained	95 %	2 %	2 %	0 %	1 %	= 100%	1
(75) mesi	19 %	0 %	22 %	56 %	3 %	= 100%	6

4. MIS ON TEIE JAOKS TOIDU OSTUOTSUSE (VALIKU) TEGEMISEL TÄHTIS?

	väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
(81) märgised (kvaliteedi- ja päritolumärgid, nt Eestis Kasvatatud, Aus Kaup Parim Toiduaine, Tunnustatud Eesti Maitse jms)	39	49	12
(82) GMO-vaba (geneetiliselt muundatud organismideta)	44	32	24
(83) mahe, öko või orgaaniline toodang	32	48	20
(84) tuttav bränd (kaubamärk)	38	53	9
(85) tervislikkus	67	32	1
(86) soodne hind	61	36	3
(87) sooduspakkumised	49	44	7
(88) kvaliteet	85	15	0

	väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
(89) maitse	91	8	1
(90) värskus	91	9	0
(91) koostis	49	48	3
(92) päritolumaa, et oleks Eestis toodetud	41	46	13
(93) toote välimus	52	44	4
(94) pikk säilimisaeg (kui kaua on kasutamiskõlblik)	27	52	21
(95) valmistamise kiirus, kergus	17	56	27
(96) pakendi välimus	15	58	27
(97) pakendi mugavus	18	57	25

muud vastust märkis 4% vastanutest

KODUMAISED VÕI IMPORDITUD TOIDUKAUBAD

5. MIS MÄÄRAB TEIE JAOKS ÄRA, ET TEGEMIST ON KODUMAISE TOIDUKAUBAGA?

	väga oluline	mõnevõrra oluline	ei ole oluline
(99) toode on peamiselt valmistatud Eesti toorainest	51	41	8
(100) kaup on toodetud Eestis	52	40	8
(101) kaup on toodetud Eesti retsepti järgi	20	44	36
(102) tootel on Eesti tootja kaubamärk (bränd)	41	45	14
(103) tootel on “pääsukesemärk” või “Eestis kasvatatud” märk 	36	49	15

6. KAS TEIE (TEIE PERE) OSTIS 2008. AASTAL VALDAVALT... ?

... kodumaiseid toidukaupu	70
(104) ... imporditoidukaupu	2
... toidukaupade päritolumaa pole oluline	28

7. MILLISED OMADUSED ON TEIE ARVATES KODUMAISTEL TOIDUKAUPADEL?

	jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
(105) kõrge kvaliteet	34	59	1	6
(106) lai sortiment	22	60	8	10
(107) usaldusväarsus	48	43	1	8
(108) värskus	57	39	1	3
(109) tervislikkus	47	44	1	8
(110) lisainete vähene sisaldus	36	47	3	14
(111) soodne hind	20	58	14	8
(112) uudne (huvitav) maitse	8	72	7	13
(113) harjumuspärane maitse	53	40	2	5
(114) pikk säilivusaeg	13	50	18	19
(115) püsiv kvaliteet	42	44	3	11
(116) meeldiv ja sobiv pakend	26	58	5	11

8. KAS TEIE ARVATES ON OSTMISEL LIHTNE VÕI KEERULINE VAHET TEHA KODUMAISE JA IMPORDITUD TOIDUKAUBA VAHEL?

	lihtne	6
(117)	mitte alati lihtne	83
	keeruline (raske)	9
	ei oska öelda	2

9. KUI KODUMAISE JA IMPORDITUD TOIDUKAUBA ERISTAMINE **POLE LIHTNE**, SIIS MIS MUUDAB SELLE KEERULISEKS?

(118)	müüjad annavad teadlikult valeinformatsiooni	13
(119)	kodumaiste toidutoodete ja kaubamärkide nimed on võõrapärased	37
(120)	importtoidete nimed ja kaubamärgid on eestipärased	29
(121)	müüjatel on vähesed teadmised kauba päritolust	42
(122)	kaupade pakendid ei eristu	26
(123)	pakendil on tooteinfo liiga väikese kirjaga	68
(124)	pakendil olevast tooteinfost ei selgu tootjamaa ning tootja	44
(125)	pakendil olevast tooteinfost ei selgu kasutatud tooraine päritolumaa	49
	muud vastust märkis 5% vastanutest	

10. HINNAKE PALUN, MILLINE ON VALDAVALT **KODUMAISTE JA IMPORTKAUPADE OSATÄHTSUS** TEIE OSTUDES?

	ainult kodumaiseid	peamiselt kodumaiseid	enam-vähem võrdselt	peamiselt import	ainult import	ei oska öelda	ei tarbi/osta üldse
(127)	juust	34	45	16	3	0	1
(128)	jogurt	51	32	8	1	0	7
(129)	jäätis	32	41	18	2	0	5
(130)	majonees	53	28	9	4	1	4
(131)	toiduõli	27	27	22	16	5	1
(132)	linnuliha	37	30	18	5	1	2
(133)	kalatooted	18	30	33	12	1	2
(134)	suitsuvorst, sink	53	33	9	1	0	2
(135)	jahu ja tangained	41	35	16	3	0	1
(136)	makaronitooted	8	22	31	27	8	1
(137)	kommid, šokolaadid	17	34	41	4	1	2
(138)	küpsised, keeksid, koogid	25	37	29	3	0	5
(139)	värske puuvili	7	13	35	37	4	2
(140)	värske köögivili	26	34	27	8	0	3
(141)	kartul	66	19	5	1	0	8
(142)	keedised, moosid	35	20	11	3	0	27
(143)	mahlad	19	26	33	10	1	9
(144)	õlu	35	23	9	1	1	29
(145)	viin	22	19	15	7	4	29

11. MILLISE MAA TOIDUKAUPU USALDATE JULGESTI OSTA?

		usaldan kõiki toidu- kaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
(146)	Venemaa	13	51	12	24
(147)	Ukraina	6	52	13	29
(148)	valmistatud Euroopa Liidus (made in EU)	24	59	5	12
(149)	Põhjamaad (Soome, Rootsi, Taani, Norra)	44	44	2	10
(150)	Poola	8	54	22	16
(151)	Leedu	22	61	5	12
(152)	Läti	26	62	3	9
(153)	Eesti	80	19	0	1
(154)	Holland	19	46	4	31
(155)	Saksamaa	24	48	4	24
(156)	Prantsusmaa	16	41	4	39
(157)	Ameerika Ühendriigid	6	31	15	48

12. MIDA OLEKS TEIE ARVATES EESTI TOIDUKAUPADE TOOTJATEL VAJA TEHA SELLEKS, ET NENDE TOOTEID ROHKEM OSTETAKS?

(158)	parandada ja hoida toodete kvaliteeti ühtlasemana	41
(159)	märgistada toodete päritolu selgemalt, nt kasutades enam Tunnustatud Eesti Maitse ja Eestis Kasvatatud märke	41
(160)	laiendada sortimenti	23
(161)	parandada toodete maitset	18
(162)	pöörata rohkem tähelepanu toodete tervislikkusele, värskusele	45
(163)	vähendada ja vältida lisaainete, E-ainete kasutamist toodetes	62
(164)	vähendada ja vältida transrasvhapete kasutamist toodetes	21
(165)	toota rohkem mahetooteid	33
(166)	teha rohkem reklaami	15
(167)	pakkuda tarbijale rohkem teavet toodete ja nende kasutusvõimaluste kohta (nt retseptid jms)	20
(168)	osaleda tarbijatele suunatud müügiüritustel (laadad, messid, erimüügid jms)	8
(169)	parandada pakendit (välimust, vastupidavust)	5
(170)	pakendada kaupa nii, et oleks nii suur- kui väikepakendeid (tarbijal oleks valikuvõimalusi)	26
(171)	pakendada kaupa nii, et tekkiva prügi hulk oleks võimalikult väike	15
(172)	mitte tõsta hindu	57
(173)	teha allahindlusi, soodus- ja eripakkumisi	45
(174)	toota poeketi kaubamärgiga tooteid (madalamast hinnaklassist)	8
(175)	toota rohkem nn funktsionaalseid toidukaupu	4
(176)	tagada toodete olemasolu ostukohas (ka õhtuti, nädalavahetustel jms)	14
(177)	teha koostööd teiste tootjatega (eriti väiketootjad)	14
(178)	toota oma kaubamärgiga toidukaupu Eestis, mitte välismaal	28
muud vastust märkis 3% vastanutest		

EESTI JA EUROOPA LIIDU TOIDUMÄRGISED

1. KUIVÕRD TE TEATE-TUNNETE TOIDUKAUPU OSTES TOIDUMÄRGISEID, MILLISED MÄRGID ON TEILE OLULISED OSTUOTSUSE TEGEMISEL JA KAS OLETE HUUVITATUD INFOST MÄRGISTE KOHTA?

		tean, tunnen		mõjutab ostuotsust		huvitatud infost	
		jah	ei	jah	ei	jah	ei
(1)	Tunnustatud Eesti Maitse ehk pääsukesemärk 	95	5	69	31	66	34
(4)	Tunnustatud Maitse ehk ristikumärk 	71	29	53	47	64	36
(7)	Eestis Kasvatatud 	56	44	59	41	68	32
(10)	Parim Toiduaine 	66	34	56	44	65	35
(13)	Ökomärk 	54	46	44	56	63	37
(16)	Eesti Lihaveis 	50	50	50	50	61	39
(19)	Kaitstud päritolunimetus (Euroopa Liidu märgis) 	8	92	15	85	58	42
(22)	Kaitstud geograafiline tähis (Euroopa Liidu märgis) 	6	94	14	86	59	41
(25)	Garanteeritud traditsiooniline eritunnus (EL märgis) 	9	91	16	84	60	40
(28)	Euroopa Liidu mahepõllumajandusele viitav märk 	13	87	23	77	64	36

2. MILLINE ON TEIE HINNANGUL EELMISES KÜSIMUSES TOODUD ERIMÄRGISTEGA TOIDUKAUPADE KVALITEET VÕRRELDES MÄRKI MITTEOMAVATE TOODETEGA? Ainult 1 vastus!

	märgiga toodete kvaliteet on üldiselt parem	47
(31)	kvaliteedis pole vahet	22
	märgiga toodete kvaliteet on üldiselt halvem	0
	ei oska öelda	31

3. KAS TE OLEKSITE ISE NÕUS ROHKEM MAKSMATA EELPOOLNIMETATUD MÄRKE KANDVATE TOODETE EEST?

	pole nõus rohkem maksuma	nõus rohkem maksuma					
		kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%	
(32)	Tunnustatud Eesti Maitse ehk pääsukesemärk	55	28	13	3	1	0
(33)	Tunnustatud Maitse ehk ristikumärk	60	26	12	2	0	0
(34)	Eestis Kasvatatud	50	30	14	4	1	1
(35)	Parim Toiduaine	55	28	13	3	1	0
(36)	Ökomärk	56	24	14	5	1	0
(37)	Eesti Lihaveis	60	23	12	4	1	0
(38)	Kaitstud päritolunimetus (Euroopa Liidu märgis)	89	8	2	1	0	0

	pole nõus rohkem maksma	nõus rohkem maksma				
		kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
(39) Kaitstud geograafiline tähis (Euroopa Liidu märgis)	90	7	2	1	0	0
(40) Garanteeritud traditsiooniline eritunnus (EL märgis)	89	8	2	1	0	0
(41) Euroopa Liidu mahepõllumajandusele viitav märk	76	17	5	2	0	0

FUNKTSIONAALSED TOIDUD JA TOITUMISALANE INFO

1. KAS TE OLETE 2008.A. JOOKSUL PROOVINUD-OSTNUD NN FUNKTSIONAALSEID TOITE, ST TOITE, MILLELE ON LISATUD BAKTEREID, MINERAALAINEID, KIUDAINEID, VITAMIINE VMS JA MILLE MÕJU INIMESE ORGANISMILE ON MÄRGISTUSEL VÄLJA TOODUD?

	jah, olen sageli	23
(1)	jah, aga harva	31
	võib-olla, ei tea, kas need olid funktsionaalsed toidud	33
	ei ole	13

2. KAS TE OLETE 2008.A. JOOKSUL PROOVINUD-OSTNUD TOITE, MILLEST ON TÖÖTLEMISEL MINGI KOMPONENT EEMALDATUD (NT RASV, SUHKUR, KOFEIIN VMS)?

	jah, olen sageli	7
(2)	jah, aga harva	26
	võib-olla, ei tea, kas toidust oli töötlemisel mingi komponent eemaldatud	47
	ei ole	20

3. MIDA TE ARVATE NN FUNKTSIONAALSETEST TOITUDEST JA TOITUDEST, MILLEST ON MINGI KOMPONENT EEMALDATUD?

	väga maitsvad ja tervislikud	12
	loodan, et need on kasulikud tervisele, kuigi ei maitse eriti	17
(3)	ei pea neid tavatoodetest paremateks	20
	need ei maitse mulle üldse	4
	ei oska öelda, ei tea, kas toit oli funktsionaalne	47

4. KAS TE SOOVITE EDASPIDI TARBIDA NN FUNKTSIONAALSEID TOITE JA TOITE, MILLEST ON MINGI KOMPONENT EEMALDATUD?

	jah, kindlasti	8
	pigem jah	25
(4)	pigem ei	23
	kindlasti mitte	5
	ei oska öelda	39

5. KAS TE OLETE HUVITATUD INFOST TOIDU JA TOITUMISE KOHTA?

	väga huvitatud	33
	pigem huvitatud	51
(5)	pigem ei ole huvitatud	9
	ei ole üldse huvitatud	2
	ei oska öelda	5

6. KUST TE SAATE JA SOOVITE SAADA INFOT TOIDU JA TOITUMISE KOHTA?

	saan infot	soovin saada infot
(6) üleriiklikest ajalehtedest, nädalalehtedest	51	28
(8) maakonna, linna, valla, küla vm ajalehtedest	16	19
(10) naisteajakirjadest, meesteajakirjadest	38	14
(12) pere-, kodu- ja lasteajakirjadest	37	16
(14) toidu- ja terviseeemalistest ajakirjadest	43	17
(16) raamatutest	33	12

	saan infot	soovin saada infot
(18) toidu märgistuselt	45	35
(20) internetist, veebist, sh toidu- ja toitumisteemalistest portaalidest	40	18
(22) meditsiinisüsteemist, perearstilt, apteekrilt vm tervishoiu asjatundjatelt	22	21
(24) toidutootjatelt, kaupmeestelt	17	29
(26) toitumisspetsialistidelt	13	24
(28) toidulisandite, tervisetoodete levitajatelt, edasimüüjatelt	11	17
(30) sensitiividelt, rahvaravitsejatelt	5	7
(32) telekanalitest (kodumaised, väliskanalid)	51	29
(34) tippkokkadelt, telekokkadelt	32	18
(36) raadiokanalitest	26	22
(38) huviala, harrastusega seotud allikatest (jooga jms)	9	10
(40) sõpradelt, tuttavalte, töökaaslastelt	57	13
(42) pereliikmetelt	44	10
muud vastust märkis 3% vastanutest	2	2

7. KAS PEATE VAJALIKUKS TOIDU JA TOITUMISALASE TEADLIKKUSE SUURENDAMISELE SUUNATUD RIIGIPOOLSEID MEETMEID/ALGATUSI, NAGU NÄITEKS ARENGUKAVA "EESTI TOIT"?

	kindlasti vajalikud	37
	pigem vajalikud	44
(46)	pigem mittevajalikud	8
	täiesti mittevajalikud	2
	ei oska öelda	9

8. ARENGUKAVA "EESTI TOIT" RAAMES VIIDI AASTATEL 2006-2008 LÄBI MITMEID PROJEKTE JA ÜRITUSI. KUIVÕRD OLETE TUNNETANUD NENDE MÕJU?

(47)	tean rohkem kohalikust toidust ja selle tarbimine on suurenenud	22
(48)	tean rohkem mahetoidust ja olen hakanud seda rohkem tarbima	15
(49)	pööran rohkem tähelepanu toiduohutusele	18
(50)	pööran rohkem tähelepanu toidu kvaliteedile	44
(51)	oman varasemast paremat ettekujutust kohalike toidukaupade märgistes	24
(52)	tean varasemast rohkem Euroopa Liidus kasutusolevatest toidukaupade kvaliteedimärgistest (kaitstud geograafiline tähis, kaitstud päritolu nimetus, garanteeritud traditsiooniline eritunnus)	2
(53)	olen enda jaoks avastanud uusi kohalike väiketootjate ja väiketöötajate tooteid ning ostan neid varasemast sagedamini	17
(54)	teadvustan varasemast selgemalt, millised on tüüpilised eesti toidud ja traditsioonilised road	18
(55)	toitumisharjumused on muutunud tervislikumaks	27
(56)	olen varasemast sagedamini külastanud kohaliku toidu ostukohti (laadad, päevad jm tarbijatele suunatud üritused)	11
(57)	eesti traditsiooniliste roogade kuvand on parenenud	11
(58)	müüakse mitmeid uusi põnevaid tooteid ja roogasid, mis on seotud Eestile iseloomuliku köögi või retseptidega	16
(59)	ei oska öelda, pole tunnetanud arengukava raames läbiviidud ürituste või kampaaniate mõju	37
	muud vastust märkis 6% vastanutest	

TOIDUKAUPADE HINNAD, TARBIMISKÄITUMINE JA MAJANDUSSURUTIS

1. KAS TE TAVALISELT VAATATE TOIDUKAUPU OSTES NENDE HINDU?

	alati	61
	sageli	33
(1)	harva	5
	üldse mitte	1
	ei oska öelda, ei osta ise süüa	0

2. KAS PEATE OMA TOIDUKULUDE KOHTA ARVESTUST VÕI TEATE KUI PALJU TOIDU PEALE KUUS KULUTATE?

	jah, pean täpselt arvestust, tean täpselt	14
(2)	jah, tean enam-vähem suurusjärke	61
	ei tea, pole arvestust pidanud	24
	ei huvita, pole oluline	1

3. MÕELDES PERE EELARVELE JA TOIDUOSTUDELE, SIIS KUIVÕRD VÕIMALDAB TEIE PERE RAHALINE OLUKORD PRAEGU OSTA SOVIKOHASEID TOIDUKAUPU?

	jah, ostame alati seda, mis meeldib	13
	üldiselt küll, kuid mitte alati	62
(3)	ostame väga harva seda, mis meeldib	14
	ei, me ei saa osta toitu nii nagu soovime	10
	ei oska öelda	1

4. KAS TEIE TOIDUKAUPADE OSTMISE JA TARBIMISHARJUMUSED MUUTUSID 2008. AASTAL TOIDUKAUPADE HINDADE MUUTUSE (HINNATÕUSU) JA MAJANDUSSURUTISE TÕTTU?

	jah, muutusid tunduvalt	19
(4)	jah, toimusid mõned muutused	60
	ei muutunud, harjumused jäid samaks	20
	ei muutunud, ei ole märganud toidukaupade hindade muutust (tõusu)/majandussurutist	1

5. KUI TEIE HARJUMUSED MUUTUSID, SIIS MIL MOEL?

	Väited	% kõigist vastanutest	% vastanutest, kelle harjumused muutusid	nimetage konkreetselt mõned tooted, mille puhul see kehtib eriti (% vastanutest)
(5)	hakkasin varasemast sagedamini vaatama toiduainete hindu	64	81	30
(7)	hakkasin varasemast sagedamini ostma odavamalt	48	61	17
(9)	vähendasin ostetava toidu kogust	32	40	11
(11)	asendasin teatud toiduained teiste toiduainetega, muutsin menüüd	19	24	6
(13)	hakkasin ostma kallimaid või sama hinnaga import-toiduaineid, mille kvaliteet oli kodumaisest parem	3	4	1
(15)	hakkasin kallima kodumaise toidu asemel ostma odavamalt importkaupa	17	21	7
(17)	valmistoitude ostmise asemel hakkasin rohkem ise süüa tegema	33	41	5
(19)	vähendasin oluliselt või lõpetasin lõuna ajal väljas söömise (hakkasin ostma kaasa valmistoite, toitu kodust kaasa võtma või jätsin lõuna vahele)	24	31	5

Väited	% kõigist vastanutest	% vastanutest, kelle harjumused muutusid	nimetage konkreetselt mõned tooted, mille puhul see kehtib eriti (% vastanutest)
(21) vahetasin söömiskohta	2	2	0
(23) hakkasin rohkem tarbima isekasvatatud toitu	16	20	4
(25) hakkasin rohkem turult toidukaupu ostma	10	13	3
(27) käin poes harvemini	22	28	1
(29) vahetasin oma peamist toiduostukohta või ostukohti	8	11	3
(31) püüdsin toitu varasemast vähem ära visata ja oma ostusid paremini planeerida	31	39	4
(33) hakkasin toidukulude üle varasemast täpsemat arvestust pidama	23	29	1
(35) ostsin talunikult korraga kogu talvekartuli, -porgandi, -kapsa vms	12	15	3
muud vastust märkis 3% vastanutest	4	5	2

6. KAS TEIE PERES VISATI OSTETUD TOIDUKAUPA 2008. AASTA JOOKSUL ÄRA?

sageli	6
(39) harva	75
mitte kunagi	19

7. MIS PÕHJUSEL VISATI 2008.a TEIE PERES OSTETUD TOIDUKAUPA ÄRA? n=810

(40) läks vanaks, hallitama või halvaks	81
(41) toode oli juba ostes riknenud ega kõlvanud süüa	27
(42) "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödus, pakend jäi avamata või poolikuks	36
(43) ei soovinud mitu päeva järjest sama toitu süüa	12
(44) toit ei sobinud mõnele pereliikmele	9
(45) pakend oli liialt suur, ei jõudnud ära tarbida	27
muud põhjust märkis 3% vastanutest	

8. MIS TOIDUKAUPA (TOIDUKAUPU) TE 2008.a JOOKSUL KÕIGE SAGEDAMINI ÄRA VISKASITE?

Vaba vastusega küsimus, vastuse märkis 70% vastanutest

9. KUI VISKASITE 2008.A. OSA TOITU ÄRA, SIIS KAS SEDA OLI TEIE HINNANGUL ROHKEM, VÄHEM VÕI SAMA PALJU KUI EELNEVATEL AASTATEL? n=810

rohkem	5
(48) sama palju	38
vähem	31
ei oska öelda	26

10. KAS JA MILLISEID MUUTUSI TEGITE TE 2008. AASTAL OMA TOITUMISHARJUMUSTES VÕRRELDES 2007. AASTAGA JA KUIVÕRD OLI NENDE PÕHJUSEKS TOIDUKAUPADE HINDADE MUUTUS/MAJANDUSSURUTIS?

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse	põhjus: hind, majandussurutis
(49)	puuviljad	17	63	20	0	0	18
(51)	köögiviljad	15	76	8	0	1	8
(53)	kartul	8	79	12	0	1	5
(55)	mahlad, mahlajoogid	11	53	28	3	4	18
(57)	joogipiim	7	68	18	1	6	9
(59)	jogurtid	9	47	31	4	9	18
(61)	keefir, hapupiim jms	6	54	24	2	14	12
(63)	või ja muud piimarasvamäärded	4	64	25	2	5	11
(65)	hapukoor	3	72	22	1	2	10
(67)	kohukesed	5	40	33	9	13	19
(69)	kohupiim, kodujuust	8	52	33	2	5	17
(71)	juust, sulatatud juust	8	50	37	2	3	25
(73)	rõõsk koor (10%, 35%, 38%)	4	49	26	5	16	12
(75)	linnuliha	14	60	22	1	3	14
(77)	sealiha	6	52	35	3	4	18
(79)	veiseliha	4	39	29	6	22	19
(81)	vorstitooted	3	51	38	3	5	18
(83)	singid	5	48	37	6	4	25
(85)	kulinaariatooted lihast	3	34	35	7	21	22
(87)	värske kala	16	47	29	2	6	18
(89)	kalakonservid	4	41	30	5	20	12
(91)	kalapulgad jms kulinaariatooted (sh soolaheeringas, vürtsikilu)	4	56	29	3	8	10
(93)	leib	5	84	11	0	0	5
(95)	sai	4	72	18	2	4	6
(97)	makaronitooted	5	74	19	1	1	6
(99)	müsli, teraviljahelbed jms	5	39	23	5	28	11
(101)	jahu, kruubid, tangud, manna jms	5	75	17	1	2	5
(103)	kondiitritooted, koogid, küpsetised, küpsised jms	5	35	48	6	6	24
(105)	alkohoolsed joogid	3	38	33	4	22	14
(107)	suhkrut sisaldavad karastusjoogid	2	29	31	9	29	9
(109)	moosid, keedised	2	44	25	4	25	8
(111)	muud maiustused (kommid jms)	4	50	40	2	4	15
(113)	munad	4	81	14	0	1	6
(115)	margariin, majonees, toiduõli jms rasva sisaldavad toiduained	2	75	20	1	2	6
	muud vastust märkis 3% vastanutest	33	19	36	12	0	1

11. MILLISE HINNANGU TE ANNATE ENDA PRAEGUSELE TOITUMISELE

		väga hea	hea	rahuldav	halb	väga halb	ei oska öelda
(119)	toidu kogus	18	46	33	2	0	1
(120)	toidu mitmekesisus	9	36	45	9	1	0
(121)	toitumise tervislikkus	5	32	49	8	2	4
(122)	toitumise regulaarsus	11	41	38	7	2	1

12. KAS TEIE TOITUMINE MUUTUS 2008. AASTAL TOIDUKAUPADE HINDADE MUUTUSE/MAJANDUSSURUTISE TÕTTU TERVISLIKUMAKS VÕI EBATERVISLIKUMAKS?

	kindlasti tervislikumaks	5
	pigem tervislikumaks	46
(123)	pigem ebatervislikumaks	24
	kindlasti ebatervislikumaks	6
	ei oska öelda, ei pööra toitumisele tähelepanu	19

13. KUI MAJANDUSSURUTIS 2009. AASTAL JÄTKUB, SIIS MIL MÄÄRAL MÕJUTAB SEE TEIE TOIDUKAUPADE OSTE?

Vaba vastusega küsimus, vastuse märkis 90% vastanutest

LISA 2

Küsitlustulemuste protsentjaotused sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes

Lisa 2.1

Kui sageli ostab Teie pere tavaliselt toidukaupu?
(% vastanutest)

		iga päev	4-6 korda nädalas	2-3 korda nädalas	1 kord nädalas	harvemini
Keskmiselt		21	33	39	6	1
Regioon	Põhja-Eesti	22	32	42	3	1
	Kesk-Eesti	20	36	38	6	0
	Kirde-Eesti	29	38	32	1	0
	Lääne-Eesti	18	30	43	7	2
	Lõuna-Eesti	17	33	38	11	1
Elukoht	Tallinn	24	35	38	3	0
	suured linnad	27	35	34	4	0
	väikelinnad	26	31	40	2	1
	alevik, maa	12	32	43	11	2
Rahvus	eestlased	16	35	41	7	1
	muu rahvus	31	30	36	3	0
Vanus	18 - 29 aastased	23	36	36	4	1
	30 - 49 aastased	20	40	36	4	0
	50 - 64 aastased	21	26	45	6	2
	65 - 74 aastased	19	22	45	13	1
Sugu	naised	21	33	39	6	1
	mehed	21	34	39	5	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	17	24	43	11	5
	kesk ja -eriharidus	22	31	42	5	0
	kõrgharidus	20	40	35	5	0
Leibkonnaliikme netosissetulek koos	alla 2001 kr	24	21	41	10	4
	2001 - 4000 kr	21	35	37	6	1
	4001 - 6000 kr	19	31	42	7	1
	6001 - 8000 kr	24	36	37	3	0
	üle 8000 kr	20	34	40	5	1

Lisa 2.2

Perede toidukaupade peamised ostukohad
(% vastanutest)

		suur toidu-kauplus	väike toidu-kauplus	turg	hulgiladu	talunik/tootja	autokauplus
Keskmiselt		78	18	2	1	0	1
Regioon	Põhja-Eesti	84	11	4	1	0	0
	Kesk-Eesti	66	31	0	1	0	2
	Kirde-Eesti	81	17	2	0	0	0
	Lääne-Eesti	72	26	0	1	0	1
	Lõuna-Eesti	75	20	3	1	0	1
Elukoht	Tallinn	88	6	5	1	0	0
	suured linnad	92	5	3	0	0	0
	väikelinnad	76	22	1	1	0	0
	alevik, maa	62	35	1	1	0	1
Rahvus	eestlased	76	21	1	1	0	1
	muu rahvus	83	12	5	0	0	0
Vanus	18 - 29 aastased	85	15	0	0	0	0
	30 - 49 aastased	84	14	1	1	0	0
	50 - 64 aastased	73	22	3	1	0	1
	65 - 74 aastased	63	26	9	1	0	1
Sugu	naised	79	19	2	0	0	0
	mehed	79	17	3	1	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	57	37	3	1	0	2
	kesk ja -eriharidus	77	19	3	1	0	0
	kõrgharidus	88	11	1	0	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek koos	alla 2001 kr	67	27	2	0	0	4
	2001 - 4000 kr	71	23	4	1	0	1
	4001 - 6000 kr	76	21	2	1	0	0
	6001 - 8000 kr	83	15	2	0	0	0
	üle 8000 kr	90	8	1	1	0	0

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

märgised (kvaliteedi- ja päritolumärgid)				
		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		39	49	12
Regioon	Põhja-Eesti	36	50	14
	Kesk-Eesti	36	50	14
	Kirde-Eesti	47	42	11
	Lääne-Eesti	41	51	8
	Lõuna-Eesti	38	51	11
Elukoht	Tallinn	34	50	16
	suured linnad	43	46	11
	väikelinnad	40	49	11
	alevik, maa	40	51	9
Rahvus	eestlased	36	53	11
	muu rahvus	44	41	15
Vanus	18 - 29 aastased	35	49	16
	30 - 49 aastased	36	52	12
	50 - 64 aastased	42	49	9
	65 - 74 aastased	49	43	8
Sugu	naised	40	50	10
	mehed	37	48	15
Haridus	alg- ja põhiharidus	46	47	7
	kesk ja -eriharidus	41	46	13
	kõrgharidus	33	55	12
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	35	46	19
	2001 - 4000 kr	44	42	14
	4001 - 6000 kr	40	49	11
	6001- 8000 kr	42	49	9
	üle 8000 kr	30	58	12

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

GMO-vaba (geneetiliselt muundatud organismideta)				
		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		44	32	24
Regioon	Põhja-Eesti	45	29	26
	Kesk-Eesti	39	38	23
	Kirde-Eesti	53	37	10
	Lääne-Eesti	40	34	26
	Lõuna-Eesti	38	34	28
Elukoht	Tallinn	47	27	26
	suured linnad	45	35	20
	väikelinnad	44	32	24
	alevik, maa	39	37	24
Rahvus	eestlased	37	34	29
	muu rahvus	59	30	11
Vanus	18 - 29 aastased	35	37	28
	30 - 49 aastased	42	34	24
	50 - 64 aastased	47	30	23
	65 - 74 aastased	63	23	14
Sugu	naised	44	33	23
	mehed	43	32	25
Haridus	alg- ja põhiharidus	39	39	22
	kesk ja -eriharidus	45	33	22
	kõrgharidus	42	31	27
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	40	41	19
	2001 - 4000 kr	54	27	19
	4001 - 6000 kr	48	31	21
	6001- 8000 kr	37	40	23
	üle 8000 kr	33	34	33

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

mahe, öko või orgaaniline toodang

		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		32	48	20
Regioon	Põhja-Eesti	31	50	19
	Kesk-Eesti	31	49	20
	Kirde-Eesti	60	32	8
	Lääne-Eesti	27	51	22
	Lõuna-Eesti	21	50	29
Elukoht	Tallinn	31	51	18
	suured linnad	42	40	18
	väikelinnad	35	47	18
	alevik, maa	24	50	26
Rahvus	eestlased	20	53	27
	muu rahvus	58	36	6
Vanus	18 - 29 aastased	25	50	25
	30 - 49 aastased	29	49	22
	50 - 64 aastased	39	44	17
	65 - 74 aastased	41	45	14
Sugu	naised	33	47	20
	mehed	30	49	21
Haridus	alg- ja põhiharidus	42	35	23
	kesk ja -eriharidus	34	45	21
	kõrgharidus	26	55	19
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	37	49	14
	2001 - 4000 kr	43	40	17
	4001 - 6000 kr	33	49	18
	6001- 8000 kr	31	47	22
	üle 8000 kr	19	55	26

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

tuttav bränd (kaubamärk)

		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		38	53	9
Regioon	Põhja-Eesti	37	55	8
	Kesk-Eesti	42	54	4
	Kirde-Eesti	44	47	9
	Lääne-Eesti	43	49	8
	Lõuna-Eesti	34	55	11
Elukoht	Tallinn	36	55	9
	suured linnad	44	46	10
	väikelinnad	36	57	7
	alevik, maa	38	54	8
Rahvus	eestlased	38	53	9
	muu rahvus	39	53	8
Vanus	18 - 29 aastased	44	51	5
	30 - 49 aastased	36	56	8
	50 - 64 aastased	41	48	11
	65 - 74 aastased	28	59	13
Sugu	naised	40	53	7
	mehed	36	54	10
Haridus	alg- ja põhiharidus	38	50	12
	kesk ja -eriharidus	39	52	9
	kõrgharidus	37	56	7
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	48	35	17
	2001 - 4000 kr	34	55	11
	4001 - 6000 kr	34	56	10
	6001- 8000 kr	41	54	5
	üle 8000 kr	44	51	5

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

tervislikkus			väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt			67	32	1
Regioon	Põhja-Eesti		65	34	1
	Kesk-Eesti		67	33	0
	Kirde-Eesti		76	22	2
	Lääne-Eesti		66	33	1
	Lõuna-Eesti		64	34	2
Elukoht	Tallinn		64	35	1
	suured linnad		72	27	1
	väikelinnad		72	26	2
	alevik, maa		63	36	1
Rahvus	eestlased		62	37	1
	muu rahvus		77	22	1
Vanus	18 - 29 aastased		65	33	2
	30 - 49 aastased		64	34	2
	50 - 64 aastased		70	30	0
	65 - 74 aastased		70	28	2
Sugu	naised		72	27	1
	mehed		60	38	2
Haridus	alg- ja põhiharidus		67	30	3
	kesk ja -eriharidus		65	33	2
	kõrgharidus		69	31	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr		68	30	2
	2001 - 4000 kr		71	28	1
	4001 - 6000 kr		66	33	1
	6001- 8000 kr		66	33	1
	üle 8000 kr		63	35	2

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

soodne hind			väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt			61	36	3
Regioon	Põhja-Eesti		55	42	3
	Kesk-Eesti		70	30	0
	Kirde-Eesti		57	39	4
	Lääne-Eesti		67	31	2
	Lõuna-Eesti		66	31	3
Elukoht	Tallinn		56	40	4
	suured linnad		64	34	2
	väikelinnad		62	35	3
	alevik, maa		64	34	2
Rahvus	eestlased		63	35	2
	muu rahvus		58	38	4
Vanus	18 - 29 aastased		58	38	4
	30 - 49 aastased		60	38	2
	50 - 64 aastased		61	36	3
	65 - 74 aastased		71	28	1
Sugu	naised		64	34	2
	mehed		59	38	3
Haridus	alg- ja põhiharidus		70	29	1
	kesk ja -eriharidus		64	33	3
	kõrgharidus		55	42	3
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr		84	14	2
	2001 - 4000 kr		70	28	2
	4001 - 6000 kr		66	32	2
	6001- 8000 kr		46	50	4
	üle 8000 kr		51	45	4

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

sooduspakkumised		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		49	44	7
Regioon	Põhja-Eesti	45	46	9
	Kesk-Eesti	60	39	1
	Kirde-Eesti	54	38	8
	Lääne-Eesti	48	46	6
	Lõuna-Eesti	49	43	8
Elukoht	Tallinn	46	46	8
	suured linnad	53	40	7
	väikelinnad	47	47	6
	alevik, maa	51	40	9
Rahvus	eestlased	46	46	8
	muu rahvus	56	37	7
Vanus	18 - 29 aastased	47	45	8
	30 - 49 aastased	52	42	6
	50 - 64 aastased	48	45	7
	65 - 74 aastased	47	40	13
Sugu	naised	51	42	7
	mehed	47	45	8
Haridus	alg- ja põhiharidus	64	25	11
	kesk ja -eriharidus	51	43	6
	kõrgharidus	43	49	8
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	80	20	0
	2001 - 4000 kr	59	35	6
	4001 - 6000 kr	52	41	7
	6001- 8000 kr	39	52	9
	üle 8000 kr	37	53	10

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

kvaliteet		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		85	15	0
Regioon	Põhja-Eesti	85	15	0
	Kesk-Eesti	85	15	0
	Kirde-Eesti	91	9	0
	Lääne-Eesti	88	12	0
	Lõuna-Eesti	82	17	1
Elukoht	Tallinn	84	16	0
	suured linnad	87	13	0
	väikelinnad	86	13	1
	alevik, maa	85	14	1
Rahvus	eestlased	85	15	0
	muu rahvus	86	14	0
Vanus	18 - 29 aastased	86	13	1
	30 - 49 aastased	86	14	0
	50 - 64 aastased	84	15	1
	65 - 74 aastased	84	16	0
Sugu	naised	87	13	0
	mehed	83	16	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	81	18	1
	kesk ja -eriharidus	84	15	1
	kõrgharidus	88	12	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	78	22	0
	2001 - 4000 kr	85	15	0
	4001 - 6000 kr	85	15	0
	6001- 8000 kr	88	11	1
	üle 8000 kr	86	14	0

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

maitse		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		91	8	1
Regioon	Põhja-Eesti	91	9	0
	Kesk-Eesti	92	8	0
	Kirde-Eesti	93	7	0
	Lääne-Eesti	96	4	0
	Lõuna-Eesti	88	10	2
Elukoht	Tallinn	91	9	0
	suured linnad	91	9	0
	väikelinnad	93	6	1
	alevik, maa	91	8	1
Rahvus	eestlased	90	9	1
	muu rahvus	93	7	0
Vanus	18 - 29 aastased	95	4	1
	30 - 49 aastased	90	9	1
	50 - 64 aastased	90	10	0
	65 - 74 aastased	87	13	0
Sugu	naised	93	7	0
	mehed	89	10	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	87	12	1
	kesk ja -eriharidus	91	8	1
	kõrgharidus	93	7	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	86	14	0
	2001 - 4000 kr	89	11	0
	4001 - 6000 kr	90	9	1
	6001- 8000 kr	95	4	1
	üle 8000 kr	93	6	1

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

värskus		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		91	9	0
Regioon	Põhja-Eesti	92	8	0
	Kesk-Eesti	90	10	0
	Kirde-Eesti	93	7	0
	Lääne-Eesti	90	9	1
	Lõuna-Eesti	89	10	1
Elukoht	Tallinn	92	8	0
	suured linnad	90	10	0
	väikelinnad	88	11	1
	alevik, maa	93	7	0
Rahvus	eestlased	91	8	1
	muu rahvus	91	9	0
Vanus	18 - 29 aastased	94	5	1
	30 - 49 aastased	91	9	0
	50 - 64 aastased	90	10	0
	65 - 74 aastased	88	11	1
Sugu	naised	93	7	0
	mehed	89	10	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	90	9	1
	kesk ja -eriharidus	91	8	1
	kõrgharidus	90	10	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	83	15	2
	2001 - 4000 kr	90	10	0
	4001 - 6000 kr	89	11	0
	6001- 8000 kr	97	2	1
	üle 8000 kr	91	9	0

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

koostis		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		49	48	3
Regioon	Põhja-Eesti	48	49	3
	Kesk-Eesti	52	47	1
	Kirde-Eesti	56	41	3
	Lääne-Eesti	48	48	4
	Lõuna-Eesti	47	48	5
Elukoht	Tallinn	48	49	3
	suured linnad	52	45	3
	väikelinnad	52	44	4
	alevik, maa	46	51	3
Rahvus	eestlased	45	52	3
	muu rahvus	57	40	3
Vanus	18 - 29 aastased	44	52	4
	30 - 49 aastased	51	45	4
	50 - 64 aastased	49	49	2
	65 - 74 aastased	55	42	3
Sugu	naised	51	47	2
	mehed	46	49	5
Haridus	alg- ja põhiharidus	56	38	6
	kesk ja -eriharidus	48	48	4
	kõrgharidus	49	49	2
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	45	44	11
	2001 - 4000 kr	51	45	4
	4001 - 6000 kr	47	51	2
	6001 - 8000 kr	49	47	4
	üle 8000 kr	49	49	2

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

päritolumaad, et oleks Eestis toodetud		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		41	46	13
Regioon	Põhja-Eesti	38	48	14
	Kesk-Eesti	41	47	12
	Kirde-Eesti	47	40	13
	Lääne-Eesti	45	44	11
	Lõuna-Eesti	41	45	14
Elukoht	Tallinn	35	50	15
	suured linnad	42	43	15
	väikelinnad	47	38	15
	alevik, maa	44	46	10
Rahvus	eestlased	41	47	12
	muu rahvus	42	42	16
Vanus	18 - 29 aastased	34	42	24
	30 - 49 aastased	35	54	11
	50 - 64 aastased	47	42	11
	65 - 74 aastased	61	34	5
Sugu	naised	45	45	10
	mehed	37	46	17
Haridus	alg- ja põhiharidus	42	44	14
	kesk ja -eriharidus	43	43	14
	kõrgharidus	39	48	13
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	42	27	31
	2001 - 4000 kr	41	48	11
	4001 - 6000 kr	45	43	12
	6001 - 8000 kr	42	44	14
	üle 8000 kr	36	50	14

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

toote välimus			väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt			52	44	4
Regioon	Põhja-Eesti		48	45	7
	Kesk-Eesti		52	46	2
	Kirde-Eesti		59	40	1
	Lääne-Eesti		58	41	1
	Lõuna-Eesti		53	44	3
Elukoht	Tallinn		47	45	8
	suured linnad		57	40	3
	väikelinnad		57	41	2
	alevik, maa		52	46	2
Rahvus	eestlased		49	47	4
	muu rahvus		59	36	5
Vanus	18 - 29 aastased		54	41	5
	30 - 49 aastased		50	46	4
	50 - 64 aastased		55	41	4
	65 - 74 aastased		51	45	4
Sugu	naised		55	41	4
	mehed		50	46	4
Haridus	alg- ja põhiharidus		58	38	4
	kesk ja -eriharidus		56	41	3
	kõrgharidus		45	49	6
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr		65	33	2
	2001 - 4000 kr		55	42	3
	4001 - 6000 kr		49	46	5
	6001- 8000 kr		52	45	3
	üle 8000 kr		52	44	4

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

pikk säilimisaeg (kui kaua on kasutamiskõlblik)			väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt			27	52	21
Regioon	Põhja-Eesti		27	50	23
	Kesk-Eesti		22	56	22
	Kirde-Eesti		43	48	9
	Lääne-Eesti		19	57	24
	Lõuna-Eesti		24	55	21
Elukoht	Tallinn		28	49	23
	suured linnad		33	49	18
	väikelinnad		30	48	22
	alevik, maa		21	59	20
Rahvus	eestlased		21	54	25
	muu rahvus		40	49	11
Vanus	18 - 29 aastased		26	49	25
	30 - 49 aastased		21	55	24
	50 - 64 aastased		29	54	17
	65 - 74 aastased		42	46	12
Sugu	naised		27	51	22
	mehed		27	53	20
Haridus	alg- ja põhiharidus		47	48	5
	kesk ja -eriharidus		30	51	19
	kõrgharidus		17	55	28
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr		47	38	15
	2001 - 4000 kr		31	52	17
	4001 - 6000 kr		28	54	18
	6001- 8000 kr		23	56	21
	üle 8000 kr		21	51	28

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

valmistamise kiirus, kergus

		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		17	56	27
Regioon	Põhja-Eesti	19	53	28
	Kesk-Eesti	17	62	21
	Kirde-Eesti	18	55	27
	Lääne-Eesti	11	62	27
	Lõuna-Eesti	15	57	28
Elukoht	Tallinn	20	53	27
	suured linnad	17	56	27
	väikelinnad	17	52	31
	alevik, maa	13	63	24
Rahvus	eestlased	16	58	26
	muu rahvus	19	51	30
Vanus	18 - 29 aastased	13	51	36
	30 - 49 aastased	13	62	25
	50 - 64 aastased	23	56	21
	65 - 74 aastased	23	51	26
Sugu	naised	19	53	28
	mehed	14	60	26
Haridus	alg- ja põhiharidus	30	52	18
	kesk ja -eriharidus	16	57	27
	kõrgharidus	14	57	29
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	30	44	26
	2001 - 4000 kr	16	54	30
	4001 - 6000 kr	16	59	25
	6001 - 8000 kr	13	58	29
	üle 8000 kr	18	56	26

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

pakendi välimus

		väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt		15	58	27
Regioon	Põhja-Eesti	15	59	26
	Kesk-Eesti	14	58	28
	Kirde-Eesti	23	57	20
	Lääne-Eesti	14	61	25
	Lõuna-Eesti	13	56	31
Elukoht	Tallinn	13	60	27
	suured linnad	19	56	25
	väikelinnad	19	60	21
	alevik, maa	13	56	31
Rahvus	eestlased	11	59	30
	muu rahvus	24	57	19
Vanus	18 - 29 aastased	16	59	25
	30 - 49 aastased	12	63	25
	50 - 64 aastased	18	53	29
	65 - 74 aastased	16	52	32
Sugu	naised	16	57	27
	mehed	14	59	27
Haridus	alg- ja põhiharidus	29	42	29
	kesk ja -eriharidus	16	60	24
	kõrgharidus	10	60	30
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	27	51	22
	2001 - 4000 kr	18	56	26
	4001 - 6000 kr	11	59	30
	6001 - 8000 kr	14	63	23
	üle 8000 kr	15	59	26

Elanike toiduostuotsuse (valiku) tegemise kriteeriumid
(% vastanutest)

pakendi mugavus			väga tähtis	mõnevõrra tähtis	ei oma tähtsust
Keskmiselt			18	57	25
Regioon	Põhja-Eesti		18	55	27
	Kesk-Eesti		12	65	23
	Kirde-Eesti		27	54	19
	Lääne-Eesti		13	64	23
	Lõuna-Eesti		15	56	29
Elukoht	Tallinn		19	53	28
	suured linnad		21	55	24
	väikelinnad		17	62	21
	alevik, maa		14	60	26
Rahvus	eestlased		14	59	27
	muu rahvus		26	52	22
Vanus	18 - 29 aastased		17	56	27
	30 - 49 aastased		15	60	25
	50 - 64 aastased		21	56	23
	65 - 74 aastased		19	52	29
Sugu	naised		17	57	26
	mehed		18	58	24
Haridus	alg- ja põhiharidus		25	46	29
	kesk ja -eriharidus		19	59	22
	kõrgharidus		14	56	30
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr		32	49	19
	2001 - 4000 kr		18	56	26
	4001 - 6000 kr		14	60	26
	6001- 8000 kr		19	55	26
	üle 8000 kr		17	58	25

Lisa 2.4

Mis määrab teie jaoks ära, et tegemist on kodumaise toidukaubaga?
(% vastanutest)

toode on valmistatud Eesti toorainest			väga oluline	mõnevõrra oluline	ei ole oluline
Keskmiselt			51	41	8
Regioon	Põhja-Eesti		49	43	8
	Kesk-Eesti		60	34	6
	Kirde-Eesti		47	40	13
	Lääne-Eesti		57	37	6
	Lõuna-Eesti		50	44	6
Elukoht	Tallinn		48	44	8
	suured linnad		50	39	11
	väikelinnad		53	38	9
	alevik, maa		55	41	4
Rahvus	eestlased		54	41	5
	muu rahvus		45	42	13
Vanus	18 - 29 aastased		49	44	7
	30 - 49 aastased		46	46	8
	50 - 64 aastased		55	38	7
	65 - 74 aastased		66	28	6
Sugu	naised		55	40	5
	mehed		47	43	10
Haridus	alg- ja põhiharidus		51	40	9
	kesk ja -eriharidus		51	41	8
	kõrgharidus		51	42	7
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr		44	40	16
	2001 - 4000 kr		46	45	9
	4001 - 6000 kr		50	42	8
	6001- 8000 kr		57	37	6
	üle 8000 kr		57	38	5

Mis määrab teie jaoks ära, et tegemist on kodumaise toidukaubaga?
(% vastanutest)

kaup on toodetud Eestis		väga oluline	mõnevõrra oluline	ei ole oluline
Keskmiselt		52	40	8
Regioon	Põhja-Eesti	50	41	9
	Kesk-Eesti	59	34	7
	Kirde-Eesti	45	39	16
	Lääne-Eesti	56	37	7
	Lõuna-Eesti	55	40	5
Elukoht	Tallinn	48	42	10
	suured linnad	52	36	12
	väikelinnad	53	37	10
	alevik, maa	56	41	3
Rahvus	eestlased	56	38	6
	muu rahvus	44	42	14
Vanus	18 - 29 aastased	50	37	13
	30 - 49 aastased	48	44	8
	50 - 64 aastased	53	40	7
	65 - 74 aastased	67	28	5
Sugu	naised	57	38	5
	mehed	47	41	12
Haridus	alg- ja põhiharidus	52	37	11
	kesk ja -eriharidus	53	38	9
	kõrgharidus	51	43	6
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	41	43	16
	2001 - 4000 kr	48	42	10
	4001 - 6000 kr	54	37	9
	6001 - 8000 kr	54	37	9
	üle 8000 kr	54	40	6

Mis määrab teie jaoks ära, et tegemist on kodumaise toidukaubaga?
(% vastanutest)

kaup on toodetud Eesti retsepti järgi		väga oluline	mõnevõrra oluline	ei ole oluline
Keskmiselt		20	44	36
Regioon	Põhja-Eesti	18	42	40
	Kesk-Eesti	19	49	32
	Kirde-Eesti	22	35	43
	Lääne-Eesti	23	44	33
	Lõuna-Eesti	20	49	31
Elukoht	Tallinn	15	44	41
	suured linnad	22	38	40
	väikelinnad	21	43	36
	alevik, maa	22	48	30
Rahvus	eestlased	21	45	34
	muu rahvus	17	41	42
Vanus	18 - 29 aastased	9	44	47
	30 - 49 aastased	13	46	41
	50 - 64 aastased	32	43	25
	65 - 74 aastased	38	41	21
Sugu	naised	21	42	37
	mehed	18	46	36
Haridus	alg- ja põhiharidus	37	33	30
	kesk ja -eriharidus	21	44	35
	kõrgharidus	14	45	41
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	20	34	46
	2001 - 4000 kr	20	44	36
	4001 - 6000 kr	24	38	38
	6001 - 8000 kr	16	55	29
	üle 8000 kr	17	44	39

Mis määrab teie jaoks ära, et tegemist on kodumaise toidukaubaga?
(% vastanutest)

tootel on Eesti tootja kaubamärk (bränd)		väga oluline	mõnevõrra oluline	ei ole oluline
Keskmiselt		41	45	14
Regioon	Põhja-Eesti	41	45	14
	Kesk-Eesti	46	40	14
	Kirde-Eesti	37	43	20
	Lääne-Eesti	43	45	12
	Lõuna-Eesti	37	51	12
Elukoht	Tallinn	38	46	16
	suured linnad	41	41	18
	väikelinnad	40	46	14
	alevik, maa	43	47	10
Rahvus	eestlased	41	47	12
	muu rahvus	38	43	19
Vanus	18 - 29 aastased	34	52	14
	30 - 49 aastased	36	49	15
	50 - 64 aastased	45	42	13
	65 - 74 aastased	59	30	11
Sugu	naised	43	46	11
	mehed	38	45	17
Haridus	alg- ja põhiharidus	41	37	22
	kesk ja -eriharidus	42	44	14
	kõrgharidus	38	50	12
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	41	36	23
	2001 - 4000 kr	38	49	13
	4001 - 6000 kr	44	42	14
	6001- 8000 kr	38	46	16
	üle 8000 kr	40	48	12

Mis määrab teie jaoks ära, et tegemist on kodumaise toidukaubaga?
(% vastanutest)

tootel on "pääsukesemärk" või "Eestis Kasvatatud" märk		väga oluline	mõnevõrra oluline	ei ole oluline
Keskmiselt		36	49	15
Regioon	Põhja-Eesti	35	50	15
	Kesk-Eesti	41	47	12
	Kirde-Eesti	39	43	18
	Lääne-Eesti	36	48	16
	Lõuna-Eesti	35	51	14
Elukoht	Tallinn	32	51	17
	suured linnad	38	46	16
	väikelinnad	41	42	17
	alevik, maa	36	52	12
Rahvus	eestlased	36	50	14
	muu rahvus	36	47	17
Vanus	18 - 29 aastased	32	51	17
	30 - 49 aastased	31	54	15
	50 - 64 aastased	39	47	14
	65 - 74 aastased	55	33	12
Sugu	naised	39	49	12
	mehed	33	48	19
Haridus	alg- ja põhiharidus	43	40	17
	kesk ja -eriharidus	38	47	15
	kõrgharidus	31	54	15
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	39	43	18
	2001 - 4000 kr	37	46	17
	4001 - 6000 kr	40	46	14
	6001- 8000 kr	36	51	13
	üle 8000 kr	29	55	16

Kas Teie (Teie pere) ostis 2008. aastal valdavalt ...
(% vastanutest)

		kodumaiseid toidukaupu	importtoidukaupu	päritolumaa pole oluline
Keskmiselt		70	2	28
Regioon	Põhja-Eesti	70	2	28
	Kesk-Eesti	73	0	27
	Kirde-Eesti	67	2	31
	Lääne-Eesti	80	4	16
	Lõuna-Eesti	68	1	31
Elukoht	Tallinn	68	2	30
	suured linnad	67	2	31
	väikelinnad	72	2	26
	alevik, maa	75	1	24
Rahvus	eestlased	73	1	26
	muu rahvus	66	3	31
Vanus	18 - 29 aastased	63	2	35
	30 - 49 aastased	71	1	28
	50 - 64 aastased	74	2	24
	65 - 74 aastased	77	1	22
Sugu	naised	75	1	24
	mehed	66	2	32
Haridus	alg- ja põhiharidus	61	1	38
	kesk ja -eriharidus	71	2	27
	kõrgharidus	73	1	26
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	61	0	39
	2001 - 4000 kr	67	3	30
	4001 - 6000 kr	74	2	24
	6001 - 8000 kr	69	1	30
	üle 8000 kr	72	1	27

Kodumaiste toidukaupade omadused
(% vastanutest)

kõrge kvaliteet

		jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt		34	59	1	6
Regioon	Põhja-Eesti	36	60	1	3
	Kesk-Eesti	28	64	0	8
	Kirde-Eesti	39	54	0	7
	Lääne-Eesti	41	51	1	7
	Lõuna-Eesti	29	63	0	8
Elukoht	Tallinn	34	62	1	3
	suured linnad	34	58	0	8
	väikelinnad	34	58	1	7
	alevik, maa	35	58	0	7
Rahvus	eestlased	34	60	0	6
	muu rahvus	35	57	2	6
Vanus	18 - 29 aastased	34	60	1	5
	30 - 49 aastased	31	64	0	5
	50 - 64 aastased	37	58	0	5
	65 - 74 aastased	39	50	0	11
Sugu	naised	36	59	1	4
	mehed	33	59	0	8
Haridus	alg- ja põhiharidus	42	41	1	16
	kesk ja -eriharidus	36	58	0	6
	kõrgharidus	30	66	0	4
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	39	53	0	8
	2001 - 4000 kr	34	60	0	6
	4001 - 6000 kr	33	58	1	8
	6001 - 8000 kr	37	58	0	5
	üle 8000 kr	33	64	0	3

Kodumaiste toidukaupade omadused
(% vastanutest)

lai sortiment		jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt		22	60	8	10
Regioon	Põhja-Eesti	22	61	8	9
	Kesk-Eesti	15	66	8	11
	Kirde-Eesti	24	57	10	9
	Lääne-Eesti	21	61	8	10
	Lõuna-Eesti	24	59	6	11
Elukoht	Tallinn	20	62	9	9
	suured linnad	25	55	11	9
	väikelinnad	18	60	8	14
	alevik, maa	24	62	5	9
Rahvus	eestlased	23	59	7	11
	muu rahvus	20	61	11	8
Vanus	18 - 29 aastased	14	67	11	8
	30 - 49 aastased	23	60	8	9
	50 - 64 aastased	24	57	8	11
	65 - 74 aastased	31	51	4	14
Sugu	naised	24	59	9	8
	mehed	19	62	7	12
Haridus	alg- ja põhiharidus	28	49	5	18
	kesk ja -eriharidus	26	57	8	9
	kõrgharidus	15	67	9	9
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	28	49	9	14
	2001 - 4000 kr	25	57	9	9
	4001 - 6000 kr	22	60	6	12
	6001 - 8000 kr	22	57	12	9
	üle 8000 kr	19	64	8	9

Kodumaiste toidukaupade omadused
(% vastanutest)

usaldusväarsus		jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt		48	43	1	8
Regioon	Põhja-Eesti	50	45	0	5
	Kesk-Eesti	43	46	1	10
	Kirde-Eesti	53	39	1	7
	Lääne-Eesti	47	40	1	12
	Lõuna-Eesti	46	43	1	10
Elukoht	Tallinn	48	46	0	6
	suured linnad	47	43	1	9
	väikelinnad	51	39	0	10
	alevik, maa	49	42	1	8
Rahvus	eestlased	46	43	1	10
	muu rahvus	51	45	0	4
Vanus	18 - 29 aastased	41	51	0	8
	30 - 49 aastased	47	44	1	8
	50 - 64 aastased	52	39	1	8
	65 - 74 aastased	57	33	0	10
Sugu	naised	49	43	1	7
	mehed	46	44	1	9
Haridus	alg- ja põhiharidus	48	32	0	20
	kesk ja -eriharidus	50	42	1	7
	kõrgharidus	45	48	1	6
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	54	38	2	6
	2001 - 4000 kr	49	42	0	9
	4001 - 6000 kr	52	40	1	7
	6001 - 8000 kr	46	44	1	9
	üle 8000 kr	43	48	1	8

Kodumaiste toidukaupade omadused

(% vastanutest)

värskus		jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt		57	39	1	3
Regioon	Põhja-Eesti	56	40	1	3
	Kesk-Eesti	51	45	1	3
	Kirde-Eesti	58	37	2	3
	Lääne-Eesti	60	37	0	3
	Lõuna-Eesti	59	38	0	3
Elukoht	Tallinn	55	40	1	4
	suured linnad	60	38	1	1
	väikelinnad	60	37	0	3
	alevik, maa	56	41	0	3
Rahvus	eestlased	57	40	0	3
	muu rahvus	58	38	2	2
Vanus	18 - 29 aastased	54	41	2	3
	30 - 49 aastased	52	45	0	3
	50 - 64 aastased	63	35	0	2
	65 - 74 aastased	70	27	0	3
Sugu	naised	60	37	1	2
	mehed	54	42	0	4
Haridus	alg- ja põhiharidus	72	22	1	5
	kesk ja -eriharidus	59	38	0	3
	kõrgharidus	51	45	1	3
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	55	43	0	2
	2001 - 4000 kr	59	39	0	2
	4001 - 6000 kr	60	36	0	4
	6001 - 8000 kr	52	45	1	2
	üle 8000 kr	58	39	1	2

Kodumaiste toidukaupade omadused

(% vastanutest)

tervislikkus		jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt		47	44	1	8
Regioon	Põhja-Eesti	44	49	1	6
	Kesk-Eesti	41	42	2	15
	Kirde-Eesti	46	42	2	10
	Lääne-Eesti	55	35	1	9
	Lõuna-Eesti	50	41	1	8
Elukoht	Tallinn	44	48	1	7
	suured linnad	52	38	1	9
	väikelinnad	44	44	2	10
	alevik, maa	48	42	1	9
Rahvus	eestlased	48	43	1	8
	muu rahvus	45	45	2	8
Vanus	18 - 29 aastased	45	45	3	7
	30 - 49 aastased	40	51	1	8
	50 - 64 aastased	51	39	0	10
	65 - 74 aastased	63	27	1	9
Sugu	naised	51	42	2	5
	mehed	43	44	1	12
Haridus	alg- ja põhiharidus	65	24	1	10
	kesk ja -eriharidus	48	42	1	9
	kõrgharidus	42	51	1	6
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	58	32	5	5
	2001 - 4000 kr	48	42	1	9
	4001 - 6000 kr	48	41	2	9
	6001 - 8000 kr	45	44	1	10
	üle 8000 kr	44	50	0	6

Kodumaiste toidukaupade omadused
(% vastanutest)

lisaainete vähene sisaldus			jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt			36	47	3	14
Regioon	Põhja-Eesti		34	50	2	14
	Kesk-Eesti		34	46	3	17
	Kirde-Eesti		37	44	3	16
	Lääne-Eesti		44	41	4	11
	Lõuna-Eesti		37	46	3	14
Elukoht	Tallinn		34	50	2	14
	suured linnad		36	44	3	17
	väikelinnad		33	44	4	19
	alevik, maa		40	48	3	9
Rahvus	eestlased		37	47	3	13
	muu rahvus		35	46	3	16
Vanus	18 - 29 aastased		30	54	3	13
	30 - 49 aastased		30	52	3	15
	50 - 64 aastased		44	39	3	14
	65 - 74 aastased		52	33	1	14
Sugu	naised		39	48	1	12
	mehed		33	46	4	17
Haridus	alg- ja põhiharidus		52	31	1	16
	kesk ja -eriharidus		37	46	2	15
	kõrgharidus		31	53	3	13
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr		52	36	2	10
	2001 - 4000 kr		35	48	2	15
	4001 - 6000 kr		40	45	2	13
	6001- 8000 kr		32	52	4	12
	üle 8000 kr		32	50	2	16

Kodumaiste toidukaupade omadused
(% vastanutest)

soodne hind			jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt			20	58	14	8
Regioon	Põhja-Eesti		17	57	16	10
	Kesk-Eesti		22	56	15	7
	Kirde-Eesti		28	51	13	8
	Lääne-Eesti		20	62	11	7
	Lõuna-Eesti		19	61	12	8
Elukoht	Tallinn		17	55	17	11
	suured linnad		23	56	14	7
	väikelinnad		22	56	13	9
	alevik, maa		19	62	12	7
Rahvus	eestlased		15	63	13	9
	muu rahvus		31	45	16	8
Vanus	18 - 29 aastased		13	56	20	11
	30 - 49 aastased		17	63	12	8
	50 - 64 aastased		23	55	14	8
	65 - 74 aastased		38	46	11	5
Sugu	naised		23	56	13	8
	mehed		17	59	15	9
Haridus	alg- ja põhiharidus		41	44	7	8
	kesk ja -eriharidus		21	57	15	7
	kõrgharidus		12	62	15	11
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr		36	41	12	11
	2001 - 4000 kr		24	57	12	7
	4001 - 6000 kr		24	54	13	9
	6001- 8000 kr		17	54	21	8
	üle 8000 kr		9	67	14	10

Kodumaiste toidukaupade omadused
(% vastanutest)

uudne (huvitav) maitse		jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt		8	72	7	13
Regioon	Põhja-Eesti	10	70	8	12
	Kesk-Eesti	4	83	3	10
	Kirde-Eesti	14	73	4	9
	Lääne-Eesti	2	78	8	12
	Lõuna-Eesti	5	69	8	18
Elukoht	Tallinn	10	69	8	13
	suured linnad	9	71	6	14
	väikelinnad	5	74	7	14
	alevik, maa	6	75	7	12
Rahvus	eestlased	6	75	6	13
	muu rahvus	12	66	9	13
Vanus	18 - 29 aastased	8	70	11	11
	30 - 49 aastased	5	77	6	12
	50 - 64 aastased	9	73	6	12
	65 - 74 aastased	12	62	5	21
Sugu	naised	8	74	6	12
	mehed	7	71	8	14
Haridus	alg- ja põhiharidus	14	70	5	11
	kesk ja -eriharidus	8	73	6	13
	kõrgharidus	6	73	9	12
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	13	61	6	20
	2001 - 4000 kr	10	69	7	14
	4001 - 6000 kr	7	76	5	12
	6001- 8000 kr	8	72	6	14
	üle 8000 kr	5	75	9	11

Kodumaiste toidukaupade omadused
(% vastanutest)

harjumuspärane maitse		jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt		53	40	2	5
Regioon	Põhja-Eesti	54	38	2	6
	Kesk-Eesti	59	36	1	4
	Kirde-Eesti	51	44	1	4
	Lääne-Eesti	52	40	2	6
	Lõuna-Eesti	49	43	2	6
Elukoht	Tallinn	55	36	2	7
	suured linnad	53	44	0	3
	väikelinnad	54	38	3	5
	alevik, maa	50	43	1	6
Rahvus	eestlased	51	42	1	6
	muu rahvus	56	36	3	5
Vanus	18 - 29 aastased	44	46	4	6
	30 - 49 aastased	52	41	1	6
	50 - 64 aastased	62	35	0	3
	65 - 74 aastased	56	35	0	9
Sugu	naised	54	41	1	4
	mehed	52	39	2	7
Haridus	alg- ja põhiharidus	47	44	1	8
	kesk ja -eriharidus	51	40	2	7
	kõrgharidus	57	39	1	3
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	49	38	2	11
	2001 - 4000 kr	54	42	1	3
	4001 - 6000 kr	55	38	1	6
	6001- 8000 kr	49	43	3	5
	üle 8000 kr	55	38	1	6

Kodumaiste toidukaupade omadused
(% vastanutest)

pikk säilivusaeg		jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt		13	50	18	19
Regioon	Põhja-Eesti	13	51	16	20
	Kesk-Eesti	15	47	17	21
	Kirde-Eesti	14	48	20	18
	Lääne-Eesti	12	57	17	14
	Lõuna-Eesti	11	49	20	20
Elukoht	Tallinn	14	49	17	20
	suured linnad	12	49	22	17
	väikelinnad	10	47	19	24
	alevik, maa	13	55	16	16
Rahvus	eestlased	10	52	18	20
	muu rahvus	18	48	18	16
Vanus	18 - 29 aastased	6	54	20	20
	30 - 49 aastased	10	49	20	21
	50 - 64 aastased	17	50	15	18
	65 - 74 aastased	29	44	14	13
Sugu	naised	13	50	17	20
	mehed	12	51	19	18
Haridus	alg- ja põhiharidus	28	44	9	19
	kesk ja -eriharidus	14	53	15	18
	kõrgharidus	6	49	25	20
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	25	47	12	16
	2001 - 4000 kr	17	51	18	14
	4001 - 6000 kr	12	51	16	21
	6001- 8000 kr	10	53	17	20
	üle 8000 kr	10	46	21	23

Kodumaiste toidukaupade omadused
(% vastanutest)

püsiv kvaliteet		jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt		42	44	3	11
Regioon	Põhja-Eesti	44	42	3	11
	Kesk-Eesti	33	47	2	18
	Kirde-Eesti	44	43	3	10
	Lääne-Eesti	48	40	4	8
	Lõuna-Eesti	37	48	3	12
Elukoht	Tallinn	44	41	3	12
	suured linnad	42	43	4	11
	väikelinnad	40	45	1	14
	alevik, maa	40	47	3	10
Rahvus	eestlased	40	45	3	12
	muu rahvus	47	40	3	10
Vanus	18 - 29 aastased	36	48	4	12
	30 - 49 aastased	39	46	3	12
	50 - 64 aastased	46	41	2	11
	65 - 74 aastased	56	32	1	11
Sugu	naised	43	43	3	11
	mehed	41	43	3	13
Haridus	alg- ja põhiharidus	55	31	1	13
	kesk ja -eriharidus	42	43	3	12
	kõrgharidus	38	49	3	10
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	43	43	0	14
	2001 - 4000 kr	41	45	3	11
	4001 - 6000 kr	46	42	2	10
	6001- 8000 kr	39	45	3	13
	üle 8000 kr	40	45	3	12

Kodumaiste toidukaupade omadused
(% vastanutest)

meeldiv ja sobiv pakend

		jah, alati	jah, mõnikord	ei ole kunagi	ei oska öelda
Keskmiselt		26	58	5	11
Regioon	Põhja-Eesti	26	59	5	10
	Kesk-Eesti	21	64	2	13
	Kirde-Eesti	35	53	5	7
	Lääne-Eesti	27	58	5	10
	Lõuna-Eesti	22	57	5	16
Elukoht	Tallinn	27	56	5	12
	suured linnad	30	54	6	10
	väikelinnad	22	60	4	14
	alevik, maa	24	62	4	10
Rahvus	eestlased	24	59	4	13
	muu rahvus	30	55	6	9
Vanus	18 - 29 aastased	26	57	6	11
	30 - 49 aastased	24	60	4	12
	50 - 64 aastased	24	60	5	11
	65 - 74 aastased	35	47	5	13
Sugu	naised	27	58	5	10
	mehed	24	59	4	13
Haridus	alg- ja põhiharidus	33	53	5	9
	kesk ja -eriharidus	28	54	5	13
	kõrgharidus	20	66	4	10
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	30	45	11	14
	2001 - 4000 kr	30	55	5	10
	4001 - 6000 kr	24	60	5	11
	6001 - 8000 kr	26	59	3	12
	üle 8000 kr	23	60	4	13

Lisa 2.7

Kas Teie arvates on ostmisel lihtne või keeruline vahet teha kodumaise ja imporditud toidukauba vahel?
(% vastanutest)

		lihtne	mitte alati lihtne	keeruline (raske)	ei oska öelda
Keskmiselt		6	83	9	2
Regioon	Põhja-Eesti	5	87	6	2
	Kesk-Eesti	2	88	5	5
	Kirde-Eesti	7	82	9	2
	Lääne-Eesti	5	77	14	4
	Lõuna-Eesti	7	80	10	3
Elukoht	Tallinn	4	88	7	1
	suured linnad	6	83	9	2
	väikelinnad	6	78	9	7
	alevik, maa	6	83	9	2
Rahvus	eestlased	5	84	8	3
	muu rahvus	6	83	8	3
Vanus	18 - 29 aastased	7	82	8	3
	30 - 49 aastased	6	86	6	2
	50 - 64 aastased	4	83	10	3
	65 - 74 aastased	5	78	15	2
Sugu	naised	4	86	8	2
	mehed	7	82	8	3
Haridus	alg- ja põhiharidus	4	79	13	4
	kesk ja -eriharidus	6	83	8	3
	kõrgharidus	6	85	8	1
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	7	75	14	4
	2001 - 4000 kr	3	84	9	4
	4001 - 6000 kr	5	82	11	2
	6001 - 8000 kr	9	84	5	2
	üle 8000 kr	6	86	6	2

Kui kodumaise ja imporditud toidukauba eristamine pole lihtne, siis mis muudab selle keeruliseks?

(% vastanutest, kelle jaoks eristamine pole lihtne, n=941)

		müüjad annavad teadlikult valeinformatsiooni	kodumaiste toidutoodete ja kaubamärkide nimed on võõrapärased	importtoodete nimed ja kaubamärgid on eestipärased	müüjatel on vähesed teadmised kauba päritolust
Keskmiselt		13	37	29	42
Regioon	Põhja-Eesti	14	32	32	44
	Kesk-Eesti	16	48	28	40
	Kirde-Eesti	26	30	26	55
	Lääne-Eesti	6	36	27	34
	Lõuna-Eesti	7	45	27	37
Elukoht	Tallinn	14	34	31	43
	suured linnad	18	33	25	44
	väikelinnad	13	37	22	44
	alevik, maa	9	43	34	40
Rahvus	eestlased	9	41	33	38
	muu rahvus	21	29	20	52
Vanus	18 - 29 aastased	12	35	30	43
	30 - 49 aastased	9	38	30	38
	50 - 64 aastased	18	40	26	46
	65 - 74 aastased	17	33	30	46
Sugu	naised	11	40	28	43
	mehed	15	34	30	42
Haridus	alg- ja põhiharidus	17	39	24	45
	kesk ja -eriharidus	15	35	28	47
	kõrgharidus	9	39	32	34
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	20	31	18	49
	2001 - 4000 kr	16	39	28	45
	4001 - 6000 kr	15	39	28	43
	6001 - 8000 kr	10	33	34	48
	üle 8000 kr	9	37	30	34

Kui kodumaise ja imporditud toidukauba eristamine pole lihtne, siis mis muudab selle keeruliseks? järg

(% vastanutest, kelle jaoks eristamine pole lihtne, n=941)

		kaupade pakendid ei eristu	pakendil on tooteinfo liiga väikese kirjaga	pakendil olevast tooteinfost ei selgu tootjamaa ja tootja	pakendil olevast tooteinfost ei selgu kasutatud tooraine päritolumaa
Keskmiselt		26	68	44	49
Regioon	Põhja-Eesti	25	64	42	49
	Kesk-Eesti	38	69	42	46
	Kirde-Eesti	19	66	46	47
	Lääne-Eesti	25	75	40	52
	Lõuna-Eesti	26	72	48	49
Elukoht	Tallinn	23	63	43	52
	suured linnad	24	73	48	52
	väikelinnad	27	64	38	44
	alevik, maa	28	72	45	46
Rahvus	eestlased	28	69	44	50
	muu rahvus	20	66	43	47
Vanus	18 - 29 aastased	30	56	40	46
	30 - 49 aastased	26	65	45	53
	50 - 64 aastased	24	77	45	50
	65 - 74 aastased	20	82	46	38
Sugu	naised	21	71	45	52
	mehed	30	64	43	45
Haridus	alg- ja põhiharidus	22	72	38	32
	kesk ja -eriharidus	25	69	41	50
	kõrgharidus	27	66	49	53
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	19	75	49	46
	2001 - 4000 kr	26	70	42	48
	4001 - 6000 kr	25	72	45	50
	6001 - 8000 kr	22	68	45	50
	üle 8000 kr	29	59	44	50

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjad
(% vastanutest)

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostmine regiooni lõikes

	Keskmiselt	Põhja-Eesti	Kesk-Eesti	Kirde-Eesti	Lääne-Eesti	Lõuna-Eesti
juust	79	77	84	77	87	80
jogurt	83	83	90	71	89	85
jäätis	73	74	80	62	81	71
majonees	81	82	80	86	85	76
toiduõli	54	47	63	43	62	64
linnuliha	67	74	60	68	65	64
kalatooted	48	39	57	54	59	49
suitsuvorst, sink	86	84	92	73	93	90
jahu ja tangained	76	72	87	65	81	81
makaronitooted	30	26	43	37	29	30
kommid, šokolaadid	51	51	47	51	58	51
küpsised, keeksid, koogid	62	64	61	60	64	57
värske puuvili	20	15	23	25	27	20
värske köögivili	60	56	62	59	74	60
kartul	85	85	81	86	84	82
keedised, moosid	55	51	62	35	66	63
mahlad	45	45	48	37	56	46
õlu	58	59	68	53	60	53
viin	41	39	50	27	48	44

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjad
(% vastanutest)

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostmine elukoha lõikes

	Keskmiselt	Tallinn	suured linnad	väikelinnad	maa
juust	79	75	77	80	86
jogurt	83	81	74	83	91
jäätis	73	70	63	81	78
majonees	81	79	81	83	84
toiduõli	54	43	45	58	69
linnuliha	67	73	66	66	66
kalatooted	48	38	49	50	56
suitsuvorst, sink	86	82	82	88	92
jahu ja tangained	76	73	68	80	83
makaronitooted	30	28	32	32	30
kommid, šokolaadid	51	47	52	57	52
küpsised, keeksid, koogid	62	63	61	62	61
värske puuvili	20	15	20	20	25
värske köögivili	60	53	62	60	67
kartul	85	85	92	83	80
keedised, moosid	55	50	50	64	58
mahlad	45	44	39	46	51
õlu	58	58	53	63	59
viin	41	38	33	44	47

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjad
(% vastanutest)

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostmine vanuse lõikes

	Keskmiselt	18 – 29 aastased	30 – 49 aastased	50 - 64 aastased	65 - 74 aastased
juust	79	73	82	83	80
jogurt	83	90	83	80	77
jäätis	73	65	79	75	69
majonees	81	77	82	86	77
toiduõli	54	48	56	51	66
linnuliha	67	73	69	64	63
kalatooted	48	44	47	52	51
suitsuvorst, sink	86	81	88	89	83
jahu ja tangained	76	69	78	81	76
makaronitooted	30	23	26	38	42
kommid, šokolaadid	51	42	49	61	59
küpsised, keeksid, koogid	62	51	64	70	62
värske puuvili	20	24	15	21	26
värske köögivili	60	55	60	62	69
kartul	85	85	88	80	85
keedised, moosid	55	57	58	53	43
mahlad	45	44	43	50	47
õlu	58	59	59	58	52
viin	41	38	43	41	42

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjad
(% vastanutest)

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostmine rahvuse ja soo lõikes

	Keskmiselt	eestlased	muu rahvus	naised	mehed
juust	79	82	77	80	79
jogurt	83	90	70	86	81
jäätis	73	77	65	75	72
majonees	81	79	85	82	80
toiduõli	54	61	39	57	50
linnuliha	67	69	65	70	65
kalatooted	48	49	48	50	44
suitsuvorst, sink	86	92	74	87	85
jahu ja tangained	76	83	62	81	72
makaronitooted	30	29	33	30	30
kommid, šokolaadid	51	52	49	51	51
küpsised, keeksid, koogid	62	64	59	62	62
värske puuvili	20	19	21	18	21
värske köögivili	60	66	48	57	64
kartul	85	87	81	85	84
keedised, moosid	55	63	35	56	54
mahlad	45	50	37	48	43
õlu	58	61	51	51	66
viin	41	51	19	39	44

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjad
(% vastanutest)

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostmine leibkonnaliikme kuu netosissetuleku lõikes

	Keskmiselt	alla 2001 krooni	2001–4000 krooni	4001–6000 krooni	6001–8000 krooni	üle 8000 krooni
juust	79	66	79	81	82	79
jogurt	83	72	77	84	86	89
jäätis	73	71	67	74	77	76
majonees	81	77	86	85	80	76
toiduõli	54	48	57	59	51	47
linnuliha	67	64	62	66	71	77
kalatooted	48	53	51	54	39	43
suitsuvorst, sink	86	86	83	86	85	91
jahu ja tangained	76	79	76	76	72	78
makaronitooted	30	35	39	31	19	26
kommid, šokolaadid	51	44	50	55	47	53
küpsised, keeksid, koogid	62	51	60	62	61	65
värske puuvili	20	25	26	21	16	15
värske köögivili	60	61	60	59	60	61
kartul	85	74	84	80	89	87
keedised, moosid	55	40	53	51	56	62
mahlad	45	50	46	45	43	48
õlu	58	47	54	59	57	64
viin	41	41	39	41	40	43

Millise maa toidukaupu usaldade julgesti osta?
(% vastanutest)

Venemaa			usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt			13	51	12	24
Regioon	Põhja-Eesti		13	56	11	20
	Kesk-Eesti		10	54	12	24
	Kirde-Eesti		21	62	8	9
	Lääne-Eesti		9	36	17	38
	Lõuna-Eesti		12	42	13	33
Elukoht	Tallinn		15	56	10	19
	suured linnad		18	55	9	18
	väikelinnad		16	47	15	22
	alevik, maa		5	49	12	34
Rahvus	eestlased		5	47	16	32
	muu rahvus		29	61	3	7
Vanus	18 - 29 aastased		12	57	15	16
	30 - 49 aastased		12	53	10	25
	50 - 64 aastased		13	50	11	26
	65 - 74 aastased		17	35	13	35
Sugu	naised		11	50	11	28
	mehed		14	53	13	20
Haridus	alg- ja põhiharidus		14	46	10	30
	kesk ja -eriharidus		14	49	12	25
	kõrgharidus		11	56	12	21
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr		23	43	16	18
	2001 - 4000 kr		18	51	9	22
	4001 - 6000 kr		13	49	10	28
	6001 - 8000 kr		8	56	13	23
	üle 8000 kr		9	54	14	23

Millise maa toidukaupu usaldade julgesti osta?
(% vastanutest)

Ukraina			usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt			6	52	13	29
Regioon	Põhja-Eesti		6	55	16	23
	Kesk-Eesti		6	55	11	28
	Kirde-Eesti		5	67	11	17
	Lääne-Eesti		7	43	12	38
	Lõuna-Eesti		6	42	13	39
Elukoht	Tallinn		7	54	16	23
	suured linnad		6	56	12	26
	väikelinnad		9	45	18	28
	alevik, maa		4	50	10	36
Rahvus	eestlased		5	46	13	36
	muu rahvus		8	65	15	12
Vanus	18 - 29 aastased		6	46	18	30
	30 - 49 aastased		7	58	10	25
	50 - 64 aastased		5	49	17	29
	65 - 74 aastased		6	49	9	36
Sugu	naised		5	51	14	30
	mehed		7	54	12	27
Haridus	alg- ja põhiharidus		10	45	9	36
	kesk ja -eriharidus		4	55	12	29
	kõrgharidus		8	50	16	26
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr		13	54	15	18
	2001 - 4000 kr		5	62	9	24
	4001 - 6000 kr		5	54	12	29
	6001 - 8000 kr		3	51	16	30
	üle 8000 kr		8	40	18	34

Millise maa toidukaupu usaldade julgesti osta?

(% vastanutest)

valmistatud Euroopa Liidus (made in EU)

		usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt		24	59	5	12
Regioon	Põhja-Eesti	23	63	5	9
	Kesk-Eesti	34	48	6	12
	Kirde-Eesti	18	59	6	17
	Lääne-Eesti	22	57	3	18
	Lõuna-Eesti	25	58	5	12
Elukoht	Tallinn	23	62	5	10
	suured linnad	23	60	4	13
	väikelinnad	25	58	7	10
	alevik, maa	24	56	4	16
Rahvus	eestlased	26	59	4	11
	muu rahvus	19	59	7	15
Vanus	18 - 29 aastased	33	60	1	6
	30 - 49 aastased	22	64	6	8
	50 - 64 aastased	21	52	6	21
	65 - 74 aastased	16	57	7	20
Sugu	naised	23	58	4	15
	mehed	25	60	6	9
Haridus	alg- ja põhiharidus	19	60	2	19
	kesk ja -eriharidus	22	56	7	15
	kõrgharidus	29	62	3	6
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	20	49	9	22
	2001 - 4000 kr	24	55	6	15
	4001 - 6000 kr	21	59	6	14
	6001 - 8000 kr	20	65	4	11
	üle 8000 kr	29	61	3	7

Millise maa toidukaupu usaldade julgesti osta?

(% vastanutest)

Põhjamaad (Soome, Rootsi, Taani, Norra)

		usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt		44	44	2	10
Regioon	Põhja-Eesti	51	41	1	7
	Kesk-Eesti	45	47	0	8
	Kirde-Eesti	32	49	1	18
	Lääne-Eesti	43	45	1	11
	Lõuna-Eesti	38	45	4	13
Elukoht	Tallinn	52	40	1	7
	suured linnad	38	48	2	12
	väikelinnad	40	47	3	10
	alevik, maa	41	44	2	13
Rahvus	eestlased	49	42	1	8
	muu rahvus	33	49	3	15
Vanus	18 - 29 aastased	54	40	1	5
	30 - 49 aastased	42	48	2	8
	50 - 64 aastased	38	44	2	16
	65 - 74 aastased	37	43	4	16
Sugu	naised	41	46	2	11
	mehed	46	42	2	10
Haridus	alg- ja põhiharidus	31	51	1	17
	kesk ja -eriharidus	39	47	3	11
	kõrgharidus	55	38	0	7
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	29	55	2	14
	2001 - 4000 kr	38	47	3	12
	4001 - 6000 kr	39	46	2	13
	6001 - 8000 kr	46	44	1	9
	üle 8000 kr	55	39	1	5

Millise maa toidukaupu usaldate julgesti osta?

(% vastanutest)

Poola

		usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt		8	54	22	16
Regioon	Põhja-Eesti	7	55	24	14
	Kesk-Eesti	10	58	16	16
	Kirde-Eesti	2	45	34	19
	Lääne-Eesti	5	60	19	16
	Lõuna-Eesti	11	55	18	16
Elukoht	Tallinn	8	52	25	15
	suured linnad	3	55	26	16
	väikelinnad	10	50	26	14
	alevik, maa	9	59	15	17
Rahvus	eestlased	10	59	15	16
	muu rahvus	2	45	39	14
Vanus	18 - 29 aastased	8	52	25	15
	30 - 49 aastased	7	58	22	13
	50 - 64 aastased	6	51	25	18
	65 - 74 aastased	11	53	15	21
Sugu	naised	7	55	20	18
	mehed	9	52	26	13
Haridus	alg- ja põhiharidus	9	54	16	21
	kesk ja -eriharidus	6	53	24	17
	kõrgharidus	10	56	21	13
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	5	57	15	23
	2001 - 4000 kr	6	52	25	17
	4001 - 6000 kr	8	55	24	13
	6001- 8000 kr	5	53	25	17
	üle 8000 kr	11	56	18	15

Millise maa toidukaupu usaldate julgesti osta?

(% vastanutest)

Leedu

		usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt		22	61	5	12
Regioon	Põhja-Eesti	26	60	5	9
	Kesk-Eesti	17	66	5	12
	Kirde-Eesti	15	68	4	13
	Lääne-Eesti	20	59	4	17
	Lõuna-Eesti	21	60	6	13
Elukoht	Tallinn	27	59	5	9
	suured linnad	23	62	4	11
	väikelinnad	17	61	8	14
	alevik, maa	18	65	4	13
Rahvus	eestlased	22	61	5	12
	muu rahvus	23	62	5	10
Vanus	18 - 29 aastased	19	60	6	15
	30 - 49 aastased	21	65	5	9
	50 - 64 aastased	21	62	5	12
	65 - 74 aastased	31	54	2	13
Sugu	naised	26	56	5	13
	mehed	17	68	5	10
Haridus	alg- ja põhiharidus	21	54	4	21
	kesk ja -eriharidus	20	63	5	12
	kõrgharidus	24	61	5	10
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	18	70	2	10
	2001 - 4000 kr	23	61	5	11
	4001 - 6000 kr	21	63	5	11
	6001- 8000 kr	22	57	8	13
	üle 8000 kr	24	58	5	13

Millise maa toidukaupu usaldate julgesti osta?

(% vastanutest)

Läti

		usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt		26	62	3	9
Regioon	Põhja-Eesti	29	59	3	9
	Kesk-Eesti	26	62	2	10
	Kirde-Eesti	15	69	4	12
	Lääne-Eesti	26	64	3	7
	Lõuna-Eesti	27	62	3	8
Elukoht	Tallinn	28	59	3	10
	suured linnad	25	64	3	8
	väikelinnad	25	60	5	10
	alevik, maa	25	64	2	9
Rahvus	eestlased	27	61	3	9
	muu rahvus	24	62	5	9
Vanus	18 - 29 aastased	25	60	3	12
	30 - 49 aastased	25	65	4	6
	50 - 64 aastased	23	64	3	10
	65 - 74 aastased	33	58	2	7
Sugu	naised	29	58	3	10
	mehed	22	67	3	8
Haridus	alg- ja põhiharidus	27	59	1	13
	kesk ja -eriharidus	25	62	4	9
	kõrgharidus	26	64	2	8
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	24	64	3	9
	2001 - 4000 kr	27	63	2	8
	4001 - 6000 kr	25	64	3	8
	6001- 8000 kr	24	60	6	10
	üle 8000 kr	26	61	3	10

Millise maa toidukaupu usaldate julgesti osta?

(% vastanutest)

Eesti

		usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt		80	19	0	1
Regioon	Põhja-Eesti	80	19	0	1
	Kesk-Eesti	82	17	0	1
	Kirde-Eesti	73	25	1	1
	Lääne-Eesti	84	15	1	0
	Lõuna-Eesti	80	18	0	2
Elukoht	Tallinn	78	21	0	1
	suured linnad	78	21	1	0
	väikelinnad	81	18	1	0
	alevik, maa	82	16	0	2
Rahvus	eestlased	83	16	0	1
	muu rahvus	74	26	0	0
Vanus	18 - 29 aastased	77	23	0	0
	30 - 49 aastased	78	21	0	1
	50 - 64 aastased	80	17	1	2
	65 - 74 aastased	91	8	0	1
Sugu	naised	84	14	1	1
	mehed	75	25	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	81	19	0	0
	kesk ja -eriharidus	80	18	1	1
	kõrgharidus	78	21	0	1
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	75	25	0	0
	2001 - 4000 kr	81	16	1	2
	4001 - 6000 kr	78	21	0	1
	6001- 8000 kr	79	19	1	1
	üle 8000 kr	80	19	0	1

Millise maa toidukaupu usaldate julgesti osta?

(% vastanutest)

Holland

		usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt		19	46	4	31
Regioon	Põhja-Eesti	20	51	2	27
	Kesk-Eesti	24	42	3	31
	Kirde-Eesti	14	45	8	33
	Lääne-Eesti	18	41	4	37
	Lõuna-Eesti	17	46	4	33
Elukoht	Tallinn	22	48	3	27
	suured linnad	17	47	5	31
	väikelinnad	19	42	4	35
	alevik, maa	17	48	3	32
Rahvus	eestlased	21	46	3	30
	muu rahvus	14	47	6	33
Vanus	18 - 29 aastased	22	50	3	25
	30 - 49 aastased	16	50	4	30
	50 - 64 aastased	19	40	4	37
	65 - 74 aastased	20	42	4	34
Sugu	naised	17	46	4	33
	mehed	21	47	4	28
Haridus	alg- ja põhiharidus	22	34	4	40
	kesk ja -eriharidus	15	49	4	32
	kõrgharidus	23	45	4	28
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	16	45	5	34
	2001 - 4000 kr	14	48	6	32
	4001 - 6000 kr	18	47	3	32
	6001 - 8000 kr	18	49	3	30
	üle 8000 kr	24	46	2	28

Millise maa toidukaupu usaldate julgesti osta?

(% vastanutest)

Saksamaa

		usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt		24	48	4	24
Regioon	Põhja-Eesti	26	50	3	21
	Kesk-Eesti	28	40	2	30
	Kirde-Eesti	23	50	3	24
	Lääne-Eesti	23	47	4	26
	Lõuna-Eesti	21	47	5	27
Elukoht	Tallinn	27	49	3	21
	suured linnad	24	52	5	19
	väikelinnad	24	46	5	25
	alevik, maa	20	47	2	31
Rahvus	eestlased	23	48	3	26
	muu rahvus	26	49	3	22
Vanus	18 - 29 aastased	30	50	2	18
	30 - 49 aastased	22	54	3	21
	50 - 64 aastased	24	41	4	31
	65 - 74 aastased	17	43	4	36
Sugu	naised	23	46	4	27
	mehed	25	51	2	22
Haridus	alg- ja põhiharidus	19	39	6	36
	kesk ja -eriharidus	22	50	2	26
	kõrgharidus	28	49	4	19
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	26	44	4	26
	2001 - 4000 kr	23	50	4	23
	4001 - 6000 kr	23	46	4	27
	6001 - 8000 kr	23	49	3	25
	üle 8000 kr	27	48	3	22

Millise maa toidukaupu usaldate julgesti osta?

(% vastanutest)

Prantsusmaa

		usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt		16	41	4	39
Regioon	Põhja-Eesti	21	43	3	33
	Kesk-Eesti	17	35	4	44
	Kirde-Eesti	8	45	6	41
	Lääne-Eesti	11	42	3	44
	Lõuna-Eesti	15	39	5	41
Elukoht	Tallinn	23	43	2	32
	suured linnad	14	45	5	36
	väikelinnad	17	35	4	44
	alevik, maa	11	39	4	46
Rahvus	eestlased	17	39	3	41
	muu rahvus	14	45	5	36
Vanus	18 - 29 aastased	21	49	1	29
	30 - 49 aastased	16	43	5	36
	50 - 64 aastased	16	35	4	45
	65 - 74 aastased	8	32	5	55
Sugu	naised	16	39	4	41
	mehed	17	43	3	37
Haridus	alg- ja põhiharidus	12	30	6	52
	kesk ja -eriharidus	12	41	4	43
	kõrgharidus	23	45	3	29
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	12	36	4	48
	2001 - 4000 kr	12	40	7	41
	4001 - 6000 kr	12	42	5	41
	6001- 8000 kr	15	48	2	35
	üle 8000 kr	27	37	2	34

Millise maa toidukaupu usaldate julgesti osta?

(% vastanutest)

Ameerika Ühendriigid

		usaldan kõiki toidukaupu	usaldan üksikuid toidukaupu	ei usalda mitte ühtegi	pole tarbinud, ei oska öelda
Keskmiselt		6	31	15	48
Regioon	Põhja-Eesti	8	35	16	41
	Kesk-Eesti	7	30	8	55
	Kirde-Eesti	1	22	30	47
	Lääne-Eesti	4	26	9	61
	Lõuna-Eesti	6	31	13	50
Elukoht	Tallinn	8	33	16	43
	suured linnad	3	30	21	46
	väikelinnad	9	23	14	54
	alevik, maa	4	34	11	51
Rahvus	eestlased	7	33	9	51
	muu rahvus	2	25	29	44
Vanus	18 - 29 aastased	10	41	15	34
	30 - 49 aastased	5	32	16	47
	50 - 64 aastased	5	22	14	59
	65 - 74 aastased	2	23	15	60
Sugu	naised	5	30	15	50
	mehed	7	32	16	45
Haridus	alg- ja põhiharidus	5	22	14	59
	kesk ja -eriharidus	5	28	17	50
	kõrgharidus	7	38	13	42
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	3	19	23	55
	2001 - 4000 kr	3	31	18	48
	4001 - 6000 kr	3	28	18	51
	6001- 8000 kr	5	30	13	52
	üle 8000 kr	12	37	9	42

Mida oleks teie arvates Eesti toidukaupade tootjatel vaja teha selleks, et nende tooteid rohkem ostetaks?
(% vastanutest)

		parandada ja hoida toodete kvaliteeti ühtlasemana	märgistada päritolu selgemalt: Tunnustatud Eesti Maitse, Eestis Kasvatatud	laiendada sortimenti	parandada toodete maitset	pöörata rohkem tähelepanu toodete tervislikkusele, värskusele	vähendada ja vältida lisaainete, E-ainete kasutamist toodetes	vähendada ja vältida transrasvhapete kasutamist toodetes
Keskmiselt		41	41	23	18	45	62	21
Regioon	Põhja-Eesti	44	38	28	20	43	62	24
	Kesk-Eesti	37	45	20	18	45	65	9
	Kirde-Eesti	53	37	18	24	50	55	23
	Lääne-Eesti	34	44	18	13	41	64	24
	Lõuna-Eesti	37	44	19	15	48	64	19
Elukoht	Tallinn	43	37	26	19	42	61	27
	suured linnad	47	38	24	22	47	58	21
	väikelinnad	39	39	19	17	49	61	21
	alevik, maa	37	46	20	16	44	66	15
Rahvus	eestlased	35	45	22	16	43	63	17
	muu rahvus	55	31	24	23	49	59	29
Vanus	18 - 29 aastased	36	40	26	14	44	57	21
	30 - 49 aastased	44	37	21	19	47	65	19
	50 - 64 aastased	43	42	22	18	41	64	21
	65 - 74 aastased	41	49	22	22	47	57	25
Sugu	naised	40	43	19	16	48	65	23
	mehed	43	37	26	20	41	58	18
Haridus	alg- ja põhiharidus	42	44	22	15	40	58	16
	kesk ja -eriharidus	42	39	22	20	45	64	21
	kõrgharidus	41	43	23	16	46	60	23
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	43	36	15	10	51	53	21
	2001 - 4000 kr	43	39	19	18	47	60	22
	4001 - 6000 kr	40	43	19	20	43	67	22
	6001 - 8000 kr	43	45	29	17	49	63	21
	üle 8000 kr	42	38	28	17	41	58	19

Mida oleks teie arvates Eesti toidukaupade tootjatel vaja teha selleks, et nende tooteid rohkem ostetaks?
(% vastanutest)

		toota rohkem mahe-tooteid	teha rohkem reklaami	pakkuda tarbijale rohkem teavet toodete ja nende kasutusvõimaluste kohta	osaleda tarbijaile suunatud müügi-üritustel	parandada pakendit	pakendada kaupa nii suur- kui väikepakendite olemasolu	pakendada kaupa nii, et tekkiva pürgi hulk oleks võimalikult väike
Keskmiselt		33	15	20	8	5	26	15
Regioon	Põhja-Eesti	37	16	17	9	5	27	14
	Kesk-Eesti	25	15	26	7	6	28	21
	Kirde-Eesti	48	17	20	10	5	20	10
	Lääne-Eesti	21	11	19	7	6	32	16
	Lõuna-Eesti	28	13	21	7	5	23	17
Elukoht	Tallinn	40	16	19	9	6	30	13
	suured linnad	38	16	20	8	4	17	14
	väikelinnad	35	16	18	9	4	26	15
	alevik, maa	23	13	21	7	6	28	18
Rahvus	eestlased	24	14	18	7	6	28	18
	muu rahvus	52	16	22	11	4	22	10
Vanus	18 - 29 aastased	35	20	23	8	4	23	16
	30 - 49 aastased	28	15	16	9	5	24	15
	50 - 64 aastased	35	10	22	8	9	32	14
	65 - 74 aastased	41	11	20	6	1	26	18
Sugu	naised	33	13	20	7	6	26	15
	mehed	33	17	20	9	5	26	15
Haridus	alg- ja põhiharidus	36	14	24	8	4	29	28
	kesk ja -eriharidus	35	15	21	8	5	26	15
	kõrgharidus	30	15	18	8	5	24	13
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	37	25	21	15	10	28	16
	2001 - 4000 kr	37	14	20	7	7	25	13
	4001 - 6000 kr	32	14	19	8	4	27	15
	6001 - 8000 kr	34	6	23	10	2	25	14
	üle 8000 kr	30	21	17	6	6	27	18

Mida oleks teie arvates Eesti toidukaupade tootjatel vaja teha selleks, et nende tooteid rohkem ostetaks?
(% vastanutest)

		mitte tõsta hindu	teha alla-hindlusi, soodus- ja eripakkumisi	toota poeketi kaubamärgiga tooteid	toota rohkem nn funktsionaalseid toidukaupu	tagada toodete olemasolu ostukohas	teha koostööd teiste tootjatega	toota oma kaubamärgiga toidukaupu Eestis, mitte välismaal
Keskmiselt		57	45	8	4	14	14	28
Regioon	Põhja-Eesti	58	44	7	4	16	13	28
	Kesk-Eesti	60	47	7	3	11	12	30
	Kirde-Eesti	64	45	7	4	11	16	24
	Lääne-Eesti	52	48	10	2	13	14	36
	Lõuna-Eesti	56	45	10	3	15	15	27
Elukoht	Tallinn	55	44	8	4	16	13	28
	suured linnad	61	46	7	2	12	14	24
	väikelinnad	58	43	9	5	11	12	27
	alevik, maa	57	47	9	3	15	15	33
Rahvus	eestlased	55	43	9	4	16	16	30
	muu rahvus	62	49	7	3	9	10	26
Vanus	18 - 29 aastased	54	54	9	4	17	14	23
	30 - 49 aastased	55	46	8	4	14	14	29
	50 - 64 aastased	60	35	7	3	12	11	30
	65 - 74 aastased	67	46	9	4	10	17	34
Sugu	naised	54	46	5	3	14	11	26
	mehed	61	44	11	4	14	17	31
Haridus	alg- ja põhiharidus	64	52	16	3	15	12	33
	kesk ja -eriharidus	62	45	7	3	12	13	27
	kõrgharidus	48	43	8	4	16	16	29
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	63	73	15	8	14	17	34
	2001 - 4000 kr	61	49	11	4	13	14	27
	4001 - 6000 kr	61	45	6	2	10	12	28
	6001 - 8000 kr	60	38	9	4	17	17	28
	üle 8000 kr	47	40	6	4	17	14	29

Lisa 2.12

Kuivõrd te teate-tunnete toidukaupu ostes toidumärgiseid, millised märgis on teile olulised ostuotsuse tegemisel ja kas olete huvitatud infost märgiste kohta?
(% vastanutest)

Tunnustatud Eesti Maitse ehk pääsukesemärk

		Tean, tunnen		Mõjutab ostuotsust		Huvitatud infost	
		jah	ei	jah	ei	jah	ei
Keskmiselt		95	5	69	31	66	34
Regioon	Põhja-Eesti	95	5	67	33	64	36
	Kesk-Eesti	99	1	75	25	63	37
	Kirde-Eesti	84	16	64	36	72	28
	Lääne-Eesti	98	2	68	32	69	31
	Lõuna-Eesti	97	3	73	27	65	35
Elukoht	Tallinn	94	6	64	36	63	37
	suured linnad	89	11	67	33	70	30
	väikelinnad	96	4	72	28	70	30
	alevik, maa	99	1	74	26	63	37
Rahvus	eestlased	99	1	72	28	62	38
	muu rahvus	86	14	62	38	74	26
Vanus	18 - 29 aastased	96	4	64	36	63	37
	30 - 49 aastased	95	5	67	33	62	38
	50 - 64 aastased	94	6	70	30	70	30
	65 - 74 aastased	96	4	84	16	77	23
Sugu	naised	97	3	75	25	69	31
	mehed	93	7	63	37	62	38
Haridus	alg- ja põhiharidus	100	0	63	37	66	34
	kesk ja -eriharidus	94	6	70	30	65	35
	kõrgharidus	95	5	70	30	66	34
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	94	6	58	42	62	38
	2001 - 4000 kr	92	8	71	29	67	33
	4001 - 6000 kr	95	5	72	28	69	31
	6001 - 8000 kr	94	6	68	32	64	36
	üle 8000 kr	97	3	67	33	63	37

Kuivõrd te teate-tunnete toidukaupu ostes toidumärgiseid, millised märgis on teile olulised ostuotsuse tegemisel ja kas olete huvitatud infost märgiste kohta?
(% vastanutest)

Tunnustatud Maitse ehk ristikumärk

		Tean, tunnen		Mõjutab ostuotsust		Huvitatud infost	
		jah	ei	jah	ei	jah	ei
Keskmiselt		71	29	53	47	64	36
Regioon	Põhja-Eesti	67	33	47	53	61	39
	Kesk-Eesti	86	14	67	33	64	36
	Kirde-Eesti	47	53	41	59	68	32
	Lääne-Eesti	80	20	58	42	70	30
	Lõuna-Eesti	79	21	60	40	63	37
Elukoht	Tallinn	65	35	43	57	59	41
	suured linnad	59	41	44	56	66	34
	väikelinnad	70	30	58	42	68	32
	alevik, maa	84	16	64	36	64	36
Rahvus	eestlased	85	15	62	38	61	39
	muu rahvus	38	62	32	68	69	31
Vanus	18 - 29 aastased	73	27	50	50	61	39
	30 - 49 aastased	73	27	49	51	61	39
	50 - 64 aastased	63	37	55	45	67	33
	65 - 74 aastased	74	26	66	34	74	26
Sugu	naised	75	25	60	40	66	34
	mehed	66	34	45	55	61	39
Haridus	alg- ja põhiharidus	82	18	58	42	61	39
	kesk- ja -eriharidus	71	29	53	47	64	36
	kõrgharidus	68	32	51	49	63	37
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	58	42	42	58	60	40
	2001 - 4000 kr	70	30	53	47	65	35
	4001 - 6000 kr	69	31	52	48	70	30
	6001 - 8000 kr	72	28	58	42	60	40
	üle 8000 kr	74	26	51	49	59	41

Kuivõrd te teate-tunnete toidukaupu ostes toidumärgiseid, millised märgis on teile olulised ostuotsuse tegemisel ja kas olete huvitatud infost märgiste kohta?
(% vastanutest)

Eestis Kasvatatud

		Tean, tunnen		Mõjutab ostuotsust		Huvitatud infost	
		jah	ei	jah	ei	jah	ei
Keskmiselt		56	44	59	41	68	32
Regioon	Põhja-Eesti	52	48	55	45	67	33
	Kesk-Eesti	64	36	65	35	68	32
	Kirde-Eesti	54	46	59	41	73	27
	Lääne-Eesti	56	44	67	33	68	32
	Lõuna-Eesti	61	39	60	40	68	32
Elukoht	Tallinn	50	50	52	48	65	35
	suured linnad	57	43	59	41	72	28
	väikelinnad	55	45	57	43	72	28
	alevik, maa	62	38	68	32	67	33
Rahvus	eestlased	57	43	60	40	65	35
	muu rahvus	54	46	56	44	76	24
Vanus	18 - 29 aastased	55	45	56	44	66	34
	30 - 49 aastased	55	45	56	44	64	36
	50 - 64 aastased	53	47	60	40	70	30
	65 - 74 aastased	67	33	73	27	84	16
Sugu	naised	59	41	63	37	71	29
	mehed	53	47	54	46	65	35
Haridus	alg- ja põhiharidus	65	35	59	41	66	34
	kesk- ja -eriharidus	59	41	62	38	67	33
	kõrgharidus	48	52	55	45	69	31
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	61	39	46	54	65	35
	2001 - 4000 kr	58	42	63	37	71	29
	4001 - 6000 kr	60	40	64	36	72	28
	6001 - 8000 kr	52	48	57	43	66	34
	üle 8000 kr	50	50	54	46	64	36

Kuivõrd te teate-tunnete toidukaupu ostes toidumärgiseid, millised märgis on teile olulised ostuotsuse tegemisel ja kas olete huvitatud infost märgiste kohta?
(% vastanutest)

Parim Toiduaine

		Tean, tunnen		Mõjutab ostuotsust		Huvitatud infost	
		jah	ei	jah	ei	jah	ei
Keskmiselt		66	34	56	44	65	35
Regioon	Põhja-Eesti	64	36	56	44	67	33
	Kesk-Eesti	76	24	58	42	51	49
	Kirde-Eesti	46	54	48	52	71	29
	Lääne-Eesti	68	32	55	45	64	36
	Lõuna-Eesti	72	28	58	42	65	35
Elukoht	Tallinn	65	35	52	48	66	34
	suured linnad	54	46	52	48	68	32
	väikelinnad	62	38	56	44	63	37
	alevik, maa	75	25	60	40	63	37
Rahvus	eestlased	74	26	60	40	61	39
	muu rahvus	46	54	46	54	75	25
Vanus	18 - 29 aastased	67	33	52	48	63	37
	30 - 49 aastased	74	26	57	43	61	39
	50 - 64 aastased	49	51	53	47	69	31
	65 - 74 aastased	66	34	62	38	75	25
Sugu	naised	69	31	60	40	69	31
	mehed	61	39	50	50	61	39
Haridus	alg- ja põhiharidus	61	39	48	52	68	32
	kesk- ja -eriharidus	64	36	55	45	66	34
	kõrgharidus	68	32	58	42	62	38
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	57	43	32	68	67	33
	2001 - 4000 kr	61	39	51	49	67	33
	4001 - 6000 kr	64	36	55	45	68	32
	6001 - 8000 kr	70	30	62	38	62	38
	üle 8000 kr	71	29	61	39	62	38

Kuivõrd te teate-tunnete toidukaupu ostes toidumärgiseid, millised märgis on teile olulised ostuotsuse tegemisel ja kas olete huvitatud infost märgiste kohta?
(% vastanutest)

Ökomärk

		Tean, tunnen		Mõjutab ostuotsust		Huvitatud infost	
		jah	ei	jah	ei	jah	ei
Keskmiselt		54	46	44	56	63	37
Regioon	Põhja-Eesti	47	53	42	58	63	37
	Kesk-Eesti	68	32	49	51	57	43
	Kirde-Eesti	41	59	46	54	73	27
	Lääne-Eesti	63	37	43	57	61	39
	Lõuna-Eesti	64	36	46	54	64	36
Elukoht	Tallinn	46	54	40	60	62	38
	suured linnad	51	49	46	54	71	29
	väikelinnad	55	45	46	54	62	38
	alevik, maa	65	35	46	54	62	38
Rahvus	eestlased	62	38	45	55	58	42
	muu rahvus	37	63	43	57	76	24
Vanus	18 - 29 aastased	52	48	37	63	63	37
	30 - 49 aastased	54	46	42	58	59	41
	50 - 64 aastased	54	46	51	49	69	31
	65 - 74 aastased	63	37	58	42	71	29
Sugu	naised	60	40	50	50	68	32
	mehed	48	52	38	62	59	41
Haridus	alg- ja põhiharidus	65	35	48	52	61	39
	kesk- ja -eriharidus	55	45	43	57	65	35
	kõrgharidus	51	49	45	55	62	38
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	55	45	36	64	68	32
	2001 - 4000 kr	57	43	47	53	66	34
	4001 - 6000 kr	55	45	44	56	62	38
	6001 - 8000 kr	56	44	44	56	62	38
	üle 8000 kr	49	51	43	57	63	37

Kuivõrd te teate-tunnete toidukaupu ostes toidumärgiseid, millised märgis on teile olulised ostuotsuse tegemisel ja kas olete huvitatud infost märgiste kohta?
(% vastanutest)

Eesti Lihaveis

		Tean, tunnen		Mõjutab ostuotsust		Huvitatud infost	
		jah	ei	jah	ei	jah	ei
Keskmiselt		50	50	50	50	61	39
Regioon	Põhja-Eesti	50	50	50	50	61	39
	Kesk-Eesti	49	51	47	53	57	43
	Kirde-Eesti	62	38	63	37	67	33
	Lääne-Eesti	44	56	50	50	63	37
	Lõuna-Eesti	48	52	43	57	59	41
Elukoht	Tallinn	49	51	48	52	59	41
	suured linnad	54	46	57	43	65	35
	väikelinnad	48	52	51	49	63	37
	alevik, maa	51	49	47	53	60	40
Rahvus	eestlased	45	55	44	56	57	43
	muu rahvus	63	37	63	37	70	30
Vanus	18 - 29 aastased	45	55	41	59	57	43
	30 - 49 aastased	49	51	47	53	60	40
	50 - 64 aastased	49	51	56	44	65	35
	65 - 74 aastased	68	32	67	33	69	31
Sugu	naised	52	48	51	49	62	38
	mehed	49	51	48	52	60	40
Haridus	alg- ja põhiharidus	62	38	50	50	68	32
	kesk- ja -eriharidus	53	47	53	47	61	39
	kõrgharidus	43	57	45	55	60	40
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	61	39	42	58	65	35
	2001 - 4000 kr	60	40	57	43	66	34
	4001 - 6000 kr	49	51	50	50	60	40
	6001 - 8000 kr	44	56	47	53	61	39
	üle 8000 kr	45	55	45	55	58	42

Kuivõrd te teate-tunnete toidukaupu ostes toidumärgiseid, millised märgis on teile olulised ostuotsuse tegemisel ja kas olete huvitatud infost märgiste kohta?
(% vastanutest)

Kaitstud Päritolunimetus (Euroopa Liidu märgis)

		Tean, tunnen		Mõjutab ostuotsust		Huvitatud infost	
		jah	ei	jah	ei	jah	ei
Keskmiselt		8	92	15	85	58	42
Regioon	Põhja-Eesti	5	95	14	86	57	43
	Kesk-Eesti	11	89	17	83	49	51
	Kirde-Eesti	8	92	18	82	68	32
	Lääne-Eesti	11	89	17	83	59	41
	Lõuna-Eesti	8	92	15	85	61	39
Elukoht	Tallinn	6	94	12	88	55	45
	suured linnad	10	90	17	83	70	30
	väikelinnad	10	90	19	81	53	47
	alevik, maa	7	93	17	83	60	40
Rahvus	eestlased	6	94	14	86	55	45
	muu rahvus	10	90	19	81	67	33
Vanus	18 - 29 aastased	9	91	9	91	54	46
	30 - 49 aastased	7	93	12	88	57	43
	50 - 64 aastased	8	92	24	76	64	36
	65 - 74 aastased	6	94	25	75	65	35
Sugu	naised	7	93	17	83	62	38
	mehed	8	92	13	87	55	45
Haridus	alg- ja põhiharidus	13	87	18	82	55	45
	kesk- ja -eriharidus	8	92	18	82	60	40
	kõrgharidus	6	94	11	89	58	42
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	15	85	13	87	68	32
	2001 - 4000 kr	9	91	18	82	61	39
	4001 - 6000 kr	8	92	16	84	59	41
	6001 - 8000 kr	7	93	18	82	60	40
	üle 8000 kr	5	95	12	88	55	45

Kuivõrd te teate-tunnete toidukaupu ostes toidumärgiseid, millised märgis on teile olulised ostuotsuse tegemisel ja kas olete huvitatud infost märgiste kohta?
(% vastanutest)

Kaitstud Geograafiline Tähis (Euroopa Liidu märgis)

		Tean, tunnen		Mõjutab ostuotsust		Huvitatud infost	
		jah	ei	jah	ei	jah	ei
Keskmiselt		6	94	14	86	59	41
Regioon	Põhja-Eesti	4	96	12	88	57	43
	Kesk-Eesti	10	90	15	85	52	48
	Kirde-Eesti	7	93	21	79	69	31
	Lääne-Eesti	8	92	17	83	60	40
	Lõuna-Eesti	6	94	14	86	60	40
Elukoht	Tallinn	4	96	10	90	54	46
	suured linnad	6	94	18	82	69	31
	väikelinnad	9	91	19	81	55	45
	alevik, maa	6	94	14	86	61	39
Rahvus	eestlased	5	95	13	87	56	44
	muu rahvus	9	91	19	81	67	33
Vanus	18 - 29 aastased	7	93	8	92	56	44
	30 - 49 aastased	6	94	11	89	58	42
	50 - 64 aastased	6	94	24	76	64	36
	65 - 74 aastased	5	95	23	77	63	37
Sugu	naised	6	94	16	84	62	38
	mehed	6	94	12	88	56	44
Haridus	alg- ja põhiharidus	12	88	17	83	52	48
	kesk- ja -eriharidus	6	94	17	83	60	40
	kõrgharidus	5	95	10	90	58	42
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	8	92	11	89	68	32
	2001 - 4000 kr	8	92	19	81	61	39
	4001 - 6000 kr	6	94	15	85	59	41
	6001 - 8000 kr	5	95	15	85	59	41
	üle 8000 kr	4	96	10	90	56	44

Kuivõrd te teate-tunnete toidukaupu ostes toidumärgiseid, millised märgis on teile olulised ostuotsuse tegemisel ja kas olete huvitatud infost märgiste kohta?
(% vastanutest)

Garanteeritud Traditsiooniline Eritunnus (Euroopa Liidu märgis)

		Tean, tunnen		Mõjutab ostuotsust		Huvitatud infost	
		jah	ei	jah	ei	jah	ei
Keskmiselt		9	91	16	84	60	40
Regioon	Põhja-Eesti	9	91	15	85	59	41
	Kesk-Eesti	13	87	16	84	52	48
	Kirde-Eesti	13	87	22	78	70	30
	Lääne-Eesti	10	90	16	84	58	42
	Lõuna-Eesti	5	95	14	86	61	39
Elukoht	Tallinn	8	92	14	86	57	43
	suured linnad	10	90	18	82	70	30
	väikelinnad	10	90	19	81	56	44
	alevik, maa	9	91	15	85	60	40
Rahvus	eestlased	7	93	13	87	56	44
	muu rahvus	13	87	23	77	70	30
Vanus	18 - 29 aastased	8	92	10	90	55	45
	30 - 49 aastased	9	91	12	88	59	41
	50 - 64 aastased	9	91	28	72	65	35
	65 - 74 aastased	9	91	22	78	69	31
Sugu	naised	8	92	18	82	63	37
	mehed	10	90	14	86	58	42
Haridus	alg- ja põhiharidus	12	88	16	84	56	44
	kesk- ja -eriharidus	9	91	18	82	61	39
	kõrgharidus	9	91	12	88	59	41
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	20	80	17	83	66	34
	2001 - 4000 kr	9	91	20	80	62	38
	4001 - 6000 kr	9	91	15	85	63	37
	6001 - 8000 kr	9	91	16	84	60	40
	üle 8000 kr	6	94	12	88	56	44

Kuivõrd te teate-tunnete toidukaupu ostes toidumärgiseid, millised märgis on teile olulised ostuotsuse tegemisel ja kas olete huvitatud infost märgiste kohta?
(% vastanutest)

Euroopa Liidu Mahepõllumajanduse märk

		Tean, tunnen		Mõjutab ostuotsust		Huvitatud infost	
		jah	ei	jah	ei	jah	ei
Keskmiselt		13	87	23	77	64	36
Regioon	Põhja-Eesti	11	89	24	76	63	37
	Kesk-Eesti	12	88	17	83	53	47
	Kirde-Eesti	21	79	37	63	75	25
	Lääne-Eesti	12	88	22	78	65	35
	Lõuna-Eesti	12	88	17	83	65	35
Elukoht	Tallinn	10	90	23	77	61	39
	suured linnad	18	82	29	71	76	24
	väikelinnad	12	88	24	76	61	39
	alevik, maa	13	87	20	80	62	38
Rahvus	eestlased	10	90	18	82	60	40
	muu rahvus	20	80	36	64	75	25
Vanus	18 - 29 aastased	12	88	19	81	63	37
	30 - 49 aastased	12	88	21	79	62	38
	50 - 64 aastased	16	84	30	70	65	35
	65 - 74 aastased	13	87	31	69	74	26
Sugu	naised	14	86	24	76	67	33
	mehed	11	89	22	78	61	39
Haridus	alg- ja põhiharidus	16	84	25	75	63	37
	kesk ja -eriharidus	13	87	25	75	65	35
	kõrgharidus	12	88	20	80	64	36
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	28	72	22	78	74	26
	2001 - 4000 kr	14	86	29	71	68	32
	4001 - 6000 kr	13	87	22	78	64	36
	6001 - 8000 kr	14	86	23	77	63	37
	üle 8000 kr	8	92	19	81	62	38

Lisa 2.13

Milline on teie hinnangul erimärgistega toidukaupade kvaliteet võrreldes märki mitteomavate toodetega?
(% vastanutest)

		märgiga toodete kvaliteet on üldiselt parem	kvaliteedis pole vahet	märgiga toodete kvaliteet on üldiselt halvem	ei oska öelda
Keskmiselt		47	22	0	31
Regioon	Põhja-Eesti	46	23	0	31
	Kesk-Eesti	52	21	0	27
	Kirde-Eesti	50	22	0	28
	Lääne-Eesti	46	19	0	35
	Lõuna-Eesti	48	22	0	30
Elukoht	Tallinn	42	25	0	33
	suured linnad	48	21	0	31
	väikelinnad	50	17	0	33
	alevik, maa	51	23	0	26
Rahvus	eestlased	50	21	0	29
	muu rahvus	43	24	0	33
Vanus	18 - 29 aastased	49	22	0	29
	30 - 49 aastased	46	22	0	32
	50 - 64 aastased	48	24	0	28
	65 - 74 aastased	47	19	0	34
Sugu	naised	49	20	0	31
	mehed	46	24	0	30
Haridus	alg- ja põhiharidus	44	19	0	37
	kesk ja -eriharidus	48	23	0	29
	kõrgharidus	48	21	0	31
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	45	23	0	32
	2001 - 4000 kr	48	25	0	27
	4001 - 6000 kr	43	22	0	35
	6001 - 8000 kr	60	18	0	22
	üle 8000 kr	46	19	0	35

Kas te oleksite ise nõus rohkem maksma eelpoolnimetatud märke kandvate toodete eest?
(% vastanutest)

Tunnustatud Eesti Maitse ehk pääsukesemärk

		pole nõus rohkem maksma	kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
Keskmiselt		55	28	13	3	1	0
Regioon	Põhja-Eesti	53	28	14	4	1	0
	Kesk-Eesti	55	27	14	3	1	0
	Kirde-Eesti	64	21	12	1	2	0
	Lääne-Eesti	53	29	15	3	0	0
	Lõuna-Eesti	54	30	13	3	0	0
Elukoht	Tallinn	57	25	13	5	0	0
	suured linnad	58	24	15	2	1	0
	väikelinnad	57	26	12	3	1	1
	alevik, maa	51	33	13	2	1	0
Rahvus	eestlased	51	31	15	3	0	0
	muu rahvus	65	19	11	3	2	0
Vanus	18 - 29 aastased	59	25	12	4	0	0
	30 - 49 aastased	54	31	13	2	0	0
	50 - 64 aastased	57	25	14	3	1	0
	65 - 74 aastased	51	29	16	3	1	0
Sugu	naised	52	31	14	3	0	0
	mehed	60	23	13	3	1	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	63	21	9	4	3	0
	kesk- ja -eriharidus	57	27	12	3	1	0
	kõrgharidus	51	30	16	3	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	73	20	7	0	0	0
	2001 - 4000 kr	63	22	13	1	1	0
	4001 - 6000 kr	55	30	12	3	0	0
	6001 - 8000 kr	50	33	11	4	2	0
	üle 8000 kr	48	28	18	6	0	0

Kas te oleksite ise nõus rohkem maksma eelpoolnimetatud märke kandvate toodete eest?
(% vastanutest)

Tunnustatud Maitse ehk ristikumärk

		pole nõus rohkem maksma	kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
Keskmiselt		60	26	12	2	0	0
Regioon	Põhja-Eesti	59	26	12	2	1	0
	Kesk-Eesti	57	25	14	4	0	0
	Kirde-Eesti	69	22	8	1	0	0
	Lääne-Eesti	58	28	12	2	0	0
	Lõuna-Eesti	58	29	11	2	0	0
Elukoht	Tallinn	62	24	11	2	1	0
	suured linnad	63	25	10	2	0	0
	väikelinnad	62	23	11	3	0	1
	alevik, maa	54	31	12	2	1	0
Rahvus	eestlased	55	30	13	2	0	0
	muu rahvus	73	17	7	2	1	0
Vanus	18 - 29 aastased	61	26	11	2	0	0
	30 - 49 aastased	59	28	10	3	0	0
	50 - 64 aastased	60	24	13	2	1	0
	65 - 74 aastased	59	26	12	1	2	0
Sugu	naised	54	30	13	2	1	0
	mehed	67	22	9	2	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	65	22	7	4	2	0
	kesk- ja -eriharidus	61	26	11	2	0	0
	kõrgharidus	58	27	13	2	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	78	16	6	0	0	0
	2001 - 4000 kr	66	21	11	1	1	0
	4001 - 6000 kr	59	29	10	2	0	0
	6001 - 8000 kr	58	30	10	1	1	0
	üle 8000 kr	53	27	16	4	0	0

Kas te oleksite ise nõus rohkem maksma eelpoolnimetatud märke kandvate toodete eest?
(% vastanutest)

Eestis Kasvatatud

		pole nõus rohkem maksma	kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
Keskmiselt		50	30	14	4	1	1
Regioon	Põhja-Eesti	51	29	15	3	1	1
	Kesk-Eesti	47	35	12	4	2	0
	Kirde-Eesti	58	26	11	3	1	1
	Lääne-Eesti	43	31	20	5	1	0
	Lõuna-Eesti	51	30	13	4	1	1
Elukoht	Tallinn	53	27	14	3	2	1
	suured linnad	54	26	14	4	1	1
	väikelinnad	54	27	16	2	1	0
	alevik, maa	44	36	14	5	1	0
Rahvus	eestlased	45	33	17	4	1	0
	muu rahvus	63	23	9	2	2	1
Vanus	18 - 29 aastased	51	28	15	5	1	0
	30 - 49 aastased	50	31	14	4	1	0
	50 - 64 aastased	53	29	15	2	0	1
	65 - 74 aastased	54	30	12	1	2	1
Sugu	naised	47	32	15	4	1	1
	mehed	54	28	13	4	1	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	63	20	9	3	4	1
	kesk- ja -eriharidus	52	28	15	3	1	1
	kõrgharidus	46	34	15	4	1	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	65	18	11	6	0	0
	2001 - 4000 kr	56	27	12	3	1	1
	4001 - 6000 kr	49	33	14	2	1	1
	6001 - 8000 kr	44	34	15	5	1	1
	üle 8000 kr	47	27	18	6	2	0

Kas te oleksite ise nõus rohkem maksma eelpoolnimetatud märke kandvate toodete eest?
(% vastanutest)

Parim Toiduaine

		pole nõus rohkem maksma	kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
Keskmiselt		55	28	13	3	1	0
Regioon	Põhja-Eesti	54	28	15	3	0	0
	Kesk-Eesti	59	27	10	4	0	0
	Kirde-Eesti	55	26	13	5	1	0
	Lääne-Eesti	57	28	12	2	1	0
	Lõuna-Eesti	57	28	12	2	1	0
Elukoht	Tallinn	56	27	14	3	0	0
	suured linnad	58	23	15	3	1	0
	väikelinnad	58	24	14	2	2	0
	alevik, maa	51	34	11	4	0	0
Rahvus	eestlased	54	30	13	3	0	0
	muu rahvus	59	24	12	4	1	0
Vanus	18 - 29 aastased	58	26	14	2	0	0
	30 - 49 aastased	55	28	12	5	0	0
	50 - 64 aastased	55	29	12	3	1	0
	65 - 74 aastased	53	28	14	3	1	1
Sugu	naised	52	30	14	3	1	0
	mehed	59	26	12	3	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	63	20	10	5	1	1
	kesk- ja -eriharidus	56	27	13	3	1	0
	kõrgharidus	51	32	13	4	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	74	18	6	2	0	0
	2001 - 4000 kr	57	24	14	4	1	0
	4001 - 6000 kr	54	33	9	3	1	0
	6001 - 8000 kr	53	31	13	3	0	0
	üle 8000 kr	51	26	18	4	1	0

Kas te oleksite ise nõus rohkem maksma eelpoolnimetatud märke kandvate toodete eest?
(% vastanutest)

Ökomärk

		pole nõus rohkem maksma	kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
Keskmiselt		56	24	14	5	1	0
Regioon	Põhja-Eesti	54	26	14	5	1	0
	Kesk-Eesti	53	26	16	3	2	0
	Kirde-Eesti	60	20	12	6	1	1
	Lääne-Eesti	55	21	18	5	1	0
	Lõuna-Eesti	59	24	11	6	0	0
Elukoht	Tallinn	53	25	16	5	1	0
	suured linnad	59	22	12	7	0	0
	väikelinnad	63	21	12	2	2	0
	alevik, maa	54	26	13	6	1	0
Rahvus	eestlased	53	25	15	6	1	0
	muu rahvus	62	23	10	4	1	0
Vanus	18 - 29 aastased	58	23	11	6	1	1
	30 - 49 aastased	53	25	16	5	1	0
	50 - 64 aastased	60	21	14	5	0	0
	65 - 74 aastased	55	28	12	4	0	1
Sugu	naised	50	27	14	7	1	1
	mehed	62	21	13	3	1	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	66	22	8	3	0	1
	kesk- ja -eriharidus	58	23	13	5	1	0
	kõrgharidus	52	26	15	6	1	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	78	10	7	5	0	0
	2001 - 4000 kr	60	21	12	5	1	1
	4001 - 6000 kr	58	25	12	5	0	0
	6001 - 8000 kr	51	31	12	4	2	0
	üle 8000 kr	47	24	19	7	2	1

Kas te oleksite ise nõus rohkem maksma eelpoolnimetatud märke kandvate toodete eest?
(% vastanutest)

Eesti Lihaveis

		pole nõus rohkem maksma	kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
Keskmiselt		60	23	12	4	1	0
Regioon	Põhja-Eesti	59	21	15	3	1	1
	Kesk-Eesti	59	25	11	5	0	0
	Kirde-Eesti	60	21	14	3	2	0
	Lääne-Eesti	57	29	8	6	0	0
	Lõuna-Eesti	63	22	10	4	1	0
Elukoht	Tallinn	62	19	16	2	1	0
	suured linnad	61	22	12	4	1	0
	väikelinnad	66	18	10	3	2	1
	alevik, maa	53	30	11	5	0	1
Rahvus	eestlased	57	25	13	4	1	0
	muu rahvus	65	18	12	3	2	0
Vanus	18 - 29 aastased	62	21	13	4	0	0
	30 - 49 aastased	56	26	13	4	1	0
	50 - 64 aastased	65	20	11	3	1	0
	65 - 74 aastased	56	24	14	3	1	2
Sugu	naised	58	24	14	3	1	0
	mehed	62	22	11	4	1	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	64	20	6	6	2	2
	kesk- ja -eriharidus	61	22	13	3	1	0
	kõrgharidus	57	25	14	4	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	83	8	9	0	0	0
	2001 - 4000 kr	60	25	9	4	1	1
	4001 - 6000 kr	62	23	11	3	1	0
	6001 - 8000 kr	55	24	15	4	2	0
	üle 8000 kr	56	21	17	5	1	0

Kas te oleksite ise nõus rohkem maksma eelpoolnimetatud märke kandvate toodete eest?
(% vastanutest)

Kaitstud Päritolunimetus (Euroopa Liidu märgis)

		pole nõus rohkem maksma	kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
Keskmiselt		89	8	2	1	0	0
Regioon	Põhja-Eesti	88	8	2	1	1	0
	Kesk-Eesti	91	5	3	1	0	0
	Kirde-Eesti	86	9	4	1	0	0
	Lääne-Eesti	86	12	1	1	0	0
	Lõuna-Eesti	92	7	1	0	0	0
Elukoht	Tallinn	89	8	2	1	0	0
	suured linnad	86	11	2	1	0	0
	väikelinnad	91	7	2	0	0	0
	alevik, maa	90	7	2	1	0	0
Rahvus	eestlased	89	8	2	1	0	0
	muu rahvus	85	9	4	1	1	0
Vanus	18 - 29 aastased	89	9	2	0	0	0
	30 - 49 aastased	89	8	3	0	0	0
	50 - 64 aastased	89	7	2	1	1	0
	65 - 74 aastased	88	8	1	2	1	0
Sugu	naised	90	7	2	1	0	0
	mehed	88	9	2	1	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	91	5	1	2	1	0
	kesk- ja eriharidus	88	8	3	1	0	0
	kõrgharidus	89	9	2	0	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	94	6	0	0	0	0
	2001 - 4000 kr	89	8	3	0	0	0
	4001 - 6000 kr	90	7	2	1	0	0
	6001 - 8000 kr	87	9	3	0	1	0
	üle 8000 kr	87	9	2	2	0	0

Kas te oleksite ise nõus rohkem maksma eelpoolnimetatud märke kandvate toodete eest?
(% vastanutest)

Kaitstud Geograafiline Tähis (Euroopa Liidu märgis)

		pole nõus rohkem maksma	kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
Keskmiselt		90	7	2	1	0	0
Regioon	Põhja-Eesti	90	7	3	0	0	0
	Kesk-Eesti	91	6	2	1	0	0
	Kirde-Eesti	90	6	3	1	0	0
	Lääne-Eesti	86	11	2	1	0	0
	Lõuna-Eesti	93	7	0	0	0	0
Elukoht	Tallinn	91	6	3	0	0	0
	suured linnad	88	9	2	1	0	0
	väikelinnad	91	8	1	0	0	0
	alevik, maa	90	7	2	1	0	0
Rahvus	eestlased	92	7	1	0	0	0
	muu rahvus	88	8	3	1	0	0
Vanus	18 - 29 aastased	89	8	3	0	0	0
	30 - 49 aastased	91	7	2	0	0	0
	50 - 64 aastased	91	7	1	0	1	0
	65 - 74 aastased	90	7	1	2	0	0
Sugu	naised	91	7	2	0	0	0
	mehed	89	8	2	1	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	89	7	2	2	0	0
	kesk- ja eriharidus	91	7	2	0	0	0
	kõrgharidus	91	8	1	0	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	96	4	0	0	0	0
	2001 - 4000 kr	89	9	2	0	0	0
	4001 - 6000 kr	91	6	2	1	0	0
	6001 - 8000 kr	89	8	3	0	0	0
	üle 8000 kr	89	8	2	1	0	0

Kas te oleksite ise nõus rohkem maksta eelpoolnimetatud märke kandvate toodete eest?
(% vastanutest)

Garanteeritud Traditsiooniline Eritunnus (Euroopa Liidu märgis)

		pole nõus rohkem maksuma	kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
Keskmiselt		89	8	2	1	0	0
Regioon	Põhja-Eesti	88	8	4	0	0	0
	Kesk-Eesti	91	7	1	1	0	0
	Kirde-Eesti	90	5	4	1	0	0
	Lääne-Eesti	86	12	1	1	0	0
	Lõuna-Eesti	91	8	1	0	0	0
Elukoht	Tallinn	90	7	3	0	0	0
	suured linnad	88	9	2	1	0	0
	väikelinnad	89	9	2	0	0	0
	alevik, maa	90	7	2	1	0	0
Rahvus	eestlased	91	7	2	0	0	0
	muu rahvus	87	8	4	1	0	0
Vanus	18 - 29 aastased	89	9	2	0	0	0
	30 - 49 aastased	91	7	2	0	0	0
	50 - 64 aastased	89	8	3	0	0	0
	65 - 74 aastased	88	7	2	3	0	0
Sugu	naised	89	8	3	0	0	0
	mehed	90	7	2	1	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	87	7	2	4	0	0
	kesk- ja eriharidus	89	8	3	0	0	0
	kõrgharidus	91	7	2	0	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	91	9	0	0	0	0
	2001 - 4000 kr	89	8	3	0	0	0
	4001 - 6000 kr	91	6	2	1	0	0
	6001 - 8000 kr	90	8	2	0	0	0
	üle 8000 kr	88	9	2	1	0	0

Kas te oleksite ise nõus rohkem maksta eelpoolnimetatud märke kandvate toodete eest?
(% vastanutest)

Euroopa Liidu Mahepõllumajanduse märk

		pole nõus rohkem maksuma	kuni 5%	kuni 10%	kuni 20%	kuni 50%	üle 50%
Keskmiselt		76	17	5	2	0	0
Regioon	Põhja-Eesti	69	20	8	2	1	0
	Kesk-Eesti	86	9	2	3	0	0
	Kirde-Eesti	78	15	5	2	0	0
	Lääne-Eesti	75	18	5	1	1	0
	Lõuna-Eesti	81	15	2	2	0	0
Elukoht	Tallinn	70	20	8	2	0	0
	suured linnad	76	16	6	2	0	0
	väikelinnad	81	15	3	0	1	0
	alevik, maa	80	15	2	3	0	0
Rahvus	eestlased	81	14	3	2	0	0
	muu rahvus	67	22	9	2	0	0
Vanus	18 - 29 aastased	76	19	3	2	0	0
	30 - 49 aastased	74	17	6	2	1	0
	50 - 64 aastased	79	14	6	1	0	0
	65 - 74 aastased	75	16	5	4	0	1
Sugu	naised	74	18	5	3	0	0
	mehed	78	15	6	1	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	86	9	3	2	0	1
	kesk- ja eriharidus	75	18	5	2	0	0
	kõrgharidus	76	16	6	2	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	85	8	3	4	0	0
	2001 - 4000 kr	74	19	5	2	0	0
	4001 - 6000 kr	77	17	5	1	0	0
	6001 - 8000 kr	77	16	5	2	0	0
	üle 8000 kr	74	16	6	3	1	0

Kas te olete 2008.a. jooksul proovinud-ostnud nn funktsionaalseid toite, st toite, millele on lisatud baktereid, mineraalaineid, kiudaineid, vitamiine vms ja mille mõju inimese organismile on märgistusel välja toodud?
(% vastanutest)

		jah, olen sageli	jah, aga harva	võib-olla, ei tea, kas need olid funktsionaalsed toidud	ei ole
Keskmiselt		23	31	33	13
Regioon	Põhja-Eesti	29	28	30	13
	Kesk-Eesti	23	31	31	15
	Kirde-Eesti	11	31	43	15
	Lääne-Eesti	22	37	31	10
	Lõuna-Eesti	21	33	34	12
Elukoht	Tallinn	31	28	28	13
	suured linnad	18	31	40	11
	väikelinnad	21	31	34	14
	alevik, maa	20	34	33	13
Rahvus	eestlased	26	32	31	11
	muu rahvus	16	28	38	18
Vanus	18 - 29 aastased	31	35	27	7
	30 - 49 aastased	27	39	27	7
	50 - 64 aastased	14	24	42	20
	65 - 74 aastased	12	18	43	27
Sugu	naised	27	28	32	13
	mehed	18	34	35	13
Haridus	alg- ja põhiharidus	12	30	40	18
	kesk ja -eriharidus	21	29	37	13
	kõrgharidus	29	34	26	11
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	22	23	46	9
	2001 - 4000 kr	17	29	40	14
	4001 - 6000 kr	20	31	35	14
	6001 - 8000 kr	30	31	25	14
	üle 8000 kr	30	34	26	10

Kas te olete 2008.a. jooksul proovinud-ostnud toite, millest on töötlemisel mingi komponent eemaldatud (nt rasv, suhkur, kofeiin vms)?
(% vastanutest)

		jah, olen sageli	jah, aga harva	võib-olla, ei tea, kas toidust oli töötlemisel mingi komponent eemaldatud	ei ole
Keskmiselt		7	26	47	20
Regioon	Põhja-Eesti	9	28	43	20
	Kesk-Eesti	8	24	43	25
	Kirde-Eesti	7	25	49	19
	Lääne-Eesti	4	22	50	24
	Lõuna-Eesti	5	28	49	18
Elukoht	Tallinn	10	25	42	23
	suured linnad	7	23	52	18
	väikelinnad	5	29	48	18
	alevik, maa	5	28	46	21
Rahvus	eestlased	6	26	47	21
	muu rahvus	10	26	45	19
Vanus	18 - 29 aastased	8	33	45	14
	30 - 49 aastased	6	28	47	19
	50 - 64 aastased	6	22	46	26
	65 - 74 aastased	9	17	46	28
Sugu	naised	8	25	48	19
	mehed	6	27	45	22
Haridus	alg- ja põhiharidus	9	19	51	21
	kesk ja -eriharidus	6	27	46	21
	kõrgharidus	9	27	45	19
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	4	19	53	24
	2001 - 4000 kr	8	28	44	20
	4001 - 6000 kr	7	25	48	20
	6001 - 8000 kr	6	26	48	20
	üle 8000 kr	7	28	45	20

Mida te arvate nn funktsionaalsetest toitudest ja toitudest, millest on mingi komponent eemaldatud?
(% vastanutest)

		väga maitsvad ja tervislikud	loodan, et need on kasulikud tervisele kuigi ei maitse eriti	ei pea neid tavatoode- test paremateks	need ei maitse mulle üldse	ei oska öelda, ei tea, kas toit oli funktsio- naalne
Keskmiselt		12	17	20	4	47
Regioon	Põhja-Eesti	14	19	21	4	42
	Kesk-Eesti	12	16	19	1	52
	Kirde-Eesti	9	17	20	7	47
	Lääne-Eesti	13	13	22	1	51
	Lõuna-Eesti	10	18	18	3	51
Elukoht	Tallinn	13	18	21	4	44
	suured linnad	8	19	22	6	45
	väikelinnad	11	17	15	3	54
	alevik, maa	13	16	20	2	49
Rahvus	eestlased	13	17	20	4	46
	muu rahvus	10	18	20	4	48
Vanus	18 - 29 aastased	20	16	20	7	37
	30 - 49 aastased	11	18	26	3	42
	50 - 64 aastased	7	20	16	3	54
	65 - 74 aastased	7	15	11	1	66
Sugu	naised	16	16	20	3	45
	mehed	7	19	20	5	49
Haridus	alg- ja põhiharidus	7	10	9	5	69
	kesk ja -eriharidus	10	19	21	3	47
	kõrgharidus	17	17	22	4	40
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	11	14	20	2	53
	2001 - 4000 kr	10	18	20	3	49
	4001 - 6000 kr	9	20	18	4	49
	6001 - 8000 kr	12	16	23	4	45
	üle 8000 kr	18	15	22	5	40

Kas te soovite edaspidi tarbida nn funktsionaalseid toite ja toite, millest on mingi komponent eemaldatud?
(% vastanutest)

		jah, kindlasti	pigem jah	pigem ei	kindlasti mitte	ei oska öelda
Keskmiselt		8	25	23	5	39
Regioon	Põhja-Eesti	11	28	25	5	31
	Kesk-Eesti	5	24	25	3	43
	Kirde-Eesti	5	24	22	6	43
	Lääne-Eesti	8	20	28	3	41
	Lõuna-Eesti	8	23	17	5	47
Elukoht	Tallinn	11	27	23	5	34
	suured linnad	6	23	24	6	41
	väikelinnad	6	22	23	4	45
	alevik, maa	8	25	22	4	41
Rahvus	eestlased	9	24	23	4	40
	muu rahvus	6	26	23	6	39
Vanus	18 - 29 aastased	13	30	22	4	31
	30 - 49 aastased	6	26	25	4	39
	50 - 64 aastased	8	21	22	5	44
	65 - 74 aastased	7	19	21	9	44
Sugu	naised	11	25	20	4	40
	mehed	5	24	26	6	39
Haridus	alg- ja põhiharidus	5	19	18	9	49
	kesk ja -eriharidus	6	25	21	4	44
	kõrgharidus	14	25	27	4	30
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	8	17	25	4	46
	2001 - 4000 kr	9	23	22	4	42
	4001 - 6000 kr	6	25	23	7	39
	6001 - 8000 kr	7	18	30	4	41
	üle 8000 kr	12	31	20	4	33

Kas te olete huvitatud infost toidu ja toitumise kohta?
(% vastanutest)

		väga huvitatud	pigem huvitatud	pigem ei ole huvitatud	ei ole üldse huvitatud	ei oska öelda
Keskmiselt		33	51	9	2	5
Regioon	Põhja-Eesti	31	54	10	1	4
	Kesk-Eesti	26	54	8	2	10
	Kirde-Eesti	44	43	5	3	5
	Lääne-Eesti	28	55	11	0	6
	Lõuna-Eesti	36	47	7	4	6
Elukoht	Tallinn	32	54	10	1	3
	suured linnad	45	44	5	3	3
	väikelinnad	27	52	9	2	10
	alevik, maa	30	51	9	3	7
Rahvus	eestlased	28	53	10	2	7
	muu rahvus	45	46	5	2	2
Vanus	18 - 29 aastased	31	49	14	2	4
	30 - 49 aastased	34	51	7	3	5
	50 - 64 aastased	30	55	7	2	6
	65 - 74 aastased	40	47	5	1	7
Sugu	naised	39	50	6	1	4
	mehed	26	53	11	3	7
Haridus	alg- ja põhiharidus	29	44	11	1	15
	kesk ja -eriharidus	36	48	8	2	6
	kõrgharidus	30	57	8	2	3
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	42	38	11	2	7
	2001 - 4000 kr	37	47	6	3	7
	4001 - 6000 kr	32	55	6	1	6
	6001 - 8000 kr	32	46	15	3	4
	üle 8000 kr	29	54	10	2	5

Kust te saate infot toidu ja toitumise kohta?
(% vastanutest)

		üleriiklikest ajalehtedest, nädalalehtedest	maakonna, linna, valla, küla vm ajalehtedest	naiste-, meeste- ajakirjadest	pere-, kodu- ja lasteajakirjadest	toidu- ja tervise- teemalistest ajakirjadest	raamatutest
Keskmiselt		51	16	38	37	43	33
Regioon	Põhja-Eesti	54	8	36	35	38	35
	Kesk-Eesti	64	26	52	45	50	38
	Kirde-Eesti	30	19	19	15	26	18
	Lääne-Eesti	53	21	42	47	48	32
	Lõuna-Eesti	52	20	45	45	53	34
Elukoht	Tallinn	50	7	35	33	36	32
	suured linnad	39	18	26	24	39	25
	väikelinnad	55	19	43	39	46	29
	alevik, maa	57	20	46	48	50	40
Rahvus	eestlased	58	18	46	47	52	39
	muu rahvus	37	11	22	16	21	19
Vanus	18 - 29 aastased	52	13	50	42	50	32
	30 - 49 aastased	53	16	44	46	48	35
	50 - 64 aastased	46	14	27	27	34	33
	65 - 74 aastased	55	20	21	20	30	26
Sugu	naised	53	15	45	44	50	35
	mehed	49	16	30	30	34	30
Haridus	alg- ja põhiharidus	44	18	29	26	33	29
	kesk ja -eriharidus	49	17	38	38	41	31
	kõrgharidus	56	13	41	39	47	36
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	31	15	41	28	33	29
	2001 - 4000 kr	46	21	35	33	40	28
	4001 - 6000 kr	53	16	33	36	35	34
	6001 - 8000 kr	51	11	40	40	51	33
	üle 8000 kr	58	13	47	45	50	37

Kust te saate infot toidu ja toitumise kohta? järg
(% vastanutest)

		toidu märgistuselt	Internetist, veebist, sh toidu- ja toitumis- teemalistest portaalistest	meditsiini- süsteemist, perearstilt, apteekrilt vms	toidu- tootjatelt, kaupmees- telt	toitumis- spetsialis- tidelt	toidu- lisandite, tervise- toodete levitajatelt, edasi- müüjatelt
Keskmiselt		45	40	22	17	13	11
Regioon	Põhja-Eesti	49	40	22	17	11	11
	Kesk-Eesti	35	40	26	16	14	15
	Kirde-Eesti	46	31	20	20	11	10
	Lääne-Eesti	46	41	17	16	16	9
	Lõuna-Eesti	41	45	23	17	14	10
Elukoht	Tallinn	48	40	20	15	11	10
	suured linnad	39	40	22	19	11	9
	väikelinnad	52	32	24	13	11	10
	alevik, maa	42	44	22	20	16	13
Rahvus	eestlased	43	45	22	17	15	12
	muu rahvus	50	30	22	18	8	9
Vanus	18 - 29 aastased	47	55	29	19	13	12
	30 - 49 aastased	48	49	22	21	15	12
	50 - 64 aastased	40	27	19	13	12	9
	65 - 74 aastased	42	11	14	10	8	7
Sugu	naised	45	42	22	14	14	11
	mehed	45	38	22	20	11	11
Haridus	alg- ja põhiharidus	36	25	22	17	9	7
	kesk ja -eriharidus	44	38	21	18	12	11
	kõrgharidus	49	48	23	17	14	10
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	35	22	19	15	8	14
	2001 - 4000 kr	41	31	24	16	13	11
	4001 - 6000 kr	51	37	19	18	12	11
	6001 - 8000 kr	46	47	23	18	15	8
	üle 8000 kr	43	52	24	18	14	11

Kust te saate infot toidu ja toitumise kohta? järg
(% vastanutest)

		sensitiivi- delt, rahva- ravitseja- telt	tele- kanalistest	tipp- kokaadelt, tele- kokaadelt	raadio- kanalistest	huviala, harrastu- sega seotud allikatest	sõpradelt, tuttavatelt töökaas- lastelt	pereliik- metelt
Keskmiselt		5	51	32	26	9	57	44
Regioon	Põhja-Eesti	3	50	31	25	9	59	46
	Kesk-Eesti	11	58	42	31	15	58	45
	Kirde-Eesti	1	50	24	20	4	47	42
	Lääne-Eesti	6	51	33	23	8	61	39
	Lõuna-Eesti	6	48	34	30	8	57	45
Elukoht	Tallinn	3	49	30	22	8	59	46
	suured linnad	1	49	27	22	7	54	42
	väikelinnad	7	47	38	27	7	55	43
	alevik, maa	7	54	35	31	11	57	45
Rahvus	eestlased	7	52	36	30	10	60	46
	muu rahvus	0	48	25	17	4	51	41
Vanus	18 - 29 aastased	7	55	38	18	10	65	57
	30 - 49 aastased	5	55	32	26	11	56	41
	50 - 64 aastased	4	42	29	27	6	57	44
	65 - 74 aastased	3	45	28	38	4	43	30
Sugu	naised	4	50	35	28	9	61	41
	mehed	5	50	29	24	8	52	48
Haridus	alg- ja põhiharidus	6	40	34	21	6	44	37
	kesk ja -eriharidus	5	52	32	26	8	56	43
	kõrgharidus	4	51	32	27	10	61	48
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	45	30	19	5	49	44
	2001 - 4000 kr	5	49	27	23	8	53	38
	4001 - 6000 kr	4	53	34	28	7	58	44
	6001 - 8000 kr	4	42	30	22	10	58	43
	üle 8000 kr	6	55	37	30	10	62	53

Kust te soovite saada infot toidu ja toitumise kohta?

(% vastanutest)

		üleriiklikest ajalehtedest, nädala- lehtedest	maakonna, linna, valla, küla vm ajalehtedest	naiste-, meeste- ajakirjadest	pere-, kodu- ja lasteaja- kirjadest	toidu- ja tervise- teemalistest ajakirjadest	raamatutest
Keskmiselt		28	19	14	16	17	12
Regioon	Põhja-Eesti	33	14	17	18	19	13
	Kesk-Eesti	22	25	14	18	17	13
	Kirde-Eesti	31	25	13	13	13	8
	Lääne-Eesti	20	21	13	13	15	9
	Lõuna-Eesti	26	20	12	14	17	12
Elukoht	Tallinn	32	14	18	17	19	12
	suured linnad	28	24	13	15	15	10
	väikelinnad	25	16	13	16	16	12
	alevik, maa	26	23	12	15	17	11
Rahvus	eestlased	25	18	14	16	18	13
	muu rahvus	36	21	16	15	15	9
Vanus	18 - 29 aastased	39	26	21	20	21	17
	30 - 49 aastased	26	19	16	19	19	12
	50 - 64 aastased	23	15	9	11	12	8
	65 - 74 aastased	25	15	6	8	13	7
Sugu	naised	30	20	17	19	21	12
	mehed	27	19	11	12	13	11
Haridus	alg- ja põhiharidus	22	24	11	12	20	18
	kesk- ja -eriharidus	29	19	14	15	16	11
	kõrgharidus	28	18	16	18	17	11
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	38	36	24	17	28	14
	2001 - 4000 kr	26	23	12	14	16	11
	4001 - 6000 kr	24	16	12	17	16	10
	6001 - 8000 kr	34	19	16	18	19	15
	üle 8000 kr	30	15	17	15	16	11

Kust te soovite saada infot toidu ja toitumise kohta? järg

(% vastanutest)

		toidu märgistuselt	Internetist, veebist, sh toidu- ja toitumis- teemalistest portaalidest	meditsiini- süsteemist, perearstilt, apteekrilt vms	toidu- tootjatelt, kaupmees- telt	toitumis- spetsialis- tidelt	toidu- lisandite, tervise- toodete levitajatelt, edasi- müüjatelt
Keskmiselt		35	18	21	29	24	17
Regioon	Põhja-Eesti	37	22	20	29	25	14
	Kesk-Eesti	35	19	23	29	24	20
	Kirde-Eesti	41	15	21	37	26	22
	Lääne-Eesti	30	14	19	28	19	14
	Lõuna-Eesti	32	17	21	26	25	18
Elukoht	Tallinn	38	22	22	30	25	13
	suured linnad	39	14	22	30	27	17
	väikelinnad	27	16	18	31	23	19
	alevik, maa	34	18	21	27	22	19
Rahvus	eestlased	31	18	20	27	23	16
	muu rahvus	45	19	23	35	26	18
Vanus	18 - 29 aastased	40	22	28	36	33	24
	30 - 49 aastased	39	25	22	33	26	18
	50 - 64 aastased	30	11	16	23	15	10
	65 - 74 aastased	25	7	13	19	19	11
Sugu	naised	39	19	24	32	27	16
	mehed	31	18	17	26	21	17
Haridus	alg- ja põhiharidus	25	19	19	21	23	19
	kesk- ja -eriharidus	35	17	21	32	25	19
	kõrgharidus	38	20	21	27	23	13
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	48	17	21	36	27	26
	2001 - 4000 kr	35	16	20	31	26	17
	4001 - 6000 kr	36	19	19	32	24	14
	6001 - 8000 kr	36	20	24	26	25	19
	üle 8000 kr	32	19	21	25	22	17

Kust te soovite saada infot toidu ja toitumise kohta? järg
(% vastanutest)

		sensitiividel, rahvavajavatel	telekanalitest	tippkokkadelt, telekokkadelt	raadio kanalitest	huviala, harrastusega seotud allikatest	sõpradelt, tuttavatelt töökaaslastelt	pereliikmetelt
Keskmiselt		7	29	18	22	10	13	10
Regioon	Põhja-Eesti	6	30	19	24	9	14	11
	Kesk-Eesti	12	31	19	23	15	11	13
	Kirde-Eesti	7	35	20	33	10	7	5
	Lääne-Eesti	6	20	19	18	7	17	11
	Lõuna-Eesti	8	28	15	16	11	13	9
Elukoht	Tallinn	6	29	19	24	9	15	11
	suured linnad	5	34	22	25	9	10	6
	väikelinnad	6	29	17	22	11	16	11
	alevik, maa	10	26	15	19	11	12	11
Rahvus	eestlased	9	26	17	19	11	14	11
	muu rahvus	4	35	21	30	8	11	8
Vanus	18 - 29 aastased	8	34	21	26	14	19	11
	30 - 49 aastased	10	30	21	21	13	14	13
	50 - 64 aastased	4	26	11	18	5	10	7
	65 - 74 aastased	5	25	18	27	4	7	4
Sugu	naised	7	31	19	21	8	14	9
	mehed	7	27	17	24	12	12	10
Haridus	alg- ja põhiharidus	11	30	20	23	11	13	9
	kesk ja -eriharidus	8	28	19	23	11	12	10
	kõrgharidus	5	30	16	21	9	15	10
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	10	24	25	29	10	12	10
	2001 - 4000 kr	7	32	15	25	11	11	9
	4001 - 6000 kr	6	28	19	21	8	14	9
	6001 - 8000 kr	6	25	21	22	10	16	14
	üle 8000 kr	9	31	18	20	11	14	9

Lisa 2.22

Kas te peate vajalikuks toidu ja toitumise teadlikkuse suurendamisele suunatud riigipoolseid meetmeid/algatusi, nagu näiteks arengukava "Eesti toit"?
(% vastanutest)

		kindlasti vajalikud	pigem vajalikud	pigem mitte-vajalikud	täiesti mitte-vajalikud	ei oska öelda
Keskmiselt		37	44	8	2	9
Regioon	Põhja-Eesti	37	45	9	2	7
	Kesk-Eesti	42	40	7	2	9
	Kirde-Eesti	28	48	8	4	12
	Lääne-Eesti	36	46	7	3	8
	Lõuna-Eesti	41	39	8	1	11
Elukoht	Tallinn	36	45	10	2	7
	suured linnad	36	42	8	3	11
	väikelinnad	27	49	9	3	12
	alevik, maa	43	41	6	1	9
Rahvus	eestlased	42	40	8	2	8
	muu rahvus	25	51	9	3	12
Vanus	18 - 29 aastased	40	41	11	3	5
	30 - 49 aastased	36	45	10	2	7
	50 - 64 aastased	33	47	5	2	13
	65 - 74 aastased	40	37	6	1	16
Sugu	naised	41	42	7	1	9
	mehed	32	46	9	4	9
Haridus	alg- ja põhiharidus	39	34	7	4	16
	kesk ja -eriharidus	37	44	7	2	10
	kõrgharidus	35	46	11	2	6
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	47	34	11	0	8
	2001 - 4000 kr	34	43	8	2	13
	4001 - 6000 kr	35	46	8	3	8
	6001 - 8000 kr	34	45	7	5	9
	üle 8000 kr	41	42	10	0	7

Arengukava "Eesti toit" raames viidi aastatel 2006-2008 läbi mitmeid projekte ja üritusi. Kuivõrd olete tunnetanud nende mõju?
(% vastanutest)

		tean rohkem kohalikust toidust ja selle tarbimine on suurenenud	tean rohkem mahetoidust ja olen hakanud seda rohkem tarbima	pööran rohkem tähelepanu toiduohutusele	pööran rohkem tähelepanu toidu kvaliteedile	oman varasemast paremat ettekujutust kohalike toidukaupade määrgistest
Keskmiselt		22	15	18	44	24
Regioon	Põhja-Eesti	20	15	16	39	25
	Kesk-Eesti	27	16	27	55	25
	Kirde-Eesti	14	16	26	48	19
	Lääne-Eesti	26	17	15	47	26
	Lõuna-Eesti	24	12	16	44	25
Elukoht	Tallinn	19	15	15	38	24
	suured linnad	18	12	24	46	20
	väikelinnad	19	14	18	43	24
	alevik, maa	28	16	18	49	27
Rahvus	eestlased	27	16	16	46	28
	muu rahvus	10	13	24	40	16
Vanus	18 - 29 aastased	18	15	14	41	20
	30 - 49 aastased	23	13	19	44	28
	50 - 64 aastased	20	15	18	43	20
	65 - 74 aastased	25	18	25	50	28
Sugu	naised	25	17	18	45	25
	mehed	17	12	19	42	23
Haridus	alg- ja põhiharidus	17	12	16	48	24
	kesk ja -eriharidus	24	15	22	48	26
	kõrgharidus	18	14	13	37	21
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	4	4	19	35	15
	2001 - 4000 kr	21	13	24	47	24
	4001 - 6000 kr	23	15	20	46	29
	6001 - 8000 kr	26	14	17	45	25
	üle 8000 kr	21	18	10	39	21

Arengukava "Eesti toit" raames viidi aastatel 2006-2008 läbi mitmeid projekte ja üritusi. Kuivõrd olete tunnetanud nende mõju?järg
(% vastanutest)

		tean varasemast rohkem EL toidukaupade kvaliteedimäärgistest	olen avastanud uusi kohalike väiketootjate ja -töötajate tooteid, ostan sagedamini	teadvustan selgemalt, millised on tüüpilised eesti toidud ja traditsioonilised road	toitumisharjumused on muutunud tervislikumaks	olen varasemast sagedamini külastanud kohaliku toidu ostukohti
Keskmiselt		2	17	18	27	11
Regioon	Põhja-Eesti	1	17	15	27	12
	Kesk-Eesti	4	21	21	29	12
	Kirde-Eesti	1	9	17	15	8
	Lääne-Eesti	2	16	16	29	4
	Lõuna-Eesti	2	20	21	29	12
Elukoht	Tallinn	1	15	13	26	12
	suured linnad	2	13	18	23	9
	väikelinnad	2	15	16	22	10
	alevik, maa	3	22	23	32	11
Rahvus	eestlased	2	21	20	32	11
	muu rahvus	2	9	13	15	11
Vanus	18 - 29 aastased	2	16	21	26	7
	30 - 49 aastased	2	20	16	27	10
	50 - 64 aastased	3	11	16	24	13
	65 - 74 aastased	1	20	17	33	15
Sugu	naised	2	19	16	33	11
	mehed	2	15	19	20	10
Haridus	alg- ja põhiharidus	3	7	23	16	11
	kesk ja -eriharidus	2	19	19	28	13
	kõrgharidus	1	17	14	27	8
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	0	14	18	29	8
	2001 - 4000 kr	3	16	17	24	14
	4001 - 6000 kr	2	16	21	29	10
	6001 - 8000 kr	3	20	16	27	13
	üle 8000 kr	1	18	15	27	8

Arengukava "Eesti toit" raames viidi aastatel 2006-2008 läbi mitmeid projekte ja üritusi. Kuivõrd olete tunnetanud nende mõju?järg
(% vastanutest)

		Eesti traditsiooni- liste roogade kuvand on parenenud	müüakse uusi põnevaid tooteid ja roogasid, mis on seotud Eestile iseloomuliku köögi või retseptidega	ei oska öelda, pole tunnetanud arengukava raames läbiviitud ürituste või kampaaniate mõju
Keskmiselt		11	16	37
Regioon	Põhja-Eesti	13	14	39
	Kesk-Eesti	11	23	32
	Kirde-Eesti	10	5	44
	Lääne-Eesti	7	21	29
	Lõuna-Eesti	10	18	34
Elukoht	Tallinn	13	12	42
	suured linnad	11	10	39
	väikelinnad	10	16	38
	alevik, maa	10	23	30
Rahvus	eestlased	12	20	31
	muu rahvus	8	6	49
Vanus	18 - 29 aastased	12	19	40
	30 - 49 aastased	10	19	35
	50 - 64 aastased	11	9	40
	65 - 74 aastased	12	12	31
Sugu	naised	11	17	33
	mehed	12	14	41
Haridus	alg- ja põhiharidus	6	17	44
	kesk ja -eriharidus	12	17	32
	kõrgharidus	12	13	42
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	11	20	44
	2001 - 4000 kr	7	15	34
	4001 - 6000 kr	14	17	39
	6001 - 8000 kr	9	11	35
	üle 8000 kr	14	17	38

Lisa 2.24

Kas Te tavaliselt vaatate toidukaupu ostes nende hindu?
(% vastanutest)

		alati	sageli	harva	üldse mitte	ei oska öelda, ei osta ise süüa
Keskmiselt		61	33	5	1	0
Regioon	Põhja-Eesti	61	33	5	1	0
	Kesk-Eesti	57	37	5	1	0
	Kirde-Eesti	73	21	4	1	1
	Lääne-Eesti	53	41	5	0	1
	Lõuna-Eesti	60	35	5	0	0
Elukoht	Tallinn	64	30	5	1	0
	suured linnad	72	22	6	0	0
	väikelinnad	57	38	3	1	1
	alevik, maa	54	40	6	0	0
Rahvus	eestlased	54	39	6	1	0
	muu rahvus	75	21	3	0	1
Vanus	18 - 29 aastased	61	32	5	2	0
	30 - 49 aastased	59	36	5	0	0
	50 - 64 aastased	59	35	6	0	0
	65 - 74 aastased	72	25	3	0	0
Sugu	naised	62	33	4	1	0
	mehed	60	33	6	0	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	70	23	4	2	1
	kesk ja -eriharidus	62	33	5	0	0
	kõrgharidus	57	36	6	0	1
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	80	18	2	0	0
	2001 - 4000 kr	71	26	2	0	1
	4001 - 6000 kr	63	32	5	0	0
	6001 - 8000 kr	58	38	4	0	0
	üle 8000 kr	46	42	10	2	0

Kas peate oma toidukulude kohta arvestust või arvestust või teate, kui palju toidu peale kuus kulutate?
(% vastanutest)

		jah, pean täpselt arvestust, tean täpselt	jah, tean enam-vähem suurusjärke	ei tea, pole arvestust pidanud	ei huvita, pole oluline
Keskmiselt		14	61	24	1
Regioon	Põhja-Eesti	15	61	23	1
	Kesk-Eesti	11	60	28	1
	Kirde-Eesti	22	61	14	3
	Lääne-Eesti	10	61	28	1
	Lõuna-Eesti	10	60	28	2
Elukoht	Tallinn	14	63	22	1
	suured linnad	20	58	20	2
	väikelinnad	12	58	28	2
	alevik, maa	11	61	27	1
Rahvus	eestlased	11	59	29	1
	muu rahvus	20	64	14	2
Vanus	18 - 29 aastased	10	59	30	1
	30 - 49 aastased	12	62	24	2
	50 - 64 aastased	15	62	23	0
	65 - 74 aastased	26	54	18	2
Sugu	naised	14	62	23	1
	mehed	13	59	26	2
Haridus	alg- ja põhiharidus	18	54	24	4
	kesk ja -eriharidus	15	61	24	0
	kõrgharidus	11	63	24	2
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	24	52	21	3
	2001 - 4000 kr	19	66	15	0
	4001 - 6000 kr	15	61	22	2
	6001 - 8000 kr	9	65	23	3
	üle 8000 kr	9	52	38	1

Mõeldes pere eelarvele ja toiduostudele, siis kuivõrd võimaldab teie pere rahaline olukord praegu osta soovikohaseid toidukaupu?
(% vastanutest)

		jah, ostame alati seda, mis meeldib	üldiselt küll, kuid mitte alati	ostame väga harva seda, mis meeldib	ei, me ei saa osta toitu nii nagu soovime	ei oska öelda
Keskmiselt		13	62	14	10	1
Regioon	Põhja-Eesti	16	62	12	9	1
	Kesk-Eesti	8	64	18	10	0
	Kirde-Eesti	8	65	14	12	1
	Lääne-Eesti	10	60	13	17	0
	Lõuna-Eesti	16	59	14	10	1
Elukoht	Tallinn	17	62	13	7	1
	suured linnad	15	62	14	9	0
	väikelinnad	8	68	11	12	1
	alevik, maa	12	59	15	13	1
Rahvus	eestlased	15	64	11	10	0
	muu rahvus	9	58	19	13	1
Vanus	18 - 29 aastased	17	63	13	6	1
	30 - 49 aastased	13	65	12	10	0
	50 - 64 aastased	12	60	15	12	1
	65 - 74 aastased	8	59	16	16	1
Sugu	naised	13	61	14	12	0
	mehed	13	64	13	9	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	9	43	20	25	3
	kesk ja -eriharidus	10	62	16	12	0
	kõrgharidus	20	68	8	4	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	4	30	22	42	2
	2001 - 4000 kr	3	55	24	17	1
	4001 - 6000 kr	9	65	15	10	1
	6001 - 8000 kr	14	73	8	5	0
	üle 8000 kr	30	64	4	2	0

Kas teie toidukaupade ostmise ja tarbimisharjumused muutusid 2008. aastal toidukaupade hindade muutuse (hinnatõusu) ja majandussurutise tõttu?

(% vastanutest)

		jah, muutusid tunduvalt	jah, toimusid mõned muutused	ei muutunud, harjumused jäid samaks	ei muutunud, ei ole märganud toidukaupade hindade muutust
Keskmiselt		19	60	20	1
Regioon	Põhja-Eesti	19	62	18	1
	Kesk-Eesti	15	65	19	1
	Kirde-Eesti	27	57	15	1
	Lääne-Eesti	16	59	24	1
	Lõuna-Eesti	19	57	24	0
Elukoht	Tallinn	21	59	19	1
	suured linnad	22	57	21	0
	väikelinnad	17	64	18	1
	alevik, maa	18	60	21	1
Rahvus	eestlased	14	60	25	1
	muu rahvus	32	59	9	0
Vanus	18 - 29 aastased	21	57	21	1
	30 - 49 aastased	18	62	19	1
	50 - 64 aastased	19	58	22	1
	65 - 74 aastased	22	60	18	0
Sugu	naised	19	64	17	0
	mehed	19	57	23	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	31	51	16	2
	kesk ja -eriharidus	22	63	15	0
	kõrgharidus	12	59	28	1
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	43	53	4	0
	2001 - 4000 kr	32	60	8	0
	4001 - 6000 kr	19	61	20	0
	6001 - 8000 kr	13	62	24	1
	üle 8000 kr	6	60	32	2

Kui teie harjumused muutusid, siis mil moel?

(% vastanutest)

		hakkasin varasemast sagedamini vaatama toiduainete hindu	hakkasin varasemast sagedamini ostma odavamalt	vähendasin ostetava toidu kogust	asendasin teatud toiduained teiste toiduainetega, muutsin menüüid	hakkasin ostma kallimaid või sama hinnaga import-toiduaineid, mille kvaliteet kodumaisest parem	hakkasin kallima kodumaise toidu asemel ostma odavamalt importi
Keskmiselt		64	48	32	19	3	17
Regioon	Põhja-Eesti	66	48	34	21	4	19
	Kesk-Eesti	63	47	27	12	1	14
	Kirde-Eesti	70	52	40	21	3	19
	Lääne-Eesti	60	47	27	17	1	14
	Lõuna-Eesti	59	48	27	19	3	15
Elukoht	Tallinn	67	46	33	21	5	20
	suured linnad	63	51	36	18	4	17
	väikelinnad	66	48	27	19	1	15
	alevik, maa	61	49	30	19	2	14
Rahvus	eestlased	57	43	26	16	3	15
	muu rahvus	79	60	43	25	3	21
Vanus	18 - 29 aastased	66	48	27	22	4	19
	30 - 49 aastased	65	48	32	16	4	17
	50 - 64 aastased	62	47	34	18	2	15
	65 - 74 aastased	61	51	33	23	3	17
Sugu	naised	65	51	32	20	3	16
	mehed	63	45	31	19	3	17
Haridus	alg- ja põhiharidus	63	56	34	16	2	21
	kesk ja -eriharidus	70	54	33	22	3	20
	kõrgharidus	55	37	29	15	3	11
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	81	87	46	31	0	32
	2001 - 4000 kr	76	64	37	29	2	21
	4001 - 6000 kr	63	49	32	19	2	17
	6001 - 8000 kr	63	36	33	18	4	16
	üle 8000 kr	50	33	23	9	4	11

Kui teie harjumused muutusid, siis mil moel? järg

(% vastanutest)

		valmis- toitude ostmise asemel hakkasin rohkem ise süüa tegema	vähendasin oluliselt või lõpetasin lõuna ajal väljas söömise	vahetasin söömis- kohta	hakkasin rohkem tarbima isekasvatatud toitu	hakkasin rohkem turult toidukaupu ostma	käin poes harvemini
Keskmiselt		33	24	2	16	10	22
Regioon	Põhja-Eesti	34	25	2	10	12	21
	Kesk-Eesti	33	26	1	25	3	28
	Kirde-Eesti	34	23	2	16	9	17
	Lääne-Eesti	20	22	3	14	1	24
	Lõuna-Eesti	35	24	1	22	13	24
Elukoht	Tallinn	31	25	3	9	14	19
	suured linnad	31	28	2	17	9	18
	väikelinnad	33	26	2	13	10	25
	alevik, maa	34	19	1	24	7	27
Rahvus	eestlased	30	21	1	17	8	22
	muu rahvus	39	31	3	14	14	24
Vanus	18 - 29 aastased	31	31	2	16	8	25
	30 - 49 aastased	33	24	2	14	9	21
	50 - 64 aastased	31	23	2	16	8	21
	65 - 74 aastased	38	16	0	22	19	24
Sugu	naised	34	23	2	16	9	27
	mehed	30	25	2	16	12	17
Haridus	alg- ja põhiharidus	28	20	2	30	7	30
	kesk- ja -eriharidus	38	24	2	16	11	24
	kõrgharidus	26	25	2	12	9	18
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	39	26	2	17	15	44
	2001 - 4000 kr	37	26	3	24	10	27
	4001 - 6000 kr	31	21	2	17	10	22
	6001 - 8000 kr	38	30	2	12	11	20
	üle 8000 kr	25	22	1	8	8	15

Kui teie harjumused muutusid, siis mil moel? järg

(% vastanutest)

		vahetasin oma peamist toiduostukohta (ostukohti)	püüdsin toitu varasemast vähem ära visata ja oma ostusid paremini planeerida	hakkasin toidukulude üle varasemast täpsemat arvestust pidama	ostsin talunikult korruga kogu talvekartuli, - porgandi, -kapsa vms
Keskmiselt		8	31	23	12
Regioon	Põhja-Eesti	9	31	23	12
	Kesk-Eesti	11	35	17	21
	Kirde-Eesti	4	27	34	8
	Lääne-Eesti	10	25	17	10
	Lõuna-Eesti	8	34	22	11
Elukoht	Tallinn	9	30	22	10
	suured linnad	7	30	30	9
	väikelinnad	8	30	24	18
	alevik, maa	9	33	20	12
Rahvus	eestlased	8	31	17	11
	muu rahvus	8	31	36	14
Vanus	18 - 29 aastased	9	34	19	11
	30 - 49 aastased	9	33	25	10
	50 - 64 aastased	5	29	23	13
	65 - 74 aastased	10	22	26	16
Sugu	naised	9	34	25	12
	mehed	7	27	21	11
Haridus	alg- ja põhiharidus	8	21	22	20
	kesk- ja -eriharidus	8	34	27	13
	kõrgharidus	8	30	17	7
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	19	39	46	4
	2001 - 4000 kr	7	34	32	14
	4001 - 6000 kr	10	28	24	12
	6001 - 8000 kr	7	36	19	15
	üle 8000 kr	7	26	12	9

Kui teie harjumused muutusid, siis mil moel?

(% vastanustest, kelle toidukaupade ostuharjumused muutusid hindade tõusu ja majandussurutise tõttu 2008, n= 793)

		hakkasin varasemast sagedamini vaatama toiduainete hindu	hakkasin varasemast sagedamini ostma odavamalt	vähendasin ostetava toidu kogust	asendasin teatud toiduained teiste toiduaine- tega, muutsin menüüd	hakkasin ostma kallimaid või sama hinnaga import- toiduaineid, mille kvaliteet kodumaisest parem	hakkasin kallima kodumaise toidu asemel ostma odavamalt import
Keskmiselt		81	61	40	24	4	21
Regioon	Põhja-Eesti	82	60	41	26	5	23
	Kesk-Eesti	79	58	34	15	1	17
	Kirde-Eesti	83	62	47	24	4	23
	Lääne-Eesti	80	62	36	22	2	19
	Lõuna-Eesti	78	64	36	25	4	20
Elukoht	Tallinn	83	58	41	26	6	25
	suured linnad	80	65	45	22	5	22
	väikelinnad	82	60	34	24	1	19
	alevik, maa	78	63	38	24	3	18
Rahvus	eestlased	77	58	35	22	4	20
	muu rahvus	87	66	47	27	3	23
Vanus	18 - 29 aastased	83	61	35	28	5	24
	30 - 49 aastased	82	61	40	20	5	21
	50 - 64 aastased	80	61	44	23	2	19
	65 - 74 aastased	74	62	40	28	4	21
Sugu	naised	79	62	39	24	4	20
	mehed	83	60	40	24	4	23
Haridus	alg- ja põhiharidus	79	70	42	19	2	26
	kesk- ja -eriharidus	83	64	39	27	4	24
	kõrgharidus	77	53	40	21	4	15
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	86	93	49	33	0	34
	2001 - 4000 kr	83	69	40	32	2	23
	4001 - 6000 kr	79	62	39	23	3	21
	6001 - 8000 kr	85	48	45	24	6	22
	üle 8000 kr	75	50	35	13	6	16

Kui teie harjumused muutusid, siis mil moel? järg

(% vastanustest, kelle toidukaupade ostuharjumused muutusid hindade tõusu ja majandussurutise tõttu 2008, n= 793)

		valmis- toitude ostmise asemel hakkasin rohkem ise süüa tegema	vähendasin oluliselt või lõpetasin lõuna ajal väljas söömise	vahetasin söömis- kohta	hakkasin rohkem tarbima isekasvatatud toitu	hakkasin rohkem turult toidukaupu ostma	käin poes harvemini
Keskmiselt		41	31	2	20	13	28
Regioon	Põhja-Eesti	42	31	3	13	15	26
	Kesk-Eesti	41	33	1	31	4	35
	Kirde-Eesti	41	28	3	19	10	20
	Lääne-Eesti	27	29	3	19	2	31
	Lõuna-Eesti	46	32	1	29	18	32
Elukoht	Tallinn	39	32	3	11	17	23
	suured linnad	39	36	3	22	12	23
	väikelinnad	41	32	2	16	12	30
	alevik, maa	44	25	1	30	9	34
Rahvus	eestlased	40	28	1	23	11	29
	muu rahvus	43	34	4	15	15	26
Vanus	18 - 29 aastased	39	39	2	21	11	32
	30 - 49 aastased	41	30	3	17	11	26
	50 - 64 aastased	40	29	3	20	10	26
	65 - 74 aastased	46	20	0	26	23	29
Sugu	naised	42	28	2	19	10	32
	mehed	40	33	2	21	15	22
Haridus	alg- ja põhiharidus	34	25	3	37	9	37
	kesk- ja -eriharidus	45	29	2	19	13	28
	kõrgharidus	37	35	3	16	12	25
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	42	28	3	18	15	46
	2001 - 4000 kr	40	28	3	26	11	29
	4001 - 6000 kr	39	27	2	22	13	28
	6001 - 8000 kr	51	41	2	16	15	27
	üle 8000 kr	38	33	2	12	12	23

Kui teie harjumused muutusid, siis mil moel? järg

(% vastanutest, kelle toidukaupade ostuharjumused hindade tõusu ja majandussurutise tõttu 2008, n= 793)

		vahetasin oma peamist toiduostukohta (ostukohti)	püüdsin toitu varasemast vähem ära visata ja oma ostusid paremini planeerida	hakkasin toidukulude üle varasemast täpsemat arvestust pidama	ostsin talunikult korraga kogu talvekartuli, -porgandi, -kapsa vms
Keskmiselt		11	39	29	15
Regioon	Põhja-Eesti	11	39	29	14
	Kesk-Eesti	13	44	21	26
	Kirde-Eesti	4	32	40	10
	Lääne-Eesti	13	33	23	13
	Lõuna-Eesti	10	45	30	14
Elukoht	Tallinn	11	37	27	12
	suured linnad	8	38	38	12
	väikelinnad	10	37	29	22
	alevik, maa	12	42	26	15
Rahvus	eestlased	11	41	23	14
	muu rahvus	9	35	39	15
Vanus	18 - 29 aastased	11	44	24	14
	30 - 49 aastased	12	42	31	12
	50 - 64 aastased	7	37	30	17
	65 - 74 aastased	12	27	32	20
Sugu	naised	11	42	30	14
	mehed	9	35	28	15
Haridus	alg- ja põhiharidus	9	26	28	25
	kesk- ja -eriharidus	10	40	32	16
	kõrgharidus	12	42	24	10
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	21	41	49	4
	2001 - 4000 kr	8	37	35	15
	4001 - 6000 kr	12	35	30	15
	6001- 8000 kr	10	49	26	20
	üle 8000 kr	10	40	18	14

Lisa 2.29

Kas teie peres visati ostetud toidukaupa 2008. aasta jooksul ära?

(% vastanutest)

		sageli	harva	mitte kunagi
Keskmiselt		6	75	19
Regioon	Põhja-Eesti	6	77	17
	Kesk-Eesti	7	71	22
	Kirde-Eesti	3	75	22
	Lääne-Eesti	3	81	16
	Lõuna-Eesti	8	72	20
Elukoht	Tallinn	4	77	19
	suured linnad	5	79	16
	väikelinnad	7	79	14
	alevik, maa	7	71	22
Rahvus	eestlased	7	75	18
	muu rahvus	3	77	20
Vanus	18 - 29 aastased	9	84	7
	30 - 49 aastased	7	78	15
	50 - 64 aastased	5	71	24
	65 - 74 aastased	0	60	40
Sugu	naised	6	76	18
	mehed	5	76	19
Haridus	alg- ja põhiharidus	0	75	25
	kesk ja -eriharidus	5	75	20
	kõrgharidus	8	77	15
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	4	61	35
	2001 - 4000 kr	3	74	23
	4001 - 6000 kr	4	73	23
	6001- 8000 kr	6	81	13
	üle 8000 kr	11	78	11

Mis põhjusel visati 2008. a. teie peres ostetud toidukaupa ära?
(% vastanutest, kes viskasid toitu ära, n=810)

		läks vanaks, hallitama, halvaks	ostes riknenud, ei kõlvanud süüa	parim enne või kõlblik kuni kuu-päev möödus	ei soovinud mitu päeva järjest sama toitu süüa	toit ei sobinud mõnele pere-liikmele	pakend liiga suur, ei jõudnud ära tarbida
Keskmiselt		81	27	36	12	9	27
Regioon	Põhja-Eesti	84	24	36	12	9	28
	Kesk-Eesti	83	24	32	10	8	32
	Kirde-Eesti	67	40	23	11	9	29
	Lääne-Eesti	80	26	34	14	6	22
	Lõuna-Eesti	81	27	44	12	11	27
Elukoht	Tallinn	85	21	34	10	9	29
	suured linnad	79	37	33	11	10	28
	väikelinnad	78	28	31	14	6	26
	alevik, maa	79	24	42	13	10	26
Rahvus	eestlased	83	24	39	10	10	27
	muu rahvus	75	32	28	15	7	27
Vanus	18 - 29 aastased	87	24	48	10	8	28
	30 - 49 aastased	81	26	35	14	11	24
	50 - 64 aastased	78	30	26	11	6	31
	65 - 74 aastased	65	35	24	9	7	28
Sugu	naised	80	26	38	12	9	31
	mehed	81	28	33	12	9	23
Haridus	alg- ja põhiharidus	77	30	36	13	10	22
	kesk ja -eriharidus	78	29	34	13	9	27
	kõrgharidus	86	23	39	9	8	29
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	74	24	33	9	11	18
	2001 - 4000 kr	72	37	31	13	11	19
	4001 - 6000 kr	82	27	36	15	8	27
	6001 - 8000 kr	83	27	35	12	7	31
	üle 8000 kr	85	17	41	7	9	34

Kui viskasite 2008. aastal osa toitu ära, siis kas seda oli teie hinnangul rohkem, vähem või sama palju kui eelnevatel aastatel?
(% vastanutest, kes viskasid toitu ära, n=810)

		rohkem	sama palju	vähem	ei oska öelda
Keskmiselt		5	38	31	26
Regioon	Põhja-Eesti	4	43	32	21
	Kesk-Eesti	4	36	34	26
	Kirde-Eesti	7	38	29	26
	Lääne-Eesti	6	34	37	23
	Lõuna-Eesti	4	34	28	34
Elukoht	Tallinn	4	44	32	20
	suured linnad	5	38	28	29
	väikelinnad	5	34	32	29
	alevik, maa	5	36	32	27
Rahvus	eestlased	4	39	31	26
	muu rahvus	7	38	31	24
Vanus	18 - 29 aastased	4	39	30	27
	30 - 49 aastased	5	41	29	25
	50 - 64 aastased	5	35	35	25
	65 - 74 aastased	6	32	36	26
Sugu	naised	4	38	34	24
	mehed	5	39	28	28
Haridus	alg- ja põhiharidus	4	23	31	42
	kesk ja -eriharidus	5	34	35	26
	kõrgharidus	5	47	25	23
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	28	30	36
	2001 - 4000 kr	3	29	42	26
	4001 - 6000 kr	7	38	31	24
	6001 - 8000 kr	5	39	27	29
	üle 8000 kr	3	46	26	25

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

puuviljad

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		17	63	20	0	0
Regioon	Põhja-Eesti	16	62	22	0	0
	Kesk-Eesti	18	64	16	1	1
	Kirde-Eesti	17	62	21	0	0
	Lääne-Eesti	13	73	14	0	0
	Lõuna-Eesti	18	62	19	0	1
Elukoht	Tallinn	17	62	21	0	0
	suured linnad	17	65	18	0	0
	väikelinnad	19	66	14	0	1
	alevik, maa	15	61	23	1	0
Rahvus	eestlased	15	67	18	0	0
	muu rahvus	19	57	24	0	0
Vanus	18 - 29 aastased	19	60	20	1	0
	30 - 49 aastased	16	66	18	0	0
	50 - 64 aastased	17	62	20	0	1
	65 - 74 aastased	9	64	26	0	1
Sugu	naised	18	61	20	0	1
	mehed	14	66	20	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	10	64	24	1	1
	kesk ja -eriharidus	16	63	21	0	0
	kõrgharidus	18	66	16	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	16	36	46	2	0
	2001 - 4000 kr	16	53	30	0	1
	4001 - 6000 kr	17	65	18	0	0
	6001 - 8000 kr	19	63	18	0	0
	üle 8000 kr	16	74	9	1	0

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

kõrgviljad

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		15	76	8	0	1
Regioon	Põhja-Eesti	15	74	11	0	0
	Kesk-Eesti	17	78	4	1	0
	Kirde-Eesti	15	76	9	0	0
	Lääne-Eesti	13	77	9	0	1
	Lõuna-Eesti	14	81	3	1	1
Elukoht	Tallinn	16	71	13	0	0
	suured linnad	14	79	7	0	0
	väikelinnad	12	81	6	0	1
	alevik, maa	16	77	5	1	1
Rahvus	eestlased	15	78	5	1	1
	muu rahvus	14	70	16	0	0
Vanus	18 - 29 aastased	17	71	10	1	1
	30 - 49 aastased	15	80	5	0	0
	50 - 64 aastased	13	73	11	1	2
	65 - 74 aastased	11	80	8	0	1
Sugu	naised	17	73	8	1	1
	mehed	12	79	9	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	7	82	8	2	1
	kesk ja -eriharidus	15	75	9	0	1
	kõrgharidus	17	76	7	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	14	59	20	7	0
	2001 - 4000 kr	15	75	10	0	0
	4001 - 6000 kr	16	75	8	0	1
	6001 - 8000 kr	14	75	10	0	1
	üle 8000 kr	14	82	3	1	0

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

kartul

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		8	79	12	0	1
Regioon	Põhja-Eesti	5	78	15	0	2
	Kesk-Eesti	8	84	7	1	0
	Kirde-Eesti	13	76	11	0	0
	Lääne-Eesti	2	83	13	0	2
	Lõuna-Eesti	12	77	9	0	2
Elukoht	Tallinn	4	77	17	0	2
	suured linnad	9	77	12	0	2
	väikelinnad	8	80	10	0	2
	alevik, maa	11	80	8	0	1
Rahvus	eestlased	8	78	12	0	2
	muu rahvus	7	79	13	0	1
Vanus	18 - 29 aastased	11	75	12	0	2
	30 - 49 aastased	8	80	11	0	1
	50 - 64 aastased	5	79	14	0	2
	65 - 74 aastased	5	84	10	0	1
Sugu	naised	7	76	14	0	3
	mehed	8	83	9	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	7	84	8	1	0
	kesk ja -eriharidus	9	77	13	0	1
	kõrgharidus	6	81	11	0	2
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	21	50	24	2	3
	2001 - 4000 kr	11	77	11	0	1
	4001 - 6000 kr	5	82	12	0	1
	6001 - 8000 kr	10	78	11	0	1
	üle 8000 kr	5	81	11	0	3

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

mahlad, mahlajoogid

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		11	53	28	3	4
Regioon	Põhja-Eesti	12	50	31	3	4
	Kesk-Eesti	12	61	24	1	2
	Kirde-Eesti	12	47	28	5	8
	Lääne-Eesti	11	54	28	3	4
	Lõuna-Eesti	9	59	27	2	3
Elukoht	Tallinn	12	47	32	4	5
	suured linnad	10	51	29	4	6
	väikelinnad	12	54	27	2	5
	alevik, maa	11	60	26	1	2
Rahvus	eestlased	11	59	25	2	3
	muu rahvus	11	41	35	6	7
Vanus	18 - 29 aastased	18	47	29	3	3
	30 - 49 aastased	10	57	29	1	3
	50 - 64 aastased	8	56	26	4	6
	65 - 74 aastased	7	51	30	5	7
Sugu	naised	11	52	29	3	5
	mehed	11	55	27	3	4
Haridus	alg- ja põhiharidus	3	57	34	1	5
	kesk ja -eriharidus	12	51	30	3	4
	kõrgharidus	11	57	25	2	5
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	11	39	38	12	0
	2001 - 4000 kr	11	44	37	3	5
	4001 - 6000 kr	9	56	27	3	5
	6001 - 8000 kr	12	54	26	2	6
	üle 8000 kr	14	59	22	2	3

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

joogipiim

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		7	68	18	1	6
Regioon	Põhja-Eesti	7	69	17	1	6
	Kesk-Eesti	2	68	20	1	9
	Kirde-Eesti	8	69	18	1	4
	Lääne-Eesti	6	67	22	1	4
	Lõuna-Eesti	8	68	17	2	5
Elukoht	Tallinn	5	69	18	1	7
	suured linnad	8	72	14	2	4
	väikelinnad	7	64	24	1	4
	alevik, maa	7	69	17	1	6
Rahvus	eestlased	7	68	18	1	6
	muu rahvus	7	67	19	2	5
Vanus	18 - 29 aastased	10	60	22	0	8
	30 - 49 aastased	8	72	14	1	5
	50 - 64 aastased	4	69	19	3	5
	65 - 74 aastased	5	67	21	3	4
Sugu	naised	8	67	17	2	6
	mehed	6	69	19	1	5
Haridus	alg- ja põhiharidus	10	63	20	4	3
	kesk ja -eriharidus	7	65	20	2	6
	kõrgharidus	7	73	14	1	5
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	8	43	29	5	15
	2001 - 4000 kr	8	64	23	1	4
	4001 - 6000 kr	7	70	16	1	6
	6001 - 8000 kr	7	66	23	1	3
	üle 8000 kr	7	75	11	1	6

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

jogurtid

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		9	47	31	4	9
Regioon	Põhja-Eesti	8	47	30	4	11
	Kesk-Eesti	12	46	29	2	11
	Kirde-Eesti	11	41	31	7	10
	Lääne-Eesti	5	52	35	0	8
	Lõuna-Eesti	9	46	34	4	7
Elukoht	Tallinn	8	48	26	5	13
	suured linnad	6	51	28	4	11
	väikelinnad	9	46	35	2	8
	alevik, maa	10	46	36	3	5
Rahvus	eestlased	9	50	32	2	7
	muu rahvus	8	41	29	7	15
Vanus	18 - 29 aastased	13	46	30	4	7
	30 - 49 aastased	9	51	31	2	7
	50 - 64 aastased	5	48	31	5	11
	65 - 74 aastased	4	38	35	4	19
Sugu	naised	8	47	34	3	8
	mehed	9	48	28	4	11
Haridus	alg- ja põhiharidus	9	45	33	1	12
	kesk ja -eriharidus	9	38	37	5	11
	kõrgharidus	8	61	22	2	7
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	9	26	40	2	23
	2001 - 4000 kr	9	32	42	5	12
	4001 - 6000 kr	8	44	35	4	9
	6001 - 8000 kr	9	52	28	4	7
	üle 8000 kr	9	65	19	1	6

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

keefir, hapupiim jms

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		6	54	24	2	14
Regioon	Põhja-Eesti	6	57	23	2	12
	Kesk-Eesti	4	44	37	0	15
	Kirde-Eesti	7	51	30	1	11
	Lääne-Eesti	6	55	19	4	16
	Lõuna-Eesti	6	53	23	2	16
Elukoht	Tallinn	7	55	23	3	12
	suured linnad	7	53	24	2	14
	väikelinnad	7	50	27	1	15
	alevik, maa	5	53	25	2	15
Rahvus	eestlased	6	55	24	1	14
	muu rahvus	8	50	26	3	13
Vanus	18 - 29 aastased	7	52	23	1	17
	30 - 49 aastased	7	54	23	2	14
	50 - 64 aastased	3	57	25	4	11
	65 - 74 aastased	6	51	31	1	11
Sugu	naised	7	53	24	3	13
	mehed	6	54	25	1	14
Haridus	alg- ja põhiharidus	4	55	33	0	8
	kesk ja -eriharidus	7	49	26	3	15
	kõrgharidus	5	62	19	1	13
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	37	27	11	19
	2001 - 4000 kr	8	42	30	3	17
	4001 - 6000 kr	6	53	28	1	12
	6001 - 8000 kr	5	52	25	2	16
	üle 8000 kr	5	68	16	0	11

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

või ja muud piimarasvamäärde

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		4	64	25	2	5
Regioon	Põhja-Eesti	3	64	25	3	5
	Kesk-Eesti	2	65	28	0	5
	Kirde-Eesti	8	59	27	2	4
	Lääne-Eesti	3	68	23	2	4
	Lõuna-Eesti	3	65	23	2	7
Elukoht	Tallinn	4	59	28	3	6
	suured linnad	3	67	21	3	6
	väikelinnad	5	61	26	3	5
	alevik, maa	3	68	24	1	4
Rahvus	eestlased	2	70	23	1	4
	muu rahvus	6	55	28	4	7
Vanus	18 - 29 aastased	5	62	24	2	7
	30 - 49 aastased	3	67	24	2	4
	50 - 64 aastased	4	63	26	2	5
	65 - 74 aastased	2	65	28	2	3
Sugu	naised	4	63	25	3	5
	mehed	3	65	25	2	5
Haridus	alg- ja põhiharidus	5	62	26	1	6
	kesk ja -eriharidus	3	63	26	2	6
	kõrgharidus	3	66	23	3	5
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	4	47	39	5	5
	2001 - 4000 kr	4	59	29	3	5
	4001 - 6000 kr	3	64	26	2	5
	6001 - 8000 kr	2	69	24	1	4
	üle 8000 kr	4	70	18	2	6

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

hapukoos

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		3	72	22	1	2
Regioon	Põhja-Eesti	3	73	20	1	3
	Kesk-Eesti	4	64	29	2	1
	Kirde-Eesti	8	74	16	0	2
	Lääne-Eesti	2	64	33	1	0
	Lõuna-Eesti	2	75	22	1	0
Elukoht	Tallinn	4	70	21	1	4
	suured linnad	3	77	19	0	1
	väikelinnad	2	68	26	3	1
	alevik, maa	4	72	23	1	0
Rahvus	eestlased	3	72	23	1	1
	muu rahvus	5	70	21	1	3
Vanus	18 - 29 aastased	4	73	18	2	3
	30 - 49 aastased	3	74	21	0	2
	50 - 64 aastased	3	72	24	0	1
	65 - 74 aastased	5	58	31	5	1
Sugu	naised	3	68	26	2	1
	mehed	4	76	18	0	2
Haridus	alg- ja põhiharidus	5	67	28	0	0
	kesk ja -eriharidus	5	69	24	1	1
	kõrgharidus	1	77	18	1	3
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	8	61	31	0	0
	2001 - 4000 kr	4	64	29	2	1
	4001 - 6000 kr	3	67	27	1	2
	6001 - 8000 kr	2	80	15	0	3
	üle 8000 kr	2	82	14	0	2

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

kohukesed

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		5	40	33	9	13
Regioon	Põhja-Eesti	5	41	37	7	10
	Kesk-Eesti	6	31	39	10	14
	Kirde-Eesti	9	49	28	5	9
	Lääne-Eesti	5	38	30	9	18
	Lõuna-Eesti	4	37	29	12	18
Elukoht	Tallinn	6	41	34	8	11
	suured linnad	6	44	28	11	11
	väikelinnad	6	40	32	7	15
	alevik, maa	4	35	37	8	16
Rahvus	eestlased	4	39	33	9	15
	muu rahvus	8	44	33	7	8
Vanus	18 - 29 aastased	6	41	34	11	8
	30 - 49 aastased	7	43	37	6	7
	50 - 64 aastased	3	39	27	8	23
	65 - 74 aastased	3	29	32	11	25
Sugu	naised	6	35	35	10	14
	mehed	5	44	31	7	13
Haridus	alg- ja põhiharidus	4	40	27	12	17
	kesk ja -eriharidus	6	38	35	8	13
	kõrgharidus	5	41	32	9	13
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	30	43	16	5
	2001 - 4000 kr	6	35	36	11	12
	4001 - 6000 kr	7	39	31	8	15
	6001 - 8000 kr	5	39	37	7	12
	üle 8000 kr	3	47	30	7	13

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

kohupiim, kodujuust

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		8	52	33	2	5
Regioon	Põhja-Eesti	9	54	30	2	5
	Kesk-Eesti	8	42	43	3	4
	Kirde-Eesti	11	50	29	3	7
	Lääne-Eesti	6	53	31	2	8
	Lõuna-Eesti	7	51	36	2	4
Elukoht	Tallinn	10	53	29	2	6
	suured linnad	8	55	32	1	4
	väikelinnad	7	48	39	1	5
	alevik, maa	8	50	34	3	5
Rahvus	eestlased	8	52	33	2	5
	muu rahvus	10	50	33	2	5
Vanus	18 - 29 aastased	13	49	31	0	7
	30 - 49 aastased	8	54	33	2	3
	50 - 64 aastased	6	54	31	3	6
	65 - 74 aastased	7	48	38	2	5
Sugu	naised	9	50	35	2	4
	mehed	8	53	30	2	7
Haridus	alg- ja põhiharidus	4	48	41	3	4
	kesk ja -eriharidus	9	49	35	2	5
	kõrgharidus	8	58	28	1	5
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	10	28	43	8	11
	2001 - 4000 kr	7	45	42	2	4
	4001 - 6000 kr	7	52	34	2	5
	6001 - 8000 kr	9	54	30	2	5
	üle 8000 kr	11	61	23	0	5

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

juust, sulatatud juust

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		8	50	37	2	3
Regioon	Põhja-Eesti	7	47	41	3	2
	Kesk-Eesti	8	47	41	1	3
	Kirde-Eesti	10	47	35	2	6
	Lääne-Eesti	7	60	31	1	1
	Lõuna-Eesti	8	53	35	2	2
Elukoht	Tallinn	8	47	39	3	3
	suured linnad	6	54	35	2	3
	väikelinnad	7	46	41	2	4
	alevik, maa	8	53	36	1	2
Rahvus	eestlased	7	55	35	1	2
	muu rahvus	10	38	43	4	5
Vanus	18 - 29 aastased	14	43	41	1	1
	30 - 49 aastased	7	56	33	2	2
	50 - 64 aastased	5	51	38	3	3
	65 - 74 aastased	4	39	44	5	8
Sugu	naised	6	49	41	2	2
	mehed	9	53	33	2	3
Haridus	alg- ja põhiharidus	9	43	42	2	4
	kesk ja -eriharidus	9	48	38	2	3
	kõrgharidus	5	56	36	1	2
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	23	58	9	4
	2001 - 4000 kr	8	37	48	3	4
	4001 - 6000 kr	7	50	39	1	3
	6001 - 8000 kr	11	57	30	1	1
	üle 8000 kr	7	62	27	1	3

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

rõõsk koor (10%, 35%, 38%)

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		4	49	26	5	16
Regioon	Põhja-Eesti	3	51	24	6	16
	Kesk-Eesti	4	43	23	8	22
	Kirde-Eesti	7	42	27	6	18
	Lääne-Eesti	3	53	25	3	16
	Lõuna-Eesti	2	52	29	4	13
Elukoht	Tallinn	3	53	22	5	17
	suured linnad	4	50	24	7	15
	väikelinnad	5	48	29	3	15
	alevik, maa	3	47	28	5	17
Rahvus	eestlased	2	53	25	4	16
	muu rahvus	6	43	26	8	17
Vanus	18 - 29 aastased	5	50	20	5	20
	30 - 49 aastased	5	47	30	4	14
	50 - 64 aastased	1	55	25	5	14
	65 - 74 aastased	1	46	26	8	19
Sugu	naised	4	47	27	6	16
	mehed	4	52	24	4	16
Haridus	alg- ja põhiharidus	3	42	25	5	25
	kesk ja -eriharidus	4	49	28	4	15
	kõrgharidus	3	54	21	6	16
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	30	37	2	25
	2001 - 4000 kr	3	42	30	10	15
	4001 - 6000 kr	2	49	26	6	17
	6001 - 8000 kr	4	54	26	3	13
	üle 8000 kr	5	57	19	1	18

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

linnuliha

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		14	60	22	1	3
Regioon	Põhja-Eesti	14	64	19	1	2
	Kesk-Eesti	13	56	28	1	2
	Kirde-Eesti	14	63	20	1	2
	Lääne-Eesti	13	54	27	2	4
	Lõuna-Eesti	15	56	24	1	4
Elukoht	Tallinn	14	65	18	1	2
	suured linnad	13	60	25	1	1
	väikelinnad	10	60	27	1	2
	alevik, maa	17	55	22	1	5
Rahvus	eestlased	15	60	21	1	3
	muu rahvus	11	61	25	1	2
Vanus	18 - 29 aastased	15	57	23	1	4
	30 - 49 aastased	16	62	19	1	2
	50 - 64 aastased	12	63	22	1	2
	65 - 74 aastased	8	56	31	0	5
Sugu	naised	16	57	23	1	3
	mehed	12	63	21	1	3
Haridus	alg- ja põhiharidus	9	57	27	0	7
	kesk ja -eriharidus	14	57	25	1	3
	kõrgharidus	15	66	16	1	2
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	10	39	34	4	13
	2001 - 4000 kr	12	51	34	1	2
	4001 - 6000 kr	13	61	22	1	3
	6001 - 8000 kr	16	60	20	1	3
	üle 8000 kr	16	71	10	1	2

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

sealiha

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		6	52	35	3	4
Regioon	Põhja-Eesti	5	52	36	3	4
	Kesk-Eesti	6	46	43	1	4
	Kirde-Eesti	11	54	28	3	4
	Lääne-Eesti	1	53	39	2	5
	Lõuna-Eesti	7	52	35	2	4
Elukoht	Tallinn	6	51	35	4	4
	suured linnad	8	56	29	2	5
	väikelinnad	4	54	37	3	2
	alevik, maa	6	48	40	2	4
Rahvus	eestlased	4	54	37	1	4
	muu rahvus	10	48	33	5	4
Vanus	18 - 29 aastased	9	53	33	0	5
	30 - 49 aastased	6	55	34	2	3
	50 - 64 aastased	4	51	38	3	4
	65 - 74 aastased	5	41	42	8	4
Sugu	naised	5	48	39	4	4
	mehed	7	57	32	0	4
Haridus	alg- ja põhiharidus	5	47	40	2	6
	kesk ja -eriharidus	7	48	39	2	4
	kõrgharidus	5	60	29	3	3
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	37	37	9	11
	2001 - 4000 kr	9	41	41	4	5
	4001 - 6000 kr	5	52	37	2	4
	6001 - 8000 kr	6	57	33	1	3
	üle 8000 kr	5	62	30	1	2

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

veiseliha

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		4	39	29	6	22
Regioon	Põhja-Eesti	4	42	32	6	16
	Kesk-Eesti	3	28	25	4	40
	Kirde-Eesti	8	43	27	9	13
	Lääne-Eesti	2	42	35	3	18
	Lõuna-Eesti	2	34	26	6	32
Elukoht	Tallinn	5	44	33	5	13
	suured linnad	4	45	28	7	16
	väikelinnad	2	37	29	5	27
	alevik, maa	4	31	27	6	32
Rahvus	eestlased	3	39	27	5	26
	muu rahvus	7	38	35	7	13
Vanus	18 - 29 aastased	6	40	29	6	19
	30 - 49 aastased	4	42	29	4	21
	50 - 64 aastased	3	37	30	8	22
	65 - 74 aastased	2	30	31	8	29
Sugu	naised	4	32	30	7	27
	mehed	4	46	29	5	16
Haridus	alg- ja põhiharidus	1	34	30	5	30
	kesk ja -eriharidus	4	34	32	7	23
	kõrgharidus	4	48	26	5	17
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	13	39	12	30
	2001 - 4000 kr	3	29	31	11	26
	4001 - 6000 kr	4	34	32	5	25
	6001 - 8000 kr	6	43	28	4	19
	üle 8000 kr	4	54	25	2	15

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

vorstitooted

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		3	51	38	3	5
Regioon	Põhja-Eesti	4	49	38	3	6
	Kesk-Eesti	4	46	44	1	5
	Kirde-Eesti	8	59	27	2	4
	Lääne-Eesti	0	57	36	4	3
	Lõuna-Eesti	3	47	42	2	6
Elukoht	Tallinn	3	49	38	4	6
	suured linnad	5	57	32	2	4
	väikelinnad	3	52	37	2	6
	alevik, maa	3	50	41	2	4
Rahvus	eestlased	2	52	38	2	6
	muu rahvus	7	49	37	4	3
Vanus	18 - 29 aastased	5	57	31	3	4
	30 - 49 aastased	3	52	40	2	3
	50 - 64 aastased	3	51	38	3	5
	65 - 74 aastased	3	38	44	3	12
Sugu	naised	3	47	41	3	6
	mehed	5	55	34	2	4
Haridus	alg- ja põhiharidus	6	48	39	0	7
	kesk ja -eriharidus	5	51	38	2	4
	kõrgharidus	2	51	36	4	7
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	20	66	4	4
	2001 - 4000 kr	4	48	43	1	4
	4001 - 6000 kr	2	50	39	3	6
	6001- 8000 kr	4	52	37	4	3
	üle 8000 kr	4	59	27	3	7

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

singid

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		5	48	37	6	4
Regioon	Põhja-Eesti	5	48	38	6	3
	Kesk-Eesti	5	49	36	6	4
	Kirde-Eesti	10	41	36	6	7
	Lääne-Eesti	3	58	29	6	4
	Lõuna-Eesti	5	46	42	5	2
Elukoht	Tallinn	6	48	37	6	3
	suured linnad	8	47	34	7	4
	väikelinnad	5	45	40	5	5
	alevik, maa	3	50	39	5	3
Rahvus	eestlased	4	53	36	4	3
	muu rahvus	9	37	40	9	5
Vanus	18 - 29 aastased	7	48	36	6	3
	30 - 49 aastased	6	52	35	5	2
	50 - 64 aastased	3	47	41	5	4
	65 - 74 aastased	5	37	42	7	9
Sugu	naised	4	48	38	6	4
	mehed	7	46	38	5	4
Haridus	alg- ja põhiharidus	2	47	34	11	6
	kesk ja -eriharidus	7	43	40	6	4
	kõrgharidus	4	54	35	4	3
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	13	46	26	9
	2001 - 4000 kr	5	36	45	9	5
	4001 - 6000 kr	6	47	39	5	3
	6001- 8000 kr	8	50	39	1	2
	üle 8000 kr	4	64	26	3	3

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

kulinaariatooted lihast

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		3	34	35	7	21
Regioon	Põhja-Eesti	4	31	38	6	21
	Kesk-Eesti	4	36	36	5	19
	Kirde-Eesti	5	29	31	7	28
	Lääne-Eesti	1	45	33	5	16
	Lõuna-Eesti	2	35	36	9	18
Elukoht	Tallinn	5	31	36	6	22
	suured linnad	4	35	32	8	21
	väikelinnad	3	38	32	8	19
	alevik, maa	1	34	38	6	21
Rahvus	eestlased	2	38	37	6	17
	muu rahvus	6	24	33	9	28
Vanus	18 - 29 aastased	4	37	33	8	18
	30 - 49 aastased	3	36	39	7	15
	50 - 64 aastased	2	35	32	5	26
	65 - 74 aastased	2	24	33	6	35
Sugu	naised	3	31	38	7	21
	mehed	3	38	33	6	20
Haridus	alg- ja põhiharidus	2	32	29	13	24
	kesk ja -eriharidus	3	30	38	7	22
	kõrgharidus	3	42	33	5	17
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	2	5	37	22	34
	2001 - 4000 kr	3	25	42	7	23
	4001 - 6000 kr	3	32	37	6	22
	6001 - 8000 kr	6	35	35	7	17
	üle 8000 kr	2	51	26	4	17

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

värske kala

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		16	47	29	2	6
Regioon	Põhja-Eesti	15	46	30	3	6
	Kesk-Eesti	17	44	30	1	8
	Kirde-Eesti	16	49	30	3	2
	Lääne-Eesti	18	50	24	2	6
	Lõuna-Eesti	18	45	30	1	6
Elukoht	Tallinn	14	48	29	2	7
	suured linnad	14	50	30	2	4
	väikelinnad	20	44	29	3	4
	alevik, maa	17	45	29	2	7
Rahvus	eestlased	16	50	26	2	6
	muu rahvus	16	40	36	4	4
Vanus	18 - 29 aastased	20	42	28	2	8
	30 - 49 aastased	18	46	28	2	6
	50 - 64 aastased	14	52	30	1	3
	65 - 74 aastased	7	49	35	4	5
Sugu	naised	17	45	30	2	6
	mehed	16	49	28	2	5
Haridus	alg- ja põhiharidus	11	45	36	3	5
	kesk ja -eriharidus	16	42	33	3	6
	kõrgharidus	18	53	21	2	6
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	15	19	51	9	6
	2001 - 4000 kr	14	39	38	4	5
	4001 - 6000 kr	16	45	32	1	6
	6001 - 8000 kr	17	50	25	0	8
	üle 8000 kr	19	57	17	2	5

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

kalakonservid

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		4	41	30	5	20
Regioon	Põhja-Eesti	3	42	28	5	22
	Kesk-Eesti	3	44	33	3	17
	Kirde-Eesti	6	41	28	9	16
	Lääne-Eesti	4	41	24	4	27
	Lõuna-Eesti	3	38	37	4	18
Elukoht	Tallinn	3	43	27	5	22
	suured linnad	6	42	28	6	18
	väikelinnad	3	37	35	6	19
	alevik, maa	4	40	32	4	20
Rahvus	eestlased	3	43	31	3	20
	muu rahvus	6	35	30	8	21
Vanus	18 - 29 aastased	6	42	25	4	23
	30 - 49 aastased	3	46	31	4	16
	50 - 64 aastased	3	38	32	6	21
	65 - 74 aastased	2	29	36	7	26
Sugu	naised	4	38	30	5	23
	mehed	3	44	31	5	17
Haridus	alg- ja põhiharidus	3	32	40	3	22
	kesk ja -eriharidus	4	41	33	5	17
	kõrgharidus	4	44	23	5	24
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	27	43	11	13
	2001 - 4000 kr	5	34	35	7	19
	4001 - 6000 kr	3	36	35	5	21
	6001 - 8000 kr	4	43	30	3	20
	üle 8000 kr	3	53	19	3	22

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

kalapulgad jms kulinaariatooted (sh soolaheeringas, vürtsikilu)

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		4	56	29	3	8
Regioon	Põhja-Eesti	2	57	30	2	9
	Kesk-Eesti	7	54	33	2	4
	Kirde-Eesti	7	53	24	6	10
	Lääne-Eesti	2	64	25	2	7
	Lõuna-Eesti	5	53	32	3	7
Elukoht	Tallinn	2	59	28	2	9
	suured linnad	5	50	31	7	7
	väikelinnad	8	54	28	1	9
	alevik, maa	3	59	29	3	6
Rahvus	eestlased	3	58	30	2	7
	muu rahvus	5	52	28	5	10
Vanus	18 - 29 aastased	5	55	28	3	9
	30 - 49 aastased	4	60	29	2	5
	50 - 64 aastased	4	55	29	4	8
	65 - 74 aastased	1	52	31	3	13
Sugu	naised	4	56	31	2	7
	mehed	3	57	28	4	8
Haridus	alg- ja põhiharidus	5	50	38	1	6
	kesk ja -eriharidus	5	52	32	3	8
	kõrgharidus	2	63	24	3	8
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	9	31	56	2	2
	2001 - 4000 kr	6	47	36	4	7
	4001 - 6000 kr	3	56	29	3	9
	6001 - 8000 kr	5	59	25	3	8
	üle 8000 kr	1	67	22	1	9

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

leib

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		5	84	11	0	0
Regioon	Põhja-Eesti	6	83	11	0	0
	Kesk-Eesti	4	88	8	0	0
	Kirde-Eesti	6	82	12	0	0
	Lääne-Eesti	4	85	11	0	0
	Lõuna-Eesti	4	86	10	0	0
Elukoht	Tallinn	6	81	13	0	0
	suured linnad	5	82	13	0	0
	väikelinnad	5	87	8	0	0
	alevik, maa	5	86	9	0	0
Rahvus	eestlased	5	86	9	0	0
	muu rahvus	6	80	14	0	0
Vanus	18 - 29 aastased	7	80	13	0	0
	30 - 49 aastased	5	84	10	0	1
	50 - 64 aastased	6	83	11	0	0
	65 - 74 aastased	2	91	7	0	0
Sugu	naised	5	85	10	0	0
	mehed	5	84	11	0	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	3	88	8	1	0
	kesk ja -eriharidus	5	85	10	0	0
	kõrgharidus	5	82	12	0	1
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	13	61	24	2	0
	2001 - 4000 kr	4	84	12	0	0
	4001 - 6000 kr	3	87	10	0	0
	6001 - 8000 kr	5	85	10	0	0
	üle 8000 kr	7	86	7	0	0

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

sai

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		4	72	18	2	4
Regioon	Põhja-Eesti	3	71	18	3	5
	Kesk-Eesti	4	77	11	3	5
	Kirde-Eesti	4	75	18	0	3
	Lääne-Eesti	2	75	17	1	5
	Lõuna-Eesti	4	71	20	1	4
Elukoht	Tallinn	3	69	20	4	4
	suured linnad	3	74	17	2	4
	väikelinnad	3	72	18	1	6
	alevik, maa	4	75	16	1	4
Rahvus	eestlased	3	72	18	2	5
	muu rahvus	4	73	18	2	3
Vanus	18 - 29 aastased	4	72	19	2	3
	30 - 49 aastased	4	74	18	1	3
	50 - 64 aastased	3	70	16	3	8
	65 - 74 aastased	1	74	16	3	6
Sugu	naised	3	70	20	2	5
	mehed	4	76	16	1	3
Haridus	alg- ja põhiharidus	2	79	12	1	6
	kesk ja -eriharidus	4	73	17	2	4
	kõrgharidus	2	69	21	2	6
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	10	56	27	5	2
	2001 - 4000 kr	4	77	14	2	3
	4001 - 6000 kr	1	73	19	2	5
	6001 - 8000 kr	4	73	20	1	2
	üle 8000 kr	4	71	17	1	7

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

makaronitooted

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		5	74	19	1	1
Regioon	Põhja-Eesti	5	74	19	1	1
	Kesk-Eesti	3	80	16	0	1
	Kirde-Eesti	7	74	17	1	1
	Lääne-Eesti	5	73	21	0	1
	Lõuna-Eesti	6	71	21	1	1
Elukoht	Tallinn	6	72	19	1	2
	suured linnad	6	75	17	1	1
	väikelinnad	4	75	19	1	1
	alevik, maa	5	73	20	1	1
Rahvus	eestlased	5	74	19	1	1
	muu rahvus	5	73	19	1	2
Vanus	18 - 29 aastased	9	72	18	0	1
	30 - 49 aastased	5	78	17	0	0
	50 - 64 aastased	5	69	23	1	2
	65 - 74 aastased	2	71	21	2	4
Sugu	naised	5	69	23	1	2
	mehed	6	77	15	1	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	5	77	17	0	1
	kesk ja -eriharidus	5	72	21	1	1
	kõrgharidus	6	75	16	1	2
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	58	32	2	2
	2001 - 4000 kr	7	73	18	1	1
	4001 - 6000 kr	5	73	20	1	1
	6001 - 8000 kr	5	75	18	1	1
	üle 8000 kr	5	77	17	0	1

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

müüli, teraviljahelbed jms

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		5	39	23	5	28
Regioon	Põhja-Eesti	6	40	23	4	27
	Kesk-Eesti	4	45	25	2	24
	Kirde-Eesti	4	31	23	6	36
	Lääne-Eesti	5	39	26	5	25
	Lõuna-Eesti	5	40	22	7	26
Elukoht	Tallinn	7	39	21	5	28
	suured linnad	3	35	26	7	29
	väikelinnad	7	40	22	4	27
	alevik, maa	4	41	25	4	26
Rahvus	eestlased	6	43	24	4	23
	muu rahvus	4	29	22	7	38
Vanus	18 - 29 aastased	7	43	26	4	20
	30 - 49 aastased	7	40	26	5	22
	50 - 64 aastased	4	35	18	6	37
	65 - 74 aastased	0	35	20	5	40
Sugu	naised	6	38	25	4	27
	mehed	5	40	21	6	28
Haridus	alg- ja põhiharidus	2	40	20	3	35
	kesk ja -eriharidus	5	36	24	6	29
	kõrgharidus	6	45	22	3	24
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	10	13	38	9	30
	2001 - 4000 kr	3	30	25	9	33
	4001 - 6000 kr	5	37	23	5	30
	6001 - 8000 kr	7	41	24	2	26
	üle 8000 kr	6	54	18	1	21

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

jahu, kruubid, tangud, manna jms

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		5	75	17	1	2
Regioon	Põhja-Eesti	5	76	17	1	1
	Kesk-Eesti	5	80	15	0	0
	Kirde-Eesti	9	71	17	1	2
	Lääne-Eesti	5	73	20	0	2
	Lõuna-Eesti	4	76	18	0	2
Elukoht	Tallinn	5	75	17	1	2
	suured linnad	9	72	16	0	3
	väikelinnad	5	73	20	1	1
	alevik, maa	4	79	16	0	1
Rahvus	eestlased	5	77	17	0	1
	muu rahvus	7	71	19	1	2
Vanus	18 - 29 aastased	8	71	18	1	2
	30 - 49 aastased	6	75	16	1	2
	50 - 64 aastased	3	78	18	0	1
	65 - 74 aastased	3	79	17	0	1
Sugu	naised	6	74	18	1	1
	mehed	5	75	17	0	3
Haridus	alg- ja põhiharidus	2	73	23	0	2
	kesk ja -eriharidus	6	72	20	1	1
	kõrgharidus	5	81	12	0	2
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	13	58	23	2	4
	2001 - 4000 kr	9	72	18	0	1
	4001 - 6000 kr	3	76	20	0	1
	6001 - 8000 kr	3	78	17	0	2
	üle 8000 kr	4	81	12	1	2

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

kondiitritooted, koogid, küpsised, küpsised jms

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		5	35	48	6	6
Regioon	Põhja-Eesti	6	33	49	7	5
	Kesk-Eesti	7	35	53	1	4
	Kirde-Eesti	9	37	39	10	5
	Lääne-Eesti	5	40	41	7	7
	Lõuna-Eesti	3	35	51	4	7
Elukoht	Tallinn	6	33	49	6	6
	suured linnad	7	37	44	8	4
	väikelinnad	4	41	45	4	6
	alevik, maa	4	32	53	5	6
Rahvus	eestlased	4	37	49	5	5
	muu rahvus	9	31	44	9	7
Vanus	18 - 29 aastased	9	35	48	5	3
	30 - 49 aastased	6	38	48	5	3
	50 - 64 aastased	3	33	49	7	8
	65 - 74 aastased	2	30	44	10	14
Sugu	naised	5	32	52	5	6
	mehed	6	39	43	7	5
Haridus	alg- ja põhiharidus	5	34	48	7	6
	kesk ja -eriharidus	6	32	49	7	6
	kõrgharidus	4	41	47	4	4
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	12	11	61	14	2
	2001 - 4000 kr	5	24	57	7	7
	4001 - 6000 kr	4	36	50	5	5
	6001 - 8000 kr	7	39	46	4	4
	üle 8000 kr	5	47	37	5	6

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

alkohoolsed joogid

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		3	38	33	4	22
Regioon	Põhja-Eesti	4	41	35	3	17
	Kesk-Eesti	1	45	29	2	23
	Kirde-Eesti	2	35	34	6	23
	Lääne-Eesti	3	34	32	7	24
	Lõuna-Eesti	3	33	35	2	27
Elukoht	Tallinn	3	44	33	3	17
	suured linnad	4	34	33	4	25
	väikelinnad	3	37	32	5	23
	alevik, maa	2	35	35	4	24
Rahvus	eestlased	2	40	33	4	21
	muu rahvus	5	32	35	4	24
Vanus	18 - 29 aastased	6	39	37	2	16
	30 - 49 aastased	3	43	33	3	18
	50 - 64 aastased	2	37	32	6	23
	65 - 74 aastased	2	22	30	4	42
Sugu	naised	2	35	32	4	27
	mehed	4	43	35	3	15
Haridus	alg- ja põhiharidus	4	28	35	2	31
	kesk ja -eriharidus	3	32	36	5	24
	kõrgharidus	3	49	30	2	16
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	2	16	41	8	33
	2001 - 4000 kr	2	28	35	7	28
	4001 - 6000 kr	3	34	36	1	26
	6001 - 8000 kr	4	38	37	4	17
	üle 8000 kr	4	56	25	3	12

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?
(% vastanutest)

suhkrut sisaldavad karastusjoogid

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		2	29	31	9	29
Regioon	Põhja-Eesti	3	28	29	9	31
	Kesk-Eesti	3	38	22	11	26
	Kirde-Eesti	4	30	30	9	27
	Lääne-Eesti	4	31	23	6	36
	Lõuna-Eesti	0	26	41	8	25
Elukoht	Tallinn	3	27	28	10	32
	suured linnad	2	29	30	8	31
	väikelinnad	2	31	34	6	27
	alevik, maa	3	29	32	9	27
Rahvus	eestlased	2	31	33	6	28
	muu rahvus	4	25	28	13	30
Vanus	18 - 29 aastased	4	36	35	6	19
	30 - 49 aastased	2	33	35	8	22
	50 - 64 aastased	2	22	26	12	38
	65 - 74 aastased	0	16	15	11	58
Sugu	naised	2	23	31	8	36
	mehed	2	37	30	9	22
Haridus	alg- ja põhiharidus	1	34	27	5	33
	kesk ja -eriharidus	3	25	33	10	29
	kõrgharidus	2	33	30	7	28
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	6	43	17	28
	2001 - 4000 kr	2	23	34	11	30
	4001 - 6000 kr	1	27	28	8	36
	6001 - 8000 kr	4	37	25	10	24
	üle 8000 kr	3	35	33	4	25

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

moosid, keedised

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		2	44	25	4	25
Regioon	Põhja-Eesti	2	40	27	5	26
	Kesk-Eesti	4	48	24	3	21
	Kirde-Eesti	4	32	24	4	36
	Lääne-Eesti	2	55	16	2	25
	Lõuna-Eesti	2	50	26	4	18
Elukoht	Tallinn	3	39	25	6	27
	suured linnad	2	43	22	4	29
	väikelinnad	3	43	26	1	27
	alevik, maa	2	49	25	5	19
Rahvus	eestlased	2	51	26	3	18
	muu rahvus	3	30	22	6	39
Vanus	18 - 29 aastased	4	46	24	3	23
	30 - 49 aastased	2	47	27	2	22
	50 - 64 aastased	2	41	24	7	26
	65 - 74 aastased	2	33	22	7	36
Sugu	naised	3	42	25	4	26
	mehed	2	46	25	4	23
Haridus	alg- ja põhiharidus	2	40	22	7	29
	kesk ja -eriharidus	2	41	27	5	25
	kõrgharidus	3	51	22	1	23
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	2	30	39	7	22
	2001 - 4000 kr	4	34	25	7	30
	4001 - 6000 kr	2	43	26	2	27
	6001 - 8000 kr	3	49	21	5	22
	üle 8000 kr	2	53	23	2	20

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

muud maiustused (kõmmid jms)

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		4	50	40	2	4
Regioon	Põhja-Eesti	5	49	40	3	3
	Kesk-Eesti	2	52	43	2	1
	Kirde-Eesti	8	49	37	0	6
	Lääne-Eesti	3	54	35	2	6
	Lõuna-Eesti	4	48	42	3	3
Elukoht	Tallinn	5	49	39	3	4
	suured linnad	6	49	39	2	4
	väikelinnad	5	46	44	1	4
	alevik, maa	2	52	40	3	3
Rahvus	eestlased	2	53	40	2	3
	muu rahvus	9	44	40	3	4
Vanus	18 - 29 aastased	9	53	33	3	2
	30 - 49 aastased	4	52	40	1	3
	50 - 64 aastased	2	49	42	2	5
	65 - 74 aastased	2	35	49	6	8
Sugu	naised	4	47	44	2	3
	mehed	5	52	35	3	5
Haridus	alg- ja põhiharidus	7	52	33	6	2
	kesk ja -eriharidus	5	43	46	2	4
	kõrgharidus	2	60	32	3	3
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	6	24	61	5	4
	2001 - 4000 kr	5	39	50	4	2
	4001 - 6000 kr	4	47	44	2	3
	6001 - 8000 kr	7	53	36	2	2
	üle 8000 kr	2	66	25	1	6

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

kanamunad

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		4	81	14	0	1
Regioon	Põhja-Eesti	3	80	15	1	1
	Kesk-Eesti	1	84	15	0	0
	Kirde-Eesti	9	79	11	1	0
	Lääne-Eesti	3	80	15	0	2
	Lõuna-Eesti	5	82	12	0	1
Elukoht	Tallinn	2	78	18	0	2
	suured linnad	7	80	12	1	0
	väikelinnad	2	88	10	0	0
	alevik, maa	6	80	13	0	1
Rahvus	eestlased	3	83	13	0	1
	muu rahvus	6	77	16	0	1
Vanus	18 - 29 aastased	6	79	12	1	2
	30 - 49 aastased	4	82	14	0	0
	50 - 64 aastased	3	82	14	0	1
	65 - 74 aastased	5	79	16	0	0
Sugu	naised	4	81	14	0	1
	mehed	5	80	14	0	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	0	81	18	0	1
	kesk ja -eriharidus	5	79	15	0	1
	kõrgharidus	4	83	11	1	1
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	8	49	43	0	0
	2001 - 4000 kr	5	79	15	1	0
	4001 - 6000 kr	3	84	12	0	1
	6001 - 8000 kr	5	77	16	0	2
	üle 8000 kr	4	86	8	1	1

Kas ja milliseid muutusi tegite te 2008. aastal oma toitumisharjumustes võrreldes 2007. aastaga?

(% vastanutest)

margariin, majonees, toduõli jms rasva sisaldavad toiduained

		tarbisin rohkem	tarbisin sama palju	tarbisin vähem	lõpetasin tarbimise	ei tarbi üldse
Keskmiselt		2	75	20	1	2
Regioon	Põhja-Eesti	1	75	20	1	3
	Kesk-Eesti	0	84	16	0	0
	Kirde-Eesti	4	71	23	1	1
	Lääne-Eesti	4	78	17	1	0
	Lõuna-Eesti	1	75	23	0	1
Elukoht	Tallinn	2	72	22	1	3
	suured linnad	2	76	21	0	1
	väikelinnad	2	74	21	2	1
	alevik, maa	2	80	18	0	0
Rahvus	eestlased	2	78	19	0	1
	muu rahvus	2	70	23	2	3
Vanus	18 - 29 aastased	2	77	18	0	3
	30 - 49 aastased	2	75	21	0	2
	50 - 64 aastased	2	78	19	1	0
	65 - 74 aastased	2	70	26	1	1
Sugu	naised	2	73	23	1	1
	mehed	2	78	18	0	2
Haridus	alg- ja põhiharidus	0	80	18	1	1
	kesk ja -eriharidus	2	74	22	0	2
	kõrgharidus	2	78	18	1	1
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	2	56	39	0	3
	2001 - 4000 kr	2	71	24	2	1
	4001 - 6000 kr	3	76	20	0	1
	6001 - 8000 kr	2	76	18	1	3
	üle 8000 kr	1	81	16	0	2

Toitumisharjumuste muutuse põhjus 2008. aastal – hind, majandussurutis?
(% vastanutest)

		puuviljad	köögi- viljad	kartul	mahl, mahla- joogid	joogipiim	jogurt	keefir, hapupiim jms
Keskmiselt		18	8	5	18	9	18	12
Regioon	Põhja-Eesti	22	11	8	21	10	18	12
	Kesk-Eesti	15	5	2	16	10	18	17
	Kirde-Eesti	18	8	5	22	9	19	11
	Lääne-Eesti	14	7	5	16	8	21	12
	Lõuna-Eesti	12	5	2	11	6	15	9
Elukoht	Tallinn	22	13	8	21	11	16	13
	suured linnad	18	9	3	19	9	18	13
	väikelinnad	12	5	4	15	7	17	9
	alevik, maa	17	4	4	15	7	19	11
Rahvus	eestlased	13	4	3	13	8	15	9
	muu rahvus	27	16	9	27	11	23	17
Vanus	18 - 29 aastased	18	8	4	21	8	19	10
	30 - 49 aastased	16	6	5	16	8	16	10
	50 - 64 aastased	18	10	6	19	9	20	15
	65 - 74 aastased	21	9	5	14	13	18	14
Sugu	naised	19	8	5	19	10	20	12
	mehed	16	8	5	16	7	15	11
Haridus	alg- ja põhiharidus	18	7	5	12	5	19	9
	kesk ja -eriharidus	19	10	7	21	12	21	15
	kõrgharidus	16	5	3	13	6	12	7
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	40	26	23	27	25	33	25
	2001 - 4000 kr	28	9	6	25	13	28	17
	4001 - 6000 kr	15	8	4	16	7	17	11
	6001 - 8000 kr	12	6	5	18	11	16	13
	üle 8000 kr	10	4	1	10	3	7	4

Toitumisharjumuste muutuse põhjus 2008. aastal – hind, majandussurutis? (järg)
(% vastanutest)

		või jm piima- rasva- määrded	hapukoor	kohukesed	kohu- piim, kodujuust	juust, sulatatud juust	rõõsk koor (10%, 35%, 38%)	linnuliha
Keskmiselt		11	10	19	17	25	12	14
Regioon	Põhja-Eesti	12	9	21	16	27	12	15
	Kesk-Eesti	17	13	26	28	33	15	22
	Kirde-Eesti	12	11	16	18	23	16	13
	Lääne-Eesti	10	13	17	18	20	10	21
	Lõuna-Eesti	8	7	17	13	22	8	8
Elukoht	Tallinn	14	10	21	16	25	12	16
	suured linnad	9	10	18	17	25	14	13
	väikelinnad	11	11	16	18	28	11	15
	alevik, maa	10	9	21	19	23	10	13
Rahvus	eestlased	8	8	18	16	23	8	12
	muu rahvus	19	14	23	20	30	19	20
Vanus	18 - 29 aastased	10	10	21	17	31	11	18
	30 - 49 aastased	9	8	18	15	21	12	12
	50 - 64 aastased	16	10	19	20	28	11	13
	65 - 74 aastased	12	13	20	18	22	11	13
Sugu	naised	12	10	22	20	28	13	16
	mehed	10	9	17	14	21	10	13
Haridus	alg- ja põhiharidus	10	7	13	12	18	12	11
	kesk ja -eriharidus	14	12	22	20	27	13	17
	kõrgharidus	7	7	17	14	23	9	11
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	34	25	28	34	39	29	33
	2001 - 4000 kr	16	16	29	24	33	19	21
	4001 - 6000 kr	11	9	18	17	26	10	14
	6001 - 8000 kr	9	7	18	16	20	9	8
	üle 8000 kr	5	3	11	8	17	5	8

Toitumisharjumuste muutuse põhjus 2008. aastal – hind, majandussurutis? (järg)
(% vastanutest)

		sealiha	veiseliha	vorsti- tooted	singid	kulinaaria- tooted lihast	värske kala	kala- konservid
Keskmiselt		18	19	18	25	22	18	12
Regioon	Põhja-Eesti	20	22	20	24	22	18	11
	Kesk-Eesti	20	18	26	30	30	21	15
	Kirde-Eesti	20	23	15	26	18	23	12
	Lääne-Eesti	19	21	16	21	23	17	12
	Lõuna-Eesti	14	13	14	23	18	15	12
Elukoht	Tallinn	20	21	21	24	22	18	10
	suured linnad	19	22	16	26	20	23	16
	väikelinnad	15	17	18	23	20	15	9
	alevik, maa	18	17	16	25	23	17	12
Rahvus	eestlased	15	15	14	21	20	14	9
	muu rahvus	25	29	25	31	25	26	17
Vanus	18 - 29 aastased	18	20	19	27	21	20	12
	30 - 49 aastased	16	17	16	22	22	18	10
	50 - 64 aastased	22	23	20	26	23	17	14
	65 - 74 aastased	19	16	17	23	18	17	12
Sugu	naised	22	22	20	27	24	20	13
	mehed	14	17	15	22	19	16	11
Haridus	alg- ja põhiharidus	17	22	14	18	23	17	15
	kesk ja -eriharidus	22	21	21	29	24	22	14
	kõrgharidus	14	16	14	20	17	13	7
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	41	39	51	55	47	44	26
	2001 - 4000 kr	27	26	23	34	30	26	19
	4001 - 6000 kr	18	20	17	23	21	18	12
	6001 - 8000 kr	15	15	16	19	19	12	7
	üle 8000 kr	9	11	9	14	11	10	5

Toitumisharjumuste muutuse põhjus 2008. aastal – hind, majandussurutis? (järg)
(% vastanutest)

		kalapulgad jm kulinaaria- tooted	leib	sai	makaroni- tooted	müsl-, teravilja- helbed jms	jahu, kruubid tangud, manna jms	kondiitri- tooted koogid, küpsetised jms
Keskmiselt		10	5	6	6	11	5	24
Regioon	Põhja-Eesti	10	5	7	5	11	5	26
	Kesk-Eesti	13	6	6	7	14	7	28
	Kirde-Eesti	12	3	5	8	14	6	25
	Lääne-Eesti	10	6	7	9	14	8	20
	Lõuna-Eesti	9	6	6	6	8	4	21
Elukoht	Tallinn	9	6	8	6	10	6	25
	suured linnad	13	7	8	10	14	7	27
	väikelinnad	11	4	4	5	7	5	20
	alevik, maa	10	4	5	5	13	4	23
Rahvus	eestlased	8	4	5	5	10	4	21
	muu rahvus	15	7	9	8	14	8	31
Vanus	18 - 29 aastased	13	6	6	7	13	6	27
	30 - 49 aastased	10	6	7	7	12	5	25
	50 - 64 aastased	11	4	5	5	10	4	22
	65 - 74 aastased	6	3	7	6	8	8	21
Sugu	naised	11	5	7	7	14	6	27
	mehed	9	5	6	6	8	5	20
Haridus	alg- ja põhiharidus	11	3	4	6	9	5	20
	kesk ja -eriharidus	12	6	7	8	14	7	27
	kõrgharidus	8	5	5	4	8	3	20
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	31	19	22	26	36	17	46
	2001 - 4000 kr	17	8	10	10	19	9	37
	4001 - 6000 kr	9	4	4	4	9	5	22
	6001 - 8000 kr	5	4	7	6	7	3	21
	üle 8000 kr	6	2	2	2	5	1	12

Toitumisharjumuste muutuse põhjus 2008. aastal – hind, majandussurutis? (järg)
(% vastanutest)

		alkohool- sed joogid	suhkuga karastus- joogid	moosid keedised	muud maiustu- sed, kommid jms	munad	margariin, majonees, toiduõli jms	muu
Keskmiselt		14	9	8	15	6	6	1
Regioon	Põhja-Eesti	18	9	10	15	7	6	1
	Kesk-Eesti	10	10	8	19	8	9	1
	Kirde-Eesti	14	9	6	16	8	8	1
	Lääne-Eesti	13	9	6	14	8	9	2
	Lõuna-Eesti	11	7	8	13	3	3	0
Elukoht	Tallinn	17	9	9	14	8	6	1
	suured linnad	15	9	7	19	7	8	1
	väikelinnad	13	5	6	13	5	5	0
	alevik, maa	12	10	9	14	5	5	2
Rahvus	eestlased	11	7	7	12	5	4	1
	muu rahvus	21	12	12	21	10	10	1
Vanus	18 - 29 aastased	18	12	9	16	5	4	0
	30 - 49 aastased	12	8	8	15	7	7	1
	50 - 64 aastased	16	8	8	15	7	7	2
	65 - 74 aastased	11	4	7	10	6	7	0
Sugu	naised	15	11	9	17	6	7	1
	mehed	14	6	7	12	7	6	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	11	9	8	12	5	6	2
	kesk ja -eriharidus	17	10	10	18	7	7	1
	kõrgharidus	11	7	5	11	6	4	1
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	29	34	28	38	27	23	0
	2001 - 4000 kr	19	12	14	25	9	8	2
	4001 - 6000 kr	15	6	6	13	5	6	1
	6001 - 8000 kr	12	8	7	10	6	6	1
	üle 8000 kr	8	4	2	5	2	2	0

Lisa 2.34

Millise hinnangu annate enda praegusele toitumisele?
(% vastanutest)

toidu kogus

		väga hea	hea	rahuldav	halb	väga halb	ei oska öelda
Keskmiselt		18	46	33	2	0	1
Regioon	Põhja-Eesti	20	44	31	3	0	2
	Kesk-Eesti	17	55	26	0	1	1
	Kirde-Eesti	9	49	40	1	0	1
	Lääne-Eesti	20	43	35	0	0	2
	Lõuna-Eesti	19	45	34	1	0	1
Elukoht	Tallinn	21	43	30	4	0	2
	suured linnad	14	49	34	1	0	2
	väikelinnad	18	47	33	1	0	1
	alevik, maa	17	46	35	1	0	1
Rahvus	eestlased	23	45	30	1	0	1
	muu rahvus	8	47	40	3	0	2
Vanus	18 - 29 aastased	23	46	27	2	1	1
	30 - 49 aastased	22	46	29	2	0	1
	50 - 64 aastased	12	47	38	1	0	2
	65 - 74 aastased	9	41	46	2	0	2
Sugu	naised	17	49	30	2	0	2
	mehed	19	43	36	1	0	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	8	44	46	0	0	2
	kesk ja -eriharidus	15	46	35	2	0	2
	kõrgharidus	25	47	26	2	0	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	2	32	55	6	0	5
	2001 - 4000 kr	7	42	48	1	0	2
	4001 - 6000 kr	15	47	37	0	0	1
	6001 - 8000 kr	23	50	22	3	1	1
	üle 8000 kr	33	44	18	3	0	2

Millise hinnangu annate enda praegusele toitumisele?

(% vastanutest)

toidu mitmekesisus

		väga hea	hea	rahuldav	halb	väga halb	ei oska öelda
Keskmiselt		9	36	45	9	1	0
Regioon	Põhja-Eesti	8	39	43	9	1	0
	Kesk-Eesti	8	38	45	9	0	0
	Kirde-Eesti	5	37	49	8	1	0
	Lääne-Eesti	8	32	48	10	1	1
	Lõuna-Eesti	12	32	45	10	1	0
Elukoht	Tallinn	9	40	42	8	1	0
	suured linnad	7	35	45	10	2	1
	väikelinnad	9	39	41	10	1	0
	alevik, maa	9	31	50	9	1	0
Rahvus	eestlased	11	36	44	8	1	0
	muu rahvus	4	37	47	11	1	0
Vanus	18 - 29 aastased	11	38	41	8	2	0
	30 - 49 aastased	10	36	44	8	2	0
	50 - 64 aastased	7	35	45	13	0	0
	65 - 74 aastased	4	33	55	7	0	1
Sugu	naised	8	36	45	10	1	0
	mehed	10	36	45	8	1	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	5	31	50	12	1	1
	kesk ja -eriharidus	7	36	46	10	1	0
	kõrgharidus	13	38	42	6	1	0
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	0	20	55	25	0	0
	2001 - 4000 kr	4	26	54	13	3	0
	4001 - 6000 kr	6	34	52	8	0	0
	6001 - 8000 kr	11	44	36	7	1	1
	üle 8000 kr	17	46	31	5	1	0

Millise hinnangu annate enda praegusele toitumisele?

(% vastanutest)

toitumise tervislikkus

		väga hea	hea	rahuldav	halb	väga halb	ei oska öelda
Keskmiselt		5	32	49	8	2	4
Regioon	Põhja-Eesti	6	37	43	8	2	4
	Kesk-Eesti	7	30	56	4	1	2
	Kirde-Eesti	2	32	49	10	1	6
	Lääne-Eesti	4	27	59	7	0	3
	Lõuna-Eesti	6	29	48	10	3	4
Elukoht	Tallinn	5	38	43	7	2	5
	suured linnad	3	29	49	12	1	6
	väikelinnad	5	34	50	9	1	1
	alevik, maa	6	28	54	6	2	4
Rahvus	eestlased	6	33	49	8	2	2
	muu rahvus	3	32	49	8	1	7
Vanus	18 - 29 aastased	5	36	45	11	2	1
	30 - 49 aastased	7	33	47	8	1	4
	50 - 64 aastased	3	30	52	7	2	6
	65 - 74 aastased	5	28	54	5	2	6
Sugu	naised	5	33	50	7	2	3
	mehed	5	31	48	9	2	5
Haridus	alg- ja põhiharidus	2	28	57	7	2	4
	kesk ja -eriharidus	4	29	51	8	2	6
	kõrgharidus	8	38	44	9	0	1
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	0	24	49	16	2	9
	2001 - 4000 kr	2	30	49	11	3	5
	4001 - 6000 kr	5	29	55	8	0	3
	6001 - 8000 kr	6	30	52	6	1	5
	üle 8000 kr	9	43	38	6	2	2

Millise hinnangu annate enda praegusele toitumisele?
(% vastanutest)

toitumise regulaarsus

		väga hea	hea	rahuldav	halb	väga halb	ei oska öelda
Keskmiselt		11	41	38	7	2	1
Regioon	Põhja-Eesti	13	40	36	8	2	1
	Kesk-Eesti	8	42	43	5	0	2
	Kirde-Eesti	10	53	31	4	1	1
	Lääne-Eesti	11	38	41	6	2	2
	Lõuna-Eesti	8	37	41	10	2	2
Elukoht	Tallinn	13	41	36	7	2	1
	suured linnad	9	48	32	6	3	2
	väikelinnad	10	38	38	11	1	2
	alevik, maa	10	37	43	7	2	1
Rahvus	eestlased	11	37	40	9	2	1
	muu rahvus	8	50	35	3	2	2
Vanus	18 - 29 aastased	10	37	37	11	4	1
	30 - 49 aastased	14	39	36	8	2	1
	50 - 64 aastased	5	51	36	6	0	2
	65 - 74 aastased	10	36	49	2	0	3
Sugu	naised	8	43	37	8	3	1
	mehed	13	39	39	7	1	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	5	40	44	5	1	5
	kesk ja -eriharidus	8	42	40	7	2	1
	kõrgharidus	14	42	33	8	2	1
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	4	38	46	12	0	0
	2001 - 4000 kr	2	43	44	7	2	2
	4001 - 6000 kr	10	43	40	5	1	1
	6001 - 8000 kr	14	32	41	8	3	2
	üle 8000 kr	18	44	25	10	3	0

Lisa 2.35

Kas teie toitumine muutus 2008. aastal toidukaupade hindade muutuse/majandussurutise tõttu tervislikumaks või ebatervislikumaks?
(% vastanutest)

		kindlasti tervislikumaks	pigem tervislikumaks	pigem ebatervislikumaks	kindlasti ebatervislikumaks	ei oska öelda, ei pööra toitumisele tähelepanu
Keskmiselt		5	46	24	6	19
Regioon	Põhja-Eesti	5	44	24	9	18
	Kesk-Eesti	6	53	20	3	18
	Kirde-Eesti	1	40	32	6	21
	Lääne-Eesti	4	50	24	3	19
	Lõuna-Eesti	5	49	22	4	20
Elukoht	Tallinn	6	43	25	8	18
	suured linnad	3	43	27	5	22
	väikelinnad	5	47	23	6	19
	alevik, maa	4	51	22	4	19
Rahvus	eestlased	6	51	19	3	21
	muu rahvus	3	36	35	11	15
Vanus	18 - 29 aastased	5	42	28	8	17
	30 - 49 aastased	4	49	23	4	20
	50 - 64 aastased	6	45	21	6	22
	65 - 74 aastased	4	47	27	6	16
Sugu	naised	6	49	26	5	14
	mehed	4	43	21	7	25
Haridus	alg- ja põhiharidus	6	31	22	8	33
	kesk ja -eriharidus	3	45	28	6	18
	kõrgharidus	6	53	19	5	17
Leibkonnaliikme netosissetulek kuus	alla 2001 kr	4	30	43	7	16
	2001 - 4000 kr	1	38	32	12	17
	4001 - 6000 kr	3	48	27	5	17
	6001 - 8000 kr	6	46	16	6	26
	üle 8000 kr	9	55	14	2	20

Lahtiste küsimuste vastuste tekstid

Lisa 3.1

Mis toidukaupa (toidukaupu) te 2008. aasta jooksul kõige sagedamini ära viskasite?
(n=703, % vastanutest)

Kala (37- 5%)

- piim, hapukoor, kala, köögiviljad, leiva-saiatooted - riknes/läks hallitama
- punase soolatud kala pakk ei olnud kvaliteetne ja ei kõlvanud süüa
- Läti kalakonservid - kuupäev kehtiv, aga tehtud on ebakvaliteetsest kalast
- leib läks kõvaks, piim riknes, kala ei maitsenud
- supid, kartulipuder, soolakala
- see on tavaliselt supp, konservtoided tomatid, vahel avatud kala pakendis, leib
- kala, isegi ostes värske kala oli ebameeldiv lõhn ja maitse; krabipulgad
- juust - hallitas, heeringas pakendis halb, kartul
- kalakonserv läks hapuks
- imporditud kalakonservid, kohupiim läks halvaks
- sai, kohukesed (Leedu), vorst ja juust vaakumpakendis, kartul, sibul
- "Saarepiiga" sai - läks hallitama, Vici heeringas - ostes juba hapu
- heeringas 250 gr pakis sageli ebakvaliteetne
- piim, kodujuust, kohupiim, kala, kalasaadused - tekkisid riknemise tunnused
- heeringas õlis vaakumpakendis (täpselt ei mäleta) ostes halb. Heeringas erisoola suur konserv (ostes halb, oli hapuks läinud)
- kalakonservide kvaliteet on kahtlane (skumbria õlis), kalafilee on külmutatud, ülessulatamise järel pehmus kannatab
- kilepakendis heeringas (juba poest ostes riknenud), pakendis salatid
- heeringas- ebameeldiv lõhn pakendi avamisel
- punane kalamari, oli riknenud, leib - hallitanud
- suitsukala - halvaks läinud toote maitse, hakkliha - halvaks läinud, limonaad - halvaks läinud toote maitse
- liha, kala, aedviljad - riknenud
- kalatooted ei olnud hea maitsega või olid juba pakendis halvaks läinud.
- kilu vaakumpakendis (7 korda läks halvaks), munad (2 korda halvad), leib hallituse lõhn; piim suvel, maksavorst suvel halb
- suitsukala vaakumpakendis, vana ja ülekülmutatud, see kuulus hävitamisele aga mitte müügiks
- kalakonservid (karbil oli auk sees); sai - hallitus
- Lõunamaade päritolu arbuus kinohinnaga 18.50; 1 kg lihtsalt maitsetu, kartulivorstisalat (parim enne läbi), pesemata kartul (kahjuritega augud), punase kala filee kiles (täitsa kummi maitsega)
- vorst, kala, heeringas vaakumpakendis
- külmutatud kala (heik) oli halvaks läinud juba ostes; hakkliha pakendis ei kõlvanud söögiks, kuigi kuupäev oli kehtiv; liha, mis haises viisin poodi tagasi
- marineeritud räim pakendis, lõhn, makaronid ja garneering - üks ja sama tüütav ära
- kalakonservid olid juba avamisel halvaks läinud, kuigi kuupäev kehtis veel
- kala, kuna see oli juba kauplusest ostes riknenud.
- kalafilee, riknenud pakend
- sepik - läks hallitama pakendis suitsukala - oli ostes riknenud
- kalatooted hermeetilises pakendis on halvad, maitsetud
- sai, kalatooted
- suitsu skumbria, värske kala - ostime juba riknenuna kuigi säilivustähtaeg veel kestis; leib, sai, juust läksid hallitama
- Selveri "Homme seemnekukkel" läheb kiiresti kõvaks, ent samas väheseid saiatoteid, mis on säilitusainete ja lisaaineteta. Värske forelli filee - ei säili külmkapis kaua. Toosijuust Exquisa säilib külmikus 3 päeva, ei jõua tarvitada. Lehtsalatid närbunud

Liha ja lihatooted (175- 25%):

- kanafilee
- piim, jogurt, kohupiim, keefir - ei jõudnud ära tarbida, riknes; kanaliha-lühike realiseerimisaeg, ei jõudnud enne riknemist toiduks valmistada
- külmutatud kanakoivad - kuupäev oli kehtiv, aga koivad haisesid; Saku õlu (alkoholita)- pudelis hallitus, kuupäev oli korras
- vorst jäi seisma lihtsalt, supp - korraga oli liiga suur kogus valmistatud, keefir - seistes läks tükiliseks kui oli avatud
- piim, hapukoor, kala, köögiviljad, leiva-saiatooted - riknes/läks hallitama
- vorsttoided
- vorst - suur pakend, realiseerimisaeg sai läbi, värske kapsas riknes, ei jõudnud kasutada
- leib hallitus; vorst oli ebakvaliteetne, piim läks hapuks
- pasteet - läks halvaks, leib, sai - hallitanud, kohupiimakreem - ostes hallitanud
- vorst, sink, juust, leib - riknesid, ei suutnud ära süüa
- leib - hallitas, vorsttoided - külmunud
- lihatooted, puu,- juurviljad
- juust, vorst, piim - läks halvaks
- õunad - närbunud välimusega, grillvorstid - libedad
- pasteet: suur pakend, läks halvaks; piim: parim enne oli möödas
- leib, sai - pakendid liiga suured, läks hallitama, singid, vorstid - läksid vanaks
- kotletid, salatid
- lihakonservid (karbid paisusid), leib hallitub s.t. kogused on liiga suured pakis; mahl läks käärima (Soome)
- lihatooted (hakkliha, kotletid) ei söönud õigel ajal ära ja läksid halvaks, kattusid hallitusega
- viinerid - läksid päevaga külmikus libedaks
- erinevad pasteetid ja toorjuustud - isa läks enne ära kui otsa sai

- sai (väga ruttu rikneb), vorst, viinerid (riknevad ja ei ole maitvad)
- leib-kõva; sai-hallitus, suur sai; viiner-libe; vorst-poes riknenud
- pakitud kotletid, olid riknenud, kuigi säilivusaeg näitas veel kõlblikkust.
- verivorst - parim enne möödus; hapukoor - korraga ei tarbitud kilepakendit, teisel päeval võeti uus jne
- piim-läks hapuks, vorst riknes
- jogurt, vorst - parim enne kuupäev möödus
- leib, vorst
- verivorstid, tomatid, avokaadod, teokonservid
- pasteet - arvasin, et maitseb, aga eksisin; majonees - vähe kasutasime, lõpuks tundus, et läks halvaks
- ahjupasteet, ostes olid täpid peal; kohvikoor - sain tarvitada ühe korra
- pasteet oli halvaks läinud
- külmutatud hakkliha - sulatamisel ja praadimisel riknenud, koerale sobis küll; kohupiim - läks vanaks
- juustuvorst (Saaremaa) - oli kuivanud ja nätske
- leib - hallitus, lihatooted (ei jõudnud ära süüa), puuviljad - õun apelsin (maitsetud)
- piim - läks hapuks, lihatooted - kõlblik kuni möödus
- sült - oli karbis juba halva lõhnaga, viinerid - libedad, hakkliha - haises
- vorst riknes
- juust - hallitus, liha - haises
- viilutatud juust - läks hallitama, verivorstid - läksid halvaks
- jogurt - läks vanaks, 1 pakk viinereid ei kõlvanud süüa
- viinerid - läks vanaks, juust - ei jõudnud ära tarbida
- viinerid, hakkliha, pelmeenid
- liha- ja piimatooted, olen ostnud kaupa aegunud kuupäevaga
- Rannamõisa rulaad broileri fileest, toode oli pakitud mittehermeetiliselt
- pasteet (läks vanaks), konservhersed (läksid halvaks)
- hapukoor "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödus, pakend jäi avamata või poolikuks, sai - sepik läks vanaks, hallitama või halvaks, sink "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödus, pakend jäi avamata või poolikuks
- kohupiim riknenud, kuupäeva järgi 5 päeva aega, sai läks hallitama 2 päeval, lihatooted kõrvalmaitsega, kuldi või kala maitsega
- leib (vana, hallitus), vorst (läks halvaks), salatid (riknenud, ei jõudnud tarbida)
- mõningad vorstijupid, mis kappi seisma jäid, kuid need sai koerale antud
- jogurt oli juba avades riknenud või läks halvaks paari päeva jooksul; pekist liha ei söödud
- pasteet, leib, kohvikoor
- konserve ja vorste - läksid hallitama
- vorst lemmik (halb kvaliteet) ei maitsenud, kohupiim - järgmisel päeval peal pakendi avamist oli hallitanud, leib ka hallitab
- põhiliselt keeduvorst, sardellid, viinerid
- viinerid - "kõlblik kuni" kuupäev möödus, so "parim enne" kuupäev möödus
- kohvikoor, sink, leib
- vorstitooted on suurtes pakendites ühele inimesele
- sepik, sai - läks hallitama, valmistoit, hapukoor, lihatooted - jäi õigel ajal söömata
- viinerid olid hallitanud ja libedad
- vorst läks hapuks
- leiba, vorsti
- piim, vorst, mis ei maitsenud
- piim, lihatooted - läksid vanaks, pakend liiga suur, piimatooted - pakend liiga suur, ei sobinud mõnele pereliikmele
- mõned vorstid, mis võisid juba poest ostes aegunud olla, läksid hallitama
- vorsti, juustu
- sai-hallitus; piim-läks hapuks; vorst-riknes
- leib, sai - hallitanud, vorst - aegunud
- Old Farmer munad - raputades loksuvad karbis =vanad ostmisel juba; pasteet - liiga suur karbitäis, läks vanaks; keefir - jäi kauaks seisma külmkappi; vorst - kõlblik kuni möödus, nädal vana
- pasteet
- suvel saia-, ka lihatooted
- vorst, pasteet, pirukad, mandariinid, jogurt
- kohupiim, piim, sink
- vorst - ei jõudnud ära tarbida
- vorstitooted - halvad maitseomadused
- liha-, piimatooted - parim enne kuupäev möödus
- pasteet - riknes
- tomat, piim, viinerid, vorsti, sai, leib
- vorst - parim enne möödus
- leib, sepik, sai - läks vanaks; liha, singilõigud - aegus
- liha pakendis oli halvaks läinud (selgus avamisel)
- toode vananes, näiteks piim, ketšup, majonees, hapukoor, viinerid
- lihatooted (vorst) piim
- vorst läks libedaks, sai hallitama jm
- leiva- ja saiatooted - hallitus, määrded võileivale - liiga suur pakend, ei jõudnud ära tarbida
- piimatooted, juust, vorst
- vorst, aedvili
- vorstitooted, viinerid, sardellid - ebakvaliteetne kaup
- sai ja vorst
- liha-, piimatooted
- juust, liha - aegumine
- lihatooted
- kartul ja vorst

- juust, leivalised, vorstid, hapukoor, jahu
- leib, sai, vorst
- sai - läheb hallitama, vorstitoode - avatuna läheb ruttu halvaks
- keeduvorst (läks hallitama)
- piim, jogurt, kohupiim -riknenu, liha
- kohupiim - jäi külmkapis teiste toiduainete taha, sink - ei järginud poest ostes säilimistähtaega, tukk sai suur ja ei tarbinud ära
- sink, salat - kõlblik kuni kuupäev oli möödas
- leib, sai, sink, majonees, ketšup, kartulisalat, mandariinid, õunad, piim, hapukoor
- suitsukala - halvaks läinud toote maitse, hakkliha - halvaks läinud, limonaad - halvaks läinud toote maitse
- Rakvere hakkliha (liha oli roiskunud)
- sai, leib, liha
- kõõgiviljad, vahel vorst, ei ole maitsev
- marjad - hallitanud; pakendis vorst - tarbimiseks kõlblik kuupäev kehtiv, aga toode riknenud
- Rakvere miniviinerid - pakend oli liiga suur
- viilutatud sink - parim enne kuupäev möödas, jogurt - läks vanaks
- sai (hallitus); jogurt - kohukesed (hapuks läinud); sink -vorst (pahaks läinud)
- leib läks hallitama, lihatoode läks halvaks, kuna ei jõudnud ära tarbida
- poolikuid konserve, viilutatud lihatoode - "kõlblik kuni" möödas
- leib, vorst, piim - kiiresti läheb hallitama, hapuks läks
- lihatoode (nt viinerid) ostes juba halvad
- leib, sai, piim, pasteet jne
- vorst, viinerid - pakend liiga suur (võimalusel viisime loomadele)
- liha, kala, aedviljad - riknenud
- üksikud vorstiviilud - halvaks läinud (kuupäev möödas)
- keeduvorst, juust, leib, aedviljad (sibul, till, kurk, tomat)
- joguritid, kohupiimakreemid - aegused, pakitud singid - aegused
- vorst - säilib halvasti isegi külmikus
- leib, vorst, hapukapsas
- vorstitoode, piim, jogurt, leib - ei suudetud ära tarbida
- vorst läheb halvaks väga lühikese ajaga
- lihatoode, leib, valmistoit
- piim - läks hapuks (aga sellegipoolest ei hakkaks Milla piima ostma), vorst/sink - säilivusaeg sai ennem otsa
- vorstitoode, sink, kohupiim, jogurt
- piim, sink, vorst - läks vanaks, jogurt - "parim enne" möödas, sai, leib, juust - läks hallitama
- vorstitoode, suur pakend
- "Maks ja Moorits" toorsuitsupeekon. Ostsin 5 pakki, kuna oli soodushinnaga. "Parim enne" kehtis veel 3 päeva, aga kõik pakid olid pahaks läinud.
- sai läks hallitama, lihakonservid, millel kuupäev oli loetamatu ja konserv oli riknenud
- sink, vorst, hapukoor
- vorsti, sest ta läheb libedaks
- kilu vaakumpakendis (7 kora läks halvaks), munad (2 korda halvad), leib hallituse lõhn; piim suvel, maksavorst suvel halb
- vorst riknes
- pasteet ja juust (hallitas)
- vorst, kala, heeringas vaakumpakendis
- sai - hallitas, Rakvere pereviinerid - läksid libedaks enne "parim enne" möödumist
- vorsti
- sai ja leib - hallitanud, keeduvorst - riknenud
- külmutatud kala (heik) oli halvaks läinud juba ostes; hakkliha pakendis ei kõlvanud söögiks, kuigi kuupäev oli kehtiv; liha, mis haises viisin poodi tagasi
- juust, vorst, mõned piimatooted - riknesid
- piim, vorst
- sai, leib, piim, juust, vorst - läks külmikus halvaks
- liha läks halvaks
- jahu (ei jõudnud ära tarvitada ja jahu putukad tulid), viinerid (enne läksid libedaks, riknesid väga ruttu)
- konserveeritud aedvili ja salatid, suitsulihatoode, piimatooted, leib, puuviljad
- riknenud aedvili; järelejäänud supp, vorstitükid, mis ununenud külmikusse
- saia, muna - sai ei säili tavaliselt pakendil kehtiva kuupäevani, tekib hallitus. Rakvere LK vorstid riknevad ruttu (enam ei osta)
- pasteet, piim
- hapukoor, majonees, pasteet
- alati lõikan rasvase liha küljest rasva ära ja viskan minema; mõnikord on kartul seest tume-mädanenud- viskan ära
- leib, sai - läks hallitama kilepakendis, pekk - keegi ei söö
- piimatooted, lihatoode - kuupäev möödas (tootjad ei meenu)
- piimatooted (hapukoor, juust) - läksid halvaks, hapuks, hallitama; mandariinid - hallitus, vorst läks halvaks
- sai - hallitab lihatoode - halvaks
- piim, viinerid, sai, leib
- piim, jogurt läks hapuks, hallitama, vorst läks vanaks
- hapukoor - lühike säilivusaeg, vorstitoode, pasteet - lühike säilivusaeg
- vorst -halvaks läinud, kartulisalat - kibe, mitte omapärane maitse
- keeduvorst - kuivas kolmandal päeval peale ostmist ära
- vorstitoode - maitse pärast alati ei suuda kõike ära süüa
- kohukesed, juust (kõlblik kuni tähtaeg möödas), vorstitoode (riknesid)
- leiva-saiatooted - hallitusid, vorstitoode - läksid halvaks
- maksapasteet - läks hallitama
- lihatoode (hakkliha, vorst, viinerid); piimatooted (jogurt, piim)

- kohupiim - vana, sai - hallitanud, lihakonserv - vana
- Rakvere viinerid - avades lõhnasid; Selveri pasteet - rikneb juba ostmise järgmisel päeval; kanamunad turult - 10-nest munast 3 olid riknenud
- ostan harva viilutatud liha pakendis, kõrvalmaitse ei meeldi
- leib, sai, keeduvorst - aegusid
- leib, sai - läksid ruttu hallitama, lihatooted pakendites - kõlblik kuni kuupäev läks mööda
- mõni vorsti sort või sink, kuna ei olnud maitsev jäi lihtsalt seisma külmakappi
- salatid, vorstid, singid - maitsestatud
- pasteet hallitas
- juust, lastevorst, piim, hapukoor, kohupiim - riknevad kiiresti
- Rakvere viiner - säilivusaega veel oli, kuid viinerid olid libedad. Suuvekuudel piim sama põhjus, mis viineritel

Leib, sai, sepik (354- 50%):

- sai, leib (hallitus)
- sai läks hallitama - suur pakend
- leib, sepik - läks hallitama, ei jõudnud õigel ajal ära süüa, liiga palju ostetud
- leiva-saiatooted läksid hallitama, kui ei jõudnud kohe ära tarbida
- leib, sai
- sai, leib, juurviljad, piim, kefiir, kohukesed
- vahel piim, aga ka leiba, võiks müügil olla veerand leiba, üksikule on pool pätsi ka liiast
- hapukoor - pakend jäi poolikuks ning parim enne tähtaeg oli ammu möödunud, sai, leib - hallitanud
- hapukapsasupp - liiga suur kogus, leib - läks hallitama
- leib, sai, eriti sügisel läks hallitama
- leib riknes
- sai - Eestis pakutav saiavalik on väga vilets, 3-ndal päeval kapis sai hallitab, õiget saia (korralikult kerkinud ja küpsetatud saia ei ole eesti kaubanduses saada).
- leib läks hallitama
- leib, sai - tootes oli niiskus suur ja läks hallitama (tootja praak/peetus - valmistamisel)
- leib hallitus; vorst oli ebakvaliteetne, piim läks hapuks
- leib läks kõvaks, piim riknes, kala ei maitsenud
- pasteet - läks halvaks, leib, sai - hallitanud, kohupiimakreem - ostes hallitanud
- sai läks hallitama
- vorst, sink, juust, leib - riknesid, ei suutnud ära süüa
- leib - hallitas, vorstitooted - külmunud
- leib, sai - sai palju ostetud, ei jõudnud ära tarbida enne läks hallitama
- leib või sepik (hallitanud)
- leiva- ja saiatooted, piimatooted, mahlad
- leib, sai hallitavad
- see on tavaliselt supp, konservtooted tomatid, vahel avatud kala pakendis, leib
- sai - hakkas hallitama väga
- leib, sai, piim - ei jõudnud ära tarbida
- leib, juust - hallitavad
- leib - läks hallitama
- leiva-saiatooted läksid pakendis hallitama
- leib - ei jõudnud ära süüa
- leib, sai - pakendid liiga suured, läks hallitama, singid, vorstid - läksid vanaks
- sai
- lihakonservid (karbid paisusid), leib hallitub s.t. kogused on liiga suured pakis; mahl läks käärima (Soome)
- letšo, valmistoidud, kartulisalat, leib, roheline sibul, ploomid - läksid vanaks
- sai, leib, roheline sibul
- leib, sai - ei ole aega ega vajadust kõvast tootest toitu valmistada, seega sai pidevalt värsket leiba, saia juurde ostetud
- hallitav leib-sai (mõnikord juba järgmine päev), jogurt - kodujuust (pakendi lõpp)
- leib - pakend liiga suur kohupiim - pakend liiga suur
- leib - läks hallitama juust - liiga suur pakend oli
- sai (väga ruttu rikneb), vorst, viinerid (riknevad ja ei ole maitavad)
- leib ja sai - läksid vanaks ja hallitama; alkoholi parim enne tähtaeg üle
- sai, juust, puuvili - hallitanud
- sai ja sepik hallitavad; arvan et kõik tsellofaanis sordid
- juust, sai, leib - läksid hallitama
- sai, valmistatud õhtusöök, juust
- leiva-saiatooted - läksid hallitama
- leib-kõva; sai-hallitus, suur sai; viiner-libe; vorst-poes riknenud
- sepik-müügil on ainult terve sepik, tarbin aga mina peres üksinda, sageli on müügil saiad, mille "parim enne" on juba järgmisel päeval ja sageli ka juba tahked
- sai hallitas
- sai hallitab väga kiiresti; pudru - kui ei ole enam isu süüa
- vähesel määral saiatooted-hallitasid
- leib, sai - oli kilekotis
- leib, kodujuust - hallitus
- leib, sai - läks hallitama
- kapsast valmistatud toidud - kasulik, aga ei maitse; sai, sepik - kontsud jäävad ikka järele.
- sai - läks hallitama
- jogurt - säilivusaeg sai läbi; leib - hallitas; piim - säilivusaeg sai läbi

- leib, vorst
- sai läks hallitama, ka leib kilepakendis (harva)
- sai, kohused (Leedu), vorst ja juust vaakumpakendis, kartul, sibul
- riknenud leib, moosid
- hallitanud leib ja sai suve-sügiskuudel (niiskusest), mis ei sobinud ka loomadele, vähem hallitanud läks kanadele; üldiselt oli vähe ära visatud toitu
- sai-läks hallitama
- leib, sai - hallitasid
- sai - leib (vana)
- saia ja leiba - juba poest ostes on sageli "parim enne" kuupäev möödunud
- leiva-saiatooted, köögiviljad
- leib - hallitus, lihatooted (ei jõudnud ära süüa), puuviljad – õun, apelsin (maitsetud)
- sai-leib läheb hallitama
- sai, sepik - hallitus
- saia - oli ostes seest hallitanud
- "Saarepiiga" sai - läks hallitama, Vici heeringas - ostes juba hapu
- leivatooted, juurvili, puuvili riknesid
- leiba, saia - ei olnud 2. - 3. päeval enam värsked.
- saia-, leivatooted (andsin koertele, kui juba tahked), jogurt (Tere Metsamarja joogijogurt - pakend üritas kapis "lõhkeda" - seda peale 2-päevast külmkapis seismist.
- sai läks vanaks
- sai, kuna sööme saia vähe, sai on liiga suur, võiks olla müügil pool saia, nagu leiba
- leib, sai, koor - läks hallitama
- leib, sai - läksid hallitama sulatatud juust - läks hallitama, parim enne möödus
- viilutatud sai, maksimum 2 päeva ja hallitab
- leib
- sai - läks hallitama, piim - läks hapuks
- must leib, sai ja kodujuust hallitus
- leib ja sai kipub ruttu hallitama
- leib, sai - läksid hallitama
- leib, sai
- leib, sai
- sai - läks vanaks
- leib, sai
- vahukoor riknes, sai - hallitus
- leiba, saia- läksid hallitama, ära ei visanud, andsin lindudele ja metsloomadele
- sai - hallitus, rõõsk & hapukoor - ei jõudnud tarbida
- leivatooted-kipuvad mõnikord hallitama minema
- sai, leib - hallitus, aga väga harva
- sai läks hallitama, kohvikoor tõmbas tükki - suveperioodil
- leib ja sai
- sai- läks hallitama
- leiva-saiatooted hallituvad
- lapse pudingud, leib (hallitama), puuviljad (mädanema)
- hapukoor "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödus, pakend jäi avamata või poolikuks, sai - sepik läks vanaks, hallitama või halvaks, sink "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödus, pakend jäi avamata või poolikuks
- sai, leib - läks kas kõvaks või hallitama
- sai - hallitus
- kohupiim riknenud, kuupäeva järgi 5 päeva aega, sai läks hallitama 2 päeval, lihatooted kõrvalmaitsega, kuldi või kala maitsega
- sai läks pakendis hallitama; keedis läks käärima
- sai - hallitus, erinevad tootjad; jogurt- hallitus juba avamisel, kuigi säilivus oli OK
- leib (vana, hallitus), vorst (läks halvaks), salatid (riknenud, ei jõudnud tarbida)
- leib, sai - hallitus
- pasteet, leib, kohvikoor
- piimatooted kuupäev möödus; saia-leivatooted läksid hallitama
- leib läks hallitama, rohelised salatid närbusid, värsked kurk hallitama. Pakendatud toorsalat oli paha, kuigi oli "parim enne" veel mitu päeva
- leib, sai -hallitas, piim - hapnes
- leib ja sai (hallitama läheb)
- sai ja leib lähevad kiiresti hallitama
- vorst lemmik (halb kvaliteet) ei maitsenud, kohupiim - järgmisel päeval peal pakendi avamist oli hallitanud, leib ka hallitab
- leiva halb kvaliteet
- leib, sai - kiiresti hallituvad
- leib, sai - läksid hallitama, piim - hapuks
- sai, leib - hallitanud
- sai, leib - hallitama, kohupiim - vanaks ja halvaks
- kohvikoor, sink, leib
- piim-vanaks läinud, liiga suur pakend äratarbimiseks; leib, sai- sama
- sepik - hallitus
- leib, jogurt (täpselt ei meenu)
- piimatooted "parim enne" pärast; vahest ka leiba ja saia, kuna oli hallitama läinud
- sai - hallitus
- leib - kiiresti kuivas ja hallitas; puuviljad - kiiresti mädanevad jne; toiduainete madal kvaliteet
- sai - läks hallitama

- hallitama läinud sepik, pudrupoti põhja jäänud kuivanud "pudrulõpp"
- sepik, sai - läks hallitama, valmistoit, hapukoor, lihatooted - jäi õigel ajal söömata
- ETK Säästu sai - läks hallitama ka mõni muu saiatoodet
- jogurt, leib, sai
- leib, sai, piim
- leib, sai - parim enne möödus, liiga suur pakend
- leiba, vorsti
- Kirde sai - hallitas, ei jõudnud ära süüa; odavad mittevärsked aedviljad
- sai, leib - hallitavad
- leib, sai - läks vanaks, hallitama, kõvaks piim, koor - riknesid, ületasid "parim enne" tähtaja
- leib - hallitama läks
- sai - läks hallitama
- leib riknes pikaaegse säilitamise tulemusena
- must leib, ei jõudnud ära süüa, läks hallitama
- sai-hallitus; piim-läks hapuks; vorst-riknes
- leib, sai - läks hallitama, piim, hapukoor - läks vanaks
- leib, saia - läks hallitama
- leib, sai - hallitanud, vorst - aegunud
- hallitusjuust - liiga vana leib - läks vanaks, kõvaks
- sai - läks hallitama, mahl - halva maitsega
- sai - läks hallitama, piim - maitse juures
- leivad/saiad
- leivatooted - läksid vanaks; köögi- ja puuviljad - läksid hallitama
- suvel saia, ka lihatooted
- leib - ei jõudnud ära süüa, läks vanaks (ostetud oli liiga palju)
- sai, juust, piim, kohupiim
- leib, sai kuivasid ära; valmistatud sööki ei jõutud kõike ära süüa ja läks hapuks
- leib, sai - hallituse pärast
- leib, sai - parim enne möödus
- leib - hallitama
- Kirde sai läheb hallitama
- leib, sai
- tomat, piim, viinerid, vorsti, saia, leiba
- peamiselt leib-sai, piimatooted
- leib, sepik, sai - läks vanaks; liha, singilõigud - aegus
- vorst läks libedaks, sai hallitama jm.
- jogurt, leib, kohupiim
- leiva- ja saiatooted - hallitus, määrded võileivale - liiga suur pakend, ei jõudnud ära tarbida
- sai
- sai, leib - läks hallitama
- sai, juust, puuviljad (riknemine)
- sai, leib (liiga suured pakid)
- saiatooted lähevad väga ruttu hallitama
- leib, sai - vana või hallitanud, hapukoort, keefiri, kodujuustu pole jõudnud ära tarbida
- sai hallitas
- sai-hallitama; piim-hapu; mahl-kääris
- batoonleib - läks hallitama
- sai ja vorst
- leib - andsin tuvidele
- sai - läks hallitama
- sai - suur, läks hallitama, punapeet - ostes riknenud, mahl - riknenud
- sai - hallitama, hapukoor - vanaks
- hallitanud sepik või sai
- leib, sai läksid hallitama; jogurt hallitas juba ostes, kuigi "kõlblik kuni" kehtis veel nädal aega
- punane kalamari, oli riknenud, leib - hallitanud
- ainult sel juhul, kui näiteks leib läks hallitama või toit oli riknenud
- jogurt, piimatooted - kuupäev läks üle; leib, sai - hallitusid
- Kirde sai - läks hallitama
- piim - läks hapuks, lei, sai - läks kõvaks
- juust läks hallitama, leib - kõvaks ja vanaks.
- "pikk sai" - läheb kõvaks 24 tunniga " coca-cola gaasita 12 h pärast
- leib või sai, kuna elan üksinda, läheb leib või sai enne hallitama, kui otsa saab
- juust, leivalised, vorstid, hapukoor, jahu
- sai, piim
- leib, sai, vorst
- sai - läheb hallitama, vorstid - avatuna läheb ruttu halvaks
- sai ja sepik - lähevad kiirelt hallitama, salat - läheb hapuks, puuvili - rikneb kiiresti
- baklaaan, saiakesed
- leib, makaronid
- leib, sai , puuvili, piim
- leib, sai, sink, majonees, ketšup, kartulisalat, mandariinid, õunad, piim, hapukoor
- sai, leib, liha
- sai - hallitama, kohvikoor - rikneb ruttu, piim - pole värsked

- leib, sai mõnikord sai rohkem ostetud kui tarbisime. Ostetud või kodus valmistatud toit, kuna meie pere sööb iga päev erinevat sooja toitu.
- leib, sai olid aegunud
- leib, sai
- sepik, sai
- sai (läheb hallitama)
- sai (hallitus); jogurt - kohukesed (hapuks läinud); sink - vorst (pahaks läinud)
- leib läks hallitama, lihatooted läksid halvaks, kuna ei jõudnud ära tarbida
- leib, sai (viisime maale loomadele)
- leib - hallitus
- leib, vorst, piim - kiiresti läheb hallitama, hapuks läks
- leib ja sai läksid hallitama
- leib, sai, piim, pasteet jne
- sepik (hallitus); salat (käärima)
- kõögiviljad, sulatatud juust, leib
- leib, sai - läks hallitama
- sai läks hallitama
- leiba, saia (hallitavad kiiresti), poolikud konservid (ei säili avatult)
- Kirde sai - läks hallitama; valmis salatid - läksid hapuks
- sai - hallitas
- kartul, marjad, leib (must) sepik - läksid hallitama, riknesid
- keeduvorst, juust, leib, aedviljad (sibul, till, kurk, tomat)
- leib, sai läks hallitama
- leib, vorst, hapukapsas
- leib läks hallitama
- vorstitooteid, piim, jogurt, leib - ei suudetud ära tarbida
- leib - riknes enne kui kehtivuskuupäev lõppes; puuviljad riknenud juba ostes
- lihatooteid, leib, valmistoit
- piim - pakend suur, kohvikoor - pakend suur, kõlblik kuni möödus; sai - pakend suur, ei jõudnud tarbida; kalakonserv - ei kõlvanud süüa; sepik - pakend suur. Andsin saia-sepiku lindudele! Varestele!
- saiatooteid kipuvad hallitama minema (Kirde sai)
- leib, sai
- piim, sink, vorst - läks vanaks, jogurt - "parim enne" möödus, sai, leib, juust - läks hallitama
- sai, leib - hallitama
- sai läks hallitama, piim läks hapuks.
- piim ja leib riknes vähese tarbimise tõttu
- supp, piim (läks hapuks), leib (hallitus)
- sai
- sai, leib läks hallitama
- leib, sai - läks hallitama
- vanaks läinud kartul, leib, õlu, salat
- hallitama läinud leib
- leib, sai - hallitavad
- piim, sai, leib, puuviljad
- sai läks hallitama, lihakonservid, millel kuupäev oli loetamatu ja konserv oli riknenud
- leib ja sai läksid üksvahe ruttu hallitama
- viilutatud sai - kipub hallitama (erinevad tootjad); piim - hapneb
- sai, keedetud kartul - hallitus
- leib läks hallitama
- piim, sai, leib, türgiuba (konserv)
- nime küll ei tea, aga vahel läks leib või sai hallitama
- kilu vaakumpakendis (7 kora läks halvaks), munad (2 korda halvad), leib hallituse lõhn; piim suvel, maksavorst suvel halb
- sai - väga ruttu läks hallitama
- leib, sai - läks hallitama
- piimatooteid - piim, keefir, kodujuust - on jäänud kappi seisma ja ületanud säilivusaja, leib-sai on läinud hallitama.
- juust, majonees, leivatooted
- kalakonservid (karbil oli auk sees); sai - hallitus
- leib-sai - läks hallitama, lastel on kohukesti külmkappi "kadunud" - leitakse liiga hilja
- majonees, sulajuust, piim, kohvikoor, sai
- leib ja sai - liiga suure pakendi tõttu läksid hallitama
- sai - hallitas, Rakvere pereviinerid - läksid libedaks enne "parim enne" möödumist
- sai ja leib - hallitanud, keeduvorst - riknenud
- leib, sai - läksid hallitama (erinevad tootjad)
- leib, sai
- leib, piim - läksid halvaks
- leib - läks hallitama
- leib hallitab
- sai, purkides asjad- liiga suur pakend
- sai läks hallitama
- sai, leib, piim, juust, vorst - läks külmikus halvaks
- leib
- leib hallitas, liialt lühike realiseerimisaeg
- leib, sai - hallituse tõttu
- sai hallitas, ei jõudnud ära tarbida

- seiskunud sai ja leib - loomadele
- sai läks hallitama, piim ei jõudnud ära juua, "parim enne" möödas, üldse piimatooted (hapukoor, jogurt)
- juurviljad ja sai
- saia, muna - sai ei säili tavaliselt pakendil kehtiva kuupäevani, tekib hallitus. Rakvere LK vorstid riknevad ruttu (enam ei osta)
- enda valmistatud söök - seisis mitu päeva, leib, sai - lähevad hallitama
- sai, leib läks hallitama
- leib, sai hallitavad
- leivatooted
- leib, sai - hallitus
- leib, sai - hallitama; koor - halvaks
- leib, sai - läheb ruttu hallitama
- leib - hallitas, piim - suur pakend, salat - ebameeldiva matsega, riknenud
- leib - läks hallitama; sai - läks hallitama; salat - ei jõudnud ära süüa
- leib läks suvel hallitama.
- viskasime ära leiba, kuna ei jõudnud ära tarbida
- sai - läks hallitama, piim - läks hapuks
- leib - hallitus
- leib, sai - hallitama; juust - hallitama
- sai ja sepik hallitanud
- sai, leib
- sepik - läks hallitama pakendis suituskala - oli ostes riknenud
- piim - kuupäev aegunud jogurt sama (avatuna riknevad kiirelt), sepik (avatuna kiirelt hallitama)
- leib-sai läksid väga ruttu hallitama
- sai, jogurt
- leib, sai - läks hallitama kilepakendis, pekk - keegi ei söö
- leib, sai
- sai-leib= lähevad väga kiiresti hallitama
- sai - hallitab lihatooted - halvaks
- piim, viinerid, sai, leib
- leib, sai - läks hallitama, kuna mul on väike pere veel, siis ostsin liiga sure saia/leiva
- piima, kohvikoort, vorsti-singi viimased viilud, saia-leiva viimased viilud, majonees
- sai läks hallitama
- sai, hallitanud
- leib, sai
- leib, sai, kohukesed, jogurtid, valmistoit (aegunud, riknenud)
- sai, kalatooted
- sai s.t. kaupa on pakendis rohkem kui pere suudab ära tarbida; vaja väiksema kogusega pakendeid
- leiba kõige rohkem, mis läks vanaks ja tükkis hallitama, mitte kõik leivasordid.
- leib oli hallitanud juba poest ostes, kuigi "parem enne" ei olnud möödas, see oli ainus kord
- leib - hallitas
- saia, leiba
- sai - teisel päeval hallitab
- leib, sai, supp
- enamasti leiva - saiatooted, kuna pakend suur, ei jõua ära tarbida
- sai - hallitama
- leib, supp, hapukoor jne sai liiga palju ostetud, kuid kodus ei jõutud neid ära tarbida ja viskasime minema
- leiva-saiatooted - hallitusid, vorstid - läksid halvaks
- isetehtud valmistoit, leib, sai
- sai hallitab, piim läheb hapuks
- leib läks hallitama
- sai - hallitama
- leiba, saia (läks vanaks) hallitama
- leiba, saia; mõned piimatooted
- kohupiim - vana, sai - hallitanud, lihakonserv - vana
- sai läks hallitama
- leib, sai, piim
- peenleib - hallitus, piim - hapuks läks
- sai - jäi seisma ja läks hallitama
- leib, sai
- suitsu skumbria, värske kala - ostime juba riknenuna kuigi säilivustähtaeg veel kestis; leib, sai, juust läksid hallitama
- sai - saia võiks olla ka poolikud pakid nagu leibagi
- leib, sai läks hallitama
- enamasti läks hallitama Leiburi Porgandi Pille niikui kuupäev kukkus.
- leib, sai, keeduvorst - aegusid
- leiba ja saia viskan tihti ära, kuna tihti läheb hallitama, eriti kui nad on pakendatud
- leib Rukkipala - liiga suur kogus (söök 1 pereliige). Liialt suur kogus valmistatud toitu.
- leib, sai - läksid ruttu hallitama, lihatooted pakendites - kõlblik kuni kuupäev läks mööda
- saiatooted, saiad - kohati juba pakendis hallitanud. Eriti häirib viilutatud toodete, mida ma ei armasta, suur osakaal.
- sai, sest läks hallitama
- leib- hallitas, piim - hapnes, puuviljad läksid vanaks/pehmeks, valmistoit (kodune) läks halvaks, juurviljad (nt porgand, kartul) läksid vanaks, idanema jne
- mahetooted: aedvilju, kohupiima. Samuti isetehtud leiba. Need lihtsalt lähevad kiiremini halvaks. Kui võimalik oleks, siis loobuksin siiski säilitusainetest (nt sink, toorsalatid on neid täis).
- Kirde sai hallitub väga ruttu; jogurt oli juba ostes hallitunud

- põhiliselt sai või leib, läks hallitama
- Selveri "Homme seemnekukkel" läheb kiiresti kõvaks, ent samas väheseid saiatooteid, mis on säilitusainete ja lisaaineteta. Värske forelli filee - ei säili külmkapis kaua. Toosijuust Exquisa säilib külmutus 3 päeva, ei jõua tarvitada. Lehtsalatid närbunud
- piimatooteid, nt. kodujuustu ja keefiri, aga ka saia ja leiba
- sai, leib
- leib, sai - kiire riknemine
- sai, leib - kuivas ära
- sai, leib - läheb hallitama
- leib, sepik läks hallitama, ei soovinud sama toitu süüa järgmisel päeval
- leib (sai) kippus sageli hallitama

Küpsetised jt pagaritooted (8-1%):

- küpsise nime ei mäleta, viisin küpsise pakendi poodi tagasi (müüja tagastas raha) kontrollimisel oli kogu müüdav partii hallitanud
- makrasalat - läks kihiseva, lihapirukad - sisu läks halvaks
- pagaritooted, hallitamine
- vorst, pasteet, pirukad, mandariinid, jogurt
- jahutooded
- jahutooded
- pirukad ja kohukesed, piim (kõik põhiliselt suvel, tõenäoliselt olid müügipunktis valel säilitustingimused)
- Maxima kauplusest ostetud pontsikute sees on ebakvaliteetne moos (3 korda juhtus nii)

Munad (6-1%):

- Old Farmer munad - raputades loksuvad karbis = vanad ostmisel juba; pasteet - liiga suur karbitäis, läks vanaks; keefir - jäi kauaks seisma külmkappi; vorst - kõlblik kuni möödab, nädal vana
- kodujuust (Alma) - mõnikord väga kuiv, tükiline; munad - seisnud, kuivanud ei tule korralikult munavalge koore küljest lahti, välja
- kilu vaakumpakendis (7 kora läks halvaks), munad (2 korda halvad), leib hallituse lõhn; piim suvel, maksavorst suvel halb
- saia, muna - sai ei säili tavaliselt pakendil kehtiva kuupäevani, tekib hallitus. Rakvere LK vorstid riknevad ruttu (enam ei osta)
- munad - säilivusaeg sai ümber
- Rakvere viinerid - avades lõhnasid; Selveri pasteet - rikneb juba ostmise järgmisel päeval; kanamunad turult - 10-nest munast 3 olid riknenud

Piim ja piimatooted (267-38%):

- vorst jäi seisma lihtsalt, supp - korraga oli liiga suur kogus valmistatud, keefir - seistes läks tükiliseks kui oli avatud
- sai, leib, juurviljad, piim, keefir, kohukesed
- vahel piim, aga ka leiba, võiks müügil olla veerand leiba, üksikule on pool pätsi ka liiast
- hapukoor - pakend jäi poolikuks ning parim enne tähtaeg oli ammu möödunud, sai, leib - hallitanud
- piimatooted läksid hapuks
- leib hallitus; vorst oli ebakvaliteetne, piim läks hapuks
- leib läks kõvaks, piim riknes, kala ei maitsenud
- pasteet - läks halvaks, leib, sai - hallitanud, kohupiimakreem - ostes hallitanud
- vorst, sink, juust, leib - riknesid, ei suutnud ära süüa
- piim, kohvikoor, määrded
- leiva- ja saiatooted, piimatooted, mahlad
- juust, vorst, piim - läks halvaks
- leib, sai, piim - ei jõudnud ära tarbida
- leib, juust - hallitavad
- supp-lapsele see ei meeldi; juust - müüakse liiga suurte tükkidena
- pasteet: suur pakend, läks halvaks; piim: parim enne oli möödus
- piimatooted (piim, juust, hapukoor)
- juust hallitus, heeringas pakendis halb, kartul
- aedviljad, puuviljad riknesid; piim läks hapuks
- piim - parim enne tähtaeg möödus
- hallitav leib-sai (mõnikord juba järgmine päev), jogurt - kodujuust (pakendi lõpp)
- erinevad pasteedid ja toorjuustud - isa läks enne ära kui otsa sai
- leib - pakend liiga suur kohupiim - pakend liiga suur
- hapu piim, toidujäägid riknesid
- valmissalatid kaalukaubana, piimatooted
- piimatooted, kohukesed
- sai, juust, puuvili - hallitanud
- juust, sai, leib - läksid hallitama
- sai, valmistatud õhtusöök, juust
- piimatooted (nt jogurt)
- hapukoor - pakend liiga suur ei jõua ära tarbida
- piim
- piimatooted (jogurt, kodujuust, juust) - ei jõua ära süüa. Kõõgivil riknes enne, kui jõudsin kokata.
- verivorst - parim enne möödus; hapukoor - korraga ei tarbitud kilepakendit, teisel päeval võeti uus jne
- piim-läks hapuks, vorst riknes
- leib, kodujuust - hallitus
- jogurt - säilivusaeg sai läbi; leib - hallitas; piim - säilivusaeg sai läbi
- jogurt, vorst - parim enne kuupäev möödus
- piim, kohvikoor
- piim läheb liiga ruttu vanaks või müüakse päev või paar enne "kõlblik kuni" kuupäeva
- sulatatud juust, tomatipasta, mahl, värsked kõõgiviljad - kartul, porgand, puuviljad (õunad, arbuus)
- imporditud kalakonservid, kohupiim läks halvaks

- ahjupasteet, ostes olid täpid peal; kohvikoor - sain tarvitada ühe korra
- toorjuust - jäi kappi seisma kappi ja vananes
- külmutatud hakkliha - sulatamisel ja praadimisel riknenud, koerale sobis küll; kohupiim - läks vanaks
- piimatooted, porgand, puuviljad
- majonees - aegunud; hapukoor - liiga suur pakend, ei jõudnud tarbida
- ostetud piim
- piim - läks hapuks, lihatooted - kõlblik kuni möödus
- saia-, leivatooted (andsin koertele, kui juba tahked), jogurt (Tere Metsamarja joogijogurt - pakend üritas kapis "lõhkeda" - seda peale 2-päevast külmkapis seismist.
- leib, sai, koor - läks hallitama
- leib, sai - läksid hallitama sulatatud juust - läks hallitama, parim enne möödus
- juust
- juust - hallitus, liha - haises
- kohupiimakreemid - parim enne möödus piim/keefir - parim enne möödus, ei jõudnud ära tarbida
- viilutatud juust - läks hallitama; verivorstid - läksid halvaks
- hapukoor, majonees - liiga suur pakend
- jogurt - läks vanaks, 1 pakk viinereid ei kõlvanud süüa
- viinerid - läks vanaks, juust - ei jõudnud ära tarbida
- supp läks hapuks, piim tilgastama
- glasuurkohuke, läksid vanaks
- sai - läks hallitama, piim - läks hapuks
- must leib, sai ja kodujuust hallitus
- keefiri pakend on liiga suur
- liha- ja piimatooted - olen ostnud kaupa aegunud kuupäevaga
- piim
- vahukoor riknes, sai - hallitus
- juust (hallitus)
- sai - hallitus, rōõsk & hapukoor - ei jõudnud tarbida
- keefir, jogurt, piim
- sai läks hallitama, kohvikoor tõmbas tükki - suveperioodil
- piimatooted, ei jõudnud mõnikord ära tarbida
- lapse pudingud, leib (hallitama), puuviljad (mädanema)
- hapukoor "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödus, pakend jäi avamata või poolikuks, sai - sepik läks vanaks, hallitama või halvaks, sink "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödus, pakend jäi avamata või poolikuks
- piim, kodujuust, kohupiim, kala, kalasaadused - tekkisid riknemise tunnused
- salat, hapukoor- ei jõudnud kogust ära kasutada enne realiseerimisaja lõppu
- kohupiim riknenud, kuupäeva järgi 5 päeva aega, sai läks hallitama 2 päeval, lihatooted kõrvalmaitsega, kuldi või kala maitsega
- sai - hallitus, erinevad tootjad: jogurt- hallitus juba avamisel, kuigi säilivus oli OK
- juust, jogurt, kodujuust - jälgiti täpselt "parem enne" kuupäeva
- jogurt oli juba avades riknenud või läks halvaks paari päeva jooksul, pekist liha ei söödud
- kohupiim-hallitanud
- pasteet, leib, kohvikoor
- piimatooted kuupäev möödus; saia-leivatooted läksid hallitama
- leib, sai -hallitas, piim - hapnes
- Ricotta kohupiim 3 korda; pakendi avades selgus, et toode on juba riknenud.
- vorst lemmik (halb kvaliteet) ei maitsenud, kohupiim - järgmisel päeval peal pakendi avamist oli hallitanud, leib ka hallitab
- ainult jogurtit
- leib, sai - läksid hallitama, piim - hapuks
- piim- oli pahaks läinud; jogurt-oli pahaks läinud (liiga suur pakend)
- sai, leib - hallitama, kohupiim - vanaks ja halvaks
- kohvikoor, sink, leib
- leib, jogurt (täpselt ei meenu)
- piimatooted "parim enne" pärast, vahest ka leiba ja saia, kuna oli hallitama läinud
- hapukoor
- sepik, sai - läks hallitama, valmistoit, hapukoor, lihatooted - jai õigel ajal söömata
- jogurt, leib, sai
- sulatatud juust "Merevaik" - selle kvaliteet oli varem parem
- leib, sai, piim
- piim, vorst, mis ei maitsenud
- piim, lihatooted - läksid vanaks, pakend liiga suur, piimatooted - pakend liiga suur, ei sobinud mõnele pereliikmele
- hallitusjuustud
- leib, sai - läks vanaks, hallitama, kõvaks piim, koor - riknesid, ületasid "parim enne" tähtaja
- vorsti, juustu
- sai-hallitus; piim-läks hapuks; vorst-riknes
- leib, sai - läks hallitama, piim, hapukoor - läks vanaks
- Old Farmer munad - raputades loksuvad karbis =vanad ostmisel juba; pasteet - liiga suur karbitäis, läks vanaks; keefir - jäi kauaks seisma külmkappi; vorst - kõlblik kuni möödus, nädal vana
- hallitusjuust - liiga vana leib - läks vanaks, kõvaks
- sai - läks hallitama, piim - maitse juures
- piim läks tilgastama
- vorst, pasteet, pirukad, mandariinid, jogurt
- kohupiim, piim, sink
- sai, juust, piim, kohupiim
- kohupiim oli imeliku maitsega

- liha-, piimatooted - parim enne kuupäev möödus
- Fetaki feta juust - kasutasin ära poole ja teine pool ununes hiljem kasutada; mõni jogurt/kreem - kuna ei kontrollinud kuupäeva; juurvilja nt hiina kapsas - lihtsalt pool jääb kasutamata
- tomat, piim, viinerid, vorsti, saia, leiba
- peamiselt leib-sai, piimatooted
- toode vananes, näiteks piim, ketšup, majonees, hapukoor, viinerid
- lihatooted (vorst) piim
- jogurt, leib, kohupiim
- kohvikoor läks halvaks
- piimatooted, juust, vorst
- hapukoor, piim - kuupäev vananes
- sai, juust, puuviljad (riknemine)
- piim hapnes
- leib, sai - vana või hallitanud, hapukoort, keefiri, kodujuustu pole jõudnud ära tarbida
- jogurt - jäi poolikuks ja jäi vanaks
- piimatooted - tähtaeg möödus
- sai-hallitama; piim-hapu; mahl-kääris
- köögiviljast tomatid, kurgid - kaotasid maitse; toidukaupadest piim läks hapuks
- piimatooted, nt jogurt ja keefir, kuna aeguvad kiiresti
- sai - hallitama, hapukoor - vanaks
- liha-, piimatooted
- leib, sai läksid hallitama; jogurt hallitas juba ostes, kuigi "kõlblik kuni" kehtis veel nädal aega
- määrdeluust - ei jõudnud pakendit tühjaks tarbida
- kodujuust (Alma) - mõnikord väga kuiv, tükiline; munad - seisnud, kuivanud ei tule korralikult munavalge koore küljest lahti, välja
- sojaga ja taimeravaga asendatud tooted - ei maitsenud (nimesid ei nimeta)
- juust, liha, aegumine
- jogurt, piimatooted - kuupäev läks üle; leib, sai - hallitusid
- piim - läks hapuks, lei, sai - läks kõvaks
- juust läks hallitama, leib - kõvaks ja vanaks
- juust, leivalised, vorstid, hapukoor, jahu
- sai, piim
- piim - suur pakend soodsm, alati ei jõudnud ära tarbida.
- ei oska öelda, tõenäoliselt piimatooted
- piim, jogurt, kohupiim -riknunud, liha
- piim või koor - ajast väljas
- kohupiim - jäi külmkapis teiste toiduainete taha, sink - ei järginud poest ostes säilimistähtaega, tukk sai suur ja ei tarbinud ära
- kodujuust, kohupiim, jogurtid, keefir
- leib, sai, sink, majonees, ketšup, kartulisalat, mandariinid, õunad, piim, hapukoor
- sai - hallitama, kohvikoor - rikneb ruttu, piim - pole värske
- kohupiim - läks vanaks; juurikad - läksid mädanema
- viilutatud sink - parim enne kuupäev möödus, jogurt - läks vanaks
- sai (hallitus); jogurt - kohukesed (hapuks läinud); sink -vorst (pahaks läinud)
- leib, vorst, piim - kiiresti läheb hallitama, hapuks läks
- valmissalat (hapu), vahukoor
- leib, sai, piim, pasteet jne
- piim, kohupiim, hapukoor - parim enne möödus, karp jäi poolikuks
- hapukoor - ei jõudnud ära tarvitada
- köögiviljad, sulatatud juust, leib
- piim - rikneb kiiresti
- sojakaste (eesti toode), kohupiim, aedvili (tomatid, kurgid) maitsetud
- keeduvorst, juust, leib, aedviljad (sibul, till, kurk, tomat)
- jogurtid, kohupiimakreemid - aegusid, pakitud singid - aegusid
- Mumuu keefir - pakend suur, tarbin peres üksinda
- piim oli juba pakendis kibe
- vorstid, piim, jogurt, leib - ei suudetud ära tarbida
- piim - läks hapuks (aga sellegipoolest ei hakkaks Milla piima ostma), vorst/sink - säilivusaeg sai ennem otsa
- vorstid, sink, kohupiim, jogurt
- kodujuust
- piim - pakend suur, kohvikoor - pakend suur, kõlblik kuni möödus; sai - pakend suur, ei jõudnud tarbida; kalakonserv - ei kõlvanud süüa; sepi - pakend suur. Andsin saia-sepiku lindudele! Varestele!
- piimatooted - enne otsa saamist parim enne aegus
- piim, sink, vorst - läks vanaks, jogurt - "parim enne" möödus, sai, leib, juust - läks hallitama
- hapukoor - "parim enne" sai läbi
- hapukoor ja tatar (puder) - hapukoort ei jõudnud ära tarbida, tatraputru oli liiga palju koguseliselt
- piim ja hapukoor
- sai läks hallitama, piim läks hapuks.
- piim ja leib riknes vähese tarbimise tõttu
- supp, piim (läks hapuks), leib (hallitus)
- keefir, piim, koor - säilivusaeg lõppes
- piim, jogurt, kohupiim, keefir - ei jõudnud ära tarbida, riknes; kanaliha-lühike realiseerimisaeg, ei jõudnud enne riknemist toiduks valmistada
- piim, sai, leib, puuviljad
- piim, kohupiim
- maitsestatamata jogurt - suur pakk

- viilutatud sai - kipub hallitama (erinevad tootjad); piim - hapneb
- piimatooted, jogurtid, hapukoor - ostan küll võimalikult väikese pakendi, kuid sedagi jääb järgi
- piim, sai, leib, türgiuba (konserv)
- sink, vorst, hapukoor
- piim, kõik pereliikmed ei tarvita seda.
- Joogijogurt - mõnikord ei jõudnud ära juua 1 liitrit
- piimatooted, kohupiim, juust, piim, marjad
- kilu vaakumpakendis (7 kora läks halvaks), munad (2 korda halvad), leib hallituse lõhn; piim suvel, maksavorst suvel halb
- piimatoteid - piim, keefir, kodujuust - on jäänud kappi seisma ja ületanud säilivusaja, leib-sai on läinud hallitama
- juust, majonees, leivatooted
- pasteet ja juust (hallitas)
- piimatooted
- leib-sai - läks hallitama, lastel on kohikesi külmkappi "kadunud" - leitakse liiga hilja
- majonees, sulajuust, piim, kohvikoor, sai
- juust, ei jõudnud enne ära süü, kui läks hallitama piim, parem enne möödus enne pakendi avamist
- piim - ei ole suur piima jooja aga osade söökide tegemisel läheb vaja
- leib, piim - läksid halvaks
- piim - kasutuskõlblikkuse tähtaeg möödus
- juust, vorst, mõned piimatooted - riknesid
- juust - kuivas pakendis ära; mahl - jäi avatud pakendis seisma
- piim, vorst
- sai, leib, piim, juust, vorst - läks külmikus halvaks
- jogurt (joogijogurt) - 1 liitrine pakk kippus aegajalt suureks jääma
- puuviljad - riknesid vahel oodatust kiiremini, lühema säilivusajaga toiduained (nt piim), mida ei õnnestunud ära tarbida enne välisreisi
- sai läks hallitama, piim ei jõudnud ära juua, "parim enne" möödus, üldse piimatooted (hapukoor, jogurt)
- konserveeritud aedvilja ja salatid, suitsulihtooted, piimatooted, leib, puuviljad
- piim, kohuke
- piimatooted, piim, keefir, jogurt
- Mõnikord piim, majonees kuna külmikus oli jäänud teiste varju mõni pera
- pirukad ja kohukesed, piim (kõik põhiliselt suvel, tõenäoliselt olid müügi punktis valel säilitustingimused)
- pasteet, piim
- hapukoor, majonees, pasteet
- kodujuust, lihtsalt ununes
- piimatooted
- "Tere" piim läks hapuks
- piimatooted riknesid
- leib - hallitas, piim - suur pakend, salat - ebameeldiva matsega, riknenud
- hapukoor, parim enne möödus
- sai - läks hallitama, piim - läks hapuks
- leib, sai - hallitama; juust - hallitama
- harva piim - pakend liiga suur
- piim - kuupäev aegunud jogurt sama (avatuna riknevad kiirelt), sepik (avatuna kiirelt hallitama)
- piim oli juba halvaks läinud; mahlad ja juustud hallitasid
- piim - kehtivusaeg, Liegeois Dessert - kehtivusaeg
- sai, jogurt
- väike jogurt - kodus selgus, et kuupäev vana (kuna lapsele ostime), beebitoit, sama lugu
- piimatooted - ei jõudnud ära tarbida; ise valmistatud toite, kuna valmistasin liialt suure koguse
- piimatooted, lihatooted - kuupäev möödus (tootjad ei meenu)
- piimatooted (hapukoor, juust) - läksid halvaks, hapuks, hallitama; mandariinid - hallitus, vorst läks halvaks
- piim, jogurt, hapukoor "parim enne" kuupäev oli möödus
- piim, viinerid, sai, leib
- piim, jogurt läks hapuks, hallitama, vorst läks vanaks
- joogipiim - lihtsalt harjumus juua väga piima
- Helluse 400 gr jogurtid külmikusse jäädes, hallitus
- piima, kohvikoor, vorsti-singi viimased viilud, saia-leiva viimased viilud, majonees
- jogurt - liiga suur pakend (ostetud rumalast peast, et odavam)
- kohupiim "parim enne" kuupäev möödus
- hapukoor - lühike säilivusaeg, vorstid, pasteet - lühike säilivusaeg
- leib, sai, kohukesed, jogurtid, valmisid (aegunud, riknenud)
- piimatooted, eriti kodujuust
- kohukesed, juust (kõlblik kuni tähtaeg möödus), vorstid (riknesid)
- piim - ei jõudnud kogu pakendit tarbida ja läks hapnema
- leib, supp, hapukoor jne sai liiga palju ostetud, kuid kodus ei jõutud neid ära tarbida ja viskasime minema
- sai hallitab, piim läheb hapuks
- lihatooted (hakkliha, vorst, viinerid); piimatooted (jogurt, piim)
- leiba, saia; mõned piimatooted
- kohupiim - vana, sai - hallitanud, lihakonserv - vana
- piim - kuupäev möödus; juust, kodujuust - riknes kiiresti
- leib, sai, piim
- peenleib - hallitus, piim - hapuks läks, liitrine jogurt - liiga suur
- piimatooted
- kohupiim

- leib- hallitas, piim - hapnes, puuviljad läksid vanaks/pehmeks, valmistoit (kodune) läks halvaks, juurviljad (nt porgand, kartul) läksid vanaks, idanema jne. Värsked mahlad (porgandi-õuna mahl) Kadarbiku talu - oli juba ostes halb; jogurtid, kodujuust, piim - läksid halvaks enne kui jõusime ära tarbida
- mahetooteid: aedvilju, kohupiima. Samuti isetehtud leiba. Need lihtsalt lähevad kiiremini halvaks. Kui võimalik oleks, siis loobuksin siiski säilitusainetest (nt sink, toorsalatid on neid täis).
- Kirde sai hallitub väga ruttu; jogurt oli juba ostes hallitunud
- Selveri "Homne seemnekukkel" läheb kiiresti kõvaks, ent samas väheseid saiatooteid, mis on säilitusainete ja lisaaineteta. Värske forelli filee - ei säili külmkapis kaua. Toosijuust Exquisa säilib külmikus 3 päeva, ei jõua tarvitada. Lehtsalatid närb
- piimatooteid, nt. kodujuustu ja keefiri, aga ka saia ja leiba.
- juust, lastevorst, piim, hapukoor, kohupiim - riknevad kiiresti
- Rakvere viiner säilivusaega veel oli kuid viinerid olid libedad. Suuvekuudel piim sama põhjus, mis viineritel
- jogurt, piim - ei jõudnud ära tarbida, tähtaeg möödus
- piim tilgastas ära
- või - elan üks, ei söö nii kiiresti ära

Ketšup, majonees (17-2%):

- majonees, roheline hernes riknesid
- majonees (ei töötanud külmkapp)
- supid, pudru, majonees
- pasteet - arvasin, et maitseb, aga eksisin; majonees - vähe kasutasime, lõpuks tundus, et läks halvaks
- majonees - aegunud; hapukoor - liiga suur pakend, ei jõudnud tarbida
- hapukoor, majonees - liiga suur pakend
- majoneesipõhised salatid, vahel liiga suures koguses valmistatud supp
- toode vananes, näiteks piim, ketšup, majonees, hapukoor, viinerid
- leib, sai, sink, majonees, ketšup, kartulisalat, mandariinid, õunad, piim, hapukoor
- majonees- kasutan ainult salatite valmistamiseks üht konkreetset sorti. Kui väikest pakendit pole saada kipub suur halvaks minema
- juust, majonees, leivatooted
- majonees, sulajuust, piim, kohvikoor, sai
- mõnikord piim, majonees kuna külmikus oli jäänud teiste varju mõni pera
- hapukoor, majonees, pasteet
- ketšup, majonees - ei tarvitanud realiserimisaja jooksul ära
- piima, kohvikoor, vorsti-singi viimased viilud, saia-leiva viimased viilud, majonees
- ketšup - ei jõudnud ära tarbida, oli varutud liiga suures pakendis

Köögiviljad (59-8%):

- piim, hapukoor, kala, köögiviljad, leiva-saiatooted - riknes/läks hallitama
- vorst - suur pakend, realiseerimisaeg sai läbi, värske kaspas riknes, ei jõudnud kasutada
- sai, leib, juurviljad, piim, kefir, kohukesed
- aedviljad
- majonees, roheline hernes riknesid
- juust hallitus, heeringas pakendis halb, kartul
- aedviljad, puuviljad riknesid; piim läks hapuks
- letšo, valmistoidud, kartulisalat, leib, roheline sibul, ploomid - läksid vanaks
- sai, leib roheline sibul
- köögiviljad (lähevad riknema)
- kurk, tomat-mädanesid
- piimatooted (jogurt, kodujuust, juust) - ei jõua ära süüa. Köögivili riknes enne, kui jõudsin kokata.
- kartulist jäävad järele jäägid, kuid ära viskamine ei ole süstemaatiline
- sulatatud juust, tomatipasta, mahl, värsked köögiviljad - kartul, porgand, puuviljad (õunad, arbuus)
- verivorstid, tomatid, avokaadod, teokonservid
- sai, kohukesed (Leedu), vorst ja juust vaakumpakendis, kartul, sibul
- peamiselt köögi- ja puuviljad - lähevad halvaks isegi külmikus
- piimatooted, porgand, puuviljad
- leiva-saiatooted, köögiviljad
- leib läks hallitama, rohelistes salatid närbusid, värske kurk hallitama; pakendatud toorsalat oli paha, kuigi oli "parim enne" veel mitu päeva
- kartul - riknes kiiremini kui jõusime ära süüa, palju riknenuid oli sees juba ostes
- Kirde sai - hallitas, ei jõudnud ära süüa; odavad mitte värsked aedviljad
- keedetud kartul - läks hallitama
- leivatooted - läksid vanaks; köögi- ja puuviljad - läksid hallitama
- maitseroheline mädanes
- värske kurk, tomat mitte Eestis toodetud, läksid pehmeks.
- tomatid ja puuviljad - riknevad kiiresti või juba ostes kehva kvaliteediga
- Fetaki feta juust - kasutasin ära poole ja teine pool ununes hiljem kasutada; mõni jogurt/kreem - kuna ei kontrollinud kuupäeva; juurviljad, näiteks hiina kaspas - lihtsalt pool jääb kasutamata
- tomat, piim, viinerid, vorsti, saia, leiba
- vorst, aedvili
- puu- ja juurvili
- köögiviljast tomatid, kurgid - kaotasid maitse; toidukaupadest piim läks hapuks
- sai - suur, läks hallitama, punapeet - ostes riknenud, mahl - riknenud
- supid, keedetud kartul
- kartul ja vorst
- baklazaan, saiakesed
- köögiviljad, vahel vorst, ei ole maitsev

- kohupiim - läks vanaks; juurikad - läksid mädanema
- kartul - lindudele toiduks; salatid-poest tuues halvad
- liha, kala, aedviljad - riknenud
- valmistoit riknenud või liiga soolane; suur kapsas - ei jõudnud ära tarbida
- köögiviljad, sulatatud juust, leib
- sojakaste (eesti toode), kohupiim, aedvili (tomatid, kurgid) maitsetud
- kartul, marjad, leib (must) sepik - läksid hallitama, riknesid
- keeduvorst, juust, leib, aedviljad (sibul, till, kurk, tomat)
- banaane, tomateid (riknesid seestpoolt)
- vanaks läinud kartul, leib, õlu, salat
- lõunamaade päritolu arbuus kilohinnaga 18.50 - 1 kg lihtsalt maitsetu, kartulivorstisalat (parim enne läbi), pesemata kartul (kahjuritega augud), punase kala filee kiles (täitsa kummi maitsega)
- puu- ja köögivili
- konserveeritud aedvili ja salatid, suitsulihatooted, piimatooted, leib, puuviljad
- Hispaania kurk läheb pehmeks ja peab ära viskama
- riknenud aedvili; järele jäänud supp, vorstitükid, mis ununenud külmikusse
- juurviljad ja sai
- alati lõikan rasvase liha küljest rasva ära ja viskan minema; mõnikord on kartul seest tume-mädanenud- viskan ära
- salatid, köögivili - riknes
- puuvilju ja juurvilju, mis lihtsalt vanaks jäid ja hallitama läksid
- leib- hallitas, piim - hapnes, puuviljad läksid vanaks/pehmeks, valmistoit (kodune) läks halvaks, juurviljad (nt porgand, kartul) läksid vanaks, idanema jne
- mahetooteid: aedvilju, kohupiima. Samuti isetehtud leiba. Need lihtsalt lähevad kiiremini halvaks. Kui võimalik oleks, siis loobuksin siiski säilitusainetest (nt sink, toorsalatid on neid täis).
- puu- ja juurviljad läksid halvaks

Puuviljad, marjad (39-6%):

- aedviljad, puuviljad riknesid; piim läks hapuks
- letšo, valmistoidud, kartulisalat, leib, roheline sibul, ploomid - läksid vanaks
- sai, juust, puuvili - hallitanud
- riknenud leib, moosid
- piimatooted, porgand, puuviljad
- leib - hallitus, lihatooted (ei jõudnud ära süüa), puuviljad – õun, apelsin (maitsetud)
- leivatooted, juurvili, puuvili riknesid
- lapse pudingud, leib (hallitama), puuviljad (mädanema)
- leib - kiiresti kuivas ja hallitas; puuviljad - kiiresti mädanevad jne; toiduainete madal kvaliteet
- vorst, pasteet, pirukad, mandariinid, jogurt
- tomatid ja puuviljad - riknevad kiiresti või juba ostes kehva kvaliteediga
- sai, juust, puuviljad (riknemine)
- puuviljad, ei jõudnud ära süüa, läksid mädanema
- puu- ja juurvili
- sai ja sepik - lähevad kiirelt hallitama, salat - läheb hapuks, puuvili - rikneb kiiresti
- leib, sai, puuvili, piim
- leib, sai, sink, majonees, ketšup, kartulisalat, mandariinid, õunad, piim, hapukoor
- granaatõun - väljast ilus, seest ei kõlvanud
- marjad - hallitanud; pakendis vorst - tarbimiseks kõlblik kuupäev kehtiv, aga toode riknenud
- kartul, marjad, leib (must) sepik - läksid hallitama, riknesid
- leib - riknes enne kui kehtivuskuupäev lõppes; puuviljad riknenud juba ostes
- terve arbuus oli paha
- puuviljad-riknesid kiiresti
- piim, sai, leib, puuviljad
- piimatooted, kohupiim, juust, piim, marjad
- lõunamaade päritolu arbuus kilohinnaga 18.50 - 1 kg lihtsalt maitsetu, kartulivorstisalat (parim enne läbi), pesemata kartul (kahjuritega augud), punase kala filee kiles (täitsa kummi maitsega)
- puu- ja köögivili
- puuviljad - riknesid vahel oodatust kiiremini, lühema säilivusajaga toiduained (nt piim), mida ei õnnestunud ära tarbida enne välisreisi
- konserveeritud aedvili ja salatid, suitsulihatooted, piimatooted, leib, puuviljad
- piim oli juba halvaks läinud; mahlad ja juustud hallitasid
- riknenud puuviljad
- piimatooted (hapukoor, juust) - läksid halvaks, hapuks, hallitama; mandariinid - hallitus, vorst läks halvaks
- puuviljad riknevad kiiresti
- ostetud puuvili - rikneb kiiresti
- õunad - kärbatasid
- puuviljad pakendis - osa oli riknenud; "parim enne" möödas, kaup riknenud
- puuvilju ja juurvilju, mis lihtsalt vanaks jäid ja hallitama läksid
- leib- hallitas, piim - hapnes, puuviljad läksid vanaks/pehmeks, valmistoit (kodune) läks halvaks, juurviljad (nt porgand, kartul) läksid vanaks, idanema jne
- puu- ja juurviljad läksid halvaks

Valmistoidud (11-2%):

- letšo, valmistoidud, kartulisalat, leib, roheline sibul, ploomid - läksid vanaks
- valmissalatid kaalukaubana, piimatooted
- pakendatud toidud

- leib, sai mõnikord sai rohkem ostetud kui tarbisime; ostetud või kodus valmistatud toit, kuna meie pere sööb iga päev erinevat sooja toitu.
- leib, vorst, hapukapsas
- lihatooted, leib, valmistoit
- marineeritud kurgid "Säästu" - väga ebameeldiv maitse ja lõhn; teraviljahelbed (tangained) liiga suured pakid, läksid halvaks enne kui ära sai kasutada
- väike jogurt - kodus selgus, et kuupäev vana (kuna lapsele ostsime), beebitoit, sama lugu
- valmistoidude jääke, mida ei suutnud ära süüa, kuna sai veidi palju valmistatud
- leib, sai, kohukesed, jogurtid, valmistoit (aegunud, riknenud)
- makaronid, jäid kauaks seisma

Eelmise päeva toidud (21-3%):

- erinevad valmistatud toidu jäägid
- endavalmistatud valmistoit
- sepik, sai - läks hallitama, valmistoit, hapukoor, lihatooted - jai õigel ajal söömata
- isetehtud toite, mis on jäänud mingil põhjusel söömata
- leib, sai kuivasid ära; valmistatud sööki ei jõutud kõike ära süüa ja läks hapuks
- leib, sai mõnikord sai rohkem ostetud kui tarbisime; ostetud või kodusvalmistatud toit, kuna meie pere sööb iga päev erinevat sooja toitu
- valmistoit riknenud või liiga soolane; suur kapsas - ei jõudnud ära tarbida
- valmistatud toit oli halvaks läinud
- kui ainult valmistasime rohkem ette, siis läks halvaks, aga seda juhtus harva
- sai, keedetud kartul - hallitus
- enda valmistatud söök - seisis mitu päeva, leib, sai - lähevad hallitama
- eelmiste päevade toidujäägid
- oma keedetud supp, kaste - liiga palju teed ja ei jõua ära süüa
- piimatooted - ei jõudnud ära tarbida; ise valmistatud toite, kuna valmistasin liialt suure koguse
- isetehtud valmistoit, leib, sai
- kodus valmistatud toidujäägid, minimaalselt, üldiselt ei raiska toitu.
- eelmisel päeval valmistatud sooja toidu ülejäägid
- kodus valmistatud vananenud söök
- leib Rukkipala - liiga suur kogus (sööb 1 pereliige); liialt suur kogus valmistatud toitu
- leib- hallitas, piim - hapnes, puuviljad läksid vanaks/pehmeks, valmistoit (kodune) läks halvaks, juurviljad (nt porgand, kartul) läksid vanaks, idanema jne
- leib, sepik läks hallitama, ei soovinud sama toitu süüa järgmisel päeval

Salatid (33-5%):

- kotletid, salatid
- letšo, valmistoidud, kartulisalat, leib, roheline sibul, ploomid - läksid vanaks
- valmissalatid kaalukaubana, piimatooted
- olen ostnud salateid (kartuli, makaroni), mis on olnud väga halva maitsega, halb kvaliteet
- valmissalatid
- makrasalat - läks kihiseva, lihapiirukad - sisu läks halvaks
- salat, hapukoor- ei jõudnud kogust ära kasutada enne realiseerimisaja lõppu
- leib (vana, hallitus), vorst (läks halvaks), salatid (riknenud, ei jõudnud tarbida)
- valmis salatid (ei märganud kuupäeva parim enne möödus); keedised - hallitus
- leib läks hallitama, rohelised salatid närbusid, värske kurk hallitama; pakendatud toorsalat oli paha, kuigi oli "parim enne" veel mitu päeva
- majoneesiga salatid
- kilepakendis heeringas (juba poest ostes riknenud), pakendis salatid
- majoneesipõhised salatid, vahel liiga suures koguses valmistatud supp
- sai ja sepik - lähevad kiirelt hallitama, salat - läheb hapuks, puuvili - rikneb kiiresti
- sink, salat - kõlblik kuni kuupäev oli möödus
- leib, sai, sink, majonees, ketšup, kartulisalat, mandariinid, õunad, piim, hapukoor
- kartul - lindudele toiduks; salatid-poest tuues halvad
- valmissalat (hapu), vahukoor
- sepik (hallitus); salat (käärima)
- Kirde sai - läks hallitama; valmis salatid - läksid hapuks
- porgandimahla - läks ruttu vanaks, toorsalatid - lõpp läks käärima, liiga suur karp
- valmistoit (salatid)
- vanaks läinud kartul, leib, õlu, salat
- lõunamaade päritolu arbuus kilohinnaga 18.50 - 1 kg lihtsalt maitsetu, kartulivorstisalat (parim enne läbi), pesemata kartul (kahjuritega augud), punase kala filee kiles (täitsa kummi maitsega)
- konserveeritud aedvili ja salatid, suitsulihttooted, piimatooted, leib, puuviljad
- salatid, oliivid hallitusid
- leib - hallitas, piim - suur pakend, salat - ebameeldiva maitsega, riknenud
- leib - läks hallitama; sai - läks hallitama; salat - ei jõudnud ära süüa
- salatid, köögiviljad - riknes
- vorst - halvaks läinud, kartulisalat - kibe, mitte omapärane maitse
- salatid, vorstid, singid-maitsestatud
- valmis salatid
- Selveri "Honne seemnekukkel" läheb kiiresti kõvaks, ent samas väheseid saiatooteid, mis on säilitusainete ja lisaaineteta. Värske forelli filee - ei säili külmkapis kaua. Toosijuust Exquisa säilib külmikus 3 päeva, ei jõua tarvitada. Lehtsalatid närbunud

Supid (19-3%):

- vorst jäi seisma lihtsalt, supp - korraga oli liiga suur kogus valmistatud, keefir - seistes läks tükiliseks kui oli avatud
- hapukapsasupp - liiga suur kogus, leib - läks hallitama
- supid, kartulipuder, soolakala
- see on tavaliselt supp, konserveeritud tomatid, vahel avatud kala pakendis, leib
- supp-lapsele see ei meeldi; juust - müüakse liiga suurte tükkidena
- supid, pudru, majonees
- supp läks hapuks, piim tilgastama
- liiga palju keedetud makarone ja suppi
- keedetud makaronid ja tatar, konserveeritud herned ja mais- läks halvaks, ei tarvitanud ära
- hallitama läinud sepik, pudrupoti põhja jäänud kuivanud "pudrulõpp"
- majoneesipõhised salatid, vahel liiga suures koguses valmistatud supp
- supid, keedetud kartul
- mõni supipõhi läks lihtsalt hapuks.
- supp, piim (läks hapuks), leib (hallitus)
- toit jäi kauaks seisma -supp
- riknenud aedvili; järele jäänud supp, vorstitükid, mis ununenud külmikusse
- oma keedetud supp, kaste - liiga palju teed ja ei jõua ära süüa
- leib, sai, supp
- leib, supp, hapukoor jne sai liiga palju osetud, kuid kodus ei jõutud neid ära tarbida ja viskasime minema

Puder (7-1%):

- supid, kartulipuder, soolakala
- sai hallitab väga kiiresti; pudru - kui ei ole enam isu süüa
- supid, pudru, majonees
- kartulipüree oli kohutava maitsega
- keedetud makaronid ja tatar, konserveeritud herned ja mais- läks halvaks, ei tarvitanud ära
- hallitama läinud sepik, pudrupoti põhja jäänud kuivanud "pudrulõpp".
- hapukoor ja tatar (puder) - hapukoort ei jõudnud ära tarbida, tatarputru oli liiga palju koguseliselt

Mahlad, moosid (7-2%):

- leiva- ja saiatooted, piimatooted, mahlad
- lihakonservid (karbid paisusid), leib hallitub s.t. kogused on liiga suured pakis; mahl läks käärima (Soome)
- sulatatud juust, tomatipasta, mahl, värsked köögiviljad (kartul, porgand, puuviljad (õunad, arbuus)
- omatehtud käärima läinud moosi
- sai läks pakendis hallitama; keedis läks käärima
- valmis salatid (ei märganud kuupäeva parim enne möödas); keedised - hallitus
- naturaalne porgandimahl oli avades juba halvaks läinud ja nii korduvalt, nüüd avan mahla poes kassa juures
- moosid
- sai - läks hallitama, mahl - halva maitsega
- sai-hallitama; piim-hapu; mahl-kääris
- sai - suur, läks hallitama, punapeet - ostes riknenud, mahl - riknenud
- porgandimahl - läks ruttu vanaks, toorsalatid - lõpp läks käärima, liiga suur karp
- juust - kuivas pakendis ära; mahl - jäi avatud pakendis seisma
- toormahl (porgandi + õuna) oli käärima läinud. Värsked mahlad (porgandi-õuna mahl) Kadarbiku talu - oli juba ostes halb; jogurtid, kodujuust, piim - läksid halvaks enne kui jõudsid ära tarbida

Realiseerimisaeg sai läbi (85-12%):

- pasteet: suur pakend, läks halvaks; piim: parim enne oli möödas
- piim - parim enne tähtaeg möödas
- leib ja sai - läksid vanaks ja hallitama; alkoholi parim enne tähtaeg üle
- sepik-müügil on ainult terve sepik, tarbin aga mina peres üksinda, sageli on müügil saiad, mille "parim enne" on juba järgmisel päeval ja sageli ka juba tahked
- jogurt - säilivusaeg sai läbi; leib - hallitas; piim - säilivusaeg sai läbi
- jogurt, vorst - parim enne kuupäev möödas
- piim läheb liiga ruttu vanaks või müüakse päev või paar enne "kõlblik kuni" kuupäeva
- saia ja leiba - juba poest ostes on sageli "parim enne" kuupäev möödnud.
- majonees - aegunud; hapukoor - liiga suur pakend, ei jõudnud tarbida
- piim - läks hapuks, lihatooted - kõlblik kuni möödas
- leib, sai - läksid hallitama sulatatud juust - läks hallitama, parim enne möödas
- kohupiimakreemid - parim enne möödas piim/keefir - parim enne möödas, ei jõudnud ära tarbida
- sai - läks vanaks
- liha- ja piimatooted - olen ostnud kaupa aegunud kuupäevaga
- sai - hallitus, röösk & hapukoor - ei jõudnud tarbida
- piimatooted, ei jõudnud mõnikord ära tarbida
- hapukoor "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödas, pakend jäi avamata või poolikuks, sai - sepik läks vanaks, hallitama või halvaks, sink "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödas, pakend jäi avamata või poolikuks
- salat, hapukoor- ei jõudnud kogust ära kasutada enne realiseerimisaja lõppu
- juust, jogurt, kodujuust - jälgiti täpselt "parim enne" kuupäeva
- piimatooted kuupäev möödas; saia-leivatooted läksid hallitama
- viinerid - "kõlblik kuni" kuupäev möödas, so "parim enne" kuupäev möödas
- piimatooted "parim enne" pärast; vahel ka leiba ja saia, kuna oli hallitama läinud
- põhiliselt erinevaid konserve, mida ei jõudnud ära kasutada
- leib, sai - parim enne möödas, liiga suur pakend

- leib, sai - läks vanaks, hallitama, kõvaks piim, koor - riknesid, ületasid "parim enne" tähtaja
- leib, sai - läks hallitama, piim, hapukoor - läks vanaks
- leib, sai - hallitanud, vorst - aegunud
- Old Farmer munad - raputades loksuvad karbis =vanad ostmisel juba; pasteed - liiga suur karbitäis, läks vanaks; keefir - jäi kauaks seisma külmkappi; vorst - kõlblik kuni möödas, nädal vana
- leib, sai - parim enne möödas
- liha-, piimatooted - parim enne kuupäev möödus
- Fetaki feta juust - kasutasin ära poole ja teine pool ununes hiljem kasutada; mõni jogurt/kreem - kuna ei kontrollinud kuupäeva; juurviljad, nt hiina kapsas - lihtsalt pool jääb kasutamata
- vorst - parim enne möödus
- leib, sepik, sai - läks vanaks; liha, singilõigud - aegus
- toode vananes, näiteks piim, ketšup, majonees, hapukoor, viinerid
- hapukoor, piim - kuupäev vananes
- leib, sai - vana või hallitanud, hapukoort, keefiri, kodujuustu pole jõudnud ära tarbida
- piimatooted - tähtaeg möödus
- piimatooted, nt jogurt ja keefir, kuna aeguvad kiiresti
- juust, liha, aegumine
- jogurt, piimatooted - kuupäev läks üle; leib, sai - hallitusid
- piim või koor - ajast väljas
- kohupiim - jäi külmkapis teiste toiduainete taha, sink - ei järginud poest ostes säilimistähtaega, tukk sai suur ja ei tarbinud ära
- sink, salat - kõlblik kuni kuupäev oli möödas
- leib, sai olid aegunud
- viilutatud sink - parim enne kuupäev möödus, jogurt - läks vanaks
- poolikuid konserve, viilutatud lihatooteid - "kõlblik kuni" möödus
- Kirde sai - läks hallitama; valmis salatid - läksid hapuks
- üksikud vorstiviilud - halvaks läinud (kuupäev möödus)
- jogurtid, kohupiimakreemid - aegusid, pakitud singid - aegusid
- leib - riknes enne kui kehtivkuupäev lõppes; puuviljad riknenud juba ostes
- piim - läks hapuks (aga sellegipoolest ei hakkaks Milla piima ostma), vorst/sink - säilivusaeg sai ennem otsa
- piimatooted - enne otsa saamist parim enne aegus
- hapukoor - "parim enne" sai läbi
- keefir, piim, koor - säilivusaeg lõppes
- piim, jogurt, kohupiim, keefir - ei jõudnud ära tarbida, riknes; kanaliha-lühike realiseerimisaeg, ei jõudnud enne riknemist toiduks valmistada
- sai läks hallitama, lihakonservid, millel kuupäev oli loetamatu ja konserv oli riknenud
- piimatooteid - piim, keefir, kodujuust - on jäänud kappi seisma ja ületanud säilivusaja, leib-sai on läinud hallitama
- lõunamaade päritolu arbuus kilohinnaga 18.50 - 1 kg lihtsalt maitsetu, kartulivorstisalat (parim enne läbi), pesemata kartul (kahjuritega augud), punase kala filee kiles (täitsa kummi maitsega)
- juust, ei jõudnud enne ära süüa, kui läks hallitama piim, parem enne pakendi avamist
- sai - hallitas, Rakvere pereviinerid - läksid libedaks enne "parim enne" möödumist
- piim - kasutuskõlblikkuse tähtaeg möödus
- puuviljad - riknesid vahel oodatust kiiremini, lühema säilivusajaga toiduained (nt piim), mida ei õnnestunud ära tarbida enne välisreisi
- sai läks hallitama, piim ei jõudnud ära juua, "parim enne" möödas, üldse piimatooted (hapukoor, jogurt)
- jahu (ei jõudnud ära tarvitada ja jahu putukad tulid), viinerid (enne läksid libedaks, riknesid väga ruttu)
- kodujuust, lihtsalt ununes
- leib - läks hallitama; sai - läks hallitama; salat - ei jõudnud ära süüa
- hapukoor, parim enne möödas
- munad - säilivusaeg sai ümber
- ketšup, majonees - ei tarvitanud realiseerimisaega jooksul ära
- piim - kehtivusaeg, Liegeois Dessert - kehtivusaeg
- väike jogurt - kodus selgus, et kuupäev vana (kuna lapsele ostsin), beebitoit, sama lugu
- piimatooted, lihatooteid - kuupäev möödas (tootjad ei meenu)
- minemaviskamise põhjuseks enamasti see, et pikemaks ajaks kodunt lahkudes ununes osa toitu külmkappi
- piim, jogurt, hapukoor "parim enne" kuupäev oli möödas
- kohupiim "parim enne" kuupäev möödas
- hapukoor - lühike säilivusaeg, vorstid, pasteed - lühike säilivusaeg
- leib, sai, kohukesed, jogurtid, valmistoit (aegunud, riknenud)
- kohukesed, juust (kõlblik kuni tähtaeg möödus), vorstid (riknesid)
- puuviljad pakendis - osa oli riknenud; "parim enne" möödas, kaup riknenud
- leib, sai, keeduvorst - aegusid
- leib, sai - läksid ruttu hallitama, lihatooteid pakendites - kõlblik kuni kuupäev läks mööda

Suur kogus (85-12%):

- sai läks hallitama - suur pakend
- vorst jäi seisma lihtsalt, supp - korraga oli liiga suur kogus valmistatud, keefir - seistes läks tükiliseks kui oli avatud
- leib, sepik - läks hallitama, ei jõudnud õigel ajal ära süüa, liiga palju ostetud
- vorst - suur pakend, realiseerimisaeg sai läbi, värske kaspas riknes, ei jõudnud kasutada
- hapukapsasupp - liiga suur kogus, leib - läks hallitama
- supp-lapsele see ei meeldi; juust - müüakse liiga suurte tükkidena
- pasteed: suur pakend, läks halvaks; piim: parim enne oli möödas
- leib, sai - pakendid liiga suured, läks hallitama, singid, vorstid - läksid vanaks
- lihakonservid (karbid paisusid), leib hallitub s.t. kogused on liiga suured pakis; mahl läks käärima (Soome)
- leib - pakend liiga suur kohupiim - pakend liiga suur

- leib-kõva; sai-hallitus, suur sai; viiner-libe; vorst-poes riknenud
- hapukoor - pakend liiga suur ei jõua ära tarbida
- sai valmistada rohkem kui suutsin ära tarbida
- pasteet - arvasin, et maitseb, aga eksisin; majonees - vähe kasutasime, lõpuks tundus, et läks halvaks
- majonees - aegunud; hapukoor - liiga suur pakend, ei jõudnud tarbida
- leib - hallitus, lihatooted (ei jõudnud ära süüa), puuviljad – õun, apelsin (maitsetud)
- hapukoor, majonees - liiga suur pakend
- viinerid - läks vanaks, juust - ei jõudnud ära tarbida
- keefiri pakend on liiga suur
- hapukoor "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödus, pakend jäi avamata või poolikuks, sai - sepik läks vanaks, hallitama või halvaks, sink "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödus, pakend jäi avamata või poolikuks
- salat, hapukoor- ei jõudnud kogust ära kasutada enne realiseerimisaja lõppu
- leib (vana, hallitus), vorst (läks halvaks), salatid (riknenud, ei jõudnud tarbida)
- liiga palju keedetud makarone ja suppi
- piim- oli pahaks läinud; jogurt-oli pahaks läinud (liiga suur pakend)
- keedetud makaronid ja tatar, konserveeritud herned ja mais- läks halvaks, ei tarvitanud ära
- vorstitooted on suurtes pakendites ühele inimesele
- kõike, kuid läheb koertele, ei viska ära. Aega on vähe, ostad igaks juhaks rohkem.
- hallitama läinud sepik, pudrupoti põhja jäänud kuivanud "pudrulõpp".
- piim, lihatooted - läksid vanaks, pakend liiga suur, piimatooted - pakend liiga suur, ei sobinud mõnele pereliikmele
- isetehtud toite, mis on jäänud mingil põhjusel söömata
- leib - ei jõudnud ära süüa, läks vanaks (ostetud oli liiga palju)
- vorst - ei jõudnud ära tarbida
- majoneesipõhised salatid, vahel liiga suures koguses valmistatud supp
- sai, leib (liiga suured pakid)
- jogurt - jäi poolikuks ja jäi vanaks
- määrejuust - ei jõudnud pakendit tühjaks tarbida
- piim - suur pakend soodsm, alati ei jõudnud ära tarbida
- kohupiim - jäi külmkapis teiste toiduainete taha, sink - ei järginud poest ostes säilimistähtaega, tukk sai suur ja ei tarbinud ära
- Rakvere miniviinerid pakend oli liiga suur
- leib, sai mõnikord sai rohkem ostetud kui tarbisime; ostetud või kodus valmistatud toit, kuna meie pere sööb iga päev erinevat sooja toitu
- piim, kohupiim, hapukoor - parim enne möödus, karp jäi poolikuks
- hapukoor - ei jõudnud ära tarvitada
- kui ainult valmistasime rohkem ette, siis läks halvaks, aga seda juhtus harva
- porgandimahl - läks ruttu vanaks, toorsalatid - lõpp läks käärima, liiga suur karp
- Mumuu keefir - pakend suur, tarbin peres üksinda
- majonees- kasutan ainult salatite valmistamiseks üht konkreetset sorti, kui väikest pakendit pole saada, kipub suur halvaks minema
- vorstitooted, piim, jogurt, leib - ei suudetud ära tarbida
- vorst läheb halvaks väga lühikese ajaga
- piim - pakend suur, kohvikoor - pakend suur, kõlblik kuni möödus; sai - pakend suur, ei jõudnud tarbida; kalakonserv - ei kõlvanud süüa; sepik - pakend suur. Andsin saia-sepiku lindudele! Varestele!
- hapukoor ja tatar (puder) - hapukoort ei jõudnud ära tarbida, tatraputru oli liiga palju koguselisel
- piim ja leib riknes vähese tarbimise tõttu
- supp, piim (läks hapuks), leib (hallitus)
- vorstitooted, suur pakend
- maitsestatamata jogurt - suur pakk
- piimatooted, jogurtid, hapukoor - ostan küll võimalikult väikese pakendi, kuid sedagi jääb järgi
- piim, kõik pereliikmed ei tarvita seda.
- Joogijogurt - mõnikord ei jõudnud ära juua 1 liitrit
- leib ja sai - liiga suure pakendi tõttu läksid hallitama
- piim - ei ole suur piima jooja aga osade söökide tegemisel läheb vaja
- juust - kuivas pakendis ära; mahl - jäi avatud pakendis seisma
- jogurt (joogijogurt) - 1 liitrine pakk kippus aegajalt suureks jääma
- leib - hallitas, piim - suur pakend, salat - ebameeldiva maitsega, riknenud
- viskasime ära leiba, kuna ei jõudnud ära tarbida
- harva piim - pakend liiga suur
- oma keedetud supp, kaste - liiga palju teed ja ei jõua ära süüa
- leib, sai - läks hallitama kilepakendis, pekk - keegi ei söö
- piimatooted - ei jõudnud ära tarbida; ise valmistatud toite, kuna valmistasin liialt suure koguse
- leib, sai - läks hallitama, kuna mul on väike pere veel, siis ostsin liiga suure saia/leiva
- joogipiim - lihtsalt harjumus juua väga piima
- jogurt - liiga suur pakend (ostetud rumalast peast, et odavam)
- valmistoidude jääke, mida ei suutnud ära süüa, kuna sai veidi palju valmistatud
- sai s.t. kaupa on pakendis rohkem kui pere suudab ära tarbida; vaja väiksema kogusega pakendeid
- enamasti leiva - saiatooted, kuna pakend suur, ei jõua ära tarbida
- piim - ei jõudnud kogu pakendit tarbida ja läks hapnema
- leib, supp, hapukoor jne sai liiga palju ostetud, kuid kodus ei jõutud neid ära tarbida ja viskasime minema
- kodus valmistatud toidujäägid, minimaalselt, üldiselt ei raiska toitu
- makaronid, jäid kauaks seisma
- ketšup - ei jõudnud ära tarbida, oli varutud liiga suures pakendis
- eelmisel päeval valmistatud sooja toidu ülejäägid
- kodus valmistatud vananenud söök; liitrine jogurt - liiga suur
- sai - saia võiks olla ka poolikud pakid nagu leibagi

- leib Rukkipala - liiga suur kogus (söök 1 pereliige). Liialt suur kogus valmistatud toitu. Värsked mahlad (porgandi-õuna mahl) Kadarbiku talu - oli juba ostes halb 2) jogurtid, kodujuust, piim - läksid halvaks enne kui jõudsimme ära tarbida
- leib, sepik läks hallitama, ei soovinud sama toitu süüa järgmisel päeval

Hallitama, hapuks (303-43%):

- sai, leib (hallitus)
- sai läks hallitama - suur pakend
- leiva-saiatooted läksid hallitama, kui ei jõudnud kohe ära tarbida
- piim, hapukoor, kala, köögiviljad, leiva-saiatooted - riknes/läks hallitama
- hapukoor - pakend jäi poolikuks ning parim enne tähtaeg oli ammu möödunud, sai, leib - hallitanud
- hapukapsasupp - liiga suur kogus, leib - läks hallitama
- sai - Eestis pakutav saiavalik on väga vilets, 3-ndal päeval kapis sai hallitab, õiget saia (korralikult kerkinud ja küpsetatud saia ei ole eesti kaubanduses saada).
- leib läks hallitama
- leib, sai - tootes oli niiskus suur ja läks hallitama. (tootja praak/peetus - valmistamisel)
- piimatooted läksid hapuks
- leib hallitus; vorst oli ebakvaliteetne, piim läks hapuks
- pasteet - läks halvaks, leib, sai - hallitanud, kohupiimakreem - ostes hallitanud
- sai läks hallitama
- leib - hallitas, vorstitooted - külmunud
- leib, sai - sai palju ostetud, ei jõudnud ära tarbida enne läks hallitama
- leib või sepik (hallitanud)
- leib, sai hallitavad
- see on tavaliselt supp, konservtoidud tomatid, vahel avatud kala pakendis, leib
- sai - hakkas hallitama väga
- leib, juust - hallitavad
- leib - läks hallitama
- leiva-saiatooted läksid pakendis hallitama
- leib, sai - pakendid liiga suured, läks hallitama, singid, vorstid - läksid vanaks
- lihakonservid (karbid paisusid), leib hallitub s.t. kogused on liiga suured pakis; mahl läks käärima (Soome)
- lihatooted (hakkliha, kotletid) ei söönud õigel ajal ära ja läksid halvaks, kattusid hallitusega
- juust hallitus, heeringas pakendis halb, kartul
- aedviljad, puuviljad riknesid; piim läks hapuks
- hallitav leib-sai (mõnikord juba järgmine päev), jogurt - kodujuust (pakendi lõpp)
- leib - läks hallitama juust - liiga suur pakend oli
- leib ja sai - läksid vanaks ja hallitama; alkoholi parim enne tähtaeg üle
- sai, juust, puuvili - hallitanud
- köögiviljad (lähevad riknema)
- juust, sai, leib - läksid hallitama
- leiva-saiatooted - läksid hallitama
- leib-kõva; sai-hallitus, suur sai; viiner-libe; vorst-poes riknenud
- sai hallitas
- sai hallitab väga kiiresti; pudru - kui ei ole enam isu süüa
- piim-läks hapuks, vorst riknes
- leib, kodujuust - hallitus
- leib, sai - läks hallitama
- sai - läks hallitama
- jogurt - säilivusaeg sai läbi; leib - hallitas; piim - säilivusaeg sai läbi
- sai läks hallitama, ka leib kilepakendis (harva)
- kalakonserv läks hapuks
- imporditud kalakonservid, kohupiim läks halvaks
- riknenud leib, moosid
- ahjupasteet, ostes olid täpid peal; kohvikoor - sain tarvitada ühe korra
- toorjuust-jäi kappi seisma kappi ja vananes
- hallitanud leib ja sai suve-sügiskuudel (niiskusest), mis ei sobinud ka loomadele, vähem hallitanud läks kanadele, üldiselt oli vähe ära visatud toitu
- peamiselt köögi- ja puuviljad - lähevad halvaks isegi külmikus
- pasteet oli halvaks läinud
- sai-läks hallitama
- külmutatud hakkliha - sulatamisel ja praadimisel riknenud, koerale sobis küll; kohupiim - läks vanaks
- leib, sai - hallitasid
- juustuvorst (saaremaa) - oli kuivanud ja nätske
- sai - leib (vana)
- leib - hallitus, lihatooted (ei jõudnud ära süüa), puuviljad - õun apelsin (maitsetud)
- kartulipüree oli kohutava maitsega
- sai-leib läheb hallitama
- sai, sepik-hallitus
- saia - oli ostes seest hallitanud
- "Saarepiiga" sai - läks hallitama, Vici heeringas - ostes juba hapu
- leivatooted, juurvili, puuvili riknesid
- piim - läks hapuks, lihatooted - kõlblik kuni möödus
- leiba, saia - ei olnud 2. - 3. päeval enam värsked.
- sai, kuna sööme saia vähe; sai on liiga suur, võiks olla müügil pool saia, nagu leiba
- leib, sai, koor - läks hallitama

- leib, sai - läksid hallitama sulatatud juust - läks hallitama, parim enne möödus
- juust - hallitus, liha - haises
- viilutatud juust - läks hallitama verivorstid - läksid halvaks
- viilutatud sai, maksimum 2 päeva ja hallitab
- supp läks hapuks, piim tilgastama
- glasuurkohuke, läksid vanaks
- sai - läks hallitama, piim - läks hapuks
- must leib, sai ja kodujuust hallitus
- leib ja sai kipub ruttu hallitama
- leib, sai - läksid hallitama
- hallitus
- küpsise nime ei mäleta, viisin küpsise pakendi poodi tagasi (müüja tagastas raha) kontrollimisel oli kogu müüdav partii hallitanud
- vahukoor riknes, sai - hallitus
- juust (hallitus)
- leiba, saia- läksid hallitama, ära ei visanud andsin lindudele ja metsloomadele
- sai - hallitus, röösk & hapukoor - ei jõudnud tarbida
- leivatooted-kipuvad mõnikord hallitama minema
- sai, leib - hallitus, aga väga harva
- sai läks hallitama, kohvikoor tõmbas tükki - suveperioodil
- sai- läks hallitama
- täpselt ei mäleta enam, kuid arvatavasti oli see kas sai või juust, toode läks vanaks ja halvaks, ei jõudnud ära tarbida
- leiva-saiatooted hallituvad
- lapse pudingud, leib (hallitama), puuviljad (mädanema)
- hapukoor "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödus, paken jäi avamata või poolikuks, sai - sepik läks vanaks, hallitama või halvaks, sink "parim enne" või "kõlblik kuni" kuupäev möödus, paken jäi avamata või poolikuks
- sai, leib - läks kas kõvaks või hallitama
- sai - hallitus
- kohupiim riknenud, kuupäeva järgi 5 päeva aega, sai läks hallitama 2 päeval, lihatooted kõrvalmaitsega, kuldi või kala maitsega
- sai läks pakendis hallitama; keedis läks käärima
- sai - hallitus, erinevad tootjad; jogurt- hallitus juba avamisel, kuigi säilivus oli OK
- leib (vana, hallitus), vorst (läks halvaks), salatid (riknenud, ei jõudnud tarbida)
- leib, sai - hallitus
- kohupiim-hallitanud
- valmis salatid (ei märganud kuupäeva parim enne möödus); keedised - hallitus
- piimatooted kuupäev möödus; saia-leivatooted läksid hallitama
- leib läks hallitama, rohelised salatid närbusid, värske kurk hallitama; pakendatud toorsalat oli paha, kuigi oli "parim enne" veel mitu päeva
- leib, sai -hallitas, piim - hapnes
- konserve ja vorste - läksid hallitama
- leib ja sai (hallitama läheb)
- Ricotta kohupiim 3 korda; pakendi avades selgus, et toode on juba riknenud.
- sai ja leib lähevad kiiresti hallituma
- vorst lemmik (halb kvaliteet) ei maitsenud, kohupiim - järgmisel päeval peal pakendi avamist oli hallitanud, leib ka hallitab
- leib, sai - kiiresti hallituvad
- leib, sai - läksid hallitama, piim - hapuks
- piim- oli pahaks läinud; jogurt-oli pahaks läinud (liiga suur pakend)
- sai, leib - hallitanud
- sai, leib - hallitama, kohupiim - vanaks ja halvaks
- keedetud makaronid ja tatar, konserveeritud herved ja mais- läks halvaks, ei tarvitanud ära
- piim-vanaks läinud, liiga uus pakend äratarbimiseks; leib, sai- sama
- sepik - hallitus
- piimatooted "parim enne" pärast, vahest ka leiba ja saia, kuna oli hallitama läinud
- sai - hallitus
- leib - kiiresti kuivas ja hallitas; puuviljad - kiirsti mädanevad jne; toiduainete madal kvaliteet
- sai - läks hallitama
- hallitama läinud sepik, pudrupoti põhja jäänud kuivanud "pudrulõpp".
- sepik, sai - läks hallitama, valmistoit, hapukoor, lihatooted - jäi õigel ajal söömata
- ETK Säastu sai - läks hallitama ka mõni muu saiatood
- sulatatud juust "Merevaik" selle kvaliteet oli varem parem
- viinerid olid hallitanud ja libedad
- pagaritooted, hallitamine
- vorst läks hapuks
- Kirde sai - hallitas, ei jõudnud ära süüa; odavad mittevärsked aedviljad
- sai, leib - hallitavad
- leib, sai - läks vanaks, hallitama, kõvaks piim, koor - riknesid, ületasid "parim enne" tähtaja
- mõned vorstid, mis võisid juba poest ostes aegunud olla, läksid hallitama
- leib - hallitama läks
- sai - läks hallitama
- keedetud kartul - läks hallitama
- must leib, ei jõudnud ära süüa, läks hallitama
- sai-hallitus; piim-läks hapuks; vorst-riknes
- leib, sai - läks hallitama, piim, hapukoor - läks vanaks
- leib, saia - läks hallitama
- leib, sai - hallitanud, vorst -aegunud

- Old Farmer munad - raputades loksuvad karbis =vanad ostmisel juba; pasteet - liiga suur karbitäis, läks vanaks; keefir - jäi kauaks seisma külmkappi; vorst - kõlblik kuni möödas, nädal vana
- hallitusjuust - liiga vana leib - läks vanaks, kõvaks
- sai - läks hallitama, mahl - halva maitsega
- sai - läks hallitama, piim - maitse juures
- leivatooted - läksid vanaks; köögi- ja puuviljad - läksid hallitama
- leib - ei jõudnud ära süüa, läks vanaks (ostetud oli liiga palju)
- leib, sai kuivasid ära; valmistatud sööki ei jõutud kõike ära süüa ja läks hapuks
- leib, sai - hallituse pärast
- leib - hallitama
- Kirde sai läheb hallitama
- leib, sepik, sai - läks vanaks; liha, singilõigud - aegus
- vorst läks libedaks, sai hallitama jm.
- leiva- ja saiatooted - hallitus, määrded võileivale - liiga suur pakend, ei jõudnud ära tarbida
- kohvikoor läks halvaks
- sai, leib - läks hallitama
- saiatooted lähevad väga ruttu hallitama
- piim hapnes
- leib, sai - vana või hallitanud, hapukoort, keefiri, kodujuustu pole jõudnud ära tarbida
- sai hallitas
- sai-hallitama; piim-hapu; mahl-kääris
- batoonleib - läks hallitama
- köögiviljast tomatid, kurgid - kaotasid maitse, toidukaupadest piim läks hapuks
- sai - läks hallitama
- sai - suur, läks hallitama, punapeet - ostes riknenud, mahl - riknenud
- sai - hallitama, hapukoort - vanaks
- hallitanud sepik või sai
- leib, sai läksid hallitama; jogurt hallitas juba ostes, kuigi "kõlblik kuni" kehtis veel nädal aega
- punane kalamari, oli riknenud, leib - hallitanud
- ainult sel juhul, kui näiteks leib läks hallitama või toit oli riknenud
- jogurt, piimatooted - kuupäev läks üle; leib, sai - hallitusid
- halvaks läinud toiduaine
- Kirde sai - läks hallitama
- piim - läks hapuks, lei, sai - läks kõvaks
- juust läks hallitama, leib - kõvaks ja vanaks
- leib või sai, kuna elan üksinda, läheb leib või sai enne hallitama, kui otsa saab
- sai - läheb hallitama, vorstid - avatuna läheb ruttu halvaks
- keeduvorst (läks hallitama)
- sai ja sepik - lähevad kiirelt hallitama, salat - läheb hapuks, puuvili - rikneb kiiresti
- marjad - hallitanud; pakendis vorst - tarbimiseks kõlblik kuupäev kehtiv, aga toode riknenud
- sai - hallitama, kohvikoor - rikneb ruttu, piim - pole värsked
- kohupiim - läks vanaks; juurikad - läksid mädanema
- viilutatud sink - parim enne kuupäev möödus, jogurt - läks vanaks
- sai (läheb hallitama)
- sai (hallitus); jogurt - kohukesed (hapuks läinud); sink -vorst (pahaks läinud)
- leib läks hallitama, lihatooted läksid halvaks, kuna ei jõudnud ära tarbida
- leib - hallitus
- leib, vorst, piim - kiiresti läheb hallitama, hapuks läks
- leib ja sai läksid hallitama
- sepik (hallitus); salat (käärima)
- leib, sai - läks hallitama
- sai läks hallitama
- leiba, saia (hallitavad kiiresti), poolikud konservid (ei säili avatult)
- Kirde sai - läks hallitama; valmis salatid - läksid hapuks
- sai - hallitas
- kartul, marjad, leib (must) sepik - läksid hallitama, riknesid
- leib, sai läks hallitama
- leib läks hallitama
- piim - läks hapuks (aga sellegipoolest ei hakkaks Milla piima ostma), vorst/sink - säilivusaeg sai ennem otsa
- saiatooted kipuvad hallitama minema (Kirde sai)
- või - elan üks, ei söö nii kiiresti ära
- mõni supipõhi läks lihtsalt hapuks
- piim, sink, vorst - läks vanaks, jogurt - "parim enne" möödas, sai, leib, juust - läks hallitama
- sai, leib - hallitama
- sai läks hallitama, piim läks hapuks
- supp, piim (läks hapuks), leib (hallitus)
- sai, leib läks hallitama
- leib, sai - läks hallitama
- "Maks ja Moorits" toorsuitsupeekon - ostsin 5 pakki, kuna oli soodushinnaga, "parim enne" kehtis veel 3 päeva, aga kõik pakid olid pahaks läinud
- hallitama läinud leib
- leib, sai - hallitavad
- sai läks hallitama, lihakonservid, millel kuupäev oli loetamatu ja konserv oli riknenud
- külmutatud kanakoivad - kuupäev oli kehtiv, aga koivad haisesid; saku õlu (alkoholita)- pudelis hallitus, kuupäev oli korras

- leib ja sai läksid üksvahe ruttu hallitama
- viilutatud sai - kipub hallitama (erinevad tootjad); piim - hapneb
- sai, keedetud kartul - hallitus
- leib läks hallitama
- nime küll ei tea, aga vahel läks leib või sai hallitama
- kilu vaakumpakendis (7 kora läks halvaks), munad (2 korda halvad), leib hallituse lõhn; piim suvel, maksavorst suvel halb
- sai - väga ruttu läks hallitama
- leib, sai - läks hallitama
- piimatooteid - piim, keefir, kodujuust - on jäänud kappi seisma ja ületanud säilivusaja, leib-sai on läinud hallitama
- pasteet ja juust (hallitas)
- kalakonservid (karbil oli auk sees); sai - hallitus
- toit jäi kauaks seisma -supp
- leib-sai - läks hallitama, lastel on kohukesi külmkappi "kadunud" - leitakse liiga hilja
- leib ja sai - liiga suure pakendi tõttu läksid hallitama
- sai - hallitas, Rakvere pereviinerid - läksid libedaks enne "parim enne" möödumist
- sai ja leib - hallitanud, keeduvorst - riknenud
- leib, sai - läksid hallitama (erinevad tootjad)
- leib, piim - läksid halvaks
- leib - läks hallitama
- leib hallitab
- juust - kuivas pakendis ära; mahl - jäi avatud pakendis seisma
- sai läks hallitama
- sai, leib, piim, juust, vorst - läks külmikus halvaks
- leib hallitas, liialt lühike realiseerimisaeg
- liha läks halvaks
- leib, sai - hallituse tõttu
- sai hallitas, ei jõudnud ära tarbida
- sai läks hallitama, piim ei jõudnud ära juua, "parim enne" möödus, üldse piimatooted (hapukoor, jogurt)
- salatid, oliivid hallitusid
- saia, muna - sai ei säili tavaliselt pakendil kehtiva kuupäevani, tekib hallitus; Rakvere LK vorstid riknevad ruttu (enam ei osta)
- enda valmistatud söök - seisis mitu päeva, leib, sai - lähevad hallitama
- sai, leib läks hallitama
- leib, sai hallitavad
- leib, sai - hallitus
- "Tere" piim läks hapuks
- leib, sai - hallitama; koor - halvaks
- leib, sai - läheb ruttu hallitama
- leib - hallitas, piim - suur pakend, salat - ebameeldiva matsega, riknenud
- leib - läks hallitama; sai - läks hallitama; salat - ei jõudnud ära süüa
- leib läks suvel hallitama
- sai - läks hallitama, piim - läks hapuks
- leib - hallitus
- leib, sai - hallitama; juust - hallitama
- sai ja sepik hallitanud
- sepik - läks hallitama pakendis suituskala - oli ostes riknenud
- piim - kuupäev aegunud jogurt sama (avatuna riknevad kiirelt), sepik (avatuna kiirelt hallitama)
- leib-sai läksid väga ruttu hallitama
- piim oli juba halvaks läinud; mahlad ja juustud hallitasid
- leib, sai - läks hallitama kilepakendis, pekk - keegi ei söö
- piimatooted (hapukoor, juust) - läksid halvaks, hapuks, hallitama; mandariinid - hallitus, vorst läks halvaks
- sai-leib= lähevad väga kiiresti hallitama
- sai - hallitab lihatooted - halvaks
- piim, jogurt läks hapuks, hallitama, vorst läks vanaks
- leib, sai - läks hallitama, kuna mul on väike pere veel, siis ostsin liiga suure saia/leiva
- Helluse 400 gr jogurtid külmikusse jäädes, hallitus
- sai läks hallitama
- sai, hallitanud
- leiba kõige rohkem, mis läks vanaks ja tükkis hallitama, mitte kõik leivasordid
- leib oli hallitanud juba poest ostes, kuigi "parim enne" ei olnud möödunud, see oli ainus kord
- leib - hallitas
- sai - teisel päeval hallitab
- piim - ei jõudnud kogu pakendit tarbida ja läks hapnema
- sai - hallitama
- leiva-saiatooted - hallitusid, vorstitooted - läksid halvaks
- maksapasteet - läks hallitama
- sai hallitab, piim läheb hapuks
- leib läks hallitama
- sai - hallitama
- leiba, saia (läks vanaks) hallitama
- kohupiim - vana, sai - hallitanud, lihakonserv - vana
- piim - kuupäev möödus; juust, kodujuust - riknes kiiresti
- sai läks hallitama
- peenleib - hallitus, piim - hapuks läks

- sai - jäi seisma ja läks hallitama
- leib, sai läks hallitama
- enamasti läks hallitama Leiburi Porgandi Pille niikui kuupäev kukkus.
- leiba ja saia viskan tihti ära, kuna tihti läheb hallitama, eriti kui nad on pakendatud
- leib, sai - läksid ruttu hallitama, lihatooted pakendites - kõlblik kuni kuupäev läks mööda
- saiatooted, saiad - kohati juba pakendis hallitanud. Eriti häirib viilutatud toodete, mida ma ei armasta, suur osakaal
- sai, sest läks hallitama
- puuvilju ja juurvilju, mis lihtsalt vanaks jäid ja hallitama läksid
- leib- hallitas, piim - hapnes, puuviljad läksid vanaks/pehmeks, valmistoit (kodune) läks halvaks, juurviljad (nt porgand, kartul) läksid vanaks, idanema jne
- värsked mahlad (porgandi-õuna mahl) Kadarbiku talu - oli juba ostes halb; jogurtid, kodujuust, piim - läksid halvaks enne kui jõudsimme ära tarbida
- Kirde sai hallitub väga ruttu; jogurt oli juba ostes hallitunud
- pasteet hallitas
- põhiliselt sai või leib, läks hallitama
- Selveri "Homme seemnekukkel" läheb kiiresti kõvaks, ent samas väheseid saiatoteid, mis on säilitusainete ja lisaaineteta. Värske forelli filee - ei säili külmkapis kaua. Toosijuust Exquisa säilib külmikus 3 päeva, ei jõua tarvitada. Lehtsalatid närbunud
- sai, leib - kuivas ära
- sai, leib - läheb hallitama
- leib, sepik läks hallitama, ei soovinud sama toitu süüa järgmisel päeval
- leib (sai) kippus sageli hallitama
- piim tilgastas ära

Mädanes, riknes (154-22%):

- sült - oli karbis juba halva lõhnaga, viinerid - libedad, hakkliha - haises
- saia-, leivatooted (andsin koortele, kui juba tahked), jogurt (Tere Metsamarja joogijogurt - pakend üritas kapis "lõhkeda" - seda peale 2-päevast külmkapis seismist)
- sai läks vanaks
- vorst riknes
- juust - hallitus, liha - haises
- viilutatud juust - läks hallitama verivorstid - läksid halvaks
- jogurt - läks vanaks, 1 pakk viinereid ei kõlvanud süüa
- viinerid - läks vanaks, juust - ei jõudnud ära tarbida
- supp läks hapuks, piim tilgastama
- omatehtud käärima läinud moosi
- heeringas 250 gr pakis sageli ebakvaliteetne
- vahukoor riknes, sai - hallitus
- makrasalat - läks kihisema, lihapiirukad - sisu läks halvaks
- täpselt ei mäleta enam, kuid arvatavasti oli see kas sai või juust - toode läks vanaks ja halvaks, ei jõudnud ära tarbida
- lapse pudingud, leib (hallitama), puuviljad (mädanema)
- pasteet (läks vanaks), konservhernes (läksid halvaks)
- piim, kodujuust, kohupiim, kala, kalasaadused - tekkisid riknemise tunnused
- kohupiim riknenud, kuupäeva järgi 5 päeva aega, sai läks hallitama 2 päeval, lihatooted kõrvalmaitsega, kuldi või kala maitsega
- leib (vana, hallitus), vorst (läks halvaks), salatid (riknenud, ei jõudnud tarbida)
- jogurt oli juba avades riknenud või läks halvaks paari päeva jooksul, pekist liha ei söödud
- mitmed sügavkülmutatud toiduained, ka vaakumpakendis, kaotavad oma väljanägemise. Kutsus esile kartuse ja kahtluse kasutamise suhtes. Oli tunne, et külmutati ja siis sulas üles ja külmutati uuesti ja kasutamistähtaeg sai läbi.
- majoneesiga salatid
- heeringas õlis vaakumpakendis (täpselt ei mäleta) ostes halb; heeringas erisoola suur konserv (ostes halb, oli hapuks läinud)
- leiva halb kvaliteet
- kalakonservide kvaliteet on kahtlane (skumbria õlis), kalafilee on külmutatud ülessulatamise järel pehmus kannatab
- leib - kiiresti kuivas ja hallitas; puuviljad - kiirsti mädanevad jne; toiduainete madal kvaliteet
- sepik, sai - läks hallitama, valmistoit, hapukoor, lihatooted - jäi õigel ajal söömata
- naturaalne porgandimahl oli avades juba halvaks läinud ja nii korduvalt, nüüd avan mahla poes kassa juures
- viinerid olid hallitanud ja libedad
- kartul - riknes kiiremini kui jõusime ära süüa, palju riknenuid oli sees juba ostes
- piim, lihatooted - läksid vanaks, pakend liiga suur, piimatooted - pakend liiga suur, ei sobinud mõnele pereliikmele
- Kirde sai - hallitas, ei jõudnud ära süüa; odavad mittevärsked aedviljad
- leib, sai - läks vanaks, hallitama, kõvaks piim, koor - riknesid, ületasid "parim enne" tähtaja
- leib riknes pikaajase säilitamise tulemusena
- kilepakendis heeringas (juba poest ostes riknenud), pakendis salatid
- sai-hallitus; piim-läks hapuks; vorst-riknes
- Old Farmer munad - raputades loksuvad karbis =vanad ostmisel juba; pasteet - liiga suur karbitäis, läks vanaks; keefir - jäi kauaks seisma külmkappi; vorst - kõlblik kuni möödas, nädal vana
- sai - läks hallitama, mahl - halva maitsega
- sai - läks hallitama, piim - maitse juures
- maitseroheline mädanes
- piim läks tilgastama
- kohupiim oli imeliku maitsega
- värsked kurk, tomat mitte Eestis toodetud, läksid pehmeks
- tomatid ja puuviljad - riknevad kiiresti või juba ostes kehva kvaliteediga
- majoneesipõhised salatid, vahel liiga suures koguses valmistatud supp
- Fetaki feta juust - kasutasin ära poole ja teine pool ununes hiljem kasutada; mõni jogurt/kreem - kuna ei kontrollinud kuupäeva; juurviljad, nt hiina kapsas - lihtsalt pool jääb kasutamata

- pasteet - riknes
- liha pakendis oli halvaks läinud (selgus avamisel)
- vorst läks libedaks, sai hallitama jm.
- leiva- ja saiatooted - hallitus, määrded võileivale - liiga suur pakend, ei jõudnud ära tarbida
- sai, juust, puuviljad (riknemine)
- puuviljad, ei jõudnud ära süüa, läksid mädanema
- vorstid, viinerid, sardellid - ebakvaliteetne kaup
- sai-hallitama; piim-hapu; mahl-kääris
- heeringas- ebameeldiv lõhn pakendi avamisel
- köögiviljast tomatid, kurgid - kaotasid maitse; toidukaupadest piim läks hapuks
- sai - suur, läks hallitama, punapeet - ostes riknenud, mahl - riknenud
- sai - hallitama, hapukoor - vanaks
- kodujuust (Alma) - mõnikord väga kuiv, tükiline; munad - seisnud, kuivanud ei tule korralikult munavalge koore küljest lahti, välja
- punane kalamari, oli riknenud, leib - hallitanud
- piim - läks hapuks, lei, sai - läks kõvaks
- juust läks hallitama, leib - kõvaks ja vanaks
- sai - läheb hallitama, vorstid - avatuna läheb ruttu halvaks
- sai ja seplik - lähevad kiirelt hallitama, salat - läheb hapuks, puuvili - rikneb kiiresti
- piim, jogurt, kohupiim - riknenud, liha
- kohupiim - jäi külmkapis teiste toiduainete taha, sink - ei järginud poest ostes säilimistähtaega, tukk sai suur ja ei tarbinud ära
- suitsukala - halvaks läinud toote maitse, hakkliha - halvaks läinud, limonaad - halvaks läinud toote maitse
- granaatõun - väljast ilus, seest ei kõlvanud
- Rakvere hakkliha (liha oli roiskunud)
- marjad - hallitanud; pakendis vorst - tarbimiseks kõlblik kuupäev kehtiv, aga toode riknenud
- sai - hallitama, kohvikoor - rikneb ruttu, piim - pole värsked
- kohupiim - läks vanaks; juurikad - läksid mädanema
- kartul - lindudele toiduks; salatid - poest tuues halvad
- sai (hallitus); jogurt - kohukesed (hapuks läinud); sink - vorst (pahaks läinud)
- leib läks hallitama, lihatooted läksid halvaks, kuna ei jõudnud ära tarbida
- lihatooted (nt viinerid) ostes juba halvad
- vorst, viinerid - pakend liiga suur (võimalusel viisime loomadele)
- liha, kala, aedviljad - riknenud
- piim, kohupiim, hapukoor - parim enne möödus, karp jäi poolikuks
- seplik (hallitus); salat (käärima)
- valmistoit riknenud või liiga soolane; suur kapsas - ei jõudnud ära tarbida
- valmistehtud toit oli halvaks läinud
- leiba, saia (hallitavad kiiresti), poolikud konservid (ei säili avatult)
- kui ainult valmistasime rohkem ette, siis läks halvaks, aga seda juhtus harva
- piim - rikneb kiiresti
- sojakaste (eesti toode), kohupiim, aedvili (tomatid, kurgid) maitsetud
- kartul, marjad, leib (must) seplik - läksid hallitama, riknesid
- vorst - säilib halvasti isegi külmikus
- porgandimahl - läks ruttu vanaks, toorsalatid - lõpp läks käärima, liiga suur karp
- piim oli juba pakendis kibe
- leib - riknes enne kui kehtivkuupäev lõppes; puuviljad riknenud juba ostes
- terve arbuus oli paha
- piim - pakend suur, kohvikoor - pakend suur, kõlblik kuni möödus; sai - pakend suur, ei jõudnud tarbida; kalakonserv - ei kõlvanud süüa; seplik - pakend suur. Andsin saia-sepiku lindudele! Varestele!
- kalatooted ei olnud hea maitsega või olid juba pakendis halvaks läinud.
- banaane, tomateid (riknesisid seestpoolt)
- piim, sink, vorst - läks vanaks, jogurt - "parim enne" möödus, sai, leib, juust - läks hallitama
- piim, jogurt, kohupiim, keefir - ei jõudnud ära tarbida, riknes; kanaliha-lühike realiseerimisaeg, ei jõudnud enne riknemist toiduks valmistada
- puuviljad-riknesisid kiiresti
- külmutatud kanakoivad - kuupäev oli kehtiv, aga koivad haisesid; saku õlu (alkoholita)- pudelis hallitus, kuupäev oli korras
- vorsti, sest ta läheb libedaks
- piim-riknemine
- kilu vaakumpakendis (7 kora läks halvaks), munad (2 korda halvad), leib hallituse lõhn; piim suvel, maksavorst suvel halb
- suitsukala vaakumpakendis, vana ja ülekülmutatud, see kuulus hävitamisele aga mitte müügiks
- vorst riknes
- kalakonservid (karbil oli auk sees); sai - hallitus
- leib-sai - läks hallitama, lastel on kohukesi külmkappi "kadunud" - leitakse liiga hilja
- lõunamaade päritolu arbuus kilohinnaga 18.50 - 1 kg lihtsalt maitsetu, kartulivorstisalat (parim enne läbi), pesemata kartul (kahjuritega augud), punase kala filee kiles (täitsa kummi maitsega)
- vorst, kala, heeringas vaakumpakendis
- riknenud toidu anname koerale
- sai ja leib - hallitanud, keeduvorst - riknenud
- külmutatud kala (heik) oli halvaks läinud juba ostes; hakkliha pakendis ei kõlvanud söögiks, kuigi kuupäev oli kehtiv; liha, mis haises viisin poodi tagasi
- juust, vorst, mõned piimatooted - riknesid
- marineeritud räim pakendis, lõhn, makaronid ja garneering - üks ja sama tüütav ära
- kalakonservid olid juba avamisel halvaks läinud, kuigi kuupäev kehtis veel
- puuviljad - riknesid vahel oodatust kiiremini, lühema säilivusajaga toiduained (nt piim), mida ei õnnestunud ära tarbida enne välisreisi

- jahu (ei jõudnud ära tarvitada ja jahu putukad tulid), viinerid (enne läksid libedaks, riknesid väga ruttu)
- Hispaania kurk läheb pehmeks ja peab ära viskama
- salatid, oliivid hallitusid
- saia, muna - sai ei säili tavaliselt pakendil kehtiva kuupäevani, tekib hallitus; Rakvere LK vorstid riknevad ruttu (enam ei osta)
- marineeritud kurgid "Säästu" - väga ebameeldiv maitse ja lõhn; teraviljahelbed (tangained) liiga suured pakid, läksid halvaks enne kui ära sai kasutada
- kala, kuna see oli juba kauplusest ostes riknenud
- leib - hallitas, piim - suur pakend, salat - ebameeldiva maitsega, riknenud
- Maxima kauplusest ostetud pontsikute sees on ebakvaliteetne moos (3 korda juustus nii)
- alati lõikan rasvase liha küljest rasva ära ja viskan minema; mõnikord on kartul seest tume-mädanenud- viskan ära
- kalafilee, riknenud pakend
- sepik - läks hallitama pakendis suitsukala - oli ostes riknenud
- piim - kuupäev aegunud jogurt sama (avatuna riknevad kiirelt), sepik (avatuna kiirelt hallitama)
- kalatooted hermeetilises pakendis on halvad, maitsetud
- piim oli juba halvaks läinud; mahlad ja juustud hallitasid
- toormahl (progandi + õuna) oli käärima läinud
- riknenud puuviljad
- piimatooted (hapukoor, juust) - läksid halvaks, hapuks, hallitama; mandariinid - hallitus, vorst läks halvaks
- sai - hallitab lihatooteid - halvaks
- piim, jogurt läks hapuks, hallitama, vorst läks vanaks
- salatid, köögiviljad - riknes
- puuviljad riknevad kiiresti
- leib, sai, kohukesed, jogurtid, valmistoit (aegunud, riknenud)
- ostetud puuvili - rikneb kiiresti
- vorst - halvaks läinud, kartulisalat - kibe, mitte omapärane maitse
- keeduvorst - kuivas kolmandal päeval peale ostmist ära
- kohukesed, juust (kõlblik kuni tähtaeg möödus), vorstid (riknesid)
- leiva-saiatooted - hallitusid, vorstid - läksid halvaks
- kohupiim - vana, sai - hallitanud, lihakonserv - vana
- piim - kuupäev möödus; juust, kodujuust - riknes kiiresti
- õunad - kärbatasid
- Rakvere viinerid - avades lõhnasid; Selveri pasteet - rikneb juba ostmise järgmisel päeval; kanamunad turult - 10-nest munast 3 olid riknenud
- suitsu skumbria, värske kala - ostsime juba riknenuna kuigi säilivustähtaeg veel kestis; leib, sai, juust läksid hallitama
- puuviljad pakendis - osa oli riknenud; "parim enne" möödus, kaup riknenud
- ostan harva viilutatud liha pakendis, kõrvalmaitse ei meeldi
- leib - hallitas, piim - hapnes, puuviljad läksid vanaks/pehmeks, valmistoit (kodune) läks halvaks, juurviljad (nt porgand, kartul) läksid vanaks, idanema jne
- Selveri "Homne seemnekukkel" läheb kiiresti kõvaks, ent samas väheseid saiatoteid, mis on säilitusainete ja lisaaineteta. Värske forelli filee - ei säili külmkapis kaua. Toosijuust Exquisa säilib külmikus 3 päeva, ei jõua tarvitada. Lehtsalatid närbunud
- juust, lastevorst, piim, hapukoor, kohupiim - riknevad kiiresti
- Rakvere viiner säilivusaega veel oli kuid viinerid olid libedad. Suuvekuudel piim sama põhjus, mis viineritel
- puu- ja juurviljad läksid halvaks

Muu (41-6%):

- see on tavaliselt supp, konservtooted tomatid, vahel avatud kala pakendis, leib
- leib ja sai - läksid vanaks ja hallitama; alkoholi parim enne tähtaeg üle
- sai, valmistatud õhtusöök, juust
- vähesel määral saiatooted-hallitasid
- kapsast valmistatud toidud - kasulik, aga ei maitse; sai, sepik - kontsund jäävad ikka järele
- sulatatud juust, tomatipasta, mahl, värsked köögiviljad - kartul, porgand, puuviljad (õunad, arbuus)
- verivorstid, tomatid, avokaadod, teokonservid
- täpset nimetust ei oska öelda, kuna toidud on olnud erinevad, põhjus seistes maitse halveneb
- Rannamõisa rulaad broileri fileest, toode oli pakitud mittehermeetiliselt
- katkine pakend
- vorst lemmik (halb kvaliteet) ei maitsenud, kohupiim - järgmisel päeval peal pakendi avamist oli hallitanud, leib ka hallitas
- põhiliselt erinevaid konserve, mida ei jõudnud ära kasutada
- piim, vorst, mis ei maitsenud
- suvel saia, ka lihatooteid
- vorstid - halvad maitseomadused
- sojaga ja taimeraskvaga asendatud tooted - ei maitsenud (nimesid ei nimeta)
- "pikk sai" - läheb kõvaks 24 tunniga " coca-cola gaasita " 12 h pärast
- leib, makaronid
- köögiviljad, vahel vorst, ei ole maitsev
- ettenähtud aja jooksul ei suudeta kõike maha müüa, salatid, vorstid, kala
- vanaks läinud kartul, leib, õlu, salat
- külmutatud kanakoivad - kuupäev oli kehtiv, aga koivad haisesid; saku õlu (alkoholita)- pudelis hallitus, kuupäev oli korras
- kartulikoori
- sai, purkides asjad- liiga suur pakend
- marineeritud räim pakendis, lõhn, makaronid ja garneering - üks ja sama tüütav ära
- koor, "kõlblik kuni" kuupäev möödus
- jahu (ei jõudnud ära tarvitada ja jahu putukad tulid), viinerid (enne läksid libedaks, riknesid väga ruttu)
- salatid, oliivid hallitusid
- pirukad ja kohukesed, piim (kõik põhiliselt suvel, tõenäoliselt olid müügipunktis valel säilitustingimused)

- marineeritud kurgid "Säästu" - väga ebameeldiv maitse ja lõhn; teraviljahelbed (tangained) liiga suured pakid, läksid halvaks enne kui ära sai kasutada
- vorstitooted - maitse pärast alati ei suuda kõike ära süüa
- mõni vorsti sort või sink, kuna ei olnud maitsev jäi lihtsalt seisma külmakappi
- salatid, vorstid, singid-maitsestatud
- mahetooteid: aedvilju, kohupiima, samuti isetehtud leiba. Need lihtsalt lähevad kiiremini halvaks. Kui võimalik oleks, siis loobuksin siiski säilitusainetest (nt sink, toorsalatid on neid täis)
- põhiliselt ei viska midagi minema selle lihtsalt peab ära sööma
- viskame ära väga harva, järelejäänud leiva anname lindudele, püüame üle mitte osta
- endale tehtud toitu ei iialgi, kui siis ainult loomadele keedetud putru
- väga harva
- kodus valmistatud toidujäätid, minimaalselt, üldiselt ei raiska toitu
- leib ja sai - läksid vanaks ja hallitama; alkoholi parim enne tähtaeg üle
- külmutatud kanakoivad - kuupäev oli kehtiv, aga koivad haisesid; saku õlu (alkoholita)- pudelis hallitus, kuupäev oli korras

Loomadele (11-2%):

- saia-, leivatooted (andsin koertele, kui juba tahked), jogurt (Tere Metsamarja joogijogurt - pakend üritas kapis "lõhkeda" - seda peale 2-päevast külmkapis seismist
- leiba, saia- läksid hallitama, ära ei visanud andsin lindudele ja metsloomadele
- mõningad vorstijupid mis kappi seisma jäid kuid need sai koerale antud
- kõike, kuid läheb koertele, ei viska ära, aega on vähe, ostad igaks juhuks rohkem.
- leib - andsin tuvidele
- kartul - lindudele toiduks; salatid-poest tuues halvad
- leib, sai (viisime maale loomadele)
- vorst, viinerid - pakend liiga suur (võimalusel viisime loomadele)
- riknenud toidu anname koerale
- seiskunud sai ja leib – loomadele
- kõik läheb sõbra koerale

Kui majandussurutis 2009. aastal jätkub, siis mil määral mõjutab see teie toidukaupade oste (n=895)

- Ost väheneb.
- Ei mõjuta.
- Kindlasti jätkan söögimenüü koostamist, et poodi minnes mõtetult ei ostaks ja et ei tuleks sööki ära visata.
- Ostame väikestes kogustes - sööme kartuleid ja sibulaid!
- Võib-olla kogused vähenevad, aga prioriteediks jääb tervislikkus, eelistan eestimaist. Olen valmis maksuma ka majandussurutise tingimustes puhta ja tervisliku Eesti toidu eest rohkem, sest hoolin oma pere liikmete tervisest (ja toetan Eesti tootjat).
- Otsin odavamaid tooteid, lõpetan väga kallite kaupade ostmise.
- Hetkel arvan, et ostan ikka seda, mida süda ihkab. Ma ei ole suur sööja. Võin poest välja tulla ilma midagi head leidmata.
- Hakkan ostma kõige odavamaid tooteid.
- Tuleb osta teistsuguseid toiduaineid ja vähem.
- Hakkan veelgi ökonoomsemalt valida toiduaineid. Esmajärjekorras tuleb valida toiduaineid madalama hinna järgi. Mõjutab negatiivselt.
- Ei osta poolfabrikaate, valmistame ise kodu toitu; ostame alandatud hindadega kaupa (juust, kala, aedvil, marjad, vein, õlu).
- Arvan, et toidu tarbimine ei muutu, enne kannatab kõik muude kaupade ostmise. Kui pensionipõlves kah süüa ei saa, no millal siis veel!
- Tuleb ostud paremini läbi mõelda.
- Valin sooduspakkumisi.
- Ostame vähem toitu, jätame ära koogid, maiustused, osad puuviljad.
- Kuna kasvatan ja toodan põhiliselt ise toitu, siis surutis eriti ei mõjuta.
- Vähem osta valmistoitu ja rohkem valmistada ise.
- Valmistoite peab hakkama vähem ostma, ise tuleb teha. Välismaised puuviljad jäävad ära. Oma õun, mahl, kompott, moos.
- Toit muutub vähem rafineerituks, peeneks. Hakkan ostma lihtsamaid toiduaineid (tangained, pudrud), rohkem kaloririkkaks (liha, kala). Toitume nii nagu varem, kui ei olnud poes erilist valikut.
- Valin tähelepanelikult hinnast lähtuvalt ja vähendan miinimumini.
- Praegu on raske oletada, ilmselt hakkame ostma vähem toidukaupa ja odavama hinnaga, seega ebakvaliteetsemat, mis pole aga sugugi hea.
- Hakkan ostma odavamalt ja vähem spets poodidest.
- Avaldab mõju suurel määral, vähendame toidukaupade oste.
- Väheneb kvaliteetse toidukauba tarbimine.
- Hakkan ostma odavamaid toiduaineid, vaatan hindu ja hakkan tihedamalt pidama arvestust sissetulekute ja väljaminekute osas.
- Ei osta magusat, rasvast ja soolast!
- See ei mõjuta, pigem mõjutab muid oste.
- Väheneb.
- Rohkem koomale tõmmata ostudega ei saaks, sest siis jääks pere nälga, aga kindlasti hakkaks otsima odavamaid müügikohti.
- Ostud on kindlasti läbimõeldumad, odavamad, koguselt väiksemad, et üle ei jääks, tuleb osta kaupu (algmaterjale), millest saab ise süüa teha, mitte valmistoite. Võileibu süüa on kallis.
- Hangin eelkõige neid toiduaineid, mille hinnad langevad, millest saame teada postkasti tulevatest reklaamidest!
- Tuleb hakata odavamalt välismaist, kuid kahtlasemat toitu tarbima, seega võib-olla muutub toitumine ühekülgsemaks.
- Ostan odavamalt ja vähem, hoolsamalt jälgin kuupäeva parim enne, et mitte toitu ära visata.
- Alati ei saa osta soovitud toiduaineid.
- Seoses kodumaiste kaupade kõrgema hinnaga tuleb hakata vaatama importkaupade artikleid. Rohkem osta turult, talunikelt, vahetada toiduostukohta.
- Ostarbekamalt ja kaalutletumalt ostmist.
- Hakkan ostma odavama hinnaga tooteid, teen kuu eelarve (toiduks minevate kulutuste osas).
- Mitte eriti, olen olnud kogu aeg mõistlik selles osas. Ei osta iial rämpstoitu, valmistan väga palju ise.
- Ostame vähem kalleid toidukaupu.
- Ostan odavamalt, mõne asja jätan ostmata.
- Hakkan ostma toidukaupu ainult hulgibaasidest, korraga terveks kuuks, isegi leiba hoian sügavkülmas nagu Ameerikas. Kokkuhoid kuu peale tuleb ligi 4000 eek
- Tuleb hakata ostma odavamatest kohtadest (turult, Säätumarket) või ainult sooduspakkumisi otsida. Ise rohkem süüa teha.
- Hakkan ratsionaalsemalt lugema raha toiduaineid ostes ja ise toitu valmistama.
- Hakkan ostma odavamalt ja toitumat toitu.
- Tuleb osta vähem liha. Viinereid, sardelle ja vorsti praegu üldse ei osta, st ei rahulda nende kvaliteet. Vähem ostan piimatooteid. Rohkem sööme putru ja salateid.
- Kindlasti mõjutab, tuleb silmad rohkem lahti hoida ja odavamalt toitu ostma.
- Ei mõjuta.
- Tuleb vähem tarbida, nii kuidas rahakott lubab.
- Vähendan liha ja vorstitoodete tarbimist; loobun alkoholist.
- Hakkan hindama tooteid kvaliteedi järgi ja vastavalt hinnale. Jäävad ära liha, keefir, küpsised, rõõsk koor, jäävad piim, kohupiim, margariin. Kauplustest eelistan Säätumarketit, Maximat.
- Vaevalt et eriti mõjutaks.
- Hinnatõus mõjutab oste. Odavam võiks olla piim, kodujuust, juust. Viimast toodetakse lattu, aga hinda ei alandata. Miks? Inimesed ostaksid rohkem juustu, kui see oleks odavam.
- Ostan vähem toidukaupa.
- Kaupade ostu tuleb piirata; toidukauba valikust tuleb eelistada odavamaid, kui siiski tervisele vajalikke kaupu.
- Ei mõjuta mitte kuidagi.
- Eks peab hakkama rohkem hindu vaatama, aga sööme kõike endiselt edasi, tuleb siis mujalt kokku hoida.
- Ostame rohkem kvaliteetsemat toidukaupa.
- Tuleb planeerida oma toidukorrad korralikult ette, osta ainult vajalikke asju, vältida mõttetuid oste.
- Võib-olla ostame vähem komme ja kohukesi.

- Olen diabeetik ja peaks sööma 6 korda päevas, pensionist ostan rohud, maksan kommunaalkulud aga toiduks??????
- Esialgu ei ole pidanud millestki loobuma, aga kui vajadus tekib, eks siis tuleb teha korrektuuri oma toidukorvis.
- Rohkem tarbime köögivilju - ise kasvatame. Lihakraam kõige odavam ja võimalikult vähe. Magusale - ei!
- Osta vähem, aga kvaliteetsemaid tooteid; lõpetada alkoholi ja maiustuste ostmine; mitte osta konserve ja valmistoitu.
- Hakkamata tooteid tähtsuse järgi (kartulid, leib, makaronid). Pean loobuma kondiitritoodetest ja puuviljadest. Ostma odavamaid pooltooteid, mis vastavalt mõjuvad tervisele.
- Ostan odavamaid toidukaupu, kuid siiski kvaliteetseid. Valmistan rohkem kodus ise toitu. Loodan pensioni tõusule ja toidu odavnemisele.
- Ei mõjuta.
- Toitumine muutub ühetaolisemaks ja tagasihoidlikumaks.
- Kui palka ei vähendata, siis jääb tasemaks.
- Ilmselt vähendan.
- Kõik oleneb palju rahast - pensionist ja maksude tõusust. Veel on vara öelda.
- Jäävad põhitoiduained, mis on vajalikud kodus toidu valmistamiseks. Selleks ei kulu tõesti palju, et toituda tervislikult. Vähem magusa peale, rohkem puu- ja juurvilja.
- Toidu valik jääb veel kesisemaks kui praegu.
- Puuviljad on kallid - väheneb tarbimine. Valmistoitte ei osta nii palju. Rohkem ostan talunikelt värsket kaupa. Tarbin metslooma ja kala (jõest püütud) ja valmistan toidud ise, vähem E-sid.
- Ei mõjuta.
- Vähem valmistooteid, rohkem köögivilju, vähem välismaist.
- Ostan ratsionaalsemalt.
- Kuna jääme töötuteks, siis järelikult pole ka toidu jaoks raha.
- Suurel määral.
- Tuleb vähendada toidukaupade kulusid.
- Ostan vähem toitu, eriti liha ja kala.
- Väheks maistuste ja pagaritoodete tarbimist; teen kodus ise rohkem süüa ja seda odavamate toiduainetest.
- Hakkamata rohkem toiduaineid kasvatama (juurviljad, puuviljad), kala püüdma ja hoidistama ja moose tegema ja rohkem kodus küpsetama (pirukaid ja isegi leiba).
- Ostame vähem kohukesti, kohupiima, sinki, puuvilju.
- Ma loodan, et ei muutu toitumine.
- Pean hakkama piirama kallite toiduainete ostmist ning samuti restoranis söömist.
- Kui on tööd, siis saab süüa, aga kui ei ole, siis peab lihtsalt väga kokku hoidma.
- Tuleb, mis tuleb.
- Pensionäri rahakotile mõjub väga tugevalt.
- Ostetava toidu kvaliteedis tuleb järeleandmisi teha (Eesti toodangu asemel peab ostma hakkama välismaist odavat kaupa).
- Jätakuvalt tuleb hindasid vaadata, võimalik, et tuleb eelarvestama hakata.
- Ei mõjuta üldse, toidu pealt kokku hoidma ei hakka.
- Jälgin, mida ostan ja kui palju ostan.
- Tähelepanu vähem poes käimist.
- Poest ostetavad kaubad võivad väheneda.
- Ei mõjuta.
- Tarbin rohkem maalt oma tooteid (kartul, kapsas, kurk, tomat, marjad jne). Ostud vähenevad poest selgelt. Raha tuleb hoida ka muudeks ostudeks peale toidu. Auto kulud, kütus, maja ülalpidamiskulud jne.
- Tuleb loobuda mõningatest toiduainetest ja toituda veelgi ebatervislikumalt. Töökaotuse korral tuleb vähendada ka koguseid.
- Tuleb vähendada liha- ja lihatoodete koguseid, mitte osta maiustusi.
- Kindlasti pööran rohkem tähelepanu hinnale. Enam ei osta mida tahan, vaid arvestan võimalustega.
- Toidukaubad muutuvad imporditumaks. Kodumaist ei jõua osta.
- Mõjub halvasti.
- Ostame vähem kõiki tarbituid toidukaupu. Hakkame ise rohkem kasvatama juur- ja puuvilju.
- Rohkem ostan otse talunikult (nt juust, või, piim). Kuna liha hind=kala hind, siis sööme kala rohkem. Väheks maistuste ostmist, pigem puuviljad, kuigi need on järjest mürgisemad vist! Panen rohkem juurvilju kevadel maha.
- Ei mõjuta üldse.
- Väheks ostetava toidukauba kogus.
- Ostame allahindlusega kaupa ja vähem.
- Praegu ei näe, et muutuks.
- Meie toidulauda see ei mõjut, meil on metsast korjatud seened talveks tehtud, ise käime kalal, oma aiast on aedvilid ja marjad.
- Tuleb lihtsalt odavamaid kaupu osta ja ei saa vaadata mingit tervislikkust.
- Püüan osta odavat kaupa.
- Tuleb rohkem ise kasvatada kartulit, juurvilja, marju. Mõjutab vähem ostma.
- Ostan vähem või ostan kaupu, mille realiseerimisaeg on lõppenud või lõppemas.
- Ilmselt ostan vähem juustu, veel vähem valmistooteid ning loobun "prooviostudest" (ehk siis ei osta impulsiivselt nt mingit kallimat sinki või juustu, et seda lihtsalt proovida).
- Nn. luksikaupu piirame (komm, küpsis, kook, alkohol).
- Loodan, et olulisi loobumisi ei tule.
- Kõigele eelloetule tuleb lisada tohtud kommunaalmaksud, teenuste maksumus on kasvanud, lisaks ravimid ja raha, mis järele jääb pensionist, läheb toidule. Seega ei ei saa öelda et elu on ilus.
- Kindlasti mõjutab. Ostan vähem süüa, kuid püüan võimalusel tervislikumalt toituda. Igasugust rämpsua ei osta isegi odava raha eest. Siis jätan juba selle ostmata.
- Jääb samale tasemele.
- Siis vähem maistusi, kondiitritooteid ja rasvaseid liha- ja piimatooteid.
- Kui sama töö eest saab sama palka, aga hinnad tõusevad, siis tuleb end millegagi piirata.
- Toodete valik väheneb.
- Toiduainete ostmine toimub väiksemate kulutustega vastavalt pere eelarvele.
- Hakkame kokku hoidma ja tagasihoidlikumalt toituma.

- Ei mõjuta.
- Ei mõjuta, üritan toituda mõistlikult ja mõõdukalt.
- Vähendan puuviljade, magusa ja jookide arvelt.
- Majandussurutist ei tunneta veel. Eks siis hakkame sööma rohkem kartulit ja juurvilja, mida kasvatame ise ja toidukaupu ostame vähem.
- Kui hinnad ei tõuse ja töökoht säilib, siis ei mõjuta.
- Arvan, et ei mõjuta. Teen vajalikke oste, ei priiska, jälgin hindu.
- Tuleb sageli loobuda puuviljadest, singist, mereandidest, maiustustest, jäätisest, kohvist jm.
- Loodan, et me ise ja mu lapsed ei hakka nälgima.
- Valik muutub veel täpsemaks.
- Mõningal määral muudab, rahakotti tuleb lihtsalt vaadata, kust odavamalt saab ega erilisi muutusi tule.
- Ei muutu.
- Hinnad tõusevad, püüan osta vähem toidukaupa, valik muutub väga ühekihkeks.
- Ostan vähem, jälgin hindu, püüan oma aeda edasi pidada.
- Jälgin rohkem hindu, pere toidumenüüd.
- Valmistoitu (mida küll sageli ei juhtu) ostan vähem ja valmistan toidu ise, ostan vähem maiustusi.
- Vähemaks ja tervislikumaks.
- Kindlasti tuleb rohkem kokku hoida. Kui maksad maksud ära (üür, telefon, elekter), siis ei jäägi eriti laristamiseks.
- Hakkame ostma vähem ja odavamat toitu.
- Väga kõvasti. Enam ei söö nii palju ega joo, kuna ei taha ja tööd ka ei ole.
- Töökoha olemasolul ei mõjuta.
- Väheneb tarbitavate toiduainete kogus ja kvaliteet.
- Arvan, et tuleb rohkem valida, et saada nii hea kui odav toit ühekorraga. Vahel on kohalikus poes pakkuda mõnd liha- või piimatoodet, millel on säilivus lõppenud ja see on alla hinnatud. Olen ka neid ostnud. Üldiselt ei ole nad ju veel riknenud kaup. Näiteks liha läbi kuumutada ja vorst-aitavad veel tarbida. Siin maal ei ole valida mitme kaupluse vahel nagu linnas, et lähen sinna, kus on hea ja odav. Ainult ETK pood.
- Vähendada toiduainete ostmist.
- Hakkame rohkem ostma säilivusaja piiril (sama päev) olevaid tooteid - peamiselt leiba, keefiri, jogurteid.
- Lubati palgatõusu. Kui see tuleb, siis ehk miski ei muutu.
- Kaupade ost muutub võib-olla ühekihkesemaks.
- Vähem kompvekke ja küpsiseid.
- Ostan vähem.
- Praegu mõjutab ainult toote kvaliteet ja toote asukoht ehk kust toode pärit on.
- Hetkel pole probleemi.
- Sooviks siiski tarbida võimalikult palju kodumaist toodangut, kuid rasketel aegadel hakkavad valikuid mõjutama eelkõige hind ja sissetulekute/väljaminekute suurus.
- Loodan et eriti ei mõjuta.
- Annan oma eelistuse hapendatud piimatoodetele, linnulihale, väherasvasele kalale, köögiviljadele ja puuviljadele, mis kasvatatud Eestis (õunad, ploomid, kirsid).
- Kui juhtub nii: "Kes ei tööta - see ei söö". Töö olemasolu korral ei muutu midagi.
- Mis on siin kirjutada? Kui kõht on täis, siis on tuju parem ja pealehakkamist rohkem. Ei soovita süüa rämpstoitu.
- Ostame odavamalt.
- Ostetavate toodete arv väheneb 50%.
- Ostan odavamaid importtooteid ja vaatan vähem nende koostist. Kallimad toidud nagu liha, vorst, juust hakkavad harvem meie pere toidulaual olema, ka maiustuste ost väheneb veelgi.
- Peab rohkem hindu jälgima ja tegema valikuid ning millestki loobuma.
- Ei saa kõiki kaupu osta, kuna ei jätku raha.
- Peab valima odavama toote sarnaste seast.
- Eriti ei mõjuta.
- Väheneb hinda tõstvate tootjate ja kallinevate kaupade ostmine. Väheneb toidukaupade ostmine - söön vähem.
- Ei mõjuta.
- Sööme rohkem kodus, teeme lihtsamaid toite. Peaasi, et kõht on täis, saab ka odavamalt söödud!
- Ei mõjuta.
- Veidi kindlasti, eriti valmistoitude osas.
- Arvan, et eriti ei mõjuta, tuleb lihtsalt vähem tarbida.
- Kardan, et lapse pere (neli liiget) ohustab nälg, kuna neil on SMS laen kasvanud 80000-ni võib veel oodata koondamine. Miks laseb Riik ikka veel reklaami "mitte tundigi ilma rahata" või lisada lausele järg selle tagajärjel mitte tundigi täis kõhuga.
- Mõjutab tugevalt, sest pere sissetulek ei kasva, aga hinnad tõusevad.
- Ei mõjuta üldse.
- Ostan odavamalt ja vähem.
- Ostan kindlasti vähem, eriti valmistoitte. Püüan ise rohkem kodus toitu valmistada ja köögiviljad kasvatan jätkuvalt ise.
- Ostan rohkem odavamalt toidukaupa.
- Ei oska öelda, ostan seda, mis on odavam.
- Ostan vähem kulinaariatooteid, kooke-torte.
- Kuna kasvatame ise juurvilju, loomi, kanu, kartuleid, siis valmistame ise rohkem toitu ja ostame vähem. Suurel määral ei mõjuta see meie toidukaupade ostu.
- Arvan, et ei mõjuta.
- Ei mõjuta.
- Kasvatame ise rohkem köögivilja.
- Vähendan ostetavate kaupade kogust, loobun teatud tüüpi toodetest.
- Ostan odavamalt toitu turult.
- Lootes toidukaupade hinna langust ja pensioni edasist laekumist, loodan, et drastilist mõju ei tule, tuleb teha läbimõeldud eelarve igaks kuuks.
- Mõjutab palju. Tuleb osta odavamalt kaupa igas kauba valdkonnas.

- Perenaise elu läheb veelgi raskemaks. Palgata töökoht kodus - leiuta, nuputa, kasvata. Tuleb veelgi rohkem ise teha. Lapsed hakkavad rohkem kodus käima. Kaupluse külastamised jäävad harvemaks.
- Võib-olla ostame vähem lihatooteid.
- Ostan veel vähem, kui raha ei jätku ja hinnad tõusevad.
- Makstes ära kõik kommunaalmaksud, laenu jm jääb toidule kindel summa, mis tuleb päevade peale ära jagada ja ostud teha sellest summast lähtuvalt.
- Ostud vähenevad, ostan odavamalt ja ilma valikuta.
- Valik muutub veelgi kitsamaks.
- Mõjub halvasti ostudele.
- Hakkame vähem toidukaupu ostma, odavamate kaupade ostmine viib ebakvaliteetse toidukauba tarbimiseni, tervise halvenemise ja töövõime vähenemiseni.
- Pigem vähem, aga sama kvaliteediga.
- Mõjutab väga tugevalt.
- Mitte eriti.
- Mõjutab negatiivselt.
- Toidu pealt püüan kokku hoida, seega ostan vähem toidukaupu. Eelistan ka odavat kaupa.
- Ostan vähem.
- Hakkame vähem toidukaupu ostma, vähem liha, kala.
- Tuleb osta odavamalt. Tuleb kodus rohkem teha leivasuppi, saiavormi, et ei oleks ära viskamist.
- Ei mõjuta.
- Süüa vähem, rohkem köögivilju, puuvilju, valmistada tervislikumat toitu.
- Ära arvama, kas osta või mitte osta.
- Ta mõjub ikkagi rahakotile.
- Olen palju tähelepanelikum toitumise ostmisel, teen metsamarjadest ja seentest varusid, külmutan rohelist ja juurvilja.
- Ost väheneb.
- Tuleb osta odavamalt kaupa.
- Valikul vaatan rohkem hindu.
- Raha jääb vähemaks ja ostujõud väheneb, tuleb loobuda mõnestki toiduainest.
- Eks peab rohkem jälgima, et toidule kuluva rahaga ikka kuu aja jooksul jätkuks.
- Toidukaupade ostmine väheneb.
- Väga tugevalt mõjutab halvemuse suunas.
- Vähem liha ja aedvilju, rohkem makarone, viinereid.
- Ei mõjuta.
- Arvan, et jääb samale tasemele, ehk väheneb veidi koguselisel.
- Arvan, et elan vanaviisi edasi.
- Kui majanduslangus jätkub, siis kindlasti väheneb toidukaupade ost. Üritame ise kasvatada, niipalju kui võimalik. Rohkem ostame ladudest ja tehase kauplustest.
- Peab vaatama, mis saab odavamalt ja vähem tarbima. Delikatesside ostmine on unistus.
- Ei oska öelda, arvan, et ei mõjuta.
- Usun, et ei mõjuta. Hetkel olen väga kindlustatud seisus ega näe, et minu professionaalsuse juures probleeme võiks tekkida.
- Ei mõjuta.
- Ei mõjuta.
- Praegu väga ei mõjuta, suure osa kasvatame ise. Võib-olla laiendame kodumajapidamist, kui olukord läheb hullemaks.
- Vaatan rohkem hindu, toetan eesti tootjaid.
- Ma arvan ja loodan, et meie pere ei pea toidu pealt kokku hoidma - kui vaja, siis millegi muu arvelt.
- Ma loodan, et mitte eriti.
- Ostan poest vähem, püüan ise kasvatada (vanemad kasvatavad). Valmistoitun teen ise. Üritan tervislikumalt toituda, igat ostu rohkem läbi mõelda.
- Ilmselt muudaks järjekordselt oma toitumisharjumusi.
- Hakkame poole vähem poes käima ning rohkem kodus kasvatatud toitu tarbima, nt: kartul, sibul, kurk, tomat, porgand jne. Ei osta enam valmistoitut, vaid hakkame ise endale süüa valmistama. Loobun igasugustest maiustustest.
- Ei mõjuta, sest tarbin niigi minimaalselt.
- Tuleb loobuda paljudest toodetest (loomaliha, juust). Ostame odavamaid importtooteid.
- Püüan poest vähem osta, kodus kasvatan rohkem aedvilju.
- Kuna olen pensionär, kasvatan köögivilja ise. Marjad metsast aias korjan ise, siis on see suur + minu toidulauale ja väiksele pensionile ja neid jätkub ka minu linnas elavatele lastele, sest rohtudele kulub palju raha.
- Ei mõjuta.
- Ei mõjuta.
- Vähendan mõnda toiduainet, mis ei ole kõrge toiteväärtusega.
- Ostan ikka seda, mida tahan. Ainult kooke ja torte ostan vähem (kohutavalt on hinnad tõusnud). Toidu pealt kokku ei hoi, muid rõõme ju õieti pole. Kui süüa ka enam ei saa, mida tahad, siis oleks sos.
- Ära jäävad hetkemeleolust tingitud luksuskabud, üritan toituda tervislikumalt ja vähendada koguseid.
- Ilmselt toidukaupade ost väheneb. Tuleb osta madalama kvaliteediga odavamaid toidukaupu.
- Toit muutub ühekülgsemaks.
- Toidu pealt kokku ei hoi, pigem millegi muu pealt.
- Peab sortimenti vähendama ja ostma odavamalt mittekvaliteetset toitu, näiteks rasvasemat.
- Ega suurt ei mõjuta, süüa tahad ikka.
- Oste ei mõjuta, sest väga palju aitab oma aia ja aiamaa olemasolu. Palju teeme purkidesse.
- Kui muutub, siis kindlasti ostan vähem, jälgin hindu ja toidu kvaliteeti. Ostan ikka, mida vaja. Teen ise süüa, see on suur pluss, elan maal. Panen kevadel rohkem juurvilju maha. Õunad, marjad mahladeks ja moosiks. Elame ära. Saame hakkama ka piskuga.
- Tarbin põhiliselt taimseid toitaineid, kindlalt eelistan eesti toodangut, et toetada Eesti arengut.
- Jääb endiseks.
- Ei osta päris kõike, mida sooviks. Toit ühekülgsem. Puuvilju vähem, rohkem kuivained, jahutooted st makaronitooted.
- Ei usu, et eriti toidu pealt kokku hoiaks, odavamalt ostaks küll.

- Ostan soodushindadega tooteid, jälgin sooduspakkumisi, jälgin ostetavaid koguseid (et ei peaks seisma, ei läheks halvaks).
- Püüan toituda tervislikumalt seoses vanadusega.
- Ostan odavamalt ja vähem.
- Mõjutab piisavalt. Kui koondamised jätkuvad, siis perel ei ole ju sissetulekut.
- Väheneb poest ostetud puuviljade ja mahlade osa, rohkem koduseid hoidiseid.
- Jääb samaks.
- Valitsusel on vaja muuta suhtumist lihtsasse rahvasse. Mitte tõsta ravimite hindu ja halvendada elukvaliteeti. Tõsta pensione, parandada raviteenuseid. Praegune valitsus jätab kõik hoonete hoolduskulud inimeste kanda, mis mõjub lihtsatele inimestele, eeskätt penionäridele.
- Ei mõjuta.
- Piirab ostusid.
- Ostan korraga väiksemaid koguseid, pööran veel rohkem tähelepanu soodus- ja allahindlustele.
- Ostame vähem.
- Ostame ainult hädavajalikku toidu valmistamiseks, peaasi, et lapsed saaksid. Ise soon 1 korra päevas- õhtul.
- Ei mõjuta.
- Mõjutab ebarahuldavalt.
- Loomulikult väheneb toidukauba ostmine, delikatessist ei maksa rääkidagi, niigi murrad iga päev pead, mida süüa teha sellest vähesest mis suudad osta.
- Eks peab hakkama rohkem vaatama.
- Kogustes, hindades, valikus.
- Hinnad mõjutavad pärssivalt.
- Tarbimine väheneb.
- Ostan vähem, valmistan ise toitu kodus (mitte ei osta valmistoitu). Katsud osta nii, et midagi pole vaja ära visata.
- Mingil määral mõjutab.
- Ostan tavalist igapäevast esmatarbetoitu, ilma üleauruste kulutusteta (valmistoidud, gurmeetoidud jne).
- Hakkam harvemini poes käima, et vältida ülemäärasteid kulutusi. Eelnevalt hakkam arvestama toiduainete hindu ja planeerima oste. Raske aja üleelamist aitavad allahindused või soodusmüügid, need hakkavad rohkem huvitama, loon väikese varu kauem säilivast kaubast.
- Tuleb veel vähem süüa liha ja võid, täiesti loobuda puuviljadest.
- Ostan vähem toidukaupa.
- Ei mõjuta.
- Hakkame ostma kaupa valikuliselt igapäev.
- Tuleb üle vaadata oma toitumisharjumused.
- Kindlasti ostame vähem. Kui raha ei ole, siis lihtsalt ei söö.
- Hakkam ostma odavamatest poodidest ja talunike käest turult (kott kartuleid).
- Vähendame liha- ja piimatoodete tarbimist.
- Väheneb liha, linnuliha, kala, juustu, või, piimatoodete, köögivilja, puuvilja tarbimine; suureneb makaronide, jahu, kartuli, supikogu (kondid) ja muu odava kauba tarbimine. Toit muutub ühekülgseks ja mitte kasulikuks tervisele.
- Väga tugevalt mõjutab. Hinnad kasvavad, riigis kasvab väga tugevalt tööpuudus. Palkasid ei tõsteta. Aga mis kõige hullem - võetakse ära laste raha. See on juba ebainimlik!
- Mitte kuidagi. Kuna pood on väga kaugel ja tuleb leppida, mida on seal saada. Maakoht, linn on kaugel, transport on kehv.
- Veel ei oska öelda, eks tuleb minna veel kokkuvõtteks.
- Halveneb.
- Õnneks ei ole majandussurutis meie peres nii tugevalt tunda andnud, et me peaks sööma asju, mis ei ole tervislikud või mis ei maitse. Kui asi läheb hullemaks, siis arvatavasti tuleks loobuda kalafileest ning mõnest puuviljast/köögiviljast.
- Kui saab, siis tuleb minna veel odavamatele toidukaupadele (säätukaubad).
- Loodan, et ei mõjuta. Tarbimine jääb samaks. Ostan seda, mis on tervislik ja mida soovin, aga mitte üleliia, sest kaalu tuleb jälgida.
- Hakkam ostma odavat toitu, järelikult ostan vähem.
- Ei muutu, juba välistasin kallid toidukaubad.
- Vähesel määral, muutused sõltuvad pigem teadlikust valikust tervislikuma toitumise suunas.
- Toidukauba kvaliteet langeb, ostan odavamaid tooteid. Toidulaud läheb veelgi ühekülgsemaks.
- Pension jäi 1000.- väiksemaks, korteri eest maksan rohkem, toiduraha on kindlasti 1500.- krooni vähem, arvestan üksinda koos kassiga 1000.- kuus.
- Ei mõjuta.
- Vähem, odavamalt.
- Toit muutub ebatervislikumaks ja ühekülgsemaks (rasvarikkad liha- ja vorstitooted asendavad tervisliku kala ja liha).
- Kui majandussurutis tingib palga vähenemise, siis mõjutab odavama otsimise suunas.
- Toidukaupade arvelt pole kunagi kokku hoitud, kuid surutise jätkudes tuleks ilmselt piirata maiustuste ja alkoholi tarbimist.
- Väga läbimõelduks.
- Veel vähem väljas söömist, vähem alkoholi, lihtsalt ei meeldi toidu pealt kokku hoida metsikult. Pigem üritame kokku hoida olmekulutuste pealt (eluaseme vahetamine väiksema vastu, vähem uusi riideid, vähem välisreise jne).
- Väheneb mitmekesisus.
- Üldiselt ei mõjuta, kuid jälgin hindu erinevates kauplustes.
- Seoses madala palga ja pensioniga järsult väheneb toiduainete nõudlus, mida perel oleks vaja.
- Ei mõjuta arvatavasti suurel määral.
- Kogu rahvale - see mõjub kahjulikult tervisele.
- Teen rohkem ise süüa, vähendan liha kogust, jätan ära mitmed eksootilisemad komponendid (ühtlasi kallimad).
- Jälgiks veelgi rohkem hindu ja püüaks osta võimalikult odavalt, samas võimalikult tervislikult toiduga.
- Ostan vähem kalleid kaupu, külastan odavaid poode, märkan rohkem hindu.
- Kuni töökoht säilib, ei mõjuta eriti. Ma pole kunagi väga kalleid toidukaupu ostnud. Vaatan sooduspakkumisi. Oluline on toidu tervislikkus. Igal sügisel ostame terve talve koguse juurvilja talunikelt, see on suur kokkuvõtte.
- Soovin ka ilma majandussurutiseta võimalikult rohkem hakata ise kasvatama, sest ostetud toidul puudub minu perele vajalik energeetika. Toiduained kaotavad oma energia, kui neid kasvatatakse üksnes müügi jaoks. Võtkem tagasi oma "kodumaa"!
- Ostan odavamaid toidukaupu.

- Välistame liha, hakkame sööma ainult rohtu.
- Ei avalda ostudele mõju.
- Hoian kokku, kasutan rohkem makarone ja tangaineid, need annavad täiskõhu tunde, kuid kahjuks võib neid süües kaal kõvasti tõusta.
- Hakkam köögi- ja puuvilju rohkem aias kasvatama ja sisse tegema.
- Ei mõjuta.
- Olen 3 grupi invaliid, pension väike, sellepärast on see tunda andnud toiduainete ostmisel.
- Valin toitu alandatud hindade järgi; igapäevast toitu piim,leib ostan muidugi sõltumata hinnast; piiran delikatesside, peorogade ja valmistoidu ostmist.
- Sööma peab. Eks kasvatame oma köögivilja, omad tagavarad. Nälg küll ei sure, rohkem töötada ja saab hakkama.
- Jälgin hindu, vähendan veel maiustuste, karastusjookide ostu.
- Ostan vähem puu- ja köögivilju. Kasvatan suurema osa ise omal aiamaal. Õunad, moosid, mahlad kõik oma, samuti köögiviljad.
- Kas on majandussurutis? Esialgu on ju finantssurutis! Minul ei ole surutist. Seni on kogu elu toitu jätkunud, pole näljas olnud.
- Oleneb palgast ja kas on tööd.
- Tuleb rohkem kokku hoida.
- Jätan kallid toidukaubad lihtsalt ostmata, muudan oma toitumisharjumusi.
- Püüan toituda nagu aastal 2008.
- Valin odavamad tooted, ostan vähem.
- Ei mõjuta.
- Arvan, et hakkam ostma vähem liha ja lihatooteid -see on hea, aga kardan, et ostan ka vähem kala ja aedvilju - see on halb.
- Toidukaupade ostmajanduslangus enam suurt mõjutada ei saa, pigem tuleb kokkuhoid tööstuskaupade ja riiete arvelt.
- Väheneb.
- Ei mõjuta.
- Proovin oma ostusid paremini planeerida- osta nii palju, et jõuaks kõik ära tarbida, et vältida tarbetut äraviskamist (toidu).
- Ostan hädavajalikku nii palju kui pension võimaldab.
- Ostan rohkem kaupu allahindlusega, ostan kaupu "parim enne" möödas, ostan rohkem puuvilju, juurvilju, ei osta üldse poolfabrikaate.
- Kõik on nii nagu oli 2008. aastal.
- Hakkam ostma vähem kvaliteettooteid.
- Kindlasti tuleb suuremat tähelepanu pöörata toiduainete hindadele ja eelistada odavamat kaupa.
- Sööma peab, tähendab peab ka ostma, võib olla odavamalt.
- Hakkam ostma odavamaid ja vähem kvaliteetsemaid tooteid. Mõnest pean loobuma nagu näiteks koorevõi.
- Sööma ju peab, kuid kindlasti ostan soodsamat, kuid siiski kvaliteetset ja värsket.
- Vaatan rohkem toidukauba hindasid ja ostan odavamat kaupa.
- Kindlasti väheneb sealiha tarbimine.
- Eks siis paistab, tarbin rohkem maalt toodud (tasuta, ema käest) aed- ja köögivilju, valmistoidu asemel valmistan rohkem kodutoitu.
- Kui raha on vähem, siis tuleb osta odavamalt toitu või loobuda mõnest toiduainest, näiteks sealiha, sink.
- Hoian rohkem kokku.
- Mõjutab võib-olla vähesel määral.
- Ostaksin odavamaid toiduaineid, teeks lihtsamaid sööke. Mõnikord premeeriksin end ka mõne eriti maitsva ostuga ja sööksin mõnuga!
- Teatud määral, minu sissetulekud on stabiilsed.
- Põhiositud hakkavad toimuma hinna järgi, tihti ka "parim enne möödas" letist.
- Ostan vähem toidukaupu.
- Ei mõjuta.
- Küllap see paistab aasta lõpul. Tuleb rohkem ise kasvatada.
- Kindlasti mõjutab, aga kuidas, ei tea veel täpselt.
- Ei mõjuta.
- Elame näeme.
- Tuleb vähem osta.
- Ega üldiselt ei mõjuta, võib-olla hakkam rohkem hindu vaatama ja ostan kodumaiseid tooteid.
- Võibolla hakkam vähem ostma kondiitritooteid, komme, alkoholiseid jooke, konserve.
- Püüan rohkem vaadata, mida ja kui palju ostan. Mõnest asjast tuleb loobuda.
- Kogused vähenevad, ostan odavamaid tooteid, käin poes odavkettides (Maxima, Säätumarket).
- Vaatan ostukorvi kriitiliselt.
- Elame näeme! Otsime kohti, kus saab osta odavamalt.
- Perel tuleb üle minna rohkem tangainetele ja vähem lihatoodetele; vähendada puuvilja ja aedvilja ostmist.
- Toidukaupade valikut tuleb rohkem kaalutleda.
- Oste vähendan natukene. Rohkem hakkame tarbima omakasvatatud juur- ja puuvilja.
- Ostan odavamalt.
- Hakkam sööma lihtsamaid toite, rohkem juurvilju.
- Toit võib muutuda ühekülgsemaks. Tervislikkust püüan säilitada. Kuna kodumaised kaubad on väga kallid, tuleb nähtavasti ümberorienteeruda importkaupade kasuks, mis hinnalt tunduvalt soodsamad.
- Näljas istuda ei kavatse kuniks on tööd, saab näha.
- Ostan vastavalt tasku järgi.
- Usun, et ei mõjuta.
- Tuleb puuviljadest ja kalast loobuda.
- Kui sissetulek jääb samaks, siis ei mõjuta.
- Enam vist väga ei mõjuta. Jääb samaks olenemata majandussurutisest.
- Ostan vähem toidukaupu.
- Hakkam rohkem hindasid jälgima.
- Proovin vähemaga hakkama saada.
- Kui toidukaupade hinnad langevad, siis ei peaks eriti mõjutama toidukaupade ostmist. Midagi peab ju sööma!
- Valmistan rohkem toite ise, kindlasti vähenevad kogused.

- Kindlasti ostan kampaaniate käigus odavamalt kaupa ja külastan rohkem turgu. Teen ise iga päev süüa.
- Arvatavasti ei mõjuta.
- Veel tervislikumaks.
- Piima peaks kogu aeg ainult talunikult võtma. Juurikaid tuleks jälle ise kasvatada. Lihatarbimine veel üks kord läbi vaadata. Talveks hoidiseid rohkem ja mitmekesisemalt sisse tegema.
- Tuleb rohkem vaadata hinda kui päritolumaad.
- On võimalik tarbida väikseid koguseid. Kasvatan ja tarbin aiasaadusi (isekasvatatud) senisest rohkem. Vähendan importpuuviljade ja -mahlade ostmist ja lihatoitude tarbimist. Valmistan kodus toite, korjan metsas seeni, marju, ravimtaimi, muudan pere toitumisharjumusi (lahjemad toidud, seega ka säästlikumad toidud).
- Täielikult loobume alkoholist, osaliselt maiustustest (šokolaad), kondiitritoodetest (tordid, koogid).
- Eks põhilised ostud jäävad samaks, tuleb lihtsalt piirata hetke emotsioonil mõttetute asjade ostmist. Tarbime kindlasti omakasvatatud toiduaineid, moose, mahlu!
- Ostan toidukaupu nii palju kui vaja.
- Praeguse seisuga ei mõjuta.
- Ma arvan, et pigem toidukaupade ostmine jääb samaks, mis varemgi on olnud.
- Hakkan vähem ostma.
- Tuleb osta vähem, odavamalt kaupa.
- Ei mõjuta, kuna kasvatan ise osa toiduaineid.
- Tuleb osta odavamalt.
- Ei osta koju seisma kaupa (igaks juhuks!), ostan korraga vähem.
- Tuleb osta vähem head toitu ja minna üle paastutoidule.
- See on tobe jutt. Majandussurutist ei ole olemas. See on riigi väljamõeldis.
- Pööran rohkem tähelepanu hindadele. Peame loobuma mõnestki heast toidust.
- Kui hinnad ei tõuse, vaid pigem langevad, siis toitumine tõenäoliselt jääb samaks.
- Lihtsalt ostan ainult esmatähtsaid toidukaupu, nt. "prominendi toidud" jäävad ära.
- Loobumine maiustustest ja kondiitritoodetest, vorsti- ja kalatoodete ostu vähenemine.
- Ei mõjuta üldse.
- Tarbin toidukaupu samas koguses, kuid rohkem panen rõhku kvaliteedile ja eelistan eestimaist. Vaevalt, et majandussurutis toiduoste mõjutab.
- Jälgin rohkem, mida osta. Oluline on nii hind, kui ka kogus. Püüan planeerida rohkem ette ja käia poes vähem. Nii saab vältida spontaanseid oste.
- Hakkan rohkem tähelepanu pöörama kvaliteedi asemel hinnale.
- Hakkan ökonoomsemalt ja tervislikumalt toituma.
- Kindlasti väheneb ostetavate toodete kogus ja mitmekesisus.
- Mõjutab ikka, nt liha tarbimine - tuleb hakata kasutama alternatiive nagu nt hakkliha jms.
- Söön vähem, küll üle elan.
- Aasta alguse seisuga ja väikese prognoosi kohaselt ei mõjuta 2009 .a. majandussurutis meie pere toidukaupade oste.
- Esialgu ei mõjuta.
- Vähendab tunduvalt veelgi!
- Kindlasti mõjutab. Jäävad ostmata kallimad ja tähtsusjärjekorras mittevajalikumad toiduained nagu moosid, maiustused, kondiitritooted, karastusjoogid jne.
- Soodsam ja tervislikum kaup on eelistatum. Arvatavasti päritolumaad ei saa määravaks. Kuid lisaainetes hulk (E-d) kindlasti.
- Kindlasti mõjutab, tuleb osta odavamaid, toidusedelit korrigeerida.
- Hakkan ostma odavamaid toidukaupu, mingite toodete osas tulevad piirangud.
- Olen sunnitud tarbima nn. odvate kauplusekettide kaubavalikut - Säästumarket, Maxima. Seal müüakse Läti ja Leedu toidukaupu, mis on odavamad Eesti toodetest.
- Piirame puuviljade, maiustuste ja vorstitoodete ostu.
- Toitu ostes püüan hoida kokku kulusid. Ostan ainult kõige vajalikuma. Väheneb toidu mitmekesisus.
- Ei mõjuta.
- Ei oska öelda, võib-olla peab ostmist piirama või odavamalt kaupa ostma.
- Hakkan ökonoomsemalt ostma ja kasutama toiduaineid.
- Kuna olen töötu (koondatud), tuleb toidu pealt väga kokku hoida, et maksta ära kommunaalmaksud. Ostan kõige odavamalt: kartul, kapsas, tangained, odav piim, jahu. Küpsetan ise pirukaid ja keedan ilma lihata suppi.
- Hakkan valima odavamalt toodangut, vähem maiustusi, puuvilju, kala ja juuste.
- Loodan, et ei mõjuta.
- Väheneb toidukaupade ostmine.
- Halveneb.
- Ostud vähenevad.
- Ostusid on vähem ja odavama hinnaga.
- Väheneb maiustuste, valmistoodete, mahlade ja karastusjookide tarbimine.
- Toidukaupade ostud vähenevad.
- Ostame toidukaupa lähtuvalt hinnast (odavam), aga mitte lähtuvalt soovist või kasulikkusest tervisele.
- Saab olema väga raske. Peale toidukaupade kallineb ka muu ning ainult pensioniga on koormus suur.
- Praegu ei mõjuta.
- Siis tuleb vaadata eeskätt toidu hinda, alles seejärel kvaliteeti. Kindlasti ei saa osta nii palju kodumaiseid kaupu.
- Pigem tervislikumaks.
- Toituda tuleb tervislikult! Hind on sekundaarne.
- Pean piirama toidukoguseid, jälgima sooduspakkumisi.
- Ilmselt muudan harjumusi, et kulusid vähegi kontrolli all hoida. Hakkan rohkem jälgima, millele toidupoes kulutan.
- Kuna peres on kasvav laps, siis ei saa lõpetada ühegi toiduaine liigi tarbimist, sest vaja on vitamiine, rasvu, valke, min aineid jne. Tuleb lihtsalt planeerida vastavalt sooduspakkumistele.
- Arvan, et toiduoste ei mõjuta, püüan tervislikult elada, sest infot on külluses.
- Tuleb külastada Maximat ja Säästumarketit edaspidigi.
- Peab rohkem hakkama importkaupa ostma.

- Tuleb võimalikult palju hakata ise tootma, kuna rahaline olukord ei luba poest enam nii palju osta.
- Jälgin hoolikamalt hindu, väga kvaliteetne ja kallim toidukaup jääb ostmata.
- Hakkame valima odavamaid toidukaupu. Tuleb loobuda sagedasest liha ja lihtatoodete, magusa kond.toodete, jäätise tarbimisest.
- Ostud vähenevad, toitumise kvaliteet halveneb.
- Siiralt loodan, et kui kõik nutikus käiku lasta, saab hakkama.
- Eks tuleb mõelda enne kui ostad, vaadat mis on odavam. Kuid alati muidugi ei saa osta odavat, kui on vaja, ostan ka kallimat. Ega see olukord nii hull ka ei ole.
- Ikka vähem ühekülgsemat. Supid, leib, sai. No võite ise arvata. Pensioni eest võib süüa ja maksud maksta - muud ei midagi.
- Arvatavasti ei muutu.
- Vaatan rohkem hindasid ja püüan valida odavat kaupa või allahindlusega pakutavaid tooteid.
- Koguseid ma eriti ei vähendada ei saa, püüan osta odavamaid tooteid. Olen ka märganud, et mõne toiduaine (juust) hind on langenud.
- Tuleb ostuhulka veel vähendada. Tarbida ainult odavat ja soodushinnaga kaupa. Rohkem kaupa tähisele "parim enne" möödas.
- Sööma ju peab. Loodan, et majandussurutis ei mõjuta toidukaupade oste.
- Ei mõjuta.
- Toidule kulutan vähem raha.
- Tuleb rohkem hindu hakata jälgima.
- Tuleb menüüd muuta. Tervislikust toitumisest ei saa juttugi olla.
- Avaldab üsna negatiivset mõju.
- Vähendan tarbimist.
- Mõjutab negatiivselt.
- Arvatavasti ei mõjuta.
- Hakkam rohkem valima ja kokku hoidma.
- Ei mõjuta üldse.
- Võib olla nagu NSVL, mida antakse, seda sööme.
- Tõenäoliselt vähendame toidukaupade oste, hakkame valima, kas süüa või korteris elada.
- Kõik hakkavad dieeti pidama.
- Hakkam vähem tarbima liha, kondiitritooteid.
- Ei mõjuta.
- Ma elan üksinda, olen vähenõudlik ja arvan, et minu toidukaupade oste majandussurutis ei mõjuta, suudan end ära majandada.
- Väga palju mõjutab, sest igasuguseid asju ei soovi ka osta!
- Tuleb rohkem vaadata hindu - osta odavat toidukaupa. Sööma peab ikkagi!
- Ostmine väheneb mingil määral.
- Osa toidukaupu tuleb ostukorvist välja jätta ja osta vähem.
- Mõjutab menüüd, tuleb minna odavamatele toidukaupadele.
- Kokku hoidma, vähem sööma.
- Ostan vähem.
- Mõtlen rohkem läbi, mida osta ja kui palju. Tarbida juur- ja puuvilju rohkem hooajaliselt.
- Impulsiivseid oste jääb vähemaks, tõenäoliselt on ostmisel tugevamaks argumentiks hind.
- Mitte mingil määral, tuleb seda osta, mis võimalik.
- Kuna peres on väikesed lapsed, siis eriti midagi vähemaks jätta ei saa.
- Raha on palju vähem, ei saa endale kvaliteetset toitu lubada, eriti kodumaist, mis on väga kallis.
- Sortiment muutub väiksemaks ja ebatervislikumaks, ei jätku enam raha kvaliteetse ja värskelt liha ja kala ostmiseks, tuleb tarbida imporditoite ja poolfabrikaate ja külmutatud tooteid. Vitamiinirikka rohelise toidu ostmiseks ei jää raha. Ei jää raha, et süüa korralikke sooje lõunaid.
- Oste ei mõjuta, soov tervislikult toituda mõjutab.
- Toidukaupade ostmine jääb vähemaks ja ma arvan, et ka üksluisemaks.
- Ostan vähem rämpsu, piirdun vajalikkuga.
- Hakkame elama tulevikus makaronidega.
- Ostan vähem toitu (liha, kala).
- Vähendame toiduainete tarbimist ja lähme üle odavamale toitumisele.
- Vähendame kauba ostu, valime odavat kaupa, väheneb toiduvalik.
- Kuna olen ülekaaluline, siis toidukoguse vähendamine tuleks ainult kasuks, kui raha toidule oleks vähem, õnnestuks ehk ka kaalu langetada.
- Olen sunnitud ostma ainult hädavajalikku odavat toitu, välistatud on puuviljad, marjad, salatid (roheline), värskelt köögivilja, liha, kala.
- Ei oska öelda, aga arvan et hakkam jälgima hindasid. Kui importkaup on soodsam, siis eelistan seda kahjuks kodumaisele.
- Pööran tähelepanu ökonoomsemale ja tervislikumale toitumisele.
- Hakkam rohkem köögi- ja puuvilju ostma.
- Pooltoodete, valmistoodete ost väheneb. Tuleb hakata rohkem ise kodus valmistama.
- Kokkuhoidlikum toidulaud.
- Hakkam harvem ostma kala, koorevõid, piima desserte, kondiitritooteid, mahlu ja puuvilja, jooke, suitsutatud tooteid.
- Kui, siis väga vähe. Ostan seda, mida soovin.
- Hakkame külastama turgu rohkem kui enne.
- Mõningatest kaupadest tuleb loobuda, nt. vorstitooteid ja riided.
- Mida vähem osta saaks, seda parem minu kaalule.
- Toidu ühekülgsus, kokkuhoid toidu arvelt (nt enne ostsin iga päev 1 liitri piima, nüüd üle päeva).
- Toidukaupade ostuharjumused muutuvad kindlasti veel suuremal määral.
- Muutub käitumine, aga mitte eriti.
- Tuleb üle minna toitumisele köögiviljadest, leivast, piimast, ravimiteedele ja metsaadidest.
- Kuna ma tahaksingi 2009 a kaalust alla võtta, siis ma kavatsengi osta vähem kaloriterikkaid toidukaupu. Ja rohkem juurvilja. Võiksin 5 kg vähem kaaluda.
- Hakkam vähem ostma. Valin kohta, kus on soodsam.
- Võiksin rohkem köögiviljatoite teha (see tuleks ka odavam ja tervislikum), ahjus rohkem toite valmistada (energia kokkuhoid), suvel rohkem mahlu ja konserve talveks varuda. Tuleb ise leidlik olla!
- Ma arvan, et toidukauba valik jääb minu jaoks samaks.

- Mõjutab kõvasti, sest raha määrab kõik.
- Kindlasti suureneb sel juhul putrude osatähtsus, väheneb juustu söömine.
- Tuleb veelkord pöörata tähelepanu toidukoguste vähendamisele ja toitude tervislikumaks muutmisele.
- Sel juhul tuleb loobuda puuviljadest, mahlast, müslist, kondiitritoodetest jne.
- Mõtlen menüü rohkem läbi. Hakkan tööle lõunat ise rohkem kaasa tegema.
- Müüme siis laskmata karu nahka: teeme rohkem kodus süüa, st ostame vähem valmis-tooteid - nagu 90% teisedki, see selgus juba sügisel ...
- Väga palju tuleb rohkem planeerida, et odavamalt saaks.
- Kogused arvatavasti vähenevad. Äkkotsustusega oste enam ei tee, läbimõeldud ostud.
- Tõenäoliselt tuleb hakata rohkem hindu vaatama.
- Ei tea, ostan lastele vähem magusat, teen magustoidud ise.
- Arvan, et ei muuda midagi.
- Kindlasti hoolikalt vaadata, mida ostukorvi panna.
- Ostame ainult nii palju, et mitte nälga surra.
- Vähendame kulinaarseid toiduaineid.
- Üle minna odavamale.
- Õlle tarbimine väheneb, rohkem ise toidu valmistamine.
- Ostan, aga vähem.
- Tuleb vähem osta või siis odavamaid toidukaupu.
- Arvan, et ei mõjuta sugugi.
- Olen ise lapsepuhkusel ja peret peab üleval abikaasa, kui töökoht säilib loodame jätkata nagu seni. Kui töökoht kaob, tuleb veel kusagilt kõvasti kokku tõmmata. Eesti toidud on siis liig kallid.
- Ei mõjuta võrreldes 2008.
- Alati saab vähemaga hakkama.
- Arvan, et kaupade kogused vähenevad.
- Imselt ei mõjuta kuidagi.
- Tuleb vähendada ostetava toidukauba hulka.
- Vaatan, mis meeldib, kas hind sobib ning siis ostan. Pööran koostisele tähelepanu - valikud ju on!!!
- Tuleb üle vaadata kauplustest ostetavad tooted, millestki tuleb loobuda või osta harvemini.
- Ilmselt mitte väga, kuna peres kasvab 2,5 a suhkruhaige laps, on tervislik toitumine määrava tähtsusega.
- Võimalik, et hakkan ostma koguseliselt vähem, kvaliteedis ei tingi.
- Kindlasti arvestan rohkem rahaliste võimalustega.
- Ei mõjuta.
- Ilmselt ostan siis vähem pooltooteid.
- Praeguse perekonna majandusliku seisuga jääb tarbimine samaks.
- Kui on tööd, siis ei muutu. Söön vähe ja selleks raha jätkub.
- Hakkan ostma vähem toidukaupu, kutsun harvem külalisi, ehk lõpuks suudan ka kaalus veidi alla võtta.
- Sissetuleku vähenedes tuleb eelistada odavamat ja mitte nii suurt valikut.
- Tuleb vähem tarbida liha, juustu ja värsked puuvilju. Liha tuleb asendada hakklihaga. Tuleb rohkem süüa kartulit ja muud.
- Teeme kodus rohkem ise süüa.
- Peegeldub kohalike toodete ostudes, maiustuste ostudes.
- Tuleb loobuda osadest puuviljadest, aeviljadest, kalast ja värskest lihast.
- Stress sunnib rohkem sööma (paha!), raha taha asi (õnneks, kahjuks?) ei jää.
- Kui majanduslangus 2009.a. jätkub, siis see mõjub väga halvasti toitumistavadele, tarbitavate toitude valik-sortiment kitseneb. Tarbime makaronitooteid ja konte.
- Hakkan ökonoomsemalt toidukaupu ostma.
- Kuna meie peres on 8 last, sõltub toitumine täielikult laste vajadustest ja maitsetest.
- Ostan vähem toitu, toidu mitmekülsus väheneb, käin harvem poes, tähelepanu on suunatud hinnale, mitte kvaliteedile.
- Ei osta toorest liha, kalast värsket räime. Jälgin sooduspakkumistega müügilolevaid toidukaupu.
- Konkreetseid ostud, vajadusel ka odavamad hinnad.
- Vähendan ostetavate toidukaupade kogust, aga mitte sortimenti.
- Liha, kala ja nende tooteid. Vähendasin koguseid toiduvalmistamisel.
- Jätan ära kallimad toiduained (kalamari, silmud, angerjas) või ostan harvem.
- Mõjutab kindlasti. Valmistoodangut saan poest osta tunduvalt vähem. Pean väga palju jälgima hindu ja toiduvalmistamisele kulub rohkem aega, ka kiirel ajal pean leidma aja, et toit ise teha, kuid enamalt oli võimalus ka valmistoodangut osta.
- Ei osta proovimiseks põnevaid ja eksootilisi toidukaupu, igapäevaharjumusi ei muuda.
- Tarbida vähem toiduaineid ja osta kauplustes, kus odavam ja kodus ise süüa teha.
- Kuni tööd jätkub, ei mõjuta.
- Kui hinnad tõusevad, ostan vähem toidukaupa.
- Lõpetan täielikult Eestis toidukauba ostmise, st lähen elama teise riiki.
- Ostan vähem liha, kala; kasutan rohkem oma varusid (marjad, aedviljad jm).
- Sõltub sissetulekutest. Arvan, et üldiselt ei muutu, sest toidu pealt ei tohiks kokku hoida, toit peab olema tervislik.
- Toidud on kallid, pension on 3800.- rohud võtavad üle 1000.- olen raske puudega, südamega, üür, vesi, elekter, telefon 1500.- toidule jääb väga vähe. Ostan vähem, söön mis suudan osta.
- Loomulikult mõjutab.
- Söön vähem magusat ja koguseliselt lihtsalt vähem - seega positiivselt. Samas sunnib see mõtlema paremini läbi, mida süüa teha ning üldse kuidas paremini ja tervislikumalt süüa valmistada.
- Mõjutab küll halvast küljest, hinnad tõusevad ja palgad langevad.
- Peab hakkama pingutama ja mõnestki asjast loobuma - kokkuhoidlikumalt elama.
- Ilmselt ei mõjuta.
- Hinnad tõusevad, kvaliteet on halvem, peab ostma odavamat, st halvemat ja kõht lihtsalt täis ajada.
- Ei mõjuta.
- Ostan odavamat kaupa ning väiksemas koguses. Juba praegu ostan kaupa odavamast kaupluseketist - minu piirkonnas olevast Säästumarketist.

- Mõjutab vähe.
- Ei mõjuta.
- Ostaks maiustusi, alkoholi vähem.
- Eks siis tuleb tarbida rohkem köögi- ja juurvilju.
- Tuleb lihtsalt hindu ja sooduspakkumisi jälgida.
- Peab hakkama odavamalt toitu valima.
- Lõpetan tõenäoliselt täiesti valmislootude tarbimise, hakkan otsima soodsama hinnaga müügikohti (turg), vähendan alkoholi tarbimist veel.
- Olude sunnil ostan odavamalt, mittetervislikku ja mitte kõige kvaliteetsemat toitu.
- Ostan vähem piimatooteid ja puuvilju, kuna nende hinnatõus on märgatavalt kasvanud. Söön rohkem makarone ja kartuleid. Toidulaud on tavaliselt mittetervislik.
- Mõningal määral teiste eluks vajalike kaupade arvel.
- Arvan, et ei mõjuta eriti, kui siis õige vähe.
- Planeerime rohkem toidukaupade ostu, ei söö väljas, vaatan hindu, ostan odavamast kauplusest (nt Maxima, Säästumarket).
- Ostan veel vähem kui varem, teen kodus süüa 3-4 päevaks ja söön sama toitu mitu päeva järjest.
- Mõjutab niipalju, et teen palju toite ise kodus ja väljas söömas ei käi. Põhiliselt ostan tooraineid (piim, munad, juurviljad, jahutooted, kanafilee, maitseained) ja võimalikult värsketest ja kvaliteetsetest eestimaistest toorainetest. Nõ snäkke ei tarbi just nende kalli hinna tõttu (gaseeritud joogid, kohused, snäkk vorstikesed, kuubikutena juust, küüslauguleivad jne).
- Toidukaupade oste ei mõjuta.
- Põhiliselt olen ikka neid toiduaineid edasi ostnud (piimasaadused). Liha ostame korraga 1 sea (kolme kuu peale).
- Ei mõjuta.
- Väheneb valikuliselt.
- Ikka sööme!
- Väheneb kondiitritoodete, alkoholi ja liha tarbimine.
- Ei mõjuta.
- Kuniks on tööd, siis see ei mõjuta eriti toiduainete oste. Kui halvemaks läheb, siis hakkan kokku hoidma.
- Vaatan rohkem kaupade hindu, ostan selle järgi, kus on soodsam. Võib tekkida vajadus kulutuste üle arvepidamiseks.
- Tuleb senisest rohkem tähelepanu pöörata hinnale.
- Jälgime hindu ja kvaliteeti, kuid ei hoiu kõhu arvelt kokku. Majandussurritis on mööduv, aga inimene oma harjumustega on jääv.
- Valin soodsamad ostukohad (turg, talunik, Säästumarket), eelistan vaatamata päritolule kvaliteedile soodsamaid tooteid, loobusin kulinaariatoodetest, valmistan ise rohkem toitu (kodus).
- Jätan delikatessid ära.
- Hakkame tõenäoliselt kõiges kokku hoidma ja toitumise mitmekesisus väheneb, hakkame ostma odavamaid tooteid (kuigi seda ei soovi).
- Tuleb loobuda delikatessidest, osast lihast, vorstist, juustust ja sigarettidest.
- Tuleb vähem osta.
- Tuleb rohkem putru keeta, liha söömine jääb vähemaks.
- Praegu saan veel hakkama, aga kui aprillist pensione ei tõsteta, siis peab ikka tõsiselt mõtlema, kas sellist Eestit ikka vaja ongi.
- Ei mõjuta.
- Ei muutu.
- Ostan alandatud hinnaga ja kuupäeva ületanud kaupa.
- Kuu algul ostan ja söön rohkem. Tuleb rohkem järgida ostu kogust, hinda. Tarbida mõõdukamalt.
- Tuleb valida odavam toit; pole teada, kas meie tehas suletakse, tuleb elada pensionist.
- Arvan, et tuleb kodus ise rohkem süüa valmistada ja veel vähem valmislootusid osta. Ja seetõttu loodan, et toit muutub ka tervislikumaks, kuna ise keetes kasutan rohkem oma aias kasvatatud või kui poes ostes, siis ikkagi on köögiviljad odavam söök kui lihatooted.
- Sissetulekust kuus või töökoha kaotusest.
- Üldiselt toidukaupade ostmist ei saa täiesti ära jätta, kuid eks alati võib toituda tervislikumalt, kuigi see eeldab seda, et on mille eest osta. Meie pere elab siiski palgapäevast palgapäevani kuidagi ära.
- Ostan suuremad kogused korraga, et ei peaks nii tihti poes käima, sest tahaks vältida niisama hetkeemotsioonist kaasahaaratud kaupu. Lisaks peaks rohkem läbi mõtlema, mida kust hangid.
- Ostan vähem magusat, jahutooteid, tangaineid.
- Raha ei jätku toidu ostmiseks, et püüda tervislikumalt toituda. Seda ei jätku juba praegu, mis siis veel saab kui majandus veel langeb.
- Kui palk tõuseks, siis väga ei mõjuta. Ajame vähesemaga läbi. Vahest tahaks rohkem piimatooteid ja puuvilju (hinnad kõrged).
- Kui raha ei ole ja tööd ei jõua teha, siis tuleb lõpp.
- Tuleb vähendada ebatervislike toitumise ostmist: kommid, kondiitritooted, karastusjoogid jne.
- Pensionist ei jää peale korteri kulude eest maksmist söögi jaoks peaaegu mitte midagi; tuleb veel rohkem toidu pealt kokku hoida.
- Kuna olen töötav pensionär ja elan üks, siis loodan, et toitumise harjumus jääb samaks, kuni tööd on.
- Kõik sõltub toidukaupade hinnatõusust või -langusest, aga samuti selle kvaliteedist.
- Ei saa kõike lubada ja niipalju kui vaja oleks. Lõunad tuleb ära jätta söögikohtades. Peab kaaluma mida vaja, mida mitte.
- Ei mõjuta midagi. Elan maal ja saan juur- ja puuviljad enda käest.
- Kodust kokkamist rohkem. Menüüs sagedamini supid ja pudrud. Suvised grilliõhtud jäävad kesisemaks. Köögivilja kasvatusena rohkem vaeva näha - kurk, tomat, kapsas jälle oma aia.
- Kindlasti mõjutab. Jälgin rohkem erinevate kaupade hindu.
- Tuleb lihtsalt odavamalt läbi ajada.
- Vähem piimatooteid ja rohkem odavamaid kaupu.
- Peab hakkama vähem ostma kallimat ja kvaliteetsemat kaupa.
- Ostan vähem.
- Kindlasti tuleb järgida mida ostad.
- Lihtsalt ei osta kaupu, kuna ei ole, mille eest osta.
- Arvan, et tuleb hakata rohkem arvestama oma kulutusi toidule ja paremini planeerida kõiki oste.
- Tuleb üle minna ökonoomsemale toitumisele, loobun kulinaarsest valmislootust, rohkem teen ise kodus süüa, küpsetan ise leiba, sepikut, soolan ja kuivatatan ise kala.
- Hakkan kokku hoidma mugavuste arvelt, kuid saab olema väga raske.

- Vähem ostan juustu ja valmistoitu.
- Minu toidukaupade oste mõjutab konkreetselt minu sissetulek, mitte kaupade hind poes. Seega ei oska ette ennustada.
- Loodan, et ei mõjuta.
- Mõjutab toiduvaliku mitmekülgust, tuleb osta lihtsamat ja odavamat toitu.
- Tarbitavate toidukaupade kvaliteet halveneb, väheneb liha-, piimatoodete, juustu tarbimine.
- Ega ei mõjuta eriti.
- Ostan vähem puuvilju, mahlu, kala, kondiitritooteid (küpsised keeks, tort).
- Ei mõjuta.
- Ilmselt tuleb millestki loobuda.
- Ei mõju üldse.
- Hommikused võileivad asenduvad sagedamini pudruga.
- Ostan vähem puuvilju, piima-, kala-, lihatooteid, leiba, kondiitritooteid, karastusjooke, mahlu, komme, margariini.
- Kindlasti mõjutab see toidukaupade oste, kuna eelistatum oleks tervislikum ja odavam, soodsam kaup. Kindlasti ostan vähem ja hakkkan ka rohkem mõtlema, et toit kapis ei vananeks. Tuleb hakata teisiti mõtlema ja oma kuu eelarvet toidule vähendada.
- Kaob võimalus mingit valmistoitu osta nt Selverist (salatid, kasted, grilltooted), tuleb vähendada liha ostu.
- Alaneb ostuvõime, toidulaud muutub ühekülgseks, tervisele mõjub kahjulikult, depressiivselt mõjutab inimese psüühikat, negatiivselt mõjutab isikutevahelisi suhteid.
- Ostan vähem lihatooteid, pirukaid, maiustusi vähendan veelgi.
- Kindlasti hakkkan vaatama rohkem toidu hindu. Ostan seda, mis on odavam, mitte seda mis hea.
- Tuleb rohkem tähelepanu pöörata sooduspakkumistele.
- Hakkkan rohkem tarbima omakasvatatud toitu, ostan odavamaid toidukaupu, vähem komme ja kondiitritooteid.
- Kauplus asub meist 6 km kaugusel ja see on Lihula TÜ AO kauplus. Hinnad on võrreldes linna toidupoodega kõrgemad. Linna sõit maksab 34 kr (bussiga), tagasi sama palju 68 kr kokku. Kauba valik on ka võrdlemisi kesine meie poes. Kui hinnad veel tõusevad, siis küll ei jõua kõike osta. Mees töötab linnas, tema ostab enamuse toidukauba sealt. Sööma peab - seega ei mõjuta.
- Peab tegema teatud muutusi, vähem magusat ja valmistoite.
- Pigem vähem, aga parem! Hästi, odavalt ja tervislikult toituda saab toitu ise valmistades, alates leivast ja lõpetades maiustustega.
- Vaatan enam ostetava kauba tervislikkust.
- Mingil määral ikka, ise tuleb rohkem süüa teha. Tuleb rohkem hakklihast süüa teha, liha on kallid.
- Majandussurutsis ei ole otseselt mõjutanud.
- Eks ikka tarbin odavamat.
- Väga palju mõjutab: uuest aastast mehe palk alandati miinimumini ja edaspidi ei tea üldse, kas tööd leiame.
- Arvan, et ostud vähenevad veelgi. Kui keskmise sissetulekuga inimestel palk ei tõuse, siis tarbimine väheneb mitu korda.
- Kui pension tõuseb natukesegi viisi ja jõuame oma väikest avamaad harida, elame enam-vähem rahuldavalt.
- Koguseid tuleb vähendada.
- Loodan, et mitte mingil määral, kui pension natuke suureneb.
- Ei muutu.
- Ostame vähem, toiduvalik muutub ühekülgseks.
- Ilmselt järgin veelgi rohkem hindu, vähendan maiustuste osakaalu.
- Mõtlen ostud rohkem läbi, kas ikka on vaja.
- Tuleks loobuda ebavajalikust, nn snäkid, vähem tarbida karastusjooke.
- Peab tegema muutusi toiduvalmistamises, ostma turult toiduaineid ja odavamaid. Turgudesse suhtun negatiivselt, ei usalda, kuid parem osta sealt liha- ja kalatooted, kuigi ka praegu sööme vähe.
- Piimatoodete ostmine väheneb. Puuviljade ostmine väheneb.
- Ei ole võimalik vastata, sest: 1. ma ei tea, kas töökoht säilib 2. kui ütlen, et ei mõju, siis annate kaupmeeste liidule teada, et tõstke hindu niipaju kui tahate, ikka ostetakse.
- Loodetavasti ei muutu 2009 aastal tootumisharjumused ja ostuharjumused.
- Mõjutab halvemas suunas.
- Ei oska arvata, ei tea, kas pensioni tõusuks riigil raha jätkub.
- Üritan leida odavama hinnaga ostukohti.
- Ei mõjuta.
- Kindlasti mõjuta, mis vaja, seda ostan.
- Hädavajalikud toiduained tuleb ikka osta koguses, et tagada normaalne ja tervislik toitumine.
- Vaatan hindu, mida saan endale lubada.
- Ostame kindlasti toitu vähemas koguses ja kalkuleerime toitaineid ostes neid, mis mõjuvad paremini tervisele.
- Ilmselt tuleb hakata hoolikamalt hindu jälgima, mis võib tähendada, et ostukorvi võib hakata sattuma odavat importtoiduainet.
- Kogused vähendavad, ostmise hinna järgi.
- Ostan vähem, planeerin oma oste täpsemalt.
- Sõltub asjaoludest - kui majandussurutsis toob kaasa isiklike tulude olulise vähenemise ja /või mõne muu olulise kulugrupi suurenemise, siis võib see mõjutada ka toidukaupade oste. Kuna tegemist on prioriteetse kulugrupiga, siis jõuavad võimalikud mõjutused selleni viimases järjekorras.
- Vähendame liha ja lihatoodete ning piima ja piimatoodete tarbimist.
- Kuna olen kodune ja suhteliselt hea kokk, teen väga vähesest materjalist korralikku toitu. Kuna meil on marjaeed, siis mahlad-moosid on omad. Samuti kasvuhooest tomatid-kurgid-maitseained. Oleme peres suured seenesõbrad ka.
- Minu menüüs on väga vähe liha, peaaegu pole vorsti, viinereid jms. Peamiselt taimetoit, supid, pudrud, kala. Seepärast majandussurutsis eriti ei mõjuta toiduainete oste. Komme, küpsised, kooke ostan harva, kuna neid ei söö. Jogurteid, keefiri, kohupiima valmistan ise, naturaalne.
- See on olnud siiski töökohta säilimisest, kui töökoht säilib, ei mõjuta. Kui mõjus, siis vaid tervislikumaks.
- Vaatan rohkem hindu. Sellega seoses ostan vähem kvaliteetset kaupa. Toidulaud on vähem mitmekesine.
- Kuna mul on ka lemmikloom kass, kes on toidu suhtes väga nõudlik, siis omale ei jää muud üle kui osta kampaania ja allahinnatud kaupa Säästu ja Marketist. Kassile toiduks 200 kr kuus, elekter 150, telefon 50, arstirohud 300, bussi sõidupilet 200 kr. Kui toiduhinnad ei alane, siis pole muud kui oodata kastipanemist.
- Vahetame kauplust ja kui võimalik, hakkame talunikult otse ostma kartulit, piima, kohupiima, kapsast, kaalikat, vähem hakkkan sööma liha.
- Püüan jätta toiduratsiooni samaks, kogused vähenevad.

- Kindlasti on toit see, mille arvelt tuleb kokku hoidma hakata.
- Kui inflatsioon kasvab, siis kindlasti ostan toidukaupu vähem ja valin rohkem.
- Tuleb loobuda lihast ja lihatoodetest, enam tuleb rõhku panna piima- ja jahutoodetele, õlile ja kui küünib siis ka kalale jne.
- Ei usu, et palju rohkem saaks mõjutada.
- Meie peres see toidu tarbimist ei mõjuta.
- Pööran veel rohkem tähelepanu hindadele ja hakkan tegema tihemini otsuseid, mida osta ja mida mitte.
- Ostud jäävad ostudeks! Kuna olen müügiesindaja, siis tundub, et surutis on kunstlikult üles paisutatud/ küte on odavam, kauplused saavad n.ö tooraine, kauba kätte tegelikult super hindadega - kampaaniad jn. konkurents jne allahindlus - 20%??? Poed aga kasutavad seda enda kasumi saamiseks!
- Vähem ostan lihatooteid ja maiustusi, kondiitritooteid.
- Ei meeldi külmutatud kalatoode, nüüd tuleb süüa. Tuleb valida odavate toidukaupade vahel. Just piima- ning juustutooted on kallid. Need just ongi Eesti head toidud. Sööme kala hästi palju, kuid räime 1 kg 13 krooni.
- Ei mõjuta üldse.
- Hakkame rohkem toidu pealt kokkuhoidma.
- Hakkam ostmata odavamaid tooteid, lõpetan delikatesside ostmise.
- Hakkam ostmata vähem toitu ja mitte nii kvaliteetset, mis sobib meie sissetulekuga.
- Vähendan juustu ostmist, loobun poe kondiitritoodetest. Üldiselt pole kunagi toidukaupade ostmisel ebamõistlik olnud, seega ei muuda 2009.a. olukorda.
- Kuna töötasu on tunduvalt vähenenud, siis pole enam võimalik osta suurel hulgal puuvilju. Töötan kaubanduses ja kuna kaubakäive on vähenenud, on ka preemiad praktiliselt olematud.
- Püüan ise kasvatada köögi- ja puuvilju, marju (kardan pestitsiidide), vähendan liha osakaalu.
- Võib juhtuda, et tuleb pankrot ja raha enam pole. Siis võib tulla lausa nälg, vat ei tea, mis saab. Toidukaupad võivad jääda sootuks ostmata.
- Ostan rohkem juurvilju, samuti teen rohkem kodus süüa.
- Valin hoolikamalt, jälgin hindu.
- Ei oska öelda, ostan vähem.
- Vaatan ja mõtlen mis halvemaks läheb.
- Vaatame rohkem hindu.
- Tuleb vähem tarbida liha-, piima-, jahutooteid ja magusat. Lähme üle kartulile ja hakklihale.
- Ei usu, et see meie peret mõjutab. Ei näe põhjust, kui just abikaasaga midagi ei juhtu.
- Tuleb selle rahaga, mis on, toime tulla. Kasvatame ise juba aastaid aed- ja juurvilju. Tuleb osta seda, mis on rahakotile jõukohane.
- Mitte eriti, eks paistab.
- Arvan, et toidukaupade ostu see ei mõjuta, pigem tuleks kokku hoida muude asjade pealt. Toidu arvelt ei saa kokku hoida.
- Sööma peab, ega valikut pole, tuleb vaid tootjat valida ja soodsamat hinda valida.
- Rohkem valin tooteid, mida osta, reguleerin koguseid. Rohkem kaupa turult või talunikelt.
- Ilmselt jääb vähemaks liha ja kallimaid juuste. Tuleb mõelda mõningate juurikate isekasvatamisele, rohkem hoidiseid teha.
- Tuleb sagedamini pöörata tähelepanu hinnale.
- Kui hinnad jätkuvalt tõusevad ja palk jääb samaks, siis toidu mitmekesisus kindlasti langeb.
- Hakkam ostmata odavamaid asju ja toidukaupu. Mõningates toidukaupadest peab loobuma.
- Ei mõjuta üldse.
- Ei mõjuta üldse.
- Ostame vähem liha, rohkem teeme toite aedviljadest.
- Loobusin kehva kvaliteediga (taimerasvaga) toiduainete ostmisest, liiga palju lisatakse kõikjale taimerasva. Minust jäävad polettidele kõik nn. "laadsed" ja taolised toidud.
- Arvan, et nii nagu toitumine siiani, nii läheb ka edasi, ehk ostan vähem tee kõrvale.
- Ostan vähem liha, singitooteid, vorstitooteid, kondiitritooteid, keediseid, mahu ja kommi.
- Püüan toimida ratsionaalselt, eriliste muutusteta.
- Ilmselt hakkame ostmata soodsama hinnaga kaupu.
- Ei mõjuta.
- Ei mõjuta.
- Tuleb rohkem süüa oma kartulit; juurvilju. Lihatooted ja vorsti poest ei osta. Talunikult ostetud lihast saab rohkem toitu valmistada.
- Toidu kogus jääb ehk samaks, aga mitmekesisus väheneb.
- Toidukorv jääb aina kesisemaks.
- Peab valima odavamat toitu, et rahaga toime tulla.
- Ostan kvaliteetset kaupa, ostukoha valin soodsama hinna järgi.
- Hoida kokku, osta hästi odavat toitu; pole tööd, pole raha, kust seda toitu veel?
- Pean ostmata odavamaid kaupu.
- Ostan vähem ja valin rohkem, mida osta, ostan sooduskampaaniate ajal, mõjutab päris palju.
- Poes käimine väheneb, hinnatundlikkus suureneb, rohkem tuleb ise toitu ja küpsetisi valmistada, mõnd asja osta vaid palgapäeval preemiaks.
- Hakkam ostmata toitu rangelt jälgides oma materiaalseid võimalusi.
- Üritan rohkem ise kasvatada köögivilju ja vähendan maiustuste ja karastusjookide hulka.
- Arvan, et ei mõjuta, kuna kasvatan ise aed- ja puuvilju.
- Teen ise kodus rohkem süüa.
- Suudan osta miinimumi vajalikust.
- Ostan rohkem makaronitooteid.
- Mahetooteid saab vähem osta.
- Kui surve mitmekordselt suureneb, siis tuleb osta toidukaupu, mis on vähem tervislikud ning tuleb veel tihedamini pöörata tähelepanu erinevatele allahindlustele ja poe kampaaniatele.
- Tuleb korralikult läbi mõelda, mida osta ja kust.
- Piima-, lihatoodete, leiva, makaronide, kartuli jt toodete hinnatõus vähendab nende toodete ostmist.
- Ei mõjuta, kuna tarbin alati tavatoiduaineid, mitte valmistoitu ning delikatesse.
- Raha vähe, tuleb kasvatada endale köögivilji, juurvilju, kartulid. Teha rohkem hoidiseid (salatid, moosid jne.).
- Hakkame dieeti pidama!

- Hakkam ostma lihtsamaid (odavamaid) toiduaineid, vähem keeduvorsti.
- Tuleb vähem osta valmistoodeid, tuleb ise kodus süüa teha. Maiustuste asemel osta rohkem puu- ja köögivilju.
- Tarbime omakasvatatud tooteid juur- ja köögivilju. Ema käest munad, metsaseened ja marjad.
- Ostan poest valmistooteid, kondiitritooteid vähem. Püüan ise tublim olla ja köögivilju, metsaande sisse teha ja/ning ise köögivilju, marju jms kasvatada. Liha, kala ostan külameestelt, talunikelt.
- Tuleb vähendada meelepäraste kaupade ostmist peamiselt järgmistes kategooriates: puuviljad, piimatooted (v.a joogipiim), maiustused, küpsetised, liha. Samuti väheneb toitude mitmekesisus.
- Mõjutab palju.
- Vaevalt see mõjutab, võib-olla ostame odavamatest kauplusekettidest sooduspakkumisega toiduaineid.
- Ilmselt ostan rohkem toitu ja vähem maiustusi ja muid asju niisama näksimiseks.
- Hindu vaatan alati. Kindlasti muutuvad liha, puuvilja ja maiustuste osakaalud ostukorvis. Samas püüan säilitada tervislikkust, olgu see surutis raske või mitte.
- Pean vähendama, ostma "parim enne" möödaks kaupu.
- Ilmselt ei mõjuta.
- Kindlasti ostame rohkem turult värsket. Vähem poolfabrikaate.
- Valin odavamaid tooteid, leian lihtsamaid lahendusi söögi tegemisel.
- Kindlasti väheneb kogu toiduainete ostmise ja tuleb vähemaga läbi ajada ning maal rohkem ise kasvatada ja toota.
- Ostan odavamaid, tervislikumaid toite. Vaatan hinda kõigepealt. Ei ole enam nii, et kõik mis meeldib, see ostukorvis. Jälgima pean, mida ostan.
- Põhjus pole majandussurutises. Pere otsustas väga teadlikult toituma hakata. Kindlasti jätkame puuvilja, köögivilja ja kala suuremat tarbimist. Saab mõne vidina ostmata jätta, aga toidu arvelt küll kokku hoida ei tahaks. Peres kasvavad 13 ja 14 aastane laps.
- Loodan, et ei mõjuta.
- Kuna meie peres on peagi otsa lõppemas "emapalk" ja naine veel tööle ei naase, siis peame pool aastat vahepeal natuke kokkuhoidlikumalt hakkama saama. Singi asemel jahuvorst, külmpressitud õli asemel rapsiõli, rohkem ühepajatoitu ja suppi, mida jätkub mitmeks päevaks. Plaanime ka nädalamenüü koostamist ja vähem poeskäike.
- Vaatame, hakkame ostma kohaliku mahetoodangut.
- Rõhk on isevalmistatud soojal toidul. Jäävad ära igasugused näksid.
- Ostan odavamaid eestimaiseid tooteid.
- Jah!
- Loobun kallimatest toiduainetest nagu singid, juustud, veinid jne.
- Ei mõjuta.
- Vaatan rohkem hindu.
- Pole vaja eriti poes käia, kõik kodus olemas.
- Ostame vähem ja odavamaid toidukaupu.
- Kindlasti mõjutab oste olukord rahakotis, on ka võimalik odavalt ja tervislikult toituda. Muidugi kui hinnapoliitika seda kaost ei kasuta ja hoopis hinnad lakke tõstab, siis on ikka päris raske vee peal püsida!
- Arvan, et ei muutu midagi.
- Mitte väga vajalikke toiduaineid ostan vähem.
- Ma arvan, et ei mõjuta.
- Hakkame vähem ostma, rohkem kokku hoidma toidu pealt, seega halveneb tervis, aga arvame, et elame selle kõik üle.
- Vähendan ostetava toidukauba kogust. Muudan menüüd. Hakkam rohkem planeerima oma oste.
- Ei mõjuta, sest toitun tervislikult ja ratsionaalselt.
- Vähem tarvitada.
- Ei mõjuta, kui siis magusast vahel tuleb loobuda.
- Tütrel pere elab maal ja aitab toidukaupadega. Majandussurutis ei mõjuta mu toidukaupade oste.
- Pööran rohkem tähelepanu hinnale.
- Tuleb osta odavamaid toidukaupu, sageli pole aga Eesti toode.
- Välistan kallid vorstid (kallimad kui 80.- kr/kg). Vähendan liha ja puuviljade tarbimist.
- Järsult vähendan kulutusi piimale, lihale ja juustule, alkoholele ja vorstile.
- Kui hinnad tõusevad, siis mõjutab - hakkame vähem ostma; palk ei tõuse nii nagu hinnad.
- Tuleb tarbida mõõdukalt.
- Ei mõjuta suuremat midagi.
- Põhiliselt väheneb võimalus osta suurt valikut erinevaid toidukaupu; kommunaalkulude tõus on väga suur.
- Ostan rohkem läbimõeldult ja pigem korraka vähem, et ei peaks toitu ära viskama. Kindlasti valin ostukoha, kus soodsamad hinnad.
- Ei mõjuta, sest toit ei ole see, millega kokku hoida.
- Ilmselt tuleb osta rohkem soodushindadega kaupa.
- Hakkam odavamaid kaupu ostma ja ei vaata eriti tervislikkuse seisukohta.
- Et elada - tuleb süüa. Nii hull pole kah see elu-olu, et süüa ei saaks.
- Väga ei mõjuta, aga sunnib rohkem hindu võrdlema.
- Ostame odavamalt toitu.
- Selleks, et jääda 2008 a tasemele, peab pensionär ökonoomsemalt elama, samuti tegema tegema ka toidukaupade oste.
- Loobume leiva-saiatoodetest ja piimatoodetest, kala ja liha hakkame ostma harvemini, loobume kommidest ...
- Hakkame kokku hoidma, vähem ostma liha ja vorsti.
- Siis tuleb vähendada mitmete kaupade ostmist ning võimalusel ise rohelist kasvatada.
- Ostame kaupu odavamatest poodidest.
- Vähem on võimalik osta ökototeid, mis on üsna kallid. Singid on kallid.
- Ostan toidukaupu vastavalt rahalisele sissetulekule.
- Kui töökoht säilib ja sissetulek jääb enamvähem samaks, siis ei mõjuta.
- Rohkem tuleb osta liha ja juustu turult. Rohkem vaadata, mida saaks otse põllumehelt osta. Vähem pooltooteid ja kulinaartooteid.
- Väga raskelt, üksi teenin, et peret ülal hoida.
- Halb mõju.
- Väheneb maiustuste ja puuviljade osakaal. Piirame selle tarbimist ja soetame odavamalt leiba. Valmistooteid, nagu kartulisalat, tort, saiakesed, soetame minimaalselt.
- Odavamate toiduainete eelistamine.

- Peab rohkem hindu jälgima.
- Ei mõjuta.
- Maiustusi enam ei osta, vorstitoodete ost väheneb.
- Loodan, et ei mõjuta üldse!
- Kindlasti väheneb sellisel juhul kohukeste, maiustuste ja poolfabrikaatide tarbimine.
- Võib-olla ostan vähem.
- Olen kokkuhoidlik alati olnud. Ostan korralikke tooraineid ja valmistan toitu kodus ise.
- Kui tööl koondamist ei tule, siis arvan, et majandussurutis ei mõjuta minu toidukaupade oste. Pigem mõjutab toidukaupade oste minu otsus - toituda järjest rohkem tervislikumalt.
- Hakkam vähem ostma puuvilju, aedvilju, mahlu - see on miinus.
- Hakkam ostma palju odavamaid toiduaineid, mõnedest loobun üldse.
- Eestis kasvatatud köögiviljad ja eriti puuviljad on väga kallid võrreldes imporditud kaubaga. Kahju on, et Eestis kasvatatud toodangut ei ole lihtsalt võimalik endale lubada.
- Kuna meie perel kulub raha palju transpordile, siis saame vähem kindlasti toidukaupu osta. Bussipileti hinnad on tõusnud märkimisväärselt.
- Ostame toitu, millest saab ise toite valmistada. Mees (kokk-kondiiter) koondatud, saab rohkem koduseid toite teha.
- Hoian toidukaupade pealt kokku, ei osta pooltooteid, hakkam vähem ostma liha ja lihatooteid.
- Halveneb kvaliteet, väheneb sortiment, loobumine paljust.
- Ostame vähem liha, lihatooteid ja kondiitritooteid.
- Eriti ei mõjuta, tarbin palju oma koduaia tooteid.
- Ei mõjuta.
- Hakkam ostma soodsama hinnaga toidukaupa.
- Valin soodushindadega kaupasad, mõtlen rohkem läbi, mida osta. Oluline on, et jõuaks ikka leiba, piima ja liha osta, ülejäänut saab ise kasvatada.
- Hakkam ostma toiduaineid hulgi, kui sellega hind tuleb soodsam. Hakkam ise rohkem valmistama toitu kulinaartoodete ostmise asemel.
- 3a lapselaps: Pääpikud meil ei käi, sest issil pole raha, uued suuremad sussid saan siis, kui issi saab jõulupreemiat, jõulukiingi ja sünnipäevakingi saan ka siis kui ... Ja issi ei saanudki jõulupreemiat, vaid vähendati palka. Jõulud jäid ära sünnipäev jäi ära, issil on kurb, emme pühib pisaraid. Kedagi enam ei usalda...
- Kindlasti hakkame rohkem vaatama toodete hindu.
- Sõltub, kas valitsusel on huvi elavdada Eesti-sisest majandustegevust või viiakse rahad Eestist välja. Siseriiklik tellimus on ju olemas.
- Ostan ainult olulise ja nii palju kui vaja.
- Jälgin hindasid, magusale kulutan kindlasti vähem.
- Tuleb lihtsalt paremini planeerida, mida vaja osta on ja kui palju, et ei tekiks üleliigset toitu, mis hiljem prügikasti rändab. Aga muidu üritan jätkata tervislike eluviiside ja toitumise suunda, sest tervis tähtsam.
- Praegu ei oska prognoosida. Loodan, et üldse mitte.
- Rohkem tuleb osta juur- ja puuvilju ning "jahutooteid" (makaronid, riis, manna jne ...) et teha kodus süüa (mitte väljas söömas käia), et odavam söök tuleks ja harvemini poes käia ning süüa ära kõik võimalikud toidud, mis kodus on et vältida toidu riknemist.
- Vähem väljas söömist. Aastal 2008 vähenes see niigi juba palju. Ostes vaatan veel rohkem hindu - otsin sooduskampaaniaid.
- Mitte oluliselt.
- Ilmselt sunnib kulutusi vähendama ning mahekaupade osakaalu vähendama.
- Nui pooleks, aga lapsed tahavad süüa.
- Kuna olen üksikema, kes saab miinimumpalka, olen juba aastaid kulutanud toidule minimaalselt. Muidu lihtsalt ei jääks raha kooli- ja tööstuskaupadele.
- Väheendan tavaliste toidukaupade ostu, asendan odavama kaubaga, seega ebakvaliteetsemaga. Siit järeldus - lühendan oma eluiga!
- Pere hakkab taimetoitlasteks, kuna aedvilju ja marju kasvatame ise; poes käin 1 kord kuus.
- Parimat saan lubada vaid lapsele, ise vaatame, kuidas kõhtu saame. Peab rohkem sisse tegema.
- Kaupade ostmise väheneb, valin millal ja kuskohast ostan.
- Toitumine muutub ühekülgseks. Kartul, leib, sai ja hea kui võid ja piima saab. Liha on juba unustatud, kasutame hakklihatooteid, frikadellid jms.
- Üldiselt püüdlen pidevalt tervislikkuse poole. Tahaksin tegelikkuses rohkem tarbida ökoloogiliselt kasvatatud puu- ja köögivilja, mis on ökokauplustes väga kallis hinnaklassis paraku. Kui majandussurutis peaks minu ostueelistusi muutma, siis ikka paremuse poole, st ostan vähem kommi ja maiustusi, leiva küpsetan ise, köögivilju üritan rohkem suvel ise kasvatada, käia tihedamini poe asemel turul ja osta võimalusel kaupade otse taluniku käest.
- Võib juhtuda, et nt. piimatootjad Eestis võiks oma hindu importijatega võrrelda. Olen nõus küll maksma Eesti toidu eest rohkem, kuid mitte üle 10-20%. Üritaks rohkem sügavkülma marju ja moose, samuti tilli, spinatit panna, mida kasvatan ise. Ka köögiviljad (sibulad, kapsad, porgandid) peaks talunikult ostma. Ei ostaks valmistoitu nii palju, samuti magusaid küpsetisi jne. Proovin ka hapukurki ise sisse teha.
- Ostan vähem.
- Ostud vähenevad vastavalt kehakaalu vähenemisele. Inimene sööb selleks, et elada, mitte ei ela selleks, et süüa!
- Valik toimub rahakotis oleva raha järgi. Hea algus kaalujälgijatele.
- Ei mõjuta.
- Tuleb hakata vähem tarbima.
- Kui tööl on kõik hästi ja koondamist ei tule, siis ostan toidukaupa endist viisi.
- Kindlasti ostame siis vähem vorsti, viinerit ja magusat. Jäävad ära ka karastusjoogid.
- Ei mõjuta.
- Arvan, et ei mõjuta.
- Ei mõjuta.
- Tuleb teha rohkem valikuid, vaadata hindu, kasutada sooduspakkumisi, kasutada rohkem oste otse tootjatelt. Süüa vähem!
- Kuna majandussurutis jätkub kindlasti, siis mõjutab see ka toidukaupade ostmist. Ostan endiselt kõike, mis vaja, kuid jälgin hoolega kilohindasid (nt. juust, hakkliha jne.).
- Ei mõjuta arvatavasti.
- Ei muutunud tervislikumaks ega ebatervislikumaks. Ilmselt ei mõjuta tavaliste toidukaupade puhul, ilmselt väheneb lux-kaupade nagu suitsuangerjas ja kalamari, tarbimine.
- Tuleb hakata ostma tooteid otse talunikelt, turult, loobuda saab toiduainete ostmisest.

Küsitletud kogumi iseloomustus

Eesti tarbijate paneeli küsitlus, vastanuid kokku 1000 vanuses 18-74 aastat.

Regiooni järgi³:

Põhja-Eesti	40%
Kesk-Eesti	10%
Kirde-Eesti	13%
Lääne-Eesti	12%
Lõuna-Eesti	25%

Elukoha järgi:

Tallinn	31%
suurlinn	20%
väikelinn	18%
alevik, maa	31%

Rahvuse järgi:

eestlased	68%
mitte-eestlased	32%

Vanuse järgi:

alla 30-aastased	24%
30 - 49 aastased	38%
50 - 64 aastased	24%
65 - 74 aastased	14%

Soo järgi:

naised	54%
mehed	46%

Hariduse järgi:

algharidus või põhiharidus (kuni 9 kl)	9%
keskharidus (k.a keskeriharidus)	56%
kõrgharidus (k.a magister, doktor)	35%

Kuu netosissetulek leibkonnaliikme kohta:

alla 2001 krooni	5%
2001- 4000 krooni	25%
4001- 6000 krooni	30%
6001-8000 krooni	16%
üle 8000 krooni	24%

¹ Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 2001. aasta määrusega nr 126 kinnitatud Eesti piirkondlike üksuste statistilise klassifikaatori 3.tasemel esitatud maakondade grupid:

Põhja-Eesti: Harju maakond (sh Tallinn)

Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond

Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond

Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond

Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond